

FASCICULUS,
CONTROVERSIARVM
THEOLOGICARVM,
AD JUNIORVM.

Aut occupatorum Captum sic col-
ligatus, ut in præcipuis Fidei Apicibus
Compendiose Informatur, aut sparsim
aliæ Lecta vel audita, facilius
recolant & expendant.

Per
JOHANNEM PRIDEAUX, haud ita
pridem apud OXONIENSES S. T.
Professorem Regium, & postea
Episcopum Wigornensem.

Συναρτήσει τῷ πεπονίζεται καὶ μάλα
ἴση μὲν τῇ θόλωσι, ίσο. 6. 12



Excudebat Impensis suis LEONARDUS LITCHFIELD,
Academie Typographus. Anno Dom. 1649.

415130 >

UNIVERSITY LIBRARY
24/7



PIIS, DOCTIS, ET CORDATIS EVANGELII MINISTRIS,

Do. GUILIELMO HODGES, HENRICO
SUTTON, ROLANDO CROSBY, EDWAR-
DO BEST, ELIAZARO JACKSON, EMA-
NUELI SMITH, GUILIELMO LOLE, Cate-
risq; Diocesos Wigorniensis Filiis, Fratri-
bus, & in Vinea Domini Cooperariis.

NON intempestivum videatur (*Fra-*
tres & Filii) hoc præsertim seculo,
illud Ecclesiastis commonitorium,
faciendi libros nullum esse finem, quia
sufficient verba sapientum, per Magi-
stros collectionum, ab uno (Christo) Pastore tradita,
ut hisce ampliora non requirantur, Ecclesia interim
alia sub cruce, alia in luce positæ, expendenda est con-
ditio. Nam,

*Qui color albus erat, mox fit contrarius albo, & ex 2. Reg. 4.
una, cum plurimis herbis salutaribus, injecta colocyn-
thida, Mors in olla esse deprehendatur. Rapaces lu-*

Eccles. 32.
רכרי
הכמ
בעל
אכפתה

EPISTOLA

Aet. 20.

pi non tantum irruant ex vicinis spelaeis , sed ebulliant ex nobis spissis ~~Δακτυνης~~ ~~διεγεγμένη τοις θεραπεύοντις μαρτυρίαις~~ ~~αὐτῶν~~. Nostis quis *predixit*, & quid nos *sentimus*. Sab patulae eujusdam *Quercus* tegmine, arbuscula nonnulla olim latitantia, putabant se fuisse *impedita*, per adumbrantium ramorum *stillicidias*, ne in altum (quod ambiebant) crecerent, tamen igitur implorant ut *quercus* averuncetur. *Dicitum*, *Factum*, quid sequitur? Ingruunt procellæ brumales, solo penitus æquantur, succedit astivale incendium, & stupitus exarescunt. *Intelligentibus* non opus est *Oedipo*. *Simia* in teatro præter cunctibus tam diu *capiata* diminuat, donec *ipsa* ab irritatis tandem detur betur. *Canis* umbræ inhians *extensori*, amittit quam in fauibus possidebat offam, & notum est quomodo *frustula* sacrificii ab *altari* direptæ, adhæsit *pruna*, in nidi *aquilini* & *pullitiei* vivicomburiunt. Deus noster *ignis consumens* est, non impune feret *Balthasar* temerata templi vasa, & *lingua aurea* e confecratis per *Achan* subducta, sacrilegium in *Anathemate maranatha*: loquetur. Atq; hic inter cæteram mirari lubit, cur *Episcopi* titulus (quo tamen *salvatorem* nost: um insignitum esse legimus) adcō recentioris cusuræ *Smethymianis* fudes esset in oculis, ut necessariò characterem Bestiæ fronti inustum manif staret. Num *Cranmeri*, *Latimeri*, *Ridlei*, & ejusdem classis sūmīstæ, *Antichristiani* tandem audiant proxeneta? Et *Tuelli*, *Whitgifti*, aliorumve ejusdem Hierarchiæ, scripta aut facta, *Antichristianismum* iedolent? Quin de vivis (ut cunq; conculcati) illud spondeam. Delectum inter te habeant hi nostri

Heb. 12.
Dan. 5.

יְשֵׁל
חוֹתֶם
Ios. 7.
1. Pet. 2.25.

DEDICATORIA.

nostri *Demagogi*, & proferant primipilos suos in aciem; *accinctiores*, *valentiores*, aut *constantiores*, contra quoslibet orthodoxorum hostes, quam ex eversis *Episcoporum* & *Decanorum* pharis, *Duces* aut *Triarios* protectò vix inveniant. Norunt hoc quitur inis *protestantium* tu:batis, se latenter immiscent versutissimi synones loiolitici, ideoq; nil punctius urgenter, quam ut per flamm as erumpentes ab hujusmodi Rhamnis seu cynosbatis *Cedri Libani* absfuman- Iud. 9.
tur, quo facilius in Britanniam *Roma* redeat. Memini-
nime olim puerο, in depicta quadam *tabula*, ad no-
men [P A P A] hunc *Acrosticum* legisse (P) *Pasto-
rum* (A) *ambitio* (P) *peperit* (A) *Antichristum*. Quis
autem esset major, lis erat jamdudum inter *Apostolos*
inchoata, sed determinante *Salvatore*, nunquam ac-
quieverunt posteri. Dominari volunt omnes, nemo
(ut oportet) obtemperare, sic ut tandem fiat hoc non
gladio oris, sed ore gladii decidendum *problemā*, An
suprematus papalis, nabeatur potius *Antichristianus*
quam *Presbyterialis*, aut *Enthysasticus*? Enquam mo-
dicum *Ambitionis* fermentum totius Christianæ hu-
militatis corrumpat massum: *λύγιστης* & *ἀριστης*,
apostolica ista sunt *nobis*, & *a nobis* fratribus in cul-
canda. *μὴ προδειχθῆτε* *ἀπόλλυτε* *προσανατέλετος*, *ἀπάντας*
προκήντες, G 1.5. Caver canes. Caver malos opera-
tios, Caver concilio in Phil. 3. siquidem qui *seip-
sos segregant* sub eu: uscunq; affl: tus protex: u, infla-
ti tandem *animales*, & 'piatum facēunt nos haben-
tes invenientur, iudever. 19. Gustus etiam distin: uer
inter *vinum vetus* & *novum* (quod iamdu: una in-
cavit *salvator*) & certò prou: eiabit *resu* *efuenti*

EPISTOLA

ns, Luc.5. De opella autem hac vobis dicata sic habete. *Doctrina, Cultus & Disciplina*, in qualibet recte instituta Ecclesia, ab omnibus suis symmictis religiosissime temperunt recipienda. *Doctrinæ syntaxin* in 39. *Articulus, Cultum in Liturgicū, Disciplinam* in *Canonibus*, a limpidissimis antiquitatis fontibus, pie, provide, & prudenter, præcipue per *Episcopos Reformatos* confignatam accepimus. Ista premunt, expendunt, defendunt, Intelloquentia *Quærrata*. In his ipse fui iniciatus, his subscripti, & ab his cur vel latum unguem decederem, profiteor me nullatenus adhuc invenisse. In minutioribus verò aliquibus, si a calcarata nonnunquam declinem semita, *adiaphora* deprehendantur, aut non satis explorata, in quibus inter ingenuos liberum semper fuit opinari. Nolle autem ipse ut quispiam meum sequatur *ductum*, nisi quatenus *scriptura, Rationi, & maturo consilio & consensu* stabilitis Ecclesia Anglicana placitis, animadvertisat esse conformem. Et qui secundum *istum* incedunt *Canonem*, Pax sit super eos & misericordia (denuntiante Apostolo) & supra Israelem Dei Gal.6
In quo si quis ulterius molestias mihi exhiberet, non dubito quin inter vos experirer promptissimos *sympathos & Auxiliarios*. O Timothei igitur mei depositum custodite, & averlamini profanos istos de rebus inanibus clamores, & oppositiones falsæ nomina. tæ scientia, quam nonnulli præ se ferentes, non solum circa fidem aberrarunt a scopo, sed Bethel in Bethaven, vallem Benedictionis Berachah, in Beeroth, Beeroth, puteos, puteos Bituminis, & ipsam Ierusalem in Acheldamah, prodigiola metamorphosi transformati.

διπλαῖς
χρηστοῖς
διπ.

τῶν πατέρων
τούτῳ συζητή-
ζειν.

Gen.14.16.

DEDICATORIA.

marunt. Deus autem *Pacis*, qui magnum illum evi-
um *pastorem* Dominum nostrum *Iesum Christum*
per sanguinem pacti aeterni a mortuis reduxit , ita
compingat vos ad omne opus bonum , ad praestan-
dam ipsius voluntatem , ut efficiat in vobis , quod
gratum est in *conspicere* suo per *Iesum Christum*. Cui
sit gloria in secula seculorum Amen. Sic concludit
cum *Apostolo*. Heb.13.21. *Affectu* saltem fixo &
paterna solicitudine a vobis nunquam separandus.

Episcopus Vester

& Sympresbyter,

JO: WIGORNIENSIS.

EDUCATION



Ad Lectorem.

ON multis te morabor (*Lector Benevole*)
Tria tantum premitto, & defino. Primum
est de *Methodo* inuisitata; *Mirabere* forsan
cur per *Heptades* singula sic dispono, ac si
in tali numero lateret aliquod *Mysterium*.
Sanè quām frequenter in *Sacris Septenariis*
præ Cæteris occurrere numerum, obseruent omnes
qui *Genesin* cum *Apocalypsi* conferunt, & *Sapientiæ Cœlestis*
Domum *Septem* tantum *Columnis* suffultam animadver-
tant, unde *numerus universi* hic ab *Augustino* dicitur, eumq;
Perfectionem *Dei* in *operibus*, *operumq;*, denotare plenitudi-
nem. *Recentiores* consentiunt. Sed mihi *talis* non incidit
(multò mīnus abripuit) *speculatio*. Ipse potius selegi hunc
procedendi modum, ut à *Digressionibus* *peripateticis*, & à *Tri-*
cis Recentiorum dichotomisticis, studiosos & sedulos, quantum
in me erat, liberarem. *Secundo*, ut illis etiam satisfa-
ciam, qui *Cujuslibet questionis* (ut loquuntur) *Status* seor-
sum præfixum expertunt; intelligent velim, fusoris illud
esse negotii, quām *Compendji* patiatur *angustia*. Quin nec
admodum videtur *necessarium*, cùm ex *solutionibus* cuiilibet
objectioni suo loco adaptatis, emergit iste *Status*, quem præ-
fixisse, & repetuisse, esset supervacaneum. *Tertium* supereft
de *Uſu*, ut hoc adjiciatur. Tām *Proveclioribus*, quām *Incipi-ib*
entibus, inserviat hic *Fasciculus*. his, ut *Compendiosius* in

Proverb. 9.1.
Exposit. in
Galat.
Iustin.
Parem.

Ad Lectorem.

Polemiciis initientur, illis, ut quæ forsitan exsiderunt, faciliter recolant. Vel His vel illis quicquid accedit Compendji, non minima debetur ex parte, spectata Fidei, eruditioñis, & Industriæ viro. D. HENRICO TOZER, S. T. Bacchalaureo meritissimo, Filio mihi semper percharo. Is exulanti mihi à propriis, ex selecta sua Bibliotheca, suppeditavit libros, Indices his opulculis expeditè concinnavit & ipsoe ñximus erat affidius, ut hic cum cæteris qualiscunq; Fætus, lucem aspiceret.

Nec tacenda sunt hic etiam in me præstita D. Guilielmi CROOTE Medici peri, parati, &, hospitalis pro innata sua humanitate subdicularia officia, quibus torpidum sepiùs excitavit, languentem refecit, & infirmitatibus aliquoties laborantem in integrum restituit. Non vitio mihi vertas superciliosus quispiam, quia ministraria (forsan) hæc interfero. Gaii hospitis, & Rhodes Ancillæ indicantis tantum suspectam Peri à carcere liberationem, non omittuntur in Scripturis nomina. Mallerm autem ego, ut nimis facilitatis quam ingratitudinis à quoipiam quovismodo postularer. In rem tuam si cedat (Lector Candide) quicquid habes hic tumultuariò coacervatum, laus sit Patri cœlesti per filium sum unigenitum, Donorum omnium Largitori, quia scopum attigit is qui Benedictionem Divinam, pils omnibus tuis impertit studiis, à propriis separatus, & hoc tempore plusquam septuagenarius.

Rom. 16.
Act. 12.

Johannes Wigorniensis.



INDEX CAPITUM.

De	1. SCRIPTVRA.	p.6.
	2. COGNITIONE DEI.	p.52.
	3. PECCATO.	p.100.
	4. ECCLESIA.	p.134.
	5. REDEMPTIONE.	p.251.
	6. SACRAMENTIS.	p.272.
	7. NOVISSIMIS.	p.302.

Syllabus Questionum.

Quæstio Proœmialis

De Dei Existentia.

An constare possit ex rationis ductu, in iis qui sunt adulcie & non
emote mentis, aliquem esse Deum? Aff. p.1.

Cap. I. De Scriptura.

An	1. Scriptura sit verbum Dei? Aff.	p.8.
	2. Scriptura Canon integer & illibatus à nostris retine- atur? Aff.	p.13.
	3. Textus Hebreus, veteris Testamenti, & Græcus Novi, in corruptius sit, & authenticus? Aff.	p.18.
	4. Versio vulgaris Latina sit Fontibus aequanda, & ceteris omnibus translationibus preferenda? Neg.	p.26.
	5. Vulgari debet Scriptura in ea lingua, quam Populus in- telligat? Aff.	p.32.
	6. Ultima Fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas, non in determinationem alicuius Interpretis infallibilis?	p.37.
	7. Traditiones non scriptae admittantur in Scripturae supple- mentum? Neg.	p.45.

INDEX CAPITVM

Cap. 2. De Cognitione Dei.

- An
- 1. Deus fit actus purus, cui omnia propria attributa sum eſſentialia? Aff. p.54.
 - 2. Sit Trinitas personarum in una Deitatis natura individua? Aff. p.60.
 - 3. Filius fit à Patre ab ēterno genitus? Aff. p.69.
 - 4. Filius fit ejusdem cum Patre, Natura, potentia, & ēternitatis? Aff. p.72.
 - 5. Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab ēterno procedat? Aff. p.82.
 - 6. Spiritus Sanctus fit persona invocanda? Aff. p.87.
 - 7. Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia, fit Fundamentale, & ad salutem necessarium? Aff. p.93.

Cap. 3. De Peccato.

- An
- 1. Demones ante Hominis creationem, propter superbiam, ē cælo erant deturbati? Aff. p.102.
 - 2. Justitia originalis ante lapsum Adamo erat Naturalis? Aff. p.107.
 - 3. Deinde originale peccatum ab Adamo in omnes ipsius posteros propagatum? Aff. p.112.
 - 4. Liberum arbitrium ad bonum salutare, per lapsum erat prorsus jubilatum? Aff. p.119.
 - 5. Concupiscentia in renatis maneat peccatum? Aff. p.123.
 - 6. Omne peccatum fit suā naturā mortale, & à Deo tantum remissibile? Aff. p.127.
 - 7. Peccatum in S. Stum nunquam veniam consequatur? Aff. p.131.

Cap. 4. De Ecclesia.

- 1. Ecclesia fit certus predestinatorum numerus, ex mero Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam excidens? Aff. p.136.
 - 2. Ecclesia electorum in militiam & triumphantem recte dividatur? Aff. contra Socinianos. p.140.
3. Ecclesia

JNDEX CAPITVM

- An^{3.} Ecclesia militans semper sit gloriose visibilis? Neg. p.144.
 4. Ecclesiæ visibilis determinatio, sive in concilio, sive aliâ, sit erroris, & examini subiecta? Aff. p.149.
 5. Penes concilium generale sit suprema in terris litiū Ecclesiasticarum deciso? Aff. p.154.
 6. Ordinata Evangelii promulgatio & solennis sacramentorum administratio, in publicis conventibus, characteres sunt precipui visibilis alicuius Ecclesiæ? Aff. p.158.
 7. Extra Ecclesiam salus unicuique in sua religione sit exceptanda? Neg. p.163.

De Membris Ecclesiæ.

- An^{1. Sancti in cœlo vel Angeli sint invocandi? Neg. p.169.}
 2. Reprobi, Athei, & aperte impii sunt membra militantis Ecclesiæ? Neg. p.172.
 3. Clerici sint exempti à Regimine secularis potestatis? Neg. p.177.
 4. Liceat Clericis matrimonium contrahere? Aff. p.181.
 5. Monachatus fit religiosus vite status, in quo quis supereroget? Neg. p.185.
 6. Juramentum Fidelitatis Magistris Laicis, à clericis & què ac à Laicis fit præstatum? Aff. p.190.
 7. Aliqua sint membra Ecclesiæ laborantia in Purgatorio? Neg. p.193.

De Disciplina Ecclesiæ.

- An^{1. Regimen Ecclesiæ Catholica per Papam, tanquam Christi Vicarium, debet esse monarchicum? Neg. p.199.}
 2. Ex institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus fit ordinis, sive grauius, & Presbyteratu distinctius, eoque superior? Aff. p.204.
 3. Clerici iure Divino exerceant jurisdictionem temporalem, aut Laici spiritualem? Aff. p.217.
 4. Liceat subditis contra legitimum suum Magistratum sub pretextu quovis religionis arma mouere? Neg. p.221.

INDEX CAPITUM

5. *Sic etiam Liturgie, in diversis Ecclesiis diverse, modo sacris literis non repugnant, sint probanda?* Aff. p. 230.
6. *Liturgia Anglicana sit sacris literis conformis?* Aff. p. 235.
7. *Vocatio Cleri Anglicani ad sacros ordines post Reformationem sit legitima?* P. 244.

Cap. 5. De Redemptione.

- An 1. *Christi incarnatione fuit possibilis, necessaria, aut conveniens?* Aff. p. 252.
2. *In hypostatica naturarum unione inconfusa maneat naturae cum idiomatibus?* Aff. p. 255.
3. *Christus sit mediator secundum utramque naturam?* Aff. p. 258.
4. *Christus pro peccatis omnium credentium plenè & integrè satisfecerit?* Aff. p. 262.
5. *Sola fides ex parte hominis justificet?* Aff. p. 265.
6. *Aliquis possit esse certus de sua salute?* Aff. p. 269.
7. *Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus?* Neg. p. 273.

Cap. 6. De Sacramentis.

- An 1. *Sacra menta conferant gratiam ex opere operato?* Neg. p. 278.
2. *Duo tantum sint N. T. Sacra menta?* Aff. p. 282.
3. *Baptismus ad salutem sit absolute necessarium?* Aff. p. 285.
4. *Pedobaptismus si probandus?* Aff. p. 289.
5. *Deusa Transubstantiatio?* Neg. p. 292.
6. *Missa Sacrificium sit Idololatricum?* Aff. p. 295.
7. *Matrimonium legitimum sit dissoluble quoad vinculum?* Neg. p. 299.

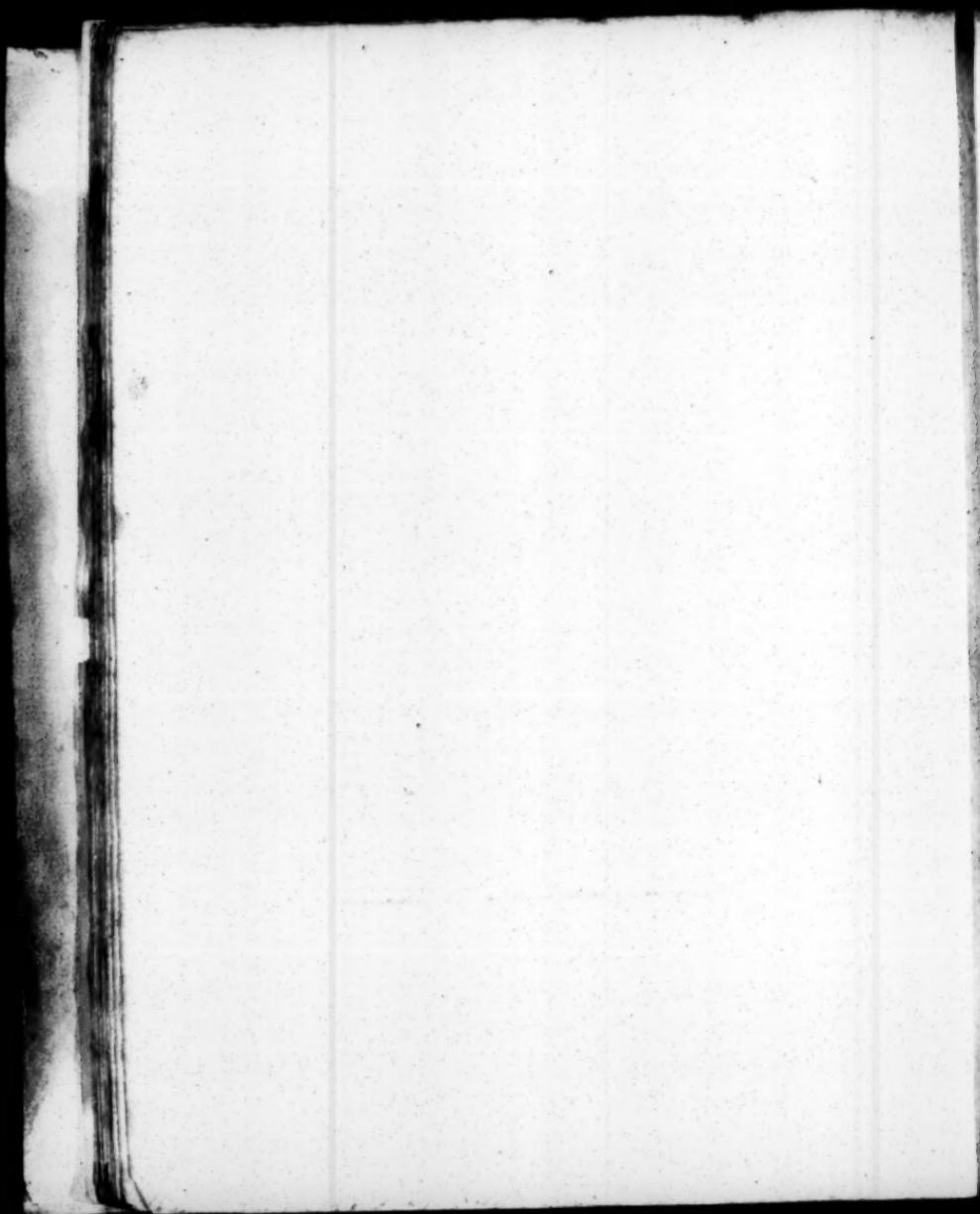
Cap. 7. De Novissimis.

1. *Bona Renatorum opera sint salutis eternae meritoria?* Neg. p. 303.
2. *An praeter Papam ante ultimum Christi adventum, expectandus Antichristus?* Neg. p. 296.
3. *An.*

INDEX CAPITVM.

- An 3. *Futura sit Nationalis Judeorum ante finem Mundi vocatio?* Aff. p.309.
4. *Christus hic in terris ante ultimum Judicium, sit cum Martyribus excitatis per mille annos regnaturus?* Neg. p.312
5. *Anime mortuorum annihilentur, aut dormiant usque ad ultimam Resurrectionem?* Neg. p.315.
6. *Possibilis sit eiusdem numero corporis post mortem Resurrectionis?* Aff. p.318.
7. *Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem sit annihilandus?* Aff. p.321.
-

QUEST.





QUÆSTIO PRO OEC MIALIS.

DE DEI EXISTENTIA.

*An constare posset ex rationis ductu,
in iis qui sunt adultæ & non emotæ
mentis, aliquem esse Deum?*

C E D E N T E M ad Deum oportet credere quod Deus sit, & remunerator se inquirentibus Heb. 11.6. Dixit nihilominus Iustipiens in corde suo Non est Deus Pl. 14.1. & 53.1. & ore eructat Pharaon, Quis est Dominus ut audiam vocem ejusse Exod.5.2. & Nabuchodonosor, Quis est Deus qui eripiet vos de manu mea? Dan.3.15. Non immerito igitur toti fikuræ structuræ, substernitur hoc ~~solidissimam~~ fundamentum Deum esse, quod his præcipue stabilitur rationibus.

De Dei Existentia.

1. *Primo*, In omni motu pervenientum est ad *primum Motorem*. 2. In *efficientibus* subordinatis, ad *primam causam*. 3. In *possibilibus & contingentibus*, ad *unum actum purum & necessarium*. 4. In *gradibus excellentiae*, ad *unum præstantissimum*. 5. In *gubernatione ordinata*, ad *unum summum Monarcham*. 6. In *Bonis*, ad illud quod est *optimum*. 7. In *magnis*, ad id quod est *maximum*, aliter in *infinitum* esset progressus, quod *Natura abhorret*, & *aversatur ratio*: sed iste *primus motor non motus*, *prima causa efficiens*, *Necessarium primum, & præstantissimum, summus Monarcha, Optimus, Maximus*, *necesse est ut sit Deus*: Ergo constat *Deum esse ex rationis discutitu*.

2. *Secundo*, Idem evincitur ex *terroribus conscientiae*, trepidantis ad atrociora facinora, & tormenta ab *irresistibili aliquo judice & vindice exigenda*; qui non aliud esse potest nisi *omnipotens Deus*, quibus addatur *Juramenti Religio*, ipsius *Barbaris sacrosancta*.

3. *Tertio* hoc confirmat *Appetitus animæ insatiabilis*, quem *delitiae, divitiae, honores*, hic in *terris multiplicati nulli terminantur*; cum autem nil *frustra facit*, aut *fovet natura*, *necesse est ut detur aliquod Infinitum*, in quo tandem acquisescat *irrequietum* istud *dissiderium*, quod nil *aliud potest esse præter Deum*.

4. *Quarta ratio* petatur à *stupenda Mundi fabrica*, ubi in *summa rerum varietate* constans semper manet *dispositio*, *præsentemque refert quilibet herba Deum*. quod fortuitis *atomis*, & non *infinity sapientiae ascribere*, perinde esset ac si quis *Ligna & Lapidès ad Civitatis structuram*, assereret sponte convenisse, & se domatim & plateatim ordinasse.

5. *Quinidè Miracula naturæ sphaeram excedentia*, & ipsius *cursus prorsus intervertentia*, quæ vel oculis occurunt, vel in *historiis extorquent vel à perversissimis, illam Maleficorum confessionem* *Digitus Dei est hic*. Exod. 8.19.

6. *Sexto*, *Oracula & de futuriis aliis contingentibus*, certa *prænuntiata*, quid aliud arguunt quam esse *omnipotentem*, & *Supremum Demiurgum*, qui certò *prædictit quid sit eveniturum*, quia ipse *præstituit* ut sic eveniret.

De Dei Existentia.

3

7. Agmen claudit Gentium omnium Confessio. unde O-rator nulla gens tam immanuela & fera est, quæ non (etiam si ignoret qualem Deum habere deceat) habendum tamen sciat. Laftant. Institut. l.3. c.10. Ex Cicerone de Legibus l.7. unde Americani stupidissimi, suos habent Zemos, & Deastros, à quibus petunt, ciborum copiam, bonam valetudinem, & de hosti-bus victoriam, & habet Leriis Hist. Navigat. in Brasil. c.16.

Objiciunt Rationalistæ, derisores, ven-tricolæ, & reliqui ex Diagoræ Luciani, & Epicuri baris.

Ob. 1. Illud non potest esse rationi certum, quod sensui nunquam patuit, quia nihil est in intellectu, quod non prius fuit sub sensu. Sed Deum nemo vidit unquam Jo. 1.18. & 1. Jo. 4. 12. nec alii sensibus percipitur Job.9. 11. & 23. 8. Ergo incertum est quod de eo affirmitur.

Sol. Deus non patet sensibus comprehensivè, ut est in se, sed apprehensivè, ut elucet in operibus. Ita videtur in signis, audi-tur in verbo, manifestatur in totius universi fabrica, Ps. 19. Oculus non vidit futura, nec audivit auris, 1. Cor. 2.9. Ergo futura nulla sunt? Animam tuam non vides, Ergo non es Animal? quām hoc ridiculum?

Ob. 2. Ratio reddi non potest, cur Deus existens ab æterno, citius seipsum non manifestasset, Mundum creasset, vel aliquid allud egisset. Actus enim purus non potuit esse gèrōe nihil agens, Ergò videtur non fuisse.

Sol. Hoc non probat Deum ab æterno non fuisse, sed ipsius consilia finito intellectui esse inscrutabilia, querenti igitur de Dei factis ante Mundi fabricam, reponit S. Augustinu, parasse illum Infernum tam effrontibus scepticis, quid au-

Gen. 17. 1. **לְאַיִלָּה שֶׁ** tem ipsi deesse potuit, qui est *El Schaddai*, sibi ipsi sufficiens?
Est, Erit & eternum fuit. Nostræ veræ cœcitatæ in talibus debet
esse, submississima Psalmista confessio, Mirabilis est tua sapientia
præ me, excelsa est non possum illam consequi Ps. 139. 6.

Ob. 3. Si sit Deus, tum vel ab alio est, vel à seipso; ab alio
fi sit, non potest esse Deus, quia non supremus. ut autem ali-
quid sit à seipso, rationi repugnat, sic enim esset seipso prius
(naturâ saltè) & posterius, quod contradictionem implicat.

Sol. Rationi quidem aduersatur ut aliquid finitum, factum,
aut creatum esset à seipso, aut suipius causa, sed ut principium
aliquid infinitum agnoscatur, quod in se, & per se, sit tale,
à quo, & per quod, cætera omnia sunt, quod sunt, rationi maxi-
mè est consentaneum.

Ob. 4. Bonum infinitum prorsus absorbet & distruit ma-
lum oppositum, tale igitur si detur, Malum aliquid non super-
esset; unde posito Deo, tollerentur omnes maligni spiritus &
homines.

Sol. Infinitum aliquod concipiatur ut Agens, vel Necessa-
rio, vel Liberè. Necessariò si ageret Deus, tolleretur peni-
tus quodvis oppositum, sed cum ipse solus Agens sit liberissimus
permittit Malum ad beneplacitum, quia noverit pro infinita
sua sapientia, ex pessimis Bonum elicere.

Ob. 5. Primus in orbe Deos fecit timor, juxta decanta-
tum illud Poeticon. Ergo Commentum potius videtur politi-
corum, hæc de Deo sententia, ad simpliciores in officio conti-
nendos, quam à nasutioribus amplectendum Dogma.

Sol. Incredet te Deus Satana, cum omnibus politicis tuis
profunditatibus. Timor iste arguit, remedium esse aliquod tri-
bal, & Judicem, qui fontes non dimitteret impunitos, in a-
lio seculo, quibus parcit hic pro summa sua longanimitate,
ut resipiscant, ne in eternum pereant.

Ob. 6. Piorum, Affera in hoc mundo, & Impiorum, prospera-
ra, usq; ad mortem aliquoties continuata, (de quibus
conqueruntur Psalmista Ps. 73. & Jeremias c. 12.) ostendunt
nullum ialem dari Judicem.

Sol. Immò transmittunt potius ad supremum judicium
post

De Dei Existentia.

5

post hanc vitam habendum, ubi unusquisq; recipiet, fidei & factis consentanea, & Dives luet, quando *Lazarus* exaltabitur, quod tam *Jeremie* quam *Davidi* erat significatum.

Ob. 7. Quod specie est innatum: omnibus competit *Individualis*, sed *Diagoras*, *Lucianus*, *Leo* 10. & innumerū alii, ex professo fuerunt mere *Atheoi*, Ergo *naturae insitum non est*, ut quis *Deum esse agnoscat*, & cognitio talis (ut contendunt *Sociniani*) dici non potest esse *Naturalis*.

Sol. Competat aliiquid innatum alicui, vel q̄road principium, & radicaliter, vel quoad exercitum & exequivè. non autem ex defectu exercitii, concludatur principii aut facultatis privatio, sed potius depravatio, ex infectis vinculis aut contractis sordibus. unde *Caligula* Bepedium amentissimus, ad tonitruī fragorem, caput occuleret; nec dubitandum quin *Cyclopes* hujusmodi, cœlo sereno turgescentes, ad procellam incumbentem reciperunt se cum nautis apud *Prophetam*, *Jonas* 1. 5. ad *Deum suum*. 2. Aliud est etiām Dei providentiam & de rebus humanis curam, aliud negare existentiam, & omnino asserere quod non sit Deus. 3. *Socini* autem de stupido quorundam Brasiliensium *Atheismo* instantiam, retundit *Lerius Hist. Bras.* c. 16. 4. Qnī ut constat ulterius ex *Magicis*, *Demones* ipsos supremum numen agnoscere, & horrescere: Ita (innuunt nonnulli) *Bestias* aliquas & volucres, *Dietatis* & *Religionis* cuiusdam habere sensum. Ex quibus omnibus cum satis superq; constet: *Deum esse*, non oris erit vel distortissimi negare *Theologiam*. Cujus implicatores nodos methodo memoriae accommodata, punc̄tū & contrariū expedire oīr̄ dīl̄ aggredior.

Sueton.

A 3

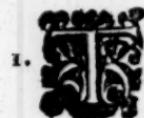
Q A P.



CAPITA THEOLOGIAE

C A P. I.

De Scriptura.



1. **T**HEOLOGIA, est *Sapientia Religiosa, à Deo in sacris Scripturis revelata, ad Salutem perveniendi Deut. 4,6. 2. Tim. 3, 16.*

2. Pet. 1,21. Rom. 1,16.

2. Hujus *Septem*
statuantur Capita

- 1. SCRIPTURA.
- 2. DEI COGNITIO.
- 3. PECCATUM.
- 4. ECCLESIA.
- 5. REDEMPTIO.
- 6. SACRAMENTA.
- 7. NOVISSIMA.

3. Quæ (ut facilius memorie imprimantur) sic connectantur. 1. Scriptura nos manuducit ad *Supernaturalem* Dei cognitionem. 2. A Deo cognito defecimus per Peccatum.

De Scriptura.

7

3. E Peccati massa, pro misericordi Dei benefacito, evocata est Ecclesia. 4. Hac expiatur & justificatur, per Redemptoriam Christi satisfactionem. 5. Redemptionem obsignant Sacramenta. 6. Quae excipiunt. 7. Novissima, ut illa tandem per debitam Mandatorian observantiam, ad Glorie portum nos perducant.

De Scriptura autem Catholica hac esto Thesis.

4. **S**criptura est Dei verbum, indubitatè cælo revelation, &
2. In Libris quos habet Ecclesia nostra Anglicana pro
Canonicis integrè comprehensum. 3. Hujs Editionem He-
braicam in Veteri Testamento, & Græcum in Novo, amplectimur
ut authenticas. 4. Translationem verò vulgarem Latinam, cum
cæteris omnibus versionibus, ad textus istos Originales expen-
di, & corrigi submittimus. 5. Hasq; Lingua vernacula, sin-
gulis Christi fidelibus, vulgari debere contendimus, quia
6. Ultima fidei resolutio in Scripturis hisce est terminanda.
Quæ 7. continent omnia ad Salutem necessaria absq; Traditione-
nis non Scriptæ quovis supplemento.

Unde QUÆSTIONES.

- An { 1. Scriptura sit Dei verbum Cælitùs revelation?
2. Ejus Canon integer & illibatus à nostris retineatur?
3. Textus Hebraicus veteris Testamenti, & Græcus Novi,
sit incorruptus, & Authenticus?
4. Versio Vulgaris Latina, sit Fontibus æquanda, & cæ-
teris omnibus Translationibus præferenda?
5. Vulgari debeat Scriptura in ea Lingua quam Populus
intelligat?
6. Ultima fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas?
7. Traditiones non Scriptæ admittantur, in Scripturæ sup-
plementum?

QUÆST.

Q U A E S T . I.

An Scriptura sit verbum Dei? Aff.

Q U I A,

1. **A** U T à Deo est (ut argumentatur *Salvator de Jo.*
Hannis Baptismo Math. 21. 25.) aut ex *Hominibus*; ab *Hominibus* non potuit esse, nam à quibus esset? cum nulla extiterunt scripta *Mosaicis antiquiora*, aut coeva, præter *Pseudepigrapha quædam explosa Sethianorum, Abrahami*, aut aliorum fragmenta. *Moses* verò agnoscit se sua omnia à Deo accepisse, nec constat *Alphabetum* aliquod illud antecessisse (quicquid hariolantur nonnulli) quod ipse in *duabus tabulis* recepit *Dei digito exaratum*. *Eiusdem autem* cum *Mosaicis culturae*, & certitudinis, inveniuntur *scripta* in sequentia *Canonica*, Ergo patet illa esse ex Deo, quod confirmatur.

2. A *Scriptorum diversorum temporum, locorum, & conditionum*, admirando *consensu*, qualem inter *Philosophos*, *scriptores* &c. *aliros non divinitus inspiratos*, incassum expectaveris, ut patet apud *Ciceronem*, *Senecam*, *Plutarctum*, præcipue *Eusebium* in libris 15. de *Preparatione Evang.* studiose expendendis, de infinitis *Philosophantium jurgiis*. Id ipsum evincit.

3. *Materie substratae illimiſis quædam sublimitas, & maiestas*, *Cœlum tantum spirans, & absq; vel minimæ levitatis*, *vel humanæ ostentationis aspergine*, *omnia ad Deum referens*; *sic ut conscientiam potius exenteret*, *quam aures titillat*, & quo penitus eveniatur cōvehementius afficit *cordatos*, & *recalcitrantes confundit*. Juxta illud *Psalmiste*, *Verbum tuum est perfergatum iepries* (quali in *cibano sive catino*) & *servus tuus dilexi illud*. *Ps. 12. 6. & 119. 140.*

4. Prophetie de Josia, Cyro, quatuor Monarchis, (præ cæteris) de Adventu Messiae, tam exactè suo tempore implete; argumento sunt firmissimo, hujusmodi nisi ab ipso Deo (qui ista prædefinivisset omnia) non potuisse provenire.

5. Accedunt Miracula hanc doctrinam obsignantia, tam expressa, & testata, ut à perversissimè adversantibus agnoscuntur. Hoc autem Philosophicis Inventis, aut aliis aliorum commentis nunquam contigit. Extant apud Josephum Antiquit. l. 12. Et Eusebium Præparat: Evangel. l. 8. 1. de Theopompo, quodam Oratore & Theodicito Tragedo historiæ; è quibus hic capit. (ut videtur) vertigine, Ille glaucomate erat percussus, eo quod cælestem hunc Chirographum, ad vertigines suas occæcatus, aggressi sunt accommodare. Nec minus hoc evincit.

6. Recipientium Sagacitas. Non enim hæc gesta fuerant in angulo (ut loquitur Apostolus Act. 26. 26.) sed in publico Mundi Theatro, ubi non seducti quidam è triviis Bubsequæ, sed, Monarchæ, Politici, Doctores selectissimi & perspicacissimi, (quibus non defuit facultas, aut potest. singula expendendi) sceptra, editæ & placita, verbo huic submiserunt, quod nunquam proculdubio fecissent, nisi illud à summo legislatore cælicus profluxisse pro comperto habuissent.

7. Postremò in confessò est apud Ethnicos fere omnes celebriores (quibus hoc verbum innovuit) illud à Deo esse. utcunq; de genuino ipsius sensu, in locis quibusdam obscurioribus tot oriuntur rixæ. Nec dubitandum est Platonem, Aristotelem aliosq; Philosophie primipilos, plurima quæ habent. de Deo singularia, ex hoc fonte hauiisse. cuius versionem in linguam Græcam, non tot impensis redimisset Ptolomeus Philadelphus, nisi ~~se~~, n̄ aliquid divinum in illo latuisse existimatasset.

Objiciunt, Celsus Epicureus, apud Originem, Julianus, apud Cyrillum Alexandrinum, Faustus Manichæus apud Augustinum, &c.

Ob. 1. **V**erbū Domini purū, piū, & perfectū est, cui nihil addendum vel detrahendum, Ps. 12. & 19. Prov. 30.5. Deut. 12.32. At Scriptura non est hujusmodi, quæ Ludicra proponit inter legalia de Bestiarum adipe, & excrementis, 2. Inutilia de Genealogiis, Chronologiis, & Topographiis, 3. Tautologica, absq; ulla methodo (ut Crambe) reconstituta & repetita, Ergo verbum Dei esse non potest.

Sol. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, 1. Cor. 1. 25. quæ ludicra igitur videntur in lege, momenti inveniuntur esse maximi à cordatis ad exercendam obedientiam. 2. Aversandam Idolatriam. 3. Informandos mores, & ad Messiam indigitandum, si dextre (ut oportet) percipientur. vid. Euseb. de prepar. 1.8. Aq. 1.2.q. 102. art. 3. & sq. de Allegoricā legis accommodatione, & alios. 2. Genealogia & cetera quæ videntur superflua, Testimonia sunt Oris, propagationis & conservationis Ecclesie, & impletæ Promissionis de Messia, è semine Abrahā & Davidis deducendo Matth. 1. 3. Nec repetitiones in credendis & agendis sunt supervacaneæ, ubi utilitas potius queritur, quam subtilitas. Isaiae 48.17.

Ob. 2. Occurrunt in Scripturis portentosa quædam de Solis statione, & umbræ retrogradatione, de Asino Dominum reprehendente, & Metamorphosi fæminæ in statuam salis & similia, Ios. 10. 13. 2. Reg. 20. 11. Num. 22. 28. Gen. 19. 26 quæ non rationem tantum, sed fidem omnem superant.. *Engo.*

Sol. Fidem talem talia excedant, quæ Naturæ tantum intuetur molimina, non Dei Omnipotentiam, qui quicquid vult potest,

potest, & facit signa & mirabilia in Cælo & in Terra, quod in Decretis suis profitentur Ethnicae Monarchæ Nabuchodonosor & Darius. Dan. 3. 29. & 6. 26.

Ob. 3. Injunguntur in Scripturis, abominanda quædam, & Natura prorsus repugnantia, ut pater propriis manibus filium immolare. Gen. 22. 2. Propheta uxori duceret fornicariam Hoseæ 1. 2. Frater ex Germani Relicta sterili, fusciperet liberos Deut. 25. 5. quæ à cælo manâsse, Blasphemum est asserere.

Sol. Injusta non possunt esse quæ Deus præcipit, cuius voluntas regula est justitiae. Qui patris fidem sic explorare & ilustrare voluit Gen. 22. 1. non filium innocentem à patre trucidari. 2. Prophetæ vero non injungitur ut meretricem constitupret, sed ut Israeli spurcam suam Idolatriam, sub tali Allegoriâ representaret. 3. Nec præcipitur leviro, ut Germani fratris sine prole demortui glorem ducat sterilem, sed consanguineo ejusdem familie (qui sub nomine ☽ venit) ut conservaretur tribus distinctio, ad manifestationem Messiae è Tribu Iude oriundi. confer Josephum Antig. l. 4. c. 8.

Ob. 4. Indigna de Deo pañim in ipsis scriptis inculcantur, nempè ipsum oculos habere & aures, Psal. 34. 16. præcepta dedisse suis non bona, Ezech. 20. 25. Subjicere seipsum colentium mandatis, Isaïe 45. 11. penituisse se hominem fecisse, Gen. 6. 6. decreta sua mutare, Isaïe. 38. Quæ cœlestem doctrinam non sapiunt.

Sol. Quæ sic proponantur, ἀδηπονῶσι, concipienda sunt à nobis θεωρίαι, Metaphorâ sacrissimi familiari, quâ pro captus nostri imbecillitate, per obvia ad sublimiora elevamur. Unde dicitur Deus oculos habere & aures, cum efficit talia (sed modo ineffabili sublimiori) quæ oculati & auriti faciant. 2. Dedisse præcepta non bona, cum dimittit obstinatos ad propria desideria, & ad inventiones, quibus seipso præcipitant, Ps. 8. 13. Ezech. 20. 29. 3. Penitere vero & dolere, quando cessat facere, quod fecit, ut penitentes & dolentes solent; manente interim æterni decreti immutabilitate;

ubi non submittit se hominum *mandatis*, sed vel ostendit suam ad auxiliandum *promptitudinem*, ut Domini solent *ser-
vis* obsequentibus, si ipsorum præceptis sint morigeri, vel
legendus potius est iste *textus interrogativè*, q. d. institui vos
de faciendis à vobis, nunquid autem vos *prescribeatis* mihi de
futuris, quid à me sit faciendum? De his vero & *objectionis anteceden-
tibus* consulatur *Sixtus Senensis*. Biblioth. l. 7. & 8. Bell.
De verbo Dei l. 1.c.5.

Ob. 5. Novum Testamentum exaucerat, & quasi supplavit
vetus, ut patet ex locis plurimis inde citatus, & ex Apostolo, qui
appellat *legalia* ἀδειὴν τὸν τολχὸν στρῖμα infirma et egena Ele-
menta. Gal. 4.9. Ergo utrumq; non potest esse à Deo.

Sol. Citentur loca vel *χρήση* n̄ p̄n̄, quoad verba præcipue,
vel *κατὰ τὸν διάβολον*, secundum sensum et scopum. Verba si
non semper reddunt Apostoli, sensum tamen et scopum fideliciter exhibitent, ut ostendit Junius in *Parallelis*, qui consu-
lendus hac de re cum aliis. 2. *Impotentia* vero et egena sunt
Apostolo legis Elementa, non *moralia*, sed *ritualia* seorsim in
se considerata, non ut ad *Christum* sunt *pedagogica*, ad quem
sunt referenda.

Ob. 6. Occurrunt *quamplurima* in T.V. quæ sunt pror-
fus *Aybstata* et *Repugnantia*. Ergo non potest illud esse à
Deo.

Sol. Quæ urgentur hic ut *īavolūtria*, vel penitus *contra-
dictoria*, ostenduntur esse tantum *īavolopayn*, quæ videntur
talia, et facile à multis conciliantur. ut à Scharpio, in *Sym-
phonio, Tirino* in calce Annot: ad *Vetus et Novum Testa-
mentum* &c. Idem

Ob. 7. Objicitur de *Novi Testamenti contradictionibus*, è
quibus authoritas divina illi detrahitur, præsertim in *E-
vangelistarum et Genealogie Salvatoris* diffensi.

Sol. Recurrentum est hic etiam ad *autores prædictos*
aliosq; qui dedita operâ *distinguishim* ista discutiunt, quæ com-
pendiò (quod nos instituimus) non possunt absolviri. Sat
iit igitur hic (*solutionis vice*) monuisse quām necessarium
uit, ut ad manum habeat *Theologie* studiosus, tales *Conci-
liaiones*,

uationes, ut punctum inde petat, quod satisfaciat, prout res tulerit.



Q U A S T. I I.

An Scripturæ Canon integer & illibatus à nostris retineatur? Aff.

Q U I A,

1. **I**udeis primū fuerunt credita Dei Eloquia, Rom. 3.2. At noster *Canon* exactè cum eorum convenit, nec de *Libris* novi *Testamenti* intervenit hodiē ulla inter *doctiōis Controversia*. Ergo *Canon* recte est à nostris consignatus.

2. *Canon Hebreorum* communicari illis debuit, ea lingua quam intelligerent, aliter *tuba* daret *incertum sonum*, 1. Cor. 14.8. ad nullius ædificationem, sed isti *Libri* cum *Integri*, nempe 1. *Solomonis Sapientia*, 2. *Ecclesiasticus Syracidis*, *Libri*, 3. *Esdrae*, 4. *Tobiae*, 5. *Judith*, 6. *Macchabaeorum* primus, & 7. *Macchabaeorum* secundus: tūm *Librorum Fragmenta*, scilicet 1. *Oratio Manassis*, 2. *Trium puerorum Canicum*, 3. *Historia Susanna*, 4. *Narratio de Belo & Dracone*, 5. *Sex Capita* cum dimidio *Libro Esther* assuta, 6. *Baruch*, 7. *Epistola Jeremie*, nunquam extabant *Hebraicè*, Ergo *Judeis* nunquam fuerant *Canonici*.

3. Post *Malachiam* desūt *Prophetarum* διάδοχος nempe *De-ductio sermonis Propheticī*, cui fides certè niteretur, ut ostendunt *Josephus & Eusebius*, Atqni *Apocryphorum* isti *Auctores* cont. Apion. *nem.* *Malachiā*, inveniuntur esse *posteriorres*, Ergo *Canonica Scripta* non erant ab illis expectanda.

4. *Salvator* *Canonem* distribuit in *Legem Prophetas &*

Psalmos. sed cùm à Prophetarum Clasē Apocryphi isti excludantur, Inter *Legalia* & *Psalmos* multò minùs locum inveniant. In *Canone* igitur non sunt reponendi.

5. *Canonici Veteris Testamenti* corroborantur ex *Novo*, quatenus à *Salvatore*, & *Apostolis* citantur, sed *Apocryphi* à nobis rejecti, distituuntur tali *testimonio*. Ergo pro *Canonici* non sunt habendi.

6. *Quin Frivola & falsa* in illis deprehendantur, quæ fidem detrahunt *Canonicalam*. Ita 1. *Sapientia Solomonis*, (quam Philoni *Judeo* adjudicat *Hieronymus*) Pythagoricam astruit μητρόν θεών c.8.v.19.20. 2. *Ecclesiasticus* adducit *Samuelum* post *Mortem Prophetantem*. c. 46. 20. 3. *Ezdras* de *Henoch* & *Leviathan* quinto die creatis, *Rabbinica* narrat deliria, 2. *Ezdræ* 6.40. 4. *Tobias* inducit *Angelum* mentientem, saltèm *Jesuiticè* æquivocantem c.5. 12. & *Magica* ex *jezinore*, & corde piscis præcientem, c.6.8. 5. *Judith* celebrat factum *Simeonis* c. 9. 2. quod *Jacobus* ferit *Anathemate* Gen.49.7. 6. *Macchabæi* inter se dissentunt. In lib. 2. Laudatur *Rasis αιτοχείπεια*, c.14.42. & *Author* se excusat, si rectè & congruerè quinque libros historicos *Iasonis Cyenei* in Epitomen non redigerit cap. 16. 39. Collat. cum Cap.2.v.24. 7. Fragmenta *Estheris* & *Danielis*, non purioris sunt metalli.

7. *Canonem* (ut à nostris figitur confirmant. 1. *Epiphanius* in Libro de *mensuris et ponderibus*. 2. *Hieronymus* in Prologo *Galeato*. 3. *Origenes*. 4. *Athanafius*. 5. *Cyprianus*. 6. *Nazianzenus* vid. *Euseb. Hist.* 1. 4.c.25. et 6. c.28. 7. Una cum Concilio *Laodiceno* Can. 59. qui omnes Ferè *Innocentio* 1. (à quo *Canonis Tridentini* dicitur *prosapia*) fuerunt antiquiores, Recentiores verò *Hugo* et *Cajetanus Cardinales Hieronymum*, hāc in re sequendum esse contendunt.

*Objectiones Adversantium præcipue
Tridentinorum, qui Anathema
illis denuntiant, qui hos Apocry-
phos integros, cum omnibus suis
partibus, prout in vulgatâ prostant
Editione Latinâ, pro Sacris & Ca-
nonicis non suscipiant. Concil.
Trid. §. 4^{ta} quod hinc sufficiunt
argumentis.*

Ob. 1. **C**itantur in *Novo Testamento*, ut illud *Sapientiae c.* 7. 26. de splendore glorie Christi *Heb. 1. 3.* Item de imperveftigabili Dei Consilio, *c. 9. 14.* in *Epifola ad Rom. c. 11. 34.* sic Christi irrisio quæ describitur *Math. 27. 43.* deducitur è *Sapientiae 2. 18.* Ergo pro Canonicis merito sunt habendi.

Sol. Citatio talis non probat librum esse Canonicum, nam ita, *Aratus*, *Menander*, & *Epimenides Poetæ* effent Canonizandi quia à Paulo citantur *A&t. 17. 28.* *1. Cor. 15. 33.* *Tit. 1. 12.* 2. Nec concludendum loca alicujus authoris citari cùm adducuntur similia, sic enim dicamus *Salvato-rem* citasse *Terentium*, *Durum est contra stimulos calcitrare A&t. 9. 5.* cum eadem verba habentur in *Phormione A&t. 1. Scen. 1.* 3. Citantur potius adducta ex *Jo. 1. 14.* *Col. 1. 15.* *Isa. 40. 13.* *Mattheus* autem factum narrat, non citat quid prædictum.

Ob. 2. Appellantur *Scriptura*, & *Canonici* à *Patribus*, quorum *judicium* non insuper est habendum.

Ob. 3.

Sol. Canon apud Patres duplex est, *Morum*, & *Fidei*, *Canonici* nonnunquam dicuntur hi *Libri*, primo sensu non *secundo*, unde non proto-sed deutero-canonicali aliquoties audiunt. *Hieronymus* verò & *Patres* alii cum accuratè loquuntur, *discremen* statuant inter *Apocryphos* hosce, & *Canonicos*, quod nos amplectimur.

Ob. 3. Legebantur publicè in *Ecclesiis*, quod *Canonicorum* tantum est privilegium.

Sol. Legebantur quidem propter conformitatem (maximè ex parte cum *Canonicis*, ut *Homiliae antique* & *sacræ* ad informandos mores, non ad confirmandam doctrinam).

Ob. 4. Continuant Ecclesiæ *Historiam*, quæ aliàs à Capitivitate mancet interrupta, Ergo non sunt à *Canone* excluendii.

Sol. Ex *Historicis Apocryphis*, incertum est an *Tobias* & *Judith* cum fragmentis de *Sophia*, *Bel*, & *Dracone* habeantur pro *Dramaticis* potius quam veris narrationibus; quia mentione illarum apud istorum temporum Scriptores, (ut de rebus minutioribus) non occurrit; presertim apud *Josephum Antiquitatum Judaicarum* sedulum exploratorem. 2. *Machabeis* aliquid conferunt, sed quod ex aliis *Historicis* pleniùs colligatur. 3. E quibus *Frimus* qui *Pastor* est *Hieronymo*, (ut putat *Junius*) vulgo omittitur, non sic dictus à *Pastore* gregis alicujus, sed *Exo. 26. 30*, seu *misericordie* ab *Atrio*, unde de tyrannide, *Ptolemei Philopatoris* inchoat insignem *Historiam*; quam secundi *Machabeorum Rapsodiis*, à *Jasone Cyreneo* corralis meritò præferas.

Ob. 5. Confirmantur hi libri à *Concilii*, Carthaginensi. 3. *Can. 47.* Cui interfuit *Augustinus*. Item à *Florentino*, & *Tridentino*, ergo non sunt reiciendi. *Bell:* de verb. *Dei*, lib. 1. c. 4.

Sol. *Tridentinum Concilium* adversus nos à *Bellarmino* adduci, mirum videtur. Cum ipsius *decretum* sit *res controversa*, nec valet apud *A. Montanum*, *Sixtum senensem* & alios. 2. Quod urgetur è *Concilio Florentino*, *Conciliij* non erat *Constitutio*, sed *Papæ Eugenii* 4^{ti} post finitum *Concilium*, ad

In pref. ad
Apocryp.

ad Armenos peculiaris *Institutio 3. Carthaginense Concilium* cum *Augustino*, non decernit quinam libri pro *Canonicis* sunt habendi; sed quinam publicè in *Ecclesia* sunt legendi, ut patet ex *circumstantiis*. *Ubi & passiones Martyrum* legi permittuntur in ipsorum *Anniversariis*; *Canon* igitur morum & *Canon* fidei, hic promiscuè usurpantur, cùm de *Canone* tantum fidei sit *presentis* *controversia*.

Ob. 6. Seponuntur capita quædam *Canonica* in *Leitura Anglicana*, substitutis quibusdam ex hisce *Apocryphis*, ut publicè legantur in *Ecclesia*, ergo videntur *equalis* saltem nobis, si non *majoris*, esse cum *Canonicis* authoritatis.

Sol. In *Lectione* publica non semper illud proponitur quod in se est præstantius, sed quod auditorum *edificationi* magis inserviat. 1. Cor. 14. 26. 2. Non æquantur igitur *Apocrypha* *Canonicis* dum sic leguntur, sed ut *instituta* quædam facilia interponuntur, quæ ad *Canonica* amplectenda, (ut *Homiliae & Conciones*) tardiores excident. 3. Sic *Geneseos* quædam *Capita*, & *Solomonis Canticum*, *Judei* non legunt in *Synagogis*, ut captui populari minus accommodata. Sic etiam nec ex lectis *Chronicorum Genealogiis*, *Ezechielis Templi Architeconicis*, aut *Iohannis Apocalypsi*, Radiores multum proficerent.

Ob. 7. Compinguntur etiam cum *Bibliis* a nostris, ut partes integrantes, ergo videntur esse ejusdem momenti.

Sol. Non urgenda sunt hæc ab illis tam ferociter in *Apocrypha*, qui *Marginalia* sua *annotationa* textui tam liberè adiiciunt. Ne *Conciones* ipsorum nonnullæ, inveniantur esse, non *Canonice*. 2. Sat fit *Cordatis*, titulus ista distingui, quæ eodem coherent volumine, ut non pro *Canonicis* illi habeantur libri, qui leguntur sub *Titulo Apocryphorian*.

C Q U A E S T.



QVÆSTIO III.

An Textus Hebræus, veteris Testamēti, & Græcus Novi, incorruptus sit, & authenticus? Aff.

QVIA.

1. **N**ON incidit suspicio cur *Herenici, Hebraica corrumperent, nec erat causa cur fidei hoc facerent.* Sic enim propria distractuerent *αρμηνά* & sibi ipsis fidem derogarent. Quin nimò constat ex ipso cùm *Masora* tūm supputatis literis, & singulis punctorum minutis, illos de *Textu* conservando ad *superstitionem* usq; fuisse sollicitos.

2. Non potuerunt (si vel maximè voluissent) tam subletā fide agere . vel enim hoc fecissent ante *salvatoris adventum*, vel postea; ante si quid tale patrassent, quomodo Christi & Apostolorum Reprehensionem effugissent? posteà verò, *exemplaria* inter *Christianos* distracta. Conatus hujusmodi nefarios reddidissent prorsus irritos.

3. Nec fecisse patet ex *Apostolo* qui *λέγει τοῖς Θεοῖς* eloquia five *Dei Oracula*, illis fert accepta. Rom. 3. 2. unde fidissimi Christianorū *scriniarij* aut *capsarij* habentur ab *Augustino*, *studentibus nobis codices portantes*, & in ijs quæ contra illos faciunt ne *apicem* quidem mutarunt , ut ex librorum *Collatione* satis est manifestum.

4. Eādem providentiā non minus *Christianis* prospexit *Christus*, de certa fidei *regula*, ut ex indubitate fundamentis *Evangelium* deduceretur ; *Quod fieri non potuit si textus.*

Hebraicus

Hebraicus esset corruptus. Ejus verò cùm quodlibet *Ios.* & apicem fixiūs Cælo & terrā Salvator esse voluit. Math. 5. 18. ad quod fluctuantes remittit, ut plenè instituerentur Luc. 10. 26. Io. 5. 39. *incorruptum proculdubio & authenticum* fuisse conculdit.

5. *Vigilantia Patrum* quovis seculo, his armis usi est aduersus Ethnicos, Hæreticos, & Profanos, sic ut depravatio aliqua notabilis non potuit irreperere, sine publico clamore & scandalo. Quin & infami *Hereses* stigmae notati fuerunt qui *biblia* tradiderunt *Ethnicis* dehonesta. Tanta manuit semper inter *Religiousos* textus reverentia.

6. *Variae Translationes* institutæ, a variis in tot linguas discrepantes, *Majore* instar five *scipimenti* esse potuerunt, unde quod quovis modo mutatum esset in *Originali*, ex collatione restitueretur.

7. *Postremo* exhibuit quodvis ferè seculum illustres *Criticos*, quales *Origines*, & *Hieronymus*, apud antiquos, *Erasmus* & *Beza*, cum infinitis aliis *sequioris successionis*, qui heroicā industriā & solertiā, omnes textus apices expenderunt, & in integrum restituerunt, sic ut in rebus alicujus momenti nil desideraretur.

*Contra Textus Hebraici puritatem
objiciunt Stapletonus, Bellarm.
Gordonius, &c.*

Ob. 1. **V**i mutantur *Litere primævæ*, præsertim à Deo ipso consignatae, ascitis in eorum locum profa- *Certum est* norum inventis; ibi necesse est ut interveniat multiplex cor- *Ezram alias ruptio*. At hoc factum fuisse à *Judeis* post redditum à *Cap-* literas repe- titive, asserit *Hieronymus*, quem sequuntur plurimi in *He- rifice quibus braicis* versatissimi, Ergo. *nunc stimur;* *Prol. Galat.* *Sol.*

Sol. Characterum mutatio non concludit textus corruptiōnem; ut Biblia Anglicana Italicas cōpressa characteribus, esse ideo corrupta¹, nullus dixerit. 2. Traditio ista iudaica, (quam probat Hieronymus de novis literis per Esram introductis, ablegatis prīscis ad Samaritanos) refutatur in יִסְרָכַה Isa 9. 7. ubi in Mem clauso agnoscitur fidei mysterium, quod in Alphabeto Samaritano fruſtra querās. 3. Quis crederet, ita odio occēcatos fuſſe Iudeos, ut χριſtiaν χαροπa hosti- bus, præcipios suos theſauros relinquerent; ut non haberent cum illis aliquid commercii adde quod nec Philo aut Josephus, vel alius alicujus nota, tam int̄ipida commutatio- nis meminerit.

Ob. 2. *Keri & Cetib*, *Chasir & Iother*, indicant aliud legi, aliud scribi, hic aliquid deficere, alibi illud redundare. Quæ ma- nifesta sunt corruptionis indicia, Ergo.

Sol. Tantum abest ut *Keri & Chetib* (quæ 8+8. vulgo enumerantur) corrumput textum, ut varias potius ostendunt lectiones variorum exemplariorum, per quas excludatur omnis novatorum corruptio; Quod spectant etiam *Chasir & Iother*, quæ defec̄tus aut redundantes Grammaticales indicant. Ex quibus omnibus, *Masoretharum* pateat superstitionis quali textus conservandi, non minimum depravandi studium.

Ob. 3. *Tikun Sopherim* correctiones sapientum, supponunt aliquid fuſſe corrīgendum, quod tūm factūm sit à Christianorum Hostibus, probabile est partium studio in rem suam illos multa depravasse.

Sol. *Sopherim* isti fuerunt, vel viri *Magne Synagogae* quorum *Antesignanus* erat *Ezra* à Deo inspiratus, qui una cum *Sociis* post redditum à captivitate Babilonica, exemplaria librorum sacrarum dissipata aut vitiata, in integrum restituit, & eo quo habemus ordine digessit; vel ut alii volunt, fuerunt ipsi sacri. 2. *Authores*, qui correctiones istas ut *Epinor- thoses* adhibent, quibus Rhetorum more id quod in textu dixerunt, corrigunt. 3. Alii verò correctiones istas ad *Thal- mudica* commenta rejiciunt.

Ob. 4. Additio punctorum per *Masorethas*, observatur in plurimis

Vid. A. Mon-
tanum de var.
leff. Heb. ad
Bib. Regis.

Buxtorf. ad
Glossum.
Bell. de V. D.
l. 2. c. 8.

De Scriptura.

21

plurimis locis sensum mutare, Ergo *Biblia* saltēm punc*ta* (quæ pluris cæteris aſtimantur) habenda, ſunt pro depravatis.

Sol. Puncta, nonnulli ſtatuunt cum *Alphabeto co.eva.* 2. A- lli
 introducta fuſfe contendunt à viris magna Synagog*e*. 3. Textui verò addita à Tiberienſibus inter ſe diſſentientibus, fed cujuscunq; fuerint additamenta, tantom abeft ut teſtum corrumpunt, ut potius muniunt ne corrumpatur, & ad ipsius faciliorē lectionem & intellectum manuducant. 2. Sive igitur punctatum, ſive punctis deſtitutum habeas teſtum, à *Judeis* (ut fateur *Bellarmino*) in re alicuius mo-menti depravatum non accipies.

Ob. 5. Non dubitandum eſt 72. Interpretetes à Rege Ptolomeo conductos, & ab *Apostolis* in N. T. citatos, è contextu puro *Hebraico* versionem ſuam traduxiſſe. Sed inter iſtam Græcam, & (quam habemus) Editionem Hebraicam, innumeræ obſerventur contradic*tio*nes & discrepantie*z*; ait hic igitur aut iſte corruptus eſt teſtus, at Græcis non fuit cauſa, aut corrumpendi opportunity*s*, Ergo cuđenda eſt hæc faba in *Judeos*, quod fit à *Justino Martiye*, *Origine* & aliis.

Sol. Interpretationem iſtam 72. hodie extare negant Doct*ri*ni, ideoq; quantum & in quibus declinavit ab Originali *Hebreo*, nullus dixerit. 2. Apostoli in citatis ex V. T. non tam de verbis quam de ſenſu erat ſolici*t*, & Græca potius adducunt quam *Hebraica*, quia iſta fuerunt tunc temporis receptio*r*a. 3. Non queruntur patres de Teſtū *Hebraici* corruptione, ſed de Translatione Græca, quæ inter Helleniſtas *Judeos* quibuscum vixerunt, authentian obtinuerat.

Ob. 6. Evangeliste & *Apostoli*, aliquando citant ex veteri Teſtamento, ea quæ nulquam extant, ut illud quoniam Nazareus vocabitur *Math. 2.23*. & aliud ibid. v. 6. ſic ſcriptum eſt (inquit Evangelista) per Prophetam, & Tu Bethlehem Terra Iuda, nequaquam minima eſt in principib*us* Iuda] At Prophet*e* verba ſunt, & Tu Bethlehem Ephrata parvulus eſt in Millibus Ju-dæ, ubi utcunq; conciliatur contradic*tio*, illud non præſtabi-tur, ſcriptum eſt] quod non ſcriptum eſſe, vel contrario mo-

De Scriptura.

do Scriptum esse invenitur deprehenditur Ergo hic corruptio, si non textus N. T. Ergo veteris.

Sol. Christus Nazareus vocabatur non tantum quia erat נזֶר surculus, quasi è trunco succiso egerminans Isai 11. 1. qui נזֶר germen est. Ier. 23.5. & Zach. 6. 12: Sed etiam à loco in quo educabatur, & è quo educebatur. Quod ostendit Evangelista à Prophetis etiam fuisse prædictum, dum non ratione tantum conditionis, sed habitationis vocabatur Nazareus. 2. Non citat Michæam Mathæus: sed narrat quomodo citarunt Sacerdotes & Scribæ, qui sensum prophetæ sanum reddiderunt, licet verbis quibusdam mutatis.

Ob. 7. Ex pluribus instantiis ostenditur Textus Hebraicæ corruptio, à Lindano, Leone Castrensi præcipue verò à Gordonio Hunileo, aliiq; Iesuitis, qui tantum non evertunt Domum Luk. 15. 9. ut Nodum in scapo inveniant. Tria præ cæteris urguntur. 1. Gen. 3. 15. ubi נוֹד ipsum vel ipse substituitur pro נוֹד ipsa, in B. virginis injuriam. 2. Psal. 22. 17. נָאֵר pro נָאֵר intruditur, ad labifaciandam de passione Salvatoris historiam. 3. Iosue 21. versus 36. & 37. desunt in Originali juxta Kimchi, & Moysæharum calculum, quæ in hodiernis omnibus exemplaribus reperiuntur, & in Translationibus admittuntur.

Sol. Ad Primum, sive Ipse, Ipsa, Ipsum, admittatur, sanus possit esse sensus נוֹד autem & non נוֹד pro textu agnoscitur in Bibliis ex edit. Manass. Ben Israel Judæi: Ad secundum Caaru foderunt, & non Caari, sicut Leo, scriptum fuisse in Antiquis exemplaribus à se conspectis, testantur R. Jacob Ben Chaiim, & Johannes Iacob è Judeo factus Christianus, connectantur verò hic Keri & Cetib, & habebis, sicut Leo foderunt, quod loco rectè quadrat. Ad Tertium vide quid reponit Simeon de Muis in pref. ad Psalmos, de Hebraicæ editionis authoritate & veritate, exemplaria quæ hodie nos habemus Hebraicæ, duos istos versus nobis exhibent, & interpres transferunt. Cum autem patebit manifestius illos esse suppositios, omitti possunt, sine religionis gravi aliquo incommodo.

*Apud Iunium
cont. Bellar.
& Muis in
locum.*

Contra

Contra Novi Testamenti integratatem pressiores hæ adferuntur Instantiae.

Ob. 1. Additur *Orationi Dominicæ doxologia* Math. 6. 13.
A [Quia tuum est regnum potestia & gloria] quod apud Lucam non habetur Luc. 11. nec in plurimis *græcis exemplaribus*, nec in ullis *Latinis* vetustioribus. 2. Unde in *Orationis* hujus interpretatione à Chrysostomo, Cypriano, Hieronymo, Augustino. non explicatur. 3. Nec in *Liturgiâ nostrâ Anglicanâ* ulla sit ejus mentio. *Bell. de V.D.* l. 2.c.7. & de Bon. operib. l.1. c.6.

Sol. *Eis* videtur *Dominus* hanc precandi formam, & Normam suis præscripsisse. primo Discipulis petentibus, Luc. 11. deinde aliâ vice turbæ promiscuæ, Math. 6. Apud Lucam omittitur haec doxologia in privata Discipulorum Institutione, quæ opportuniùs postea adjicitur in publica ad omnes Concionem, tam alios, quam Discipulos. 2. Hanc non mirum est Latinos apud Mathæum non inveniri, cum illud libera nos à Malo, apud Lucam non habet purgatissima vulgaris editio. *sixt. 5. per Clem. 8.*
 3. Nobis sufficit exemplarium Græcorum vetustissimorum consensus. Leiturgica vero nostra (quæ sequuntur Luce Ductum) non excludunt hoc Mathæi additamentum, sed pro arbitratu inter orandum adjiciunt, ut indubitatò Canonicon ex 1. Tim. 6. 16. & passim alibi.

Ob. 2. Math. 27. 9. sic habet Textus. Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam Prophetam dicentem, & acceperunt triginta argenteos pretium appretiati] quod nuspiam legitur apud Ieremiam, sed Zachariam c. 11. 13. manifesta igitur hic agnoscenda est corruptio.

Sol. Error Typographicus aut Librariorum, non cedat in *textus* præjudicium, qui aliás possit restituī, *Syrus* legit Quod impletum est per Prophetam, non addito nomine, *hujus* aut

aut *illius*, quod temerè videtur additum à quodam *subdolo*, & à margine postea in *texum* irrepsiti. Observandum est. 2. Quod in *N.T.* citantur loca ex *V.T.* multiplici ratione, 1. Quoad verba, ut *ecce virgo pariet*] *Mat. 1. ex Isaia 7.* 2. Quoad *senium* & non verba, ut *Tu Bethlehem, non Minima*] *Mat. 2. ex Mich. 5. 2. Tu Bethlehem parvulus es*] 3. Tantum quoad *typum* impletum, ut *Ex Ægypto vocavi filium*. *Mat. 2. ex Hos. 11. 1.* 4. Quoad *Analogiam*, sic *Math. 15. 7.* Bene Prophetauit de vobis *Iasias*] c. 29. 13. *Populus hic me labiis honorat*] Quia perstrinxit illud in *hypocritis* illorum temporum, quod *Pharisæus* postea ad amulium competebat. 5. Πλειστοί tive indefinitè. Ita --- nunquam legitistis quia ex ore *Infantium* & *Lamentantium* perfecisti laudem? *Math. 21. 16.* 6. Ἀκερδος punctum seu precisiō, ut cum *videritis abominationem desolationis*, quæ dicta est à *Daniele*. *Math. 24. 15. ex Dan. 9. 27.* 7. Αὐτοὶ confertim vel summatim, ut *Dicite filie Sion, ecce Rex tuus venit sedens super Asinum*] *Math. 21. 4. 5. ex Isaia 62. 11. & Zach. 9. 9.* Ita hic *impletum* dicitur, quod *junctūm* habetur apud *Zachariam* & *Jeremiam*; scilicet de *Empione agri* *Jer. 32. 9.* de *precio* *Zach. 11. 12.* citatur verò *Jeremias* solummodo ut nominatio.

Ob. 3. Marci 13. 32. Interponuntur hæc verba Neque Filius] ab *Arianis* (inquit Ambrosius) de fide lib. 6. c. 7. & urgentur à *Socinianis* ad probandum *Christum* non esse Deum, *Patri æqualem* quia non *omniscius*.

Sol. De aliquibus exemplaribus loquitur S. *Ambrosius* non de *omnibus*. 2. Nec hinc aliquid exculpent *Sociniani* contra *Saluatoris Deitatem*, *Non scit Filius*] nempe *hominis*, qualem illum oculis tunc intuebantur, sed quā *Dei filius* non negatur scire omnia æquè ac *Spiritus Sanctus*, qui scrutatur omnia, etiam arcana *Deitatis* 1. *Cor. 2. 10.* 2. Unde cum dicitur de *Die illa & horā Nemo scit. Nemo*] id est nullus *Creaturarum*, nec *Filius* h. e. *Hominis* quā talis, vid. *Parei Annot.* *Mar. 13. 32.*

Ob. 4. Manifesta occurrit *contradic̄io* in *Christi Genealogia* inter *Mathæum* & *Lucam*, Asscrit enim *Mathæus*, *Jacobum* fuis-

se Josephi patrem c. i. 16. Lucas verò eundem fuisse Eli filium c. 3. 23.

Sol. S. Lucas non negat Josephum fuisse Jacobi filium affirmat tantum illum fuisse τὸν ἀλιτόν, quod exponi potest *Genenum*, quia *maritus* erat B. *Virginis Heli filie* naturalis; unde sequeretur ex *notis Genealogiis* non negandum Jesum fuisse promissum semen, quia sive Josephi (ut falso putabatur) sive alias *Mariæ* esset filius, Ab *Abrahomo & Davide* duxit *prosapiam* à quibus *Messias* erat expectandus.

Ob. 5. In *Genealogia Salvatoris* à B. *Luca* contexta, reconsentur *Cainan* ut *Arphaxad* filius contra fidem *Canonis Hebraici* Gen. 11. 11. & *filum* (quod interrupit) *Chronologicum*, *Paralip.* 1. 18. Ergo aut corrumptus hic *textus V. T.* aut *Novi.*

Sol. Dicunt vulgo B. *Lucam* hic sequi *Septuaginta* ut tum *Iudeis* receptiones, ad declinandum scandalum, quod innuit cum dicit (ὡς θεοῦ ut putabatur) Atqui parenthesis ista restringitur tantum ad relationem inter Josephum & Jesum, non extenditur ad omnes majores. Et *Evangelistam* tantum excusat, non *textum* liberet ab interpolatione. 2. Fatendum igitur hic *duapartita* esse *Librarium*, quod antiquitus in *textum* irrepit, nec ut granum *Zizanie* evellitur, ne turbetur *triticum*. 3. In *vetusissimo exemplari greco Bezae*, non comparuit hic *Cainan*, & furcillatur à *Grotio*, & aliis, ut aperte supposititius.

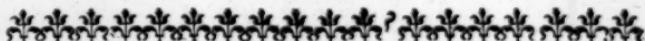
Ob. 6. *Abraham* pro *Jacobo* substituitur ut fatentur *Beza* & *Piscator* Act. 7. 16. Siquidem *Abraham* non emit *sepulchrum* à filiis *Hemor*, filii *Sechem*, ut constat Gen. 23. 16. sed *Jacob* Gen. 33. 19.

Sol. Duplex *emptio* & *sepultura* hic conglobantur, ut sit in *notorum* relatione. prima est *Abrahami* à filiis *Heith*. Secunda *Jacob* à filiis *Hemor*, *textus* si sic legatur *Translati* sunt [nempe patres nostri, In *Sichem*] *Emptum* à *Jacobo* centum agnis, *10/epb. Antiq.* & positi in *Sepulchro*] non omnes ex illis sed *Jacobus*, & alii *l. 2. c. 4.* ipsius filii, (præter Josephum cuius ossa tenuit *Sichem* *Jos.* 24. 32.) Quod emit *Abraham* non *agnorum* sed *argenti* pre-

tio, ab Ephron filio Seor. [hic interponendum
tō (omissum usitato illepsi) præter illud] quod emit Jacob
à filiis Hemor patris Sichem, & sic omnia consentiant. vid.
Junium in parall.

Ob. 7. 1. Io. 5.7. Testimonium de S.S. Trinitate, est sup-
posititium, ideoq; illud non habent *Syrus*, *Arabs*, aut *Lu-
therus* in suis versionibus; nec agnoscunt patres, *Chrysosto-
mus*, *Hilarius*, *Augustinus*, & alii apud *Bellar.* &c.

Sol. At habent *vetus* *tiora exemplaria græca* & *probatori* *a* *ur-
gent* *Athanasius*, & *Hieronymus* in *Criticis* *versatior*, qui il-
lum expunctum fuisse ab *Arianis* contendit, quia non po-
tuerunt vim ipsius eludere, & nisi admittatur, nullus erit
sensus verborum in sequentium, & *Tres sunt qui testificantur
in Terra*] quæ præsupponunt tres testes præcellisse, qui non
erant ex Terra, & distinctio v. 9. inter *testimonium Dei* & *ho-
minum* idem astruit. 2. *Luther* quod hic defuit supplent
Lutherani. 3. Quin & non tam effrontes sunt *Sociniani*, ut
in *Translatiōne sua Germanica* testimonium hoc omittendum
censērunt.



Q U A E S T . IV.

*An versio vulgaris Latina sit Fon-
tibus æquanda, & ceteris omni-
bus Translationibus præferen-
da?*

Canonizavit hunc Textum *Concilium Tridenti-*
nūm *Seff. 4^{ta}* non ut *erat*, sed ut postea erat cor-
rigendus, illud tandem accidit post annos circi-
tē 46. tribus interim *Papis* morientibus, & prodiit demum
per

per *Sixtum Quintum* hæc correcta Editio. At quomodo (non dico nostris) sed *suis* tandem satisfecit Successor *Sixti*, *Clemens octavus?* Opus utcunq; ab antecessore, infallibili diligentia emaculatum. & ex plenitudine potestatis sub diplomate orbi Christiano commendatum, ad incudem revocavit; expuncta nonnulla à *Sixto*, restituit, plura mutavit, correxit, ut patet ex Collatione exemplariorum D. Thome Jamessi in Eello Papali, quæ præli vitio (ut causatur *Clemens*) non possunt ascribi. illam autem sive *Sixtinam*, sive *Clementinam* Editionem, utcunq; sic *Elimatam* & perpurgatam, præferendam esse aut æquandam textibus *Originalibus*, non possumus concedere, hisce imprimis ducti rationibus.

1. Translationis præstantia æstimanda non est ab injungentiuni auctoritate, sed à consensu cum prototypo, sed hoc nomine præfertur *Pagnini* versio, ab *Aria Montano* dedolata, & in *Bibliis interlineariis* una cum *Regis Hispanicis* edita & probata palmam proripiet, Ergo *Vulgaris* hic non obtineat.

2. *Vulgaris* (prout extat hodiè) non ex fonte *Hebraico* V. T. sed à 72. maxima ex parte emanavit, nec ad fontes erat expensa, sed ex collatione multorum *Latinorum* exemplariorum, à correctoriis emaculata. Atqui norunt omnes quād 72. versio interpolata sit & lubrica, & Translati- Bellar. de U. ones æque incerte inter se collatæ quam ancipitem faciant D. 42. c. 6. fidem, absque *Originalis* directorio. Ergo.

3. Addita, detracīta, aliasve mutata in emendatis *vulgaris* editionis exemplariorum, illam longe deprimunt, sub quibuscunq; ferè recentiorum versionibus: consule Ps. 68. & Whitaker: q. 2. c. 10.

4. Tot *Barbarismis* & *solæcismis* scatet ista versio, ut probabilis sit ea sententia, quæ afferit istam primitū à Græco quodam in Latinis non satis versato *Originem* duxisse. unde ista, habemus in T.V. 1. *Rex virtuum dilecte dilecte*, & spe- cie dominus dividere spolia, Ps. 67. 13. 2. *Ut quid sufficamini montes coagulatos* Ib. v. 17. 3. *Scopite Spiritum vestrum* sic in T.N. 4. *Filius hominis non venit Ministrari, sed Ministrare.*

Iac. 1. 13.

In Bellar. de
V.D p. 334.

Math. 20. 28. 5. In *resurrectione* neque *nubent* neque *Nubentur*, Ibid. 22. 30. Ita 6. *Inventatoris*. 7. *Aporiamur*, 2. Cor. 4. 8. huiusmodi sunt loquitiones, & verborum monstra, quæ Latinis auribus *geticum* quiddam ingerunt; ex quibus ridiculum consarcinavit *textum Hunnius*. Ita verò utcunq; tolerari possunt ab iis qui *sensum* potius quam *verba* respiciunt. *Canonizari* tamen vix decuit à *Concilio generali*, nili siatur (ut loquutus est quidam) in contumeliam omnium Grammaticorum decreto *Concilii* stabiliatur.

5. Pervertuntur etiam in ea non pauca in *veritatis præjudicium*, ut illud Gen. 14. 18. erat [Enim] *Sacerdos Dei altissimi*, ad statuminandum *Misse* sacrificium. Illud Ezech. 9. 4. *Signa* [Thau] super *Frontes virorum gementium*, ad Idolizandum *Crucis signum*. Illud Heb. 13. 16. Talibus hostiis promeretur Deus, & e'usdem fermenti cætera, ex quibus *Theologie* studiosus prolixos sibi contexat *Catalogos*.

6. Neque de hac tamen *Editione* quæ debet esse omnibus *authentica* satis inter *Sixtum* 5. & *Clementem* 8. convenit, ut ad oculum demonstrat D. Jamesii *Bellum Papale*, cui non adhuc prodiit vel probabilis aliqua (quæ satisficeret) *Responso*.

7. Decretum est *Juris Pontificii Dist. 9. Can.* ut *veterum* in hæc verba, ut *veterum librorum fides*, ex *Hebreis* voluminibus examinanda est; Ita novorum *veritas* græci sermonis normam desiderat: quod confirmatur ex *Patribus à Bellarmino ipso* citatis, unde concedit ipse. 1. In corrigendis erroribus Librariorum. 2. In codicum Latinorum varietate. 3. In verborum aut sententiarum ambiguitate. 4. In vocabulorum energia & proprietate explicantia, (& cur non etiam 5. In additionis aut detractis?) ad fontes patere recursum. Sed fontes (addit) tum non debent esse turbidi quales censet esse *Textum V.T. Hebreum, & Græcum N.* quod mittere revera est ad tales fontes quales non sunt (ut in dictis evicimus) consultius igitur alii, *Decretum Tridentinum*, non extendunt ad *Textus Originales*, sed collationem contendunt esse factum solummodo, inter versiones *Latinas*, & hisce omnibus vulgarem esse

prælatam;

prelatam; non quod cæteris omnibus sit accuratior, sed ut omnes Scholæ & conventus doctorum, agnoscerent se esse subditos Romanae Ecclesiæ, cui tanquam cœlesti oraculo, Scripturam ipsam authenticam referre tenentur acceptam. Unde.

Pro versionis vulgatæ Authentia intercedunt Romanenses.

Ob. 1. **N**O N credendum est Ecclesiam totis octingentis vel nongentis annis editione Scripturæ germanâ caruisse, cum illa sit columnæ & firmamentum veritatis, 1. Tim. 3. Sed nulla alia editio abtinuit in Ecclesia à temporibus B. Gregorii præter hanc vulgarem. Ergo illa est authentica & adhuc retinenda Bell. de V.D. l.2.c. 10.

Sol. Non queritur de Editionis hujus antiquitate, aut usu sed veritate, quæ si desit ob dissensum ab Originali, antiquitas ipsius, aut usus istam parum promovebunt. 2. Supponitur hic illud semper, quod est τὸ νευρεῖνον probandum, nempe Romanam suo ambitu complecti omnes Ecclesias. An non Græcis potuisset esse prius translatio. Etiam si Romani illâ caruissent? 3. Italica quæ vetustior erat editio, aut pura erat, vel non, si probanda erat & pura, cur Hieronymus rogatu Damasi illam emaculavit. Si non, cur Damasus, vel alius è Papis pro sua infallibilitate (ut gloriantur) Ecclesia non melius prospexisset, & infallibilem Editionem mundo exhibuisset, quæ instar columnæ esset vel fundamenti? Videant igitur qui sic argutantur, ne quod addant Tridentini Papis suis, majoribus detrahant.

Ob. 2. Veteres hæc usi sunt Editione, quæ vel Hieronymi est, Bell. de V. D. l.2.c. 10 vel certè communis Italica. Italica si fit, Augustinum habet ad- vocatum, ubi dicit eam omnibus esse præferendam. Sin autem sit Hieronymi, non Augustini tantum sed Gregorii, Iso- De Doz. Chriſt. l. 2. c. 15. dori,

dori, Rabani, reliquorumq; Latinorum in sequentium, suffragia habet prioritatis, & Elogia.

Sol. Laudarunt veteres Italiam ob verborum tenacitatem & sententiarum perspicuitatem. Ego, si prodiret translatio quæ verborum esset illâ tenacior, & magis perspicua in sententiis, quid ni ista illi palmam præipereret? & si Hieronymo licuerit corrigere translationem adest receptam, & laudatam; quid posteros impedit Instructiores, quo minus elimarent Hieronymum? 2. In Psalmis autem, cur non sequi sunt Tridentini translationem Hieronymi? qui in N. T. facetur se nonnullas tantum mendas veteris Interpretis sustulisse. 3. Et aper-tus est Augustinus Libros N. T. (si quid in Latinis varietatibus titubat) Græcis cedere oportere, quod ipsum est, quod volumus, Translationes nullas à fontium castigatione esse eximendas.

Ob. 3. Aliqua Translatio ut Classica, conformitatis gratia, est Scholis præcipienda, ut Aristoteles solet esse in Logicis & Philosophicis, Euclides in Mathematicis &c. Sed, non aliqua occurrit versio Antiquis intelligendis tam accommodata, vel à recentioribus, ob antiquitatem, simplicitatem, aut gravitatem, æquè ac vulgaris suspicienda, Ergo ceteris est præferenda.

Sol. Non lis est an Classica habenda sit in Scholis, sed an ubi erronea inveniatur, ad fontes liberè non corrigitur. 2. Non mens autem erat Tridentinorum Græcis illam obtrudere. 3. A nostris antem non rejicitur, commendata, sed imperata ut authentica, Originalium examini non subjœcta.

Ob. 4. Hebrei & Græci habuerunt suos Textus authenticos, Ergo eodem jure suum etiam authenticum haberent Latini, Bell. V.S.

Sol. Originalis & Translationis non est eadem ratio. A Prophetis & Apostolis indubitate à S. S. inspiratis profluxit V.T. textus Hebreus & Græcus Novi; at quis dixerit versionis vulgaris anthores, aut promotores, eodem modo fuisse instructos?

Ob. 5. Malè provisum esset Ecclesiæ. si in Conciliis generalibus

libus non extaret *lingua* aliqua aut Editio authentica, qua se invicem intelligerent. At paucissimi sunt qui textus intelligunt *Originales*, ut accidit in *Concilio Ariminensi*, ubi ob ignorantiam Græca Lingnæ 600. exclamarunt Episcopi, se *Ruff. His.* *nolle ὅμοιον* sed *Christum*. *Bell. V. S.* *I. 10. 6. 21.*

Sol. Concluditur hic tantum quod textus communis esse debeat in Lingua à *Synodicis* intellecta, non quod ita sit authentica, ut ab illa ad fontes non admittatur *appellatio*.
2. Quos si ignorent Episcopi, peritiores consulant, nec detrahatur fonsibus autoritas, aut preferatur *tralatio*, ob illorum ignorantiam.

Ob. 6. Indignum est *Christianis* mendicare à *Rabbinis hostibus* suis veritatem. Idem dicere posimus de Græca Lingua. Ergo Norma authentica de proprio est habenda. *Bell. V. S.*

Sol. *Prophetas & Apostolos* durum est in hostium supputare numero. Ipsi autem sunt quos appellandos solum docemus. Qui vero cisternas sibi ipsi fodunt non implendas per *Canales* hinc deductas, videant ne dñni aquas quarunt, Cœnum hauriant.

Ob. 7. Ex multiplicatis *Translationibus* Turbaretur pax Ecclesiæ, quod experimento constat inter *Hæretorum* veriones varias; Ergo *consilium* est ut una tantum obtineret, quæ ceteris præ ponderaret. Et hæc meritò statuitur *vulgaris*.

Sol. *Translationam varietas*, textum potius elucidat, quam turbat Ecclesiæ, quia plus vident oculi quam sculus. Et quæ ex uno non percipitur, ex collatione multorum eruantur veritas. 2. Certantes de primatu turbent Ecclesiæ *Translationes*, non illæ quæ non admittantur, nisi quatenus cum *Originalibus* consentiunt. 3. Ea autem lege *vulgarem* inter ceteras non præ ceteris versionibus Latinis, admittimus, ut non sit ulterior de hac re *Alteratio*; tantum ex sibilaamus istam Gregorii de *valentia*, & eō contendentium sententiam, *Originales contextus* ad *vulgarem* esse corrigendos.

QVÆSTIO. V.

An vulgari debeat Scriptura in ea Lingua quam Populus intelligat.

QUI I tam præfæctè altercantur pro *Latina* æditione *Vulgari*, vulgari tamen nolunt *Scripturam* in ea Lingua quam *Populus* intelligat, sed quam dilutè, constat. Quia

1. Omnia fieri debent in *Ecclesia* ad ædificationem. 1. Cor. 14. 26. sed nulla ædificatio expectari potest ex lingua non intellecta, quia sic loquens erit. 1. Ut *Tuba* incertum edens *Sonum*. Ib. v. 8. 2. tanquam loquens in ærem v. 9. 3. Audienti *Barbarus*. 4. cui *Amen* non dicat *Idiota*. v. 16. 5. sed instituendus vexabitur loco consolationis. v. 21. 6. sic ut furere existimentur ita docentes. v. 23. 7. *Decorum* nullum aut ordinem observantes. v. 40.

2. Omnium est *Scripturas* scrutari lo. 5. 39. quæ scriptæ sunt in eorum doctrinam, ut per patientiam & consolationem *Scripturarum* spem habeamus Rom. 15. 4. At hoc fieri non potest ex Lingua ignota.

3. Laudantur Berænseſ qui *Scripturas* quotidiè scrutantur, ut intelligerent an ea sic se habebant de *Christo*, quæ *Paulus* & *Silas* illis prædicabant. At quomodo hoc illustre exemplum imitantur *Christiani*, si *Scripturæ* non publicarentur in ea lingua quam intelligerent.

4. Exemplum *Mosis* in populo Dei instituendo à nobis est imitandum, quia confirmavit illud *Salvator* suâ praxi Luc. 4. 16. Sed legebatur *Moses* singulis *Sabbatis* oppidatim in *Synagogis* Act. 15. 21. quod esset sine fructu, si populus non intelligeret quid legeretur.

5. In confessio est *Orientales Ecclesias*, & patet ex ipsarum *Liturgiis* Lingua populo vernaculâ, sacra sua celebrasse;

quid

quid ni igitur idem fieret in *Ecclesiis Occidentalibus*, cum eadem populi instituendi sit *necessitas*, & *ratio*?

6. Orandum est non tantum linguâ, sed mente etiam & intelligentia. 1. Cor. 14.15. Sed quomodo hoc fieri potest nîli intelligas quod petis?

7. Ipsi Pontifices, *Moscovitis Slavis*, *Aethiopibus*, &c. Concesserunt, ut Linguâ propriâ sacra sua celebrarent, Hora tantur *Chrysostomus*, *Augustinus*, *Theodoreetus*, &c. ^x Laicos indiscriminatim, ut comparent sibi ipsis *Biblia*, & studiosè in illis legant. Quid & patet in *Decretalibus Cap. Quoniam in Grac. affect.*
plurimis. Tit. de *Offic. Judicis ordinarii. Innocentium 3. Precepisse*. ut cum in aliqua Urbe permixti sunt homines diversarum Linguarum, Episcopus provideat viros Idoneos, qui diversis Linguis divina officia celebrent. Et Sacraenta administrent diversæ Lingue hominibus (agnoscente Bellarmino) Non erat i-
gitur cur *Tridemini* hunc panem quotidianum parvulus eri-
perent. Si enim hoc sit pernitiosum, cur dispensant? Si non, ^{Omnes inveniuntur. Ceteros ad eum venire; & cum ipsius clausus pontificis,} cur *Patris Testamentum à Liberis subducunt*, vel saltèm *venerum exponunt*.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **A** Tempore *Ezrae* desit lingua *Hebreæ* esse vernacula *Judeis*, ut patet *Nehemiae* 8. 8. ubi 1. *Ezra* cum *Sociis* legem populo exponebant. 2. *Judei* postea illud *Saluatoris Elio Elio Lammabacitani* non intelligebant, & 3. Affirmant *Pharisæi Turbam* esse maledictam, quia legem non noverant, *Io. 7.49*.

Sol. Non negatur Lingua *Hebraicam* in Captivitate, ex peregrinorum commercio, inter vulgus *Chaldaicam* nonnulla contraxisse, & in *Syriacam* (quæ tempore *Saluatoris invaserit*) dialectum degenerasse. Sed inde non inferas, aut *textum Scripturæ* quovismodo fuisse *mutatum*, aut à populo (cui semper *inculcabatur*) non fuisse intellectum. 1. *E-*

dris autem cum reliquis exponebat populo sensum non verba, quæ erant satis ipsiis nota ut patet ex textu. 2. Non ex Lingue ignorantia, sed ex Sarcasticâ petulantia, Astantes dixerunt Christum Eliam in clamasse. 3. Pharisei, non negaverint turbæ, literæ legis intellectum, sed mysterium de Messia, quod sibi ipsis superciliosè arrogabant.

Ob. 2. Apostoli non scriperunt in Linguis illis vernaculari, quibus Evangelium prædicabant. unde Paulus ad Romanos scripsit Græcè, sic Petrus & Jacobus Hebreis. Ergo Translatio in Linguas vernacularis non videbatur illis necessaria.

Sol. Græcè scriperunt Apostoli quia ista Lingua tunc temporis, erat inter cæteras omnes notissima, è qua in vernaculari facilior fieri potuit traducitio. 2. Prædicabant genti cuilibet Dei magnalia, dialecto ipsis notâ, prout à S. S. Linguarum dono fuerunt cælitùs instructi. 3. Quodsi quia Apostoli græcè scriperunt, ignotâ Lingua sit in sacris retinenda, & Biblica mysteria à populo, ea ratione sunt subducenda, cur non potius Græcè celebrarentur hodiè Sacra, ut reconderentur mysteria quam Latinè, cùm remotior sit ista Lingua à populari captu, & minori hoc fieri potuit cum strepitu.

Ob. 3. Obtinuerunt Hebraica, Græca, & Latina, apud Orientales & Occidentales, postquam delierunt esse vernaculae, ut in illis, & secundum illas, omnia negotia Ecclesiastica transigerentur. Ergo consultum est, ut tales Margarite ulterius porcis non proflituerentur.

Sol. Obtinuerunt quidem iste Linguae in Synodis doctorum intelligentium, non in ceteris populorum ignorantium, & in controversiis discutiendis, aut determinandis (ut sit in Scholis) non in sacris celebrandis, aut precibus. ubi unius cuiusq; exercenda est fides & devotio, sic ut intelligat pro captu, quid agitur.

Ob. 4. Occurrunt in Sacris Literis, quæ Populo solent esse Scandalo, ut illud osculerit me osculo oris sui, & Lexa ejus sub capite meo, ut dextera ejus amplexabitur me. unde femina quadam Anglicana, ad Lectionem cap. 25. Ecclesiastici, (ubi Nequam femina graphicè defingitur) exclamasse fertur

(telle)

(teste Bellarmino) *Istud ne est verbum Dei, Immo potius verbum Diaboli est.* 2. Hinc ex Scriptura non intellecta prodiisse omnines heres tradit *Hilarius*, Librum *Hæretorum Scripturam* vocavit *Lutherus*, & *David Georgius ex Batavis suis Bibliis*, conclusit se fuisse *Dei filium*.

Sol. Paucorum *Abusus* non debet cedere in plurium piorum *præjudicium*. nec furor *fæmineæ* firmat dogma, hac ratione vulgaris *exaucitoraretur Editio*, dum *Iesu* & alii torquent eam docti, ad suos errores *palliantos* & *dissimilantos*. 2. Non declinanda est Scriptura quia *Diabolus* & *Hæretici* eam urgent, sed *vindicanda* ab infantium deliramentis & inquinamentis peridorum, ne *cæci cæcos* *præcipitent in foveam*.

Ob. 5. Diminuitur *majestas* Scripturæ, & nimirum vili vénit, cum lingua vernacula prostituitur. 2. Latent ibi quedam *mystica*, & *arcana vulgo* non *communicanda*, ut agnoscunt veteres. 3. Et plurima occurunt quæ non possint *aliis* linguis exprimi, periculosè igitur *Translatiōnes*.

Sol. *Majestas* Scripturæ *estimatur* ex *sensu* potius, quam *verbis*. 2. Nec veteres arcent populum à submissa *lectiōne* ejusdem, aut *auditione*, sed à *curiosa explicatione* & *applicatione* ad privatas *vertigines*. hoc est quod reprehendit *Hieronymus*, in *garrulis vetulis, senibus deliris, & verbosis sophistis*, & *Basilius* in *Culinæ Imperatoris præfecto*. Tuum est de *Pulmentis* cogitare & non dogmata divina decoquere. quibus nos libentissime subscrībimus. 3. Ita autem quæ non commodè transferantur ut *Amen, Hosanna, Hallelujah*; pauca sunt, & usū sunt cuivis nationi familiaria.

Ob. 6. Mutantur fere singulis *seculis* lingua vernacula, ut *Latina* in *Italicam*, & *Vulgo* hodie apud Anglos *Wiclevi* & *Chauceri dialectus* ægrè percipitur, unde necesse est, ut mutentur *versiones*, non sine inligni aliquo *incommode*.

Sol. Ita non sunt tanti ut mutentur *versiones*, quæ ex usu perpetuo manent populo *familiares*. Nec mutatio verbi aut *phraseos obsoletæ*, tam sit *incommoda*, ut *Populo* dcnegetur ex *lectiōne* Scripturæ *consolatio*.

Ob. 7. Constat Romanenses versiones vernacula probare, & Laicis legendas cum delectu permittere, unde Duacensis translatio, V.T. & Rhemensis N.T. apud Anglos prostat, Ergo in iuste postulantur ob negatas vulgo tales versiones.

Sol. Facultatem concessam Episcopis à Pio quinto, ut indulgerent aliquibus plebeis Scripturam vernaculam, Revocavit Clemens octavus (teste Azorio) Quām sincerè autem egerunt Duacenses & Rhemenses, in Anglicanis suis versionibus, gustum percipiat quispiam, ex hinc instantiis. 1. Exod. 34. 30. & 35. ubi nostri habent, **The skin of Moses face shone, or did shine.** Pagninus, Resplendebat. Montanus promicabat. (quod Η propriè significat) Duacenses reddunt è vulgaris, **Moses face was horned]** & sic cornutum illum representant pictores, ad vulgi stuporem, vel ludibrium. 2. 1. Keg. 9. 26. **King Solomon made him a Pauie of shippes]** & sic vulgaris, Classem quoq; fecit Rex Solomon, quid Duacenses? **King Solomon made him a Name.]** At error est Typographicus, ex (m) posito pro uie] crediderim, nisi obstaret nota Marginalis, A name i. A monument, excusent ut videbitur. Illud tamen vix excusatitur Eccles. 12. v. ult. **God will bring into Judgement for every error, whether it be good or evill,** Unde Lector colligat aliquos Bonos esse errores, annotant igitur ad Marginem, **for every error, hidden or obscure things.** que rectè in bona & mala tribuas, sed cur hoc in textu non ponitur? quia vulgaris Editio sive bona, sive mala sit, est sequenda. Transeamus ad Rhemensis N.T. subversores. 4. Cur supersubstantiall bread, obtruditur in Oratione Dominicâ. Math. 6. potius quam daily bread, ut reddunt apud Lucam c. 11. nisi ut de Transubstantiatione ex stupendo tali vocabulo aliquid simplicioribus instilleretur. 5. Quid sibi volunt per tales elegantias? **Beneficence and communication forget not, for with such hostes God is promerited.** Heb. 13. 16. Item 6. **We yee superedified to offer spirituall hostes:** 1. Pet. 2. 5. Postremo & illud, **I was in the spirit on the Dominicall day.** Rev. 1. 10. Annon hæc Anglica, æquè Anglis rudioribus obscura sunt

sunt, ac *Latinae* unde *Dictionarium coacti* sunt contexere, ut *Anglica Angli* intelligerent, cum potuissent (si Lubuisset) ad captum *conterraneorum* accommodatiū se exprimere. In toto autem hoc molimine quicquid *prætexitur*, id agitur, ne *præfylite* sui in textu nimium sint versati. Nam cūm ex *prælectis Biblia*: nihil de *Pape suprematu*, de *Imaginum*, & *Sanctorum cultu*, de *Purgatorio*, & cæteris à nobis rejectis, quod fidem faciat, inveniant, suspectos incipient habere suos *Du-flores papicos*, & *Protestantibus nostris libentiū auscultare*.



QVÆSTIO VI.

De Judice Controversiarum.

An ultima Fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas, vel in determinacionem alicuius Interpretis infallibilis?

DEpulsi è subterfugiis, *Apocryphorum*, *Editionum*, & *Versionum*, quibus illaqueare solent incautiores, ad *mājistram* & *prætorium* quasi *Interpretēm* se recipiant *Adversarii*: qui textum pro arbitratu inflectat. Ita ut nos textui, sic *textus* illi subiiciatur, adeoq; per consequens, nos captos habeant tali ratiocinio. Sit *textus* vobis (prout contenditis) *sartus textus*, cām multiplex interim ipsius obscuritas scrupulos de *Controversis* iniiciat; Quis certum hic non quæreret *Interpretēm*, qui lites dirimat, un- *De V.D.b.I.*
de *Bellarminus*, *Scripturam* admittit esse *verbū Dei*. Sed ea *c.i.*

Ib. 1.3. c.3. re strictione, ut iuxta mentem Ecclesiæ Catholicæ explicatur, de cuius si constaret visibili & communī judice finitā essent omnes Controversiae. Quatuor autem hīc eriguntur Tribunalia, à quibus denegatur fieri Appellari. 1. Ecclesiæ, 2. Conciliorum, 3. Patrum, 4. Papæ. Sed rite calculus subductis, solus restat Papa ut Dominus totum faciens. Qui Scripturam admittit ut regulam (partialem saltē non totalem) verū ad nutrītiōnē ipsius applicandam & regulandam. Nostri talem non agnoscent Dicētatem Enthysasticum, in quem ultima fidei nostræ fiat Analysis, His freti præcipue argumentis. Quorum

1. Sumitur à Dicētamine Salvatoris, ablegantis lingulos, non ad designatum aliquem visibilem & infallibilem Interpretēt. Sed ad notum textum, Scrutamini Scripturas. Jo. 5. 29. non dicit consulite Papam meum infallibilem Vicarium. Sic agit cum Legisperito tentante. In Lege quid Scriptum est, quomodo legis? Luc. 10. 26. & corripit Saduceos, erratis neſcientes Scripturas & virtutem Dei. Math. 22. 29. quæ de Resurrectione, & necessariō Credendis, satis instituere potuissent, absq; visibili interprete.

2. Ab Apostolorum praxi, Petrus, præfert verbum manifesto oraculo, ut ἀβραὰς θεοφόροις, cui benefaciunt attendentes ut Lucerne in obscuro loco, 2. Pet. 1. 19. nullā habitā proprij privilegij, aut Papalis infallibilitatis ratione. 2. Paulus per eadēm prædicat hominem Dei perfectū esse, ad omne opus bonum instrūcū. 2. Tim. 5. 17. & 3. Iuxta eadēm determinatur Controversia de Cessatione legalium, Act. 15. quæ ab infallibili Interpretē, expediri potuit minore cum negotio, si aliquis talis ex Christi Instituto tunc temporis Cathedram occupāset.

3. Laudantur Berænes. S. Pauli doctrinam expendentes, ad Scripturæ norman. Act. 17. 11. non consulentes aliud Infallibilitatis oraculum.

4. Patros Primitivæ Ecclesiæ nunquani talem agnoverunt Interpretēm infallibilem. Nec Papæ hoc antiquitūs privilegium sibiipsis vendicarunt. Sed reprehensos istos fuisse legimus ab Episcopis coætaneis, condemnatos in Concilijs, non interposito

interposito hoc *Infallibilitatis* scuto , seinvicem lancingantes & majorum *Decreta* & *Decretalia* rescidentes , &c . quod mirum esset evenire inter tales qui *Infallibili* ducuntur spiritu. Quinimò

5. Iplis *Pontificibus* hodiernis , suspectum videtur hoc à suis *Sycophantis* attributum illis privilegium. Aliter inter *Thomistas* & *Scotistas* , inter *Jesuitas* & *Dominicanos*, cur non pro suâ infallibilitate tollant lites? Cur non *Scripturæ nodos* controversos explicant , & expandunt mysteria ? Si non possunt, quomodo sunt infallibles ? si possunt, cur non liberant Ecclesiam à tanta mole *Commentariorum*, & *molesta-
rum*?

6. Judicium tale à quo non addmitteretur *appellatio*, cederet non tantum in aliorum omnium fidelium , sed ipsius *Textus præjudicium*. Cur enim, turbam sic compellaret *Sal-
vator* in re gravissima , Quid à *vobis* ipsis non *judicatis* quod *justum* est? *Luc. 12. 57.* & *Apostolus* vos ipſi *judicate*, *1. Cor. 11.* *13.* & probate spiritus , *1. Jo. 4. 1.* si nullum *discretionis* & *applicationis* judicium in examinandis propositis à *Doctribus* illis relinquatur ? *Infallibile* autem & *Pythagoricum* aīnēs iōz hoc proſus diſtruit , nec valebit apud me *Textus* *dīseriſſimus* , prius quam conſtet ex *infallibili* hoc *Interprete* an hoc vel illo sensu sit intelligendus, & sic homini potius glossanti quam S. S. in textu loquenti , fides mea nitetur.

7. Posito tali *Interprete* & *ultimā fidei resolutione* , 1. mi-
rum est *Dominion* ipsum hu'us tam necessarii *Interpretis*, nūspiam meminisse. 2. uec B. *Paulum* in exactissimā itā ad *Romanos Epistolā*, illos de tanto *privilegio* (vel parentheſi quādam) admonuisse. 3. Nec B. *Petrum* in *Catholicis* suis *Epistolis*, hoc ſibi ad *Successores* propagandum arrogasse, multo minūs (quod ſcīmūs) exercuiffe. 4. Neglectim ſaltē ſi non impiè, ipſius *Successores* talentum illud ſeu *depositum* illis concretum dispoſuerunt. Quatenus per tot ſecula non exhibuerunt, *Difſentientibus Christianis* de textu, *in-
fallibilem aliquam Scripture explanationem*. 5. Nec ſu-
perest

pereft aliqua hodie *Controversiarum* componendi spes qua iutercedant inter Romanam & alias putà *Græcam*, *Æthiopicam*, aut reformatas Europæas Ecclesiæ; quia cum tex-tum illæ premerent, facile infallibilis *interpretes* illum in partes suas torqueat. 6. Distituerentur aliquoties Ecclesiæ in *Paparum* succendentium *intervallis*, aut aborto *Schismate*, certo suo *interprete*, in certam multorum ruinam, & æger-rimè effet. 7. Afflictis per totum orbem *Christianum* con-scientijs, à quibus tam longè distet *presentissimum* remedi-um.

Obijciunt.

Ob. 1. **N**O N mindis prospectum fuit *Christianis* sub T. N; ac fuit *Judeis* sub veteri. At ibi in dif-
ficilibus & ambiguis mittuntur haesitantes ad *Judicem Sacer-dotem pro tempore*, sub poñâ capitali, si non obtemperent. Deut. 17. 8. & Sq. qualis constitutus fuit *Amaris*, 2. Chron. 19. 11. 2. Qui *Pastor* est ille *unus*, preses *Magistro-rum*, ultra cuius determinationem nil *amplius* requirendum. Eccles. 12. 11. Quia 3. *labia* ejus præcipue costituent *sapien-tiam*, ut lex requiratur sicut ab *Angelo Domini* ex ore ejus. Mal. 2. 7. ergo multo magis sub *Evangelio* *Judex* talis est Admittendus.

Sol. Ad *Primum*. Non agitur Ibidem de *Controversijs* fidei, sed *ritualibus* ut inter *Sanguinem* & *sanguinem*. *Lepram* & *lepram*, (exprimente textu) quo nomine ablegat *salva-tor* decem mundatos ad *Sacerdotem*, *Luc.* 17. 14. qui teneba-tur sententiam ferre *Juxtam legem* Deut. 17. 11. Nec amplior delegata fuit à *Iosephato* authoritas *Amarie*. 2. *Pastor* iste unus non *summum* designat *Judæorum Sacerdotem* sed *Deum Scripturæ authorem* vel *Christum ex Romanensium glos-sis*. 3. nec indicat locus *Malachijæ* *Sacerdotum Infallibilita-tem*.

Vid. Mono-chi.

A lapide Ti-rin.

De Scriptura.

41

tem sed officium, sequitur enim in textu vos autem recessistis de via, & plurimos scandalizastis in lege. v. 8.

Ob. 2. Ecclesia statuitur à salvatore supremus Controversiarum Iudex, Dic Ecclesie] quam si quis non audierit sit tibi tanquam Ethnicus aut Publicanus Math. 18. 17. At Ecclesia per se non fert sententiam, sed per aliquem Prelatum, ut homo non loquitur nisi per Caput. ergo statuendus talis est prelatus, qui præcipue omnes lites Ecclesiasticas compонat, & quis hic esset præter Pontificem Romanum?

Sol. De Correptione fraterna agit textus, quæ si non succedat privatim, differenda est ad publicam Ecclesiæ Censuram. 2. quam non denuntiat unus prelatus infallibilis omnibus Ecclesijs, sed singuli pastores proprijs suis Gregibus, prout in recte constituta disciplina, Episcopation, aut corrigendi facultatem obtinent. 3. Ad morem Judaicæ disciplinæ quæ contumaces excommunicabat, quod non magis spectat ad Romanam, quam ad quascunq; particulares Ecclesijs intra proprios limites.

Ob. 3. At Christus constituit Petrum Caput omnium Ecclesijs, super quem ædificavit suam Ecclesiam, cui dedit Cælorum Claves. Math. 16. 18. Commisit omnes oves pasceridas Jo. 21. 17. & pro ejusdem oravit fide peculiari modo, ne deficeret Luc. 22. 32. Cujus Pontifex Romanus cum sit successor, sibi jure vendicet eadem determinandi controversias, & Infallibilitatis privilegia.

Sol. Quod concessum erat Petro, personale tantum fuit semel præstandum, & non posteris transferendum, nempè ut qui tam liberam de Christo exhibuisset professionem, inde primatum obtineret, ut quasi datis clavibus, Evangelitam gentibus, quam Judæis primus aperiret ostium. Quod præstatum erat in Concionibus illis primis ab illo habitis, post spiritus sancti descensum, Act. 2. & 3. 2. postea triplex illud pace, nil contulit illi præ ceteris Apostolis, quibus omnibus incubuit eadem pastoralis cura; tantum innuit, restitutum illum fuisse in gratiam, à qua trina Negatio illum deturbasset, 3. unde non à lapsu aut erroribus quibusvis, sed à fidei naufragio,

F

naufragio,

naufragio, immunem illum servavit Domini oratio; quod & præstat omnibus Electis fidelibus Jo. 17. 20.

Ep. 165.

Ob. 4. Quod Dominus de *Cathedra Mosis* dicit, intelligi debet à fortiori de *Cathedra Petri*. Nam sic intellexit *Augustinus*. In illum Ordinem Episcoporum qui ducitur ab ipso Petro, usq; ad *Anastasium*, qui nunc in eadem Cathedra sedet, etiam si quispiam Traditor — subrepliceret, non præjudicaret — *Christianis*. quibus Dominus providens ait de *propositis malis*, *Quæ dicunt facite*, quæ faciunt facere nolite. Math. 23.

Sol. Eatènus audiendi erant *Pharisei* docentes è Mosis *Cathedra*, quatenus *Mosis Doctrinam* sine proprio fermento admisto, populo sincerè proponebant. Nec aliud quisquam è nostris statuerit de Romano Pontifice, Petri doctrinam urgente, absq; *depravationem*, & superstitionum *zizanij*, in morem *Pharisorum*, quos eo nomine perstringit *Saluator*. Math. 5. & 15. 2. *Augustinus* nil afferit, nisi hominum vitia, veritati verbi non præjudicare, quo minus ab impijs *Doctribus* plurima bona discamus, quod omnes agnoscent.

Ob. 5. *Caiphas* impius cum esset Pontifex illius anni, prophetavit quod *Iesus moriturus* esset progenie Jo. 11. 1. 2. *Paulus* ascendit *Hierosolymam* videre *Petrum* Gal. 1. 18. & consulere eos qui erant in *preto*, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurisset Ib. 2. 2. 3. Sic *Saulus* prophetat ratione loci inter prophetantes. 1. Sam. 19. 23. Ergo utcunquè Pontifex potest esse *indocitus* & *impius*, ratione tamen loci aut *dignitatis*, aut *consecratae Cathedrae*, non permittet, S.S. ut Ecclesiam, in fidei præsertim *controversijs* seduceret.

Sol. Ista nil faciunt ad *Scripture infallibilem Interpretationem*. 1. *Caiphæ pronuntiatum*, *præter & contra mentem ipsius a Deo verificatum*, non magis confirmat ipsius in Sacris interpretandis Infallibilitatem, aut transtulit in *Successores*, quam loquela *A fine Bileam*, aut *Sauli enthysma*, Contulit eorum Successoribus. Idem *privilegium*. 2. Nec *Paulus Petrum* invisit, ut scrupulos aliquos illi eximerit. Vel ut doctrinam ipsius tanquam *Judex supremus* confirmaret, sed ut omnibus

omnibus ostenderet, se consensum colere cum reliquis Christi *Apostolis*, quos non minoris fecit quam Petrum; & profitetur ipsos nihil sibi contulisse, quin & Petrum postea Judaizantem coram omnibus reprehendit. Gal. 2. 14.

Ob. 6. Concilia eminentiora, à Pontificibus Romanis confirmationem semper expetiverunt, 2. Patres & particulares Ecclesie in difficultioribus negotijs Ecclesiasticis, illos semper consuluerunt, 3. Imperatores in re Religionis, fasces suos illis submiserunt, Ergo infallibile in talibus determinandis judicium illorum agnoverunt.

Sol. Non confirmationem autoritativam, sed fraternum tantum assensum, concilia à Papis nonnullis absenibus aliquando postulaverunt, quæ nonnunquam (ut notum est) Papas deposuerunt, & jus, ipsorum Actus examinandi & abrogandi adhuc vendicant. 2. Patres alioq; consuluerunt aliquoties Romanos præfules, non ut *Judices infallibles*, quorum decretis & decretalibus tenebantur conscientias suas submittere; Sed ut *Arbitros honorarios*, & prudentes, qui priusquam Ambitionis, Superstitionis, & Tyrannidis fermentum, totum corrupseret massam, summo erant apud omnes ferè Ecclesias in pretio. 3. Nec minus ab Imperatoribus reverenter fuerunt habiti, donec apparuit ἡ αὐτοκέρυξ τοῦ καραιερού, qui extulit se supra omnē quod dicitur Deus, & quod colitur. Quæ non ferendam potius produnt arrogantiam, quam authoritatem probant infallibilem.

Ob. 7. Norma nil valet nisi recte applicetur, cum igitur Scriptura sit talis Norma, quam quilibet potest ad praæconceptas suas obliquitates incurvare, Statuendus est necessariò aliquis Judex personalis visibilis, & infallibilis, qui certò eam & pro authoritate applicet, aliter nullus Controversiarum finis in Ecclesia est Expectandus.

Sol. Nec sperari reverà debet, cùm fixum semper manebit illud *Saluatoris*, necesse est ut veniant Scandala Math. 18.7. & *Apostoli* illud, oportet *Hæreses esse*, ut & qui probati sunt 1. Cor. 11.19. manifesti fiant in vobis. Unde Ecclesiæ militanti nunquam defuerunt vel defuturi sint hostes. Externi, Lupi rapaces, Do-

mestici, loquentes perversa, Act. 20. 29. ne ante tempus transeat in Triumphantem. Interea ex Salvatoris Clasico, Attende à falsis Prophetis, Math. 7. 15. & videte ne quis vos seducat Math. 24. 4. unicuique fideli pro sua statione & facultate incumbit; ut conferat quantum potest ad *Commune extingendum incendium*. 2. Ut autem hoc debitis mediis fiet, & non tumultuari. primò lites, deinde litigantes, æstimandæ sunt, priusquam descendamus ad componendi modum. Lites solent esse, vel de fidei *Doctrina*, cultu divino, vel Ecclesiæ disciplina, de quibus non eodem modo est agendum. Litigantes etiam inveniuntur, vel Doctri ejusdem particularis Ecclesiæ, vel diversæ inter se Ecclesiæ, nempè Orientalis, & Occidentalis. Ejusdem Ecclesiæ lites Domesticæ, componat provincialis, aut Nationalis Synodus. Diversarum Ecclesiarum, & non subordinatarum, Concilium Oecumenicum, ad typum istius Apostolici Act. 15. efformatum. Ubi 1. Conveniant legitimati vocati Episcopi, aut Ecclesiarum particularium Deputati. 2. Statuatur in medio *Scriptura* ut coelestis regula, à qua non admittatur aliqua repugnans declinatio. 3. Seria sancta & ordinata fiet de *controversis* disquisitio. 4. Ex ea notetur *consensus*, ut in eo ad quod pervenimus Idem sapiamus, & in eadem perveniamus regula Philip. 3. 16. 5. Controversiae quæ supersunt, decidantur per convocatorum suffragia, quæ si non satisfaciant singulis, privatis est acquisendum, & expectandum donec Deus iis qui aliter sapiunt, id quod rectum est revolaverit, Ib. 15. Unde 6. promulgantur conclusa, Apostolico potius stylo, quam *Anathema*, vilum est Spiritu sancto, & Nobis, Act. 15. 28. & petatur. 7. A Magistratibus (quorum interest) ut hujusmodi sua autoritate muniant ut observentur. 3. Posito autem Iudice, infallibili supervacanea hæc essent omnia, ipse audiat, videat, determinet, de regula *Scripturae* non sis tu sollicitus, obsequi tantum tuum est, non examinari, magis quam equus & mulus qui non habent intellectum. Sed hoc non est paratum esse ad satisfactionem omni poscenti, ut Petrus præcipit 1. Pet. 3. 15. Spiritum interim privatum non ferimus, præcipiem præter vocationem,

cationem, sed recipientem à legittimis *pastoribus*, non *dictatoria* decreta, pro *Mandatis Infallibilitate*, sed *dictamina*, ad normam *Scripturæ* expendenda & probanda. Juxta illud *Læcianii* oportet in ea re maximè (*in quâ vitæ ratio versatur*) Sibi quemq; confidere, suoq; iudicio & propriis sensibus niti, ad *in vestigandam & perpendendam veritatem*: quām credentem alienis erroribus decipi, tanquam ipsum rationis expertem. ---- & *pe-
cudum more duci*. Instit. I. 2. c. 8. Nolite judicare secundum faciem, sed justum iudicium iudicate *Io. 7. 24.*



Q V A E S T. VII.

De Scripturæ perfectione.

*An Traditiones non scriptæ ad-
mittantur in Scripturæ supple-
mentum?*

CUM constet ex dictis, *Scripturam* in fidei *Con-*
troversiis nostram esse *Canonicam*, reclamant
Adversarii, *Regulam* istam esse tantam partiale
non totalem, Ideoq; indigere *Traditionum* non *scriptaruni*
supplemento, quæ pari pietatis affectu & reverentia cum *Scriptu-*
ris *suscipienda* sunt, & *venerande*. Nos verò *Traditiones* istas *Concl. Trid.*
extravagantes & ambulatorias impugnamus, hiscè præsertim *§. 4.*
rationibus.

1. Qnod præcipio tibi hoc tantum facito *Domino*, nec ad-
das quicquam, aut *minus*. Deut. 12. 32. rationem atexit
sapiens, ne *arguaris*, *inveniarisq;* mendax Prov. 30. 6. Secūs fa-
cientem sufflaminat *Apocalypses* c. 22. 18. 19. Ergo *Scriptu-*
ra sufficit ad salutem absq; *Traditionum Cabala*.

2. Reprehenduntur *edificantes* *Excella Baalim*, quæ ego
(inquit Dominus) non *præcepi*, nec *Locutus* sum nec *ascende-*

runt in cor meum *Jer. 19.5. & 7.31.* ex quibus constat ^{est} ~~spacio~~ cultum nullum voluntarium, quem ipse non praecepit, & verbo suo stabilivit, posse illi placere. *Coloss. 2.23.*

3. Sine causa (*inquit Salvator*) colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum *Math. 15.9.* at hujusmodi necesse est ut sint *Traditiones*, quæ ab indubitata Scriptura, non habent firmamentum. Ergo (saltè pari pietatis affectu & reverentia) cum Scripturis, à nobis non sunt recipienda.

4. Hæc Scripta sunt ut *Credatis*, quia *Jesus* est *Christus filius Dei*, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. *Jo. 20.30.* quæ non ad ipsius *Evangelium* sunt tantum restrin-genda, sed ad totum *Scripturæ Canonem* extendenda, qui ad fidem & vitam consequendam, absq; *Traditionum* glossis, ex *Scriptis*, sufficienter instruit. Quod & ulterius Inculcat.

5. *Apostolus.* Omnis *Scriptura* divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, in *Justitia*, ut perfectius sit homo *Dei*, ad omne opus bonum. *Instructus 2. Tim. 3.16. 17.* Nec ostendit tantum unde ista sunt petenda, sed ipsa sufficienter exhibit, quatenus sup-peditat ea *omnia* quæ sapientem possunt quemvis reddere ad *salutem*, per fidem quæ est in *Christo Iesu*, & ad omne opus bo-num perfectè *Instructum*.

6. Concinunt *Patiens*. Adoro *Scripturæ plenitudinem* (*inquit Tertullianus*) scriptum esse doceat *Hermogenes* aut timeat illud *v.e* adjacentibus. *Sacrilegii* instar esse (*docet Basilius*) putare aliquod *divinum* esse, quod in *Scripturis* non sit traditum, & alibi. *Infidelitatis argumentum* est, & signum superbiæ certissimum, si quis eorum quæ *scripta* sunt aliquid velit rejicere, aut eorum quæ non *scripta* introducere. Sic *Hieronymus*, quod de *Scripturis* authoritatem non habet, eadēm facilitate contemnitur, quā probatur. Et celebre est illud *Augustini* in his quæ aperte posta sunt in *Scripturis*, inveniuntur *Chrift. l.2.c.9.* ea *omnia* quæ continent fidem *moresq; vivendi*.

7. Absurdum est regulam imperfectam dare, cùm eo no-mine tantum non habeatur *regula*. 2. Vel alium expectare post

Cont. Hermo-
gen.

Serm. de Con-
jeff. Fidei.

Ibid.

In Math. c.

23.

De Doct.
Chrift. l.2.c.9.

post Deum Magistrum. Unde *Apostolus*, nihil subtraxi utilium.
Act. 20.20. non subterfugi quo minus annuntiarem omne
consilium Dei vobis. *Ib. v. 27.* & *Chrysostomus*. Habes verba
Dei, Nemo te potest sic docere. 3. Vel ad *Traditiones trans-* *In Epist. ad*
mittere supplementarias, de quorum *Fundamento*, *Natura*, *custo-* *Coll. Hom. 9.*
de, & *Numerico*, Nil certi potest haberi aut sperari.

Objiciunt Pontifici.

Ot. 1. **C**ANONIS multos Libros periisse, ut in T. V. libri
Bellariorum Domini, *Nathanis* & *Gad*. Trium milli.
um Parabolae, & *Carmen* quinq; millia *Salomonis* 1. Reg.
4. v. 32. quæ jam nupsiam extant. ut nec in T. N. Epistola
quædam *Pauli* 3. ad *Corinthios*, cuius meminit 1. Cor. 5. 9.
& ad *Laodicenses* *Colosi*. 4. 16. quibus accenseri potest Epis-
tola *Saluatoris* ad *Agbarum*, quæ in Canone non habetur.
Ergo *Canon* laborat imperfectione, quæ indiget *Traditionum*
non *Scriptarum* supplemento.

Sol. Libri isti qui licet dicuntur amissi, quoad ea quæ sunt
ad salutem necessaria, nil continebant quod in *Canonicis*
quos habemus, non comprehenditur. Nam non *Iota* unum
aut *apex* unus ex lege periret *Math. 8.18.* 2. Conducere eti-
am potuerunt ad *ubertatem cognitionis Historice*, non ca-
nonis complementum, ut alicubi *Augustinus*. 3. In historiis
Samuelis & *Regum*, & *Salomonis* quæ prostant libris, sufficit
necessaria exhiberi. Nec constat *Paulum* ad *Laodicenses* scrip-
sse, sed illos potius ad *Paulum*, *τις λαοδικες* non *περισσεις λαοδι-*
κεις habet *inscriptio*. Nec cogit textus *Paulum* aliam deligna-
sse, quam quæ tunc scribebat ad *Corinthios* Epistolam.
Saluatoris ista ad *Regem Agbarum*, est suspectæ fidei, & ad
fidem parum spectat. Sic ut absq; talibus, *ἀγέρων*, *Ἄδ-*
δεμητράροις, aut *ἄττυρηδροις*, *Canon* manet perfectissimus.

Ot.

Ob. 2. Articulus de 1. Trinitate. 2. Æterna filii generatione. 3. Processione S.S. à Pare & Filio. 4. Descensu Christi ad Inferos. 5. Mutatione Sabbathi in Diem Dominicam. 6. Abrogatione Legalium, & comedendis Suffocatis, & postremò de Pædobaptismo, sunt ad salutem necessaria, sed ex textu Scripturæ non possunt demonstrari. Ergo opus est in talibus Traditionis non scriptæ adminiculo.

Sol. Habetur aliquid in Scripturis 1. vel *ex hoc p̄cipue* expressè sive Axiomaticè, vel quoad sensum, implicitè sive dialecticè. Afferimus autem omnes istos articulos, aliave ad salutem necessaria, in sacris Scripturis non expressè (ut sophisticè impingit nobis Bellarminus) sed hoc vel illo modo contineri, ut patebit in sequentibus.
De V.D. l. 4. e. 2.

Ob. 3. Non ex Scripturis, sed *Universali Traditione* probatur Scripturam esse verbum Dei, sed hoc credere ad salutem est ad primum Necessarium.

Sol. Quæstio non est de *Principiis*, sed (ut loquuntur) *Principiatis*. An positâ quam habemus Scripturâ, opus sit non Scriptis aliquibus Traditionibus, ad ipsius supplendos defectus, in aliquibus quæ sunt ad salutem absolutè necessaria. hic nos negamus, Scripturam verò esse verbum Dei, ex aliis mediis deducimus, ut constat ex superioribus.

Ob. 4. *Gratia, fides, & sanctificatio*, sunt ad salutem necessaria, 1. Cor. 13. 10. Ephes. 2. 8. Heb. 12. 14. Sed ista in Scripturis non habentur, sed extrinsecus adveniunt, Ergo Scriptura non continet omnia ad salutem necessaria.

Sol. Continet omnia necessaria, quoad directionem exterioram, non quoad Regenerationem internam. 2. Continet *Gratia, fidei, & sanctimonie*, plenam doctrinam, quæ manuducat nos in omnem veritatem.

Ob. 5. Apostolus probat & urget Traditiones. 1. Lando vos, quod sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis 1. Cor. 11. 2. 2. Fratres state & tenete Traditiones quas didicistis, sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram 2. Theff. 2. 14. 3. O Timothee depositum castodi 1. Tim. 6. 20. Unde *Hæretici* omnes Traditiones sunt aversati, Ergo ab *Orthodoxis* sunt retinendæ.

Sol.

Sol. Ostenduntur istæ Apostoli *Traditiones*, non scriptæ, quæ à scriptis iis quæ habemus præceptis discrepant. 2. Duplex tradendi modus, presentibus per sermonem, absentibus per Epistolam, sicut ejusdem doctrine, non diversæ, ut alter alterius suppleret defecitum. 3. *Pædagogium seu Depositum Tim theo commissum*, nil minus intinuat quam *Traditiones* non scriptæ. Sed vel formam sanctorum verborum de fide & dilectione, cuius meminit 2. Tim. 1. 13. contra profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiam ut in textu sequitur; vel *talentum* donorum ipsi concreditum, quæ cum faragine non Scriptarum Traditionum nil habent commune.

Ob. 6. Pro *Traditionibus* non scriptis intercedunt *Patres*

1. *Basilius* qui distinguens inter dogmata Scripta, & Apostoli-
ca Traditione in mysterio delata, utraq; (addit) eandem ad De spiritu
pietatem vim habent, & Nemo his contradicit, quæ vel me-
diocrem saltēm *Iurium Ecclesiasticorum* experientiam ha-
bet. 2. *Chrysostomus*, non omnia per Epistolam tradiderunt In 2. Thes. 1.
Apostoli, sed multa sine literis, eadē verò fide digna sunt
tam ista, quam illa. 3. *Augustinus*, Quod universa tenet Eccl. De Baptis.
Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non cont. Donat.
nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur, sic b. 4. c. 24.
& alii tam Græci quam Latini.

Sol. Traditio sumatur vel 1. Activè vel 2. Passivè, Acti-
ve pro Actione tradentis, sic *Biblia* ad nos pervenerunt ex
majorum Traditione, quod nullus negaverit. Passivè designat Doctrinam traditam, quod fieri diversimode, vel, ore
tantum, vel scripto tantum, vel utroq; modo. Lis tantum
est quo usq; admittenda sit *Traditio* non scripta, ad dogmata
fidei stabilitenda. 2. Talis autem cum potest esse vel 1. His-
torica, indicans ritus, disciplinam, aut consuetudines Ecclesiasti-
cas. Vel 2. Exegetica, explicans quo sensu scripture ob-
sciora, & controversia majoribus plerunq; erant accepta,
Vel 3. Didactica, complicans quasi hominum commenta cum
textu indubitate ad supplendum illius defecitum in articulis
quibusdam ad salutem necessariis. Has tertio sensu obtrusas

Ob. 2. Articulus de 1. Trinitate. 2. Æterna filii generatione. 3. Processione S.S. à Pare & Filio. 4. Descensu Christi ad Inferos. 5. Mutatione Sabbathi in Diem Dominicam. 6. Abrogatione Legalium, & comedendis Suffocatis, & postremo de Paedobaptismo, sunt ad salutem necessaria, sed ex textu Scripturæ non possunt demonstrari. Ergo opus est in talibus Traditionis non scriptæ adminiculo.

Sol. Habetur aliquid in Scripturis 1. vel *κατόπιν* expressè sive Axiomaticè, vel quoad sensum, implicitè sive dialecticè. Afferimus autem omnes istos articulos, aliave ad salutem necessaria, in sacris Scripturis non expressè (ut sophisticè impingit nobis Bellarminus) sed hoc vel illo modo contineri, ut patebit in sequentibus.
De P.D. l. 4. c. 2.

Ob. 3. Non ex Scripturis, sed *Universali Traditione* probatur Scripturam esse verbum Dei, sed hoc credere ad salutem est ad primum *Necessarium*.

Sol. Quæstio non est de *Principiis*, sed (ut loquuntur) *Principiatis*. An positâ quam habemus Scripturâ, opus sit non *Scriptis* aliquibus *Traditionibus*, ad ipsius supplendos defectus, in aliquibus quæ sunt ad salutem absolutè *necessaria*. hic nos negamus, Scripturam verò esse verbum Dei, ex aliis mediis deducimus, ut constat ex *superioribus*.

Ob. 4. *Gratia*, *fides*, & *sanctificatio*, sunt ad salutem necessaria, 1. Cor. 13. 10. Ephes. 2. 8. Heb. 12. 14. Sed ista in Scripturis non habentur, sed extrinsecus adveniunt, Ergo Scriptura non continet omnia ad salutem necessaria.

Sol. Continet omnia necessaria, quoad directionem externam, non quoad Regenerationem internam. 2. Continet *Gratiam*, *fidei*, & *sanctimonie*, plenam doctrinam, quæ manuducat nos in omnem veritatem.

Ob. 5. Apostolus probat & urget Traditiones. 1. Lando vos, quod sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis 1. Cor. 11. 2. 2. Fratres state & tenete Traditiones quas didicistis, sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram 2. Thess. 2. 14. 3. O Timothee depositum castodi 1. Tim. 6. 20. Unde *Heretici* omnes *Traditiones* sunt aversati, Ergo ab *Orthodoxis* sunt retinendæ.

Sol.

De Scriptura.

49

Sol. Ostendantur istæ Apostoli *Traditiones*, non scriptæ, quæ à scriptis iis quæ habemus præceptis discrepant. 2. Duplex tradendi modus, presentibus per sermonem, absentibus per Epistolam, sicut ejusdem doctrinæ, non diversæ, ut alter alterius suppleret deficere. 3. ~~Pægma~~ *Depositum* Timotheo commissum, nil minus insinuat quam Traditiones non scriptæ. Sed vel formam sanctorum verborum de fide & dilectione, cuius meminit 2. Tim. 1. 13. contra profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiam ut in textu sequitur; vel *talentum* donorum ipsi concreditum, quæ cum ferragine non Scriptarum Traditionum nil habent commune.

Ob. 6. Pro Traditionibus non scriptis intercedunt Patres

1. *Basilius* qui distinguens inter dogmata Scripta, & Apostoli *ca Traditione* in mysterio delata, utraq; (addit) eandem ad pietatem vim habent, & Nemo his contradicit, quæ vel mediocrem saltēm *Iurium Ecclesiasticorum* experientiam habet. 2. *Chrysostomus*, non omnia per Epistolam tradiderunt *In 2. Thes. 1.* Apostoli, sed multa sine literis, eadē verò fide digna sunt tam ista, quam illa. 3. *Augustinus*, Quod universa tenet Eccl. *De Baptis.* nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non *cont. Donat.* nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur, sic *b. 4. c. 24.* & alii tam *Græci* quam *Latini*.

*De spiritu
sancto c. 27.*

Sol. Traditio sumatur vel 1. Activè vel 2. Passivè, Active pro Actione tradentis, sic *Biblia* ad nos pervenerunt ex majorum Traditione, quod nullus negaverit. Passivè designat *Doctrinam* traditam, quod fieri diversimode, vel, ore tantum, vel scripto tantum, vel utroq; modo. *Lis* tantum est quo usq; admittenda sit *Traditio* non *scripta*, ad *dogmata* fidei stabilienda. 2. Talis autem cum potest esse vel 1. *Historica*, indicans *ritus*, *disciplinam*, aut *consuetudines Ecclesiasticas*. Vel 2. *Exegetica*, explicans quo sensu *scripturae obscuriora*, & *controversia* à majoribus plerunq; erant accepta, Vel 3. *Didactica*, complicans quasi hominum *commenta* cum *textu* indubitate ad supplendum illius *defectionum* in articulis quibusdam ad *salutem* necessariis. Has tertio sensu obtrusas

G

solum

solummodo averiamur, & oppugnamus. 3. Nec aliter intelligendi sunt *Basilius*, *Chrysostomus*, *Augustinus*, ut patet ex instantiis adhibitis in locis citatis. unde *Hieronymus* Quæ absq; autoritate, & testimonio *Scripturae*, quasi *Traditione Apostolica*, sponte repetunt & confingunt, percutit gladius Dei: & fatetur *Bellarminus*, Omnia scripta esse ab *Apostolis* quæ sunt simpliciter omnibus necessaria. De V. D. I. 4. c. 11.

Ob. 7. Ecclesia usq; ad *Mosen Traditione* tantum nitebatur. 2. Et diu post *Christum N.T. Scripturâ* caruit. 3. Nec mandatum extat *Evangelistis*, aut *Apostolis*, ut scriberent, & quod ex hac parte praesliterunt, non ipso fuit propositum ut plena esset Christianorum *Institutio*, aliter *Catechismum* aliquem (ut *Symbolum Apostolicum*) concinnassent. quod colligitur ex *Eusebio* & aliis, occasionem cur scripserunt *Evangeliste* indicantibus. Ergo *Scriptura* pro utili tantum commonitorio, seu *Norma* partiali estimanda est, & non totali habenda.

Sol. Non queritur de absoluta *Scripturae* necessitate, potuit enim *Deus* aliter (si placuisset) homines instituere, sed cum placuerit sic instituere, quæstio est an Regula per quam instituit sit tam imperfæcta, ut supplemento *Traditionum* non scriptarum indigeat. Hoc qui astruunt, distruunt *Canonem* quem tamen ut *Regulam partialem*, admittunt. *Canon* enim est *mensura* non fallax, nullam additionem aut diminutionem admittens (definiente vario) cuius nomen, *Imperfectione* non convenit (urgente contra *Eunomium Basilio*) si autem addas ipsi aliquid vel detrahas, ipsum distruis (inquit *Chrysostomus*) & ratio redditur à *Platone* ἀπόλετος οὐδὲ εὔστος μέτρος, quod imperfectionem est nullius potest esse mensura. 2. Instantiae autem allatae, non attingunt quod controvertitur. Nam 1. quid si ante *Scripturam*, invaluit usq; ad *Mosen Traditiones*? Ergone data nunc erit imperfecta *Scriptura*, sine talis *Traditionis* confortio? afferendum potius *Scripturam Traditioni* supervenientem, omnia quæ erant in ea necessaria, literis consignasse, ut auctæ Ecclesiæ inservirent. Unde certiori modo pluribus communicarentur, quæcunq; à Deo essent

essent tradita. Hinc ad Scripturarum non Traditionum scrutamen ablegat Salvator. Aperuit Apostolis sensum ut intellegent Scripturas, Luc. 24. 45. provocatio est Phariseorum tantum ad Seniorum Traditionem, Math. 15. 2. ut autem Apostoli & (qui sequuti sunt) primævi Christiani, antequam extabat N. T. veteri firmiter adhærescebant; Ita oportet nos eorum ductu, quæ novimus à Deo proditissæ, scripta amplecti. 3. Nec refert cur scripserunt S.S. Amamenses N. T. dum constat illud quod scripserunt divinitus fuisse inspiratum. Nec de methodo Catechistica nugarentur ù, quæ S. S. Dicitur 2. Tim. 3. 16. mini norunt se subjecere. Apertè si quod monstri alunt af- 2. Pet. 1. 21. ferrent hic Jesuitæ, sic rotundè concluderent. Verbum Dei, Canon, Editiones, Scripturarum Lectio, & Infallibilis Interpretatio, ita pendent à Romano Tripode, ut qui hinc non accipiunt, fidei Normam & Formam, ad Hereticorum classes sunt amandandi. Ergò nil valet Scripturarii cuiusvis commonitorii partialis regula, nisi animetur à succenturiatu papalium Traditionum. Quæ quām Bellè cohærent cum iis quæ tradidit Bellarmine pro firmissima Scripture autoritate contra Swenkfeldistas & Libertinos De verbo Dei l. 1. c. 2. ostendit facilis collatio Amesii in Bellarmini Enervati Frontispicio.



CAP. II.

De COGNITIONE DEL.

Scriptura manudicit ad Deum, à quo Scripturam accipimus, & de quo Thesis.

1. **D**EUS est Spiritus Infinitus, Jehovah, Elobim. 2. ö ḥr, ḥ ḥ ū, ḥ o ḥx̄b̄w̄os, Una natura tribus distincta personis, Patre, Filio, & Spiritu Sancto. 3. Ubi Filius à Patre ante tempora secularia genuitus. 4. Ejusdem est cum Patre, Natura, Potentia, & Aeternitatis. 5. A quibus Patre Filioꝝ, procedit Spiritus Sanctus. 6. Persona etiam Invocanda. 7. Cuius ineffabilis & Individua Trinitatis Cognitio, & Fides, est absolutè ad salutem necessaria.

Unde

De Cognitione Dei.

53

Unde summā veneratione perpendenda occurrunt.

- An { 1. Deus sit *Aetus purus* cui *omnia propria attributa sunt
essentialia?*
2. Sit *Trinitas Personarum in una natura individua?*
3. *Filius sit ab eterno genitus?*
4. *Filius sit ejusdem cum Patre, Nature, Potentiae, & Aeternitatis?*
5. *Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab eterno procedat?*
6. *Spiritus Sanctus sit Persona invocanda?*
7. *Dogma de tribus distinctis Personis in una individua
Deitatis essentia sit fundamentale, & ad Salutem Nec-
cessarium?*

G 3

QVÆST.





QVÆSTIO I.

An Deus sit Actus purus cui omnia propria attributa sunt Essentialia? Aff.

QVIA,

1. **A**CTUS Purus est in quo nulla inveniatur potentialitas objectiva aut receptiva, quæ aliquid ei perfectionis, quam non habet conferat, vel quod habet, detrahatur. Sed talis est Jehovah Elohim Adonai qui est erat, & venturus est. Exod. 3. 14. Apoc. 1. 4. In quo non distinguitur. Quo est, & Quod est. Eſſe, & Eſſentia, Actus & potentia ut sit in omnibus Creaturis Juxta Philosophos, Philonem Judæum, & Scholasticos. Ergo necessariò de ſeipſo dicit (verba ſunt Philonis) Ego sum, Qui sum, ac fi quicquid post ipſum eſt, non per eſſentiam ſit, ſed ſola opinionem hominum.

Ariſt. Metaphys. l. 12. c. 3. &c. b. Aq. part. 1^a. Libro Quod de terius infidetur potiori.

2. Apud quem nulla eſt Transmutatio, aut vicissitudinis abumbratio, is necesse eſt ut sit actus purus. Sed talis tantum eſt Pater luminorum. Jac. 1. 17. non ut mutetur ſicut filius hominis Nomer. 25. 19. Cœli mutabuntur ut opertiorum, Ipſe autem Idem ipſe erit Ps. 102. 28.

3. In quo nulla concipi potest Compositio, illud pro Actu puro necessariò eſt habendum, ſed nulla in Deum cadat Compositio, quia in omni Composito partes Componentes ordine ſaltè & naturâ, toto ſunt priores, quod fingi non potest in Deo, niſi quis aliquid priùs eternitate ſtatuat.

4. Qui omnia Dat & nil recipit, immunis eſt ab omni accidentalī acceſſione, quam aliud ipſi Conferat. Sed quis Deo

Deo dedit prior, ut retribuetur &c. Rom. 11. 35. quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipsum sunt omnia Rom. 11. 36. cumque Beatus sit donum, quam accipere Act. 20. 35. quoniam non ille Beatus, qui omnia dat & nil accipit, eorum nomine, nec Aug. De Trinitate l. 5. c. 4.

5. Ex dictis deducitur, Omnia propriè *Attributa* Deo esse *Essentialia*, unde illud Scholasticorum. Quicquid in Deo est, est ipse Deus, sive formaliter intelligatur inesse, sive eminenter, firmatur ex Augustino. Non percipit Deus sapientiam *Metaphysica* l. 12. qua sit sapiens, sed ipse sapientia est. Nam quicquid secundum qualitates illic dici videtur, secundum Substantiam, vel *Essentiam* est intelligendum, unde sine quantitate Magnus, tunc qualitate Bonus, sine tempore sempiternus &c. resiliat concipiatur & predicitur. Confirmat Scriptura. Ubi Deus dicitur vita æterna 1. Jo. 5. 20. & Deus caritas est. Idem Medicus. Ib. 4. 7. eadem ratio est veritatis, Justitiae, misericordie &c. ut 4. 12. de Deo in abstracto quæ de *Creaturis* in Concreto efferuntur, quia ipsi sunt *essentialia*, quæ *Creaturis* sunt *accidentalia*.

6. Quæ non possunt *Creaturis* competere *Creatori* sunt *essentialia*, sed propria Dei *Attributa*. *Creaturis* nullo modo possunt competere, quia ipse salutis *αρχωγός* solus sapiens. Quis in nubibus *equabitur* Domino? Ps. 89. 7. & gloriam ipsius alteri non dabit Ioseph. 42. 8. Ergo

7. Postremò. Si aliquid esset in Deo quod non sit Deus, tum illud vel *Creatum* esset vel *increatum*, *Creatum* si statuat, corruptioni & annihilationi esset obnoxium, quod cogitatum est abominandum. *Increatum* esse si concedatur, nil aliud potest esse quam ipse Deus quod, erat demonstrandum.

Obiciunt moderni vadiani & vorstiani.

Ob. 1. **H**AUD aliter de Deo est loquendum, ac in verbo *De Trinitate* l. 5. H ipsius Scriptum invenimus (principiente Augustino)

In Symbolum. stōno) de quo vera loqui periculosem esse suggerit *Cyprianus.*
Infl. l. 6. 7. Quia nec *virtus* ejus estimari potest, nec *magnitudo* perspici,
 nec *principium* comprehendendi, ut *Instituit Laetantius*; sed nul-
 quam occurrit in *Scripturis*, aut *Deum esse Actum purum*, aut
Attributa ipsius esse ipsi Essentialia, Ergo hoc non afferen-
 dum

Sol. Sufficit *sensum* occurrere, non *verba*, quae necessitas
 cogit arripere adversus impugnantium *sophismata*. Sic *A-
 postolus* ex *Poeta* instruit *Athenienses* Act. 17. & depingit *Cre-
 tenses* Tit. 1. 2. neq; enim Qui usurpat istos terminos, *Per-
 sonæ*, *Sacramenti*, *Actus Puri*, & congeneres; Dicatur S. Petri
 violare dictamen. Si quis loquitur, loquatur ut eloquia Dei.
 1. Ep. c. 4. 11, modo præscriptos à B. Paulo non exce-
 dat *limites*, extra fidei *Analogian* *exagorationis* obtruden-
 do. Rom 12. 6.

Ob. 2. *Q*uo^t forme rebus *Creatis* sunt *impresso* tot sup-
 ponunt *Ideas* in mente divina, quarum sunt distincti *Cha-
 racteres*: Sed in rebus *Creatis*, indefinita occurrit specierum
dissimilitudines, & *oppositio*, Ergo *Analogia* erit *Idearum* diversitas in
Dei essentia, quæ *Actui* *puro* non competant.

Quæst. 8. 3. q. 4. *Sol.* Platonica ista *Idearum* speculatio, utcunq; ab *Augusti-
 no*, *Scholaisticis*, & *plurimis* è nostris magni fiat; ab *alij* ta-
 men, non probatur. Sed his admisis, non multiplicabitur
magis in *Deo* aliiquid *essentialie*, quā ad varietatem ex-
 euntium radiorum, aut voluntas ad numerum rerum voli-
 tarum.

A 1 p. 1. q. 15.
Zanch.
Palan.
Berga.
Daneus.

Ob. 3. In *Actu* *puro* & *omni-sufficiente*, nil inveniatur
dependens ab *ancipi* alicuius *extrinseci arbitrio*. Sed in *Deo*
deprehenditur tandem *scientia Media*, quā ad *ductum liberi*
Arbitrii *præcognoscuntur futura contingentia*. Ergo omnia
Attributa *Divina* *Deo* non sunt ut *Actui* *puro* *essentialia*.

Sol. *Scientia* ista *Media* est nuperum *Jesuitarum* Com-
 mentum. *Quod* quatns antecedit decretum divinum, &
possibilita tantum intuetur, cum *scientia*. *Simplicitas* *intelligen-
 tie* coincidit: quatenus verò *futura* respicit (utcunq; *condi-
 tionata*) ad *scientiam Visionis* referatur, Atq; hæc *scientie* di-

vine

vine. in scientiam *simplicis Intelligentiae, & visionis,* obtinuit antehac in Scholis bimembbris Divisio; nunc vero quo jure, scopo, aut successu hæc obtruditur *Media, contractiūs aestimes ex lectione nostra 2da*, fusiūs verò in D. Twissi operoso hac de re *volumine, & paſſim in Rizis nondum sedatis inter Jesuitas & Dominicanos.*

Ob. 4. Quæ non sunt æquè extensa, non possunt esse eisdem *Essentiæ*, sed omnia *attributa* Dei non sunt æquè extensa, quia *Omnipotentia* ipsius extendit tantum ad *possibilia*, *scientia* verò ad *impossibilia*, nam Deus plura scit quam potest, ut fallere, aut seipsum negare, & plura potest quam vult, ut ex *lapidibus* excitare filios *Abrahe*, & *Misericordia* ejus super omnia opera ipsius Ps. 145. 9. Ergo

Sol. Ut *Omnipotentia* Divina extendit se ad omnia *possibilia* quæ sunt *infinita*, quatenus plura infinitiæ fieri possunt; sic *scientia* dilatatur ad omnia *Scibilia*, quæ *infinitatem* excedere non possunt. Ubi igitur hic *inequalitas?* Idem sentiendum de *Justitia*, & *Misericordia*, quæ idem sunt in Deo *essentialiter*, utcunq; ob *varietatem objectorum extra Deum* variantur.

Ob. 5. *Affirmantia, & Negantia, Necessaria & libera, non possunt esse* Idem realièr; sed talia sunt plurima Dei *Attributa*, ut *Æternitas & Immensitas*, quæ ponunt *Durationem & excludunt limites*. *Justitia* quæ *necessaria*. Gen. 18. 25. & *Misericordia* quæ *voluntaria*. Roni. 9. 18. nec dicas, quod identificantur in *Infinita essentia*, utcunq; distinguantur quoad conceptus nostros, prout referuntur ad *aetius extrinsecos in Creaturis*; quia *conceptus iste fictitious est cui res non respondet*, & *vera definitur propositio*, quæ pronuntiat uti res est, falsa contra.

Sol. Triplic hic observanda est *distincio*, vel. 1. *Rei à Re*, ut Petri à Paulo, vel. 2. *Rei in Fe*, ut *sedulitas à devotione in Mariba*. vel. 3. *Rei à se*, sic Matheus sedens, distinguatur ab *Ambulante*, è quibus ultima, tantum seu *modalis* inter Dei *Attributa* dignoscatur, quæ non à rerum diversitate, sed à respectuum varietate dicit originem, *Respectus autem distinguant*

guant tantum, non componunt, ut *paternitas*, & *Dominium* non aliud reddunt, sed aliter disponunt possidentem line reali in ipso mutatione.

Ob. 6. Ubi *Motus*, ibi *mutatio*, & ubi *mutatio* *Decretorum*, ibi aliquid intervenit, quod *simplicitati Perfectionis* non convenit. Sed Deus dicitur *appropinquare*, & elongari *Jac. 4. 8.* & mutasse quod decrevisset de *Saulis* regno. *1. Sam. 13. 13.* & Morte *Ezechiae*. *2. Reg. 20. 1.* & *Isaiae 38.*

Sol. Motus propriè illi non attributiar, qui est *ubiquis*, nec *mutatio* Actui purissimo, qui ad nihil potest esse in potentia. Metaphorice tamen hujusmodi de *Deo* in Scripturis dicuntur. Sicut Sol dicitur *intrare domum* vel *exire*, in quantum *Radius* ejus pertingit ad domum. Sic dicitur Deus *appropinquare* ad nos, vel *recedere à nobis*, in quantum participamus influentiam Bonitatis ipsius, vel ab eo deficimus, ut habet *Aquinas*. *2.* Decreta vero de Regno *Saulis* & *Ezechiae* morte, non determinata fuerant simpliciter, sed per certa media exequenda, pro quorum etiam præstituto interventu ita singula evenirent, ut nulla in *Dei Decretis*, sed in *rebus transactis* inveniretur *Mutatio*, ubi observandum, *creatas voluntates à Rebus volitis*, sed res *omnes volitus à Divina voluntate dependere*.

*Part. 1. q. 9.
q. 1.*

Not. ad Disp. de Deo disp. *Ob. 7.* Omnimodam *Deitatis* perfectionem oppugnant *huc Vorstiana*. *1.* Deum aliquo sensu esse corporeum, ut affirmarunt *Tertullianus*, & patres, nec negat *Zanchius*. *2.* admittere in *eternitate sua*, *præsentis*, *præteriti*, & *futuri temporis successionem*. *Apoc. 1. 4.* *Dan. 7. 33.* *3.* Non esse *essentiam* sua *infinitum*, vel *omnipræsentem*, quia sic nec ab Angelis, aut hominibus facie ad faciem esset conspiciendus, contra illud *1. Jo. 3. 2.* *Apoc. 22. 4.* (cum finiti ad *Infinitum* nulla sit *proportio*) & Indignum majestate divina, rebus *vilibus*, *sordidis*, & *abominandis* essentialiter inesse, aut adesse.

Sol. Corpus sumitur, vel propriè ut opponitur *spiritui*, quo sensu nec *Anima*, aut *Angelus*, multo minus *Deo* adaptetur, qui non tantum *spiritus* est. *Jo. 4. 24.* Sed pater *spiritum*. *Heb. 12. 9.* vel *2. Catachrestice*, quatenus *substantiam designat*

signat vel entitatem, inani phantasmati, aut non enti contradic-
toriam, hoc posteriori sensu excusat Tertullianum Augusti-
nus, *Corpus potuit nominare, quod videlicet non sit inane, sed sit ali-*
quid quo ubique, totum sit, atque ita intelligendi sunt patres, quos
non rejicit Zanchius: Sed declinandas esse tales ~~exemplaria~~ Trinit.

De H. Ref. c. 86
Brochman de
Deo, & s. s.

piè & prudenter monet. quidam. 2. In *Aeternitate* delignare
prius & posterius, est Infinitati ponere limites. nec loqui cum
Scriptura, quæ mille annos, ut Diem *Hesternum* ad captum
nostrum, in calculo aeternitatis supputat. Ps. 90. 4. 3. Om-
nipresentiam & immensitatem Dei *cælo terminare*, quia inter
orandum, ad *Cælum* omnes ferè gentes attollant oculos, non
tantum textui Adversatur, *excelsior* *cælo* est, & quid facies,
profundior Inferno & unde cognoscet? Longior terrâ
mensura ejus, & latior mari Job. 11. 8. 9. quibus conci-
nunt ista Psal. 139. 8. & Jerem. nunquid non *cælum* & *ter-
ram* ego impleo? c. 23. 24. Sed & non causæ pro causa so-
phisma obtrudit. Quia *Cælum* inter orandum (plerumq;
non semper ut *publicanus* Luc. 18. 13.) suspicimus, vel 1.
salvatoris exemplo, vel 2. ad testandum quod ea quæ sur-
sum sunt quærerimus non quæ super terram, Col. 3. 1.
3. vel quod majestas divina effulget Ibidem glorioſior.
Quæ 4. non magis imminuitur in rebus (quas permeat)
vileſſimis; quam folidatur *sol à fineto*, quod intemeratis il-
lustrat radjis, & ab *Angelis* conspicitur, non pro infinitatis
interminabilitate, sed pro intuentium modulo.



Q U A S T. II.

*An sit Trinitas personarum in una
Deitatis Natura individua.*

*De Trinit.
I. i. c. 3.*

*Bellar. de v. D.
l. 4 c. 6.*

UBI queritur *Unitas Trinitatis; Patris scilicet, filii, & Spiritus Sancti*, cum modestia, & tremore atq; attentissimis auribus & devotis est auscultandum. Quia nec periculosis alicubi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec fructuosius aliquid invenitur, ut habet patrum *Acutissimus*. Quod ut pro modulo distinctius praestetur, pro concessis habenda sunt tria, in quibus inter omnes convenit, 1° *unum numero tantum esse Deum*, quare non opus erat ut *Bellarminus* ad hoc probandum, in hac lita, tantum *olei & opera* per totum ferè *librum* 1^{um} de *Christo* insumeret 2° *Nomina ista tria, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum*, in Scripturis expressè occurserunt. 3° Nihil hic tanquam de fide admittendum, quod non vel expressè in Scripturis invenitur, vel per certam consequentiam deducitur, unde prævaricantur pontificii, qui ad *Traditionem non scriptam* in hoc dogmate statuminando se recipiunt. Sic ut nodus restat præcipue controversus. *Quarantane Deus natura* (ut ita dicam) *uniuersus*, creditur nihilominus esse *Triunus*. Quod Affirmamus nos his comprimis ducti Argumentis, quorum.

1. *Primum sumitur ex H. T.* 1. faciamus hominem ad *Imaginem & similitudinem nostram*. Gen. 1. 26. ubi nō *Faciamus*] denotat pluralitatem, non *creatrarum extra loquentem* ut illi essent *cooperarii* in *Hominis fabrica*, Ergo *concreantionem intra se*. At qui nam illi, nisi *spiritus anteā nominatus*. ver. 2. & *spiritus live filius* per quem etiam fecit & *sæcula*? Heb. 1. 2.

Quorum

De Cognitione Dei.

61

Quorum unitatem ostendit ulterius *Imago singularis*, non *Imagines*, unde *Trinitatis Trinitas* conspicua fit in primo rerum ortu quod 2. repetitur Pial. 33. 6. verbo Domini cœli firmati sunt: & spiritu oris ejus omnis virtus ipsorum. Ubi *Jehouah*, *אֱלֹהִים* *spiritus*, sunt *Ipsæ Elohim*, qui in principio creavit cœlum & terram Gen. 1.1. Huc: 3.7 et Cœnos Sanctus, Sanctus, Sanctus Isaie. 6.3. à patribus nonnullis refertur, ex quo *Judei* quidam *Trinitatem Agnoverunt apud Galatinum & alios*. Sane quod de Majestate *Jehove* prædicat propheta, applicat salva-
uri evangelista. Hæc dixit *Isaias* quando vidit gloriam *eius* & loquutus est de eo Jo. 12.41. & spiritui sancto, Lucas 4.7.4.6.

*A. Simola
Ben. Israhel
verit. Cath.
1.2.6. 10.*

*Mornæus De
verit. Relig.
1.7.4.6.*

Ast. 28. 25. quo spectent & ista, ubi est Deus Factores tui Job. 35. 10. & Pial. 139. 2. meemento creatorum tuorum Eccles. 12. 1. quia conjuges tui, Factores tui Isa. 54. 5. quod de S. Trinitate dictum notat Junius: cuius notitiam aliquam obscuram & in volatam, probabile est Platonem aliasq; philosophos apud gentes, à Judeis hauisse.

*בָּרוּךְ יְהוָה
בְּעֵד נַשְׁמָךְ
עֲשֵׂנִי*

*Conf. Morn.
de Relig. I.*

2. Luculentius hoc firmatur in N. T. ex salvatoris Baptismo. Math. 3.16. 17. ubi tres distinctæ manifestantur personæ, distincti q; nominibus, & actionibus personalibus: *Pater* enim è cœlo loquitur, & de filio testatur, *filius* è Jordane ascendit, & turbæ fit confusus, & *Johannes* videt spiritum descendenter in ipsum, & manentem super eum Jo. 1.32 idq; non levi tantum motu (ut nugantur Sociniani) sed corporaliter habet Lucas. c. 3. 22: *Istas autem personas ejusdem esse autoritatis, & excellentiae probat.*

3. Baptismi nostri Instruatio, Docete omnes gentes Baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Math. 28. 19. conjunguntur hic tres quibus æ qualiter cultum nostrum, & obsequium spondemus. Baptizamus autem, non in ipsorum *Nomina*, sed *Nomen*, quod essentia unitatem denotat. Unde argumentum, in cuius *Nomen* Baptizamus is est *Deus Altissimus*. unde Apostolus *Deum, Fidem & Baptismum*, ut se invicem inferentia connœctit. Eph. 4.5. sed in *nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* baptizamus, ubi entituli & particulae y] excludant omnem inegalitatem. Ergo

*Calv. Infl. l. 1.
c. 13. §. 16.*

Pater, Filius, & Spiritus sanctus sunt unus ille Deus Altissimus, tam respiciendus in recreatione per Baptismum, quam in prima creatione ad suam Imaginem.

4. Argumentamur, cum venerit Paracletus quem ego mittam *vobis* à patre, spiritus veritatis, ille *testimonium* prohibebit de me, Jo. 15-26. *Paracletus missus, Filius mittens, Pater* à quo *missus* nominibus *distinctis*, & *actionibus*, *distincte* hīc occurunt ad complementum *operis* redemptorii, quod acribendum est *soli* *Deo* absq; *creaturarum* *interventu*. Ergo *Pater, Filius, & S. S.* sunt *solutus* ille *Deus triunus*. ubi *migatio*, & *executio* ostendunt tantidū *ordinem* inter *personas*, & *appropriatorum* *distinctionem*, non *essentia*, aut *causalitatis diversitatem*.

5. Accedit Benedictio Apostolica, *Gratia Domini nostri Iesu Christi & Charitas Dei, & Communicatio spiritus sancti* sit cum omnibus vobis Amen. 2.Cor. 13.13. A tribus hic optantur *tria*, quæ *salutis παντοποιεῖς* perficiunt sub *distinctis* *titulis*, quæ ex aequo concurrunt, & tamen ab uno deo hæc provenire agnoscuntur. Ergo, *Trinitas agnoscenda est unus Deitatis, & unitati in Trinitate & Trinitati in unitate gratiae à nobis & cultus* (ut colligit Symbolum Athanasii) sunt referenda.

6. Confirmat hoc ulterius illud ejusdem Apostoli. *Distinctiones Donorum sunt, sed idem spiritus, & distinctiones ministeriorum sed idem Dominus, & distinctiones operationum, sed idem est Deus*, qui operatur *omnia in omnibus*. 1. Cor. 12. 4-5. Scopus autem erat Apostoli, ut Corinthios de donis litigantibus ad *unitatem* suaderet, quod facit hoc *ratiocinio*. *Omnia quæcumq; habetis, sive Dona, sive Ministeria, sive operationes miraculose, ab unico Deo provenient, sed ista partim à spiritu sancto, partim à Domino Iesu, partim à Deo patre, qui Deus dicitur καὶ ξοχός*, conferuntur, Ergo *Pater Filius & spiritus sanctus*, sunt unus ille *Deus*, in quo oportet vos *unitatem* colere. Nec hic fingi potest *subordinatio* (ut cavillantur *Adversarii*) nisi *Deum* sibi ipsi *subordinatum* somniarent.

7. Concludit *Johannes*. *Tres sunt qui testificantur in cœlo, Pater, verbum, & spiritus sanctus, & hi tres unum sunt 1.* Ep.c.5. v.7. At quomodo *unum*? *consensu?* sic Boni *Angeli*, & omnes sancti *unum esse statuantur*, vel alio modo accidentaliter dicantur *unum*? Talis est ratio *testium terrenorum* qui subnec-
 etunturi de quibus non dicitur *τρεῖς ἡστοῖς*. Hi *tres unum sunt*, sed *τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν*, in *unum sunt*, seu in *unum consentiantur*, restat. Ergo ut *unum sint*, *essentialiter*, & cum *testimoniorum Patris, & Filii* sit *personarum*, cur *spiritus* etiam *testimonium*, non esset *personæ*, (quod ejusdem hic statuitur monenti) mirum videbitur? ex quibus concludatur, *Tres Personas esse ejusdem individuae Deitatis*. 2. Nugant autem qui *textum clamant esse suppositum*, illum siquidem urgent *Athanasius, & Cyprianus contra Arianos*, cuius evidentiam, cum eludere nullis *tergiversationibus* potuissent, expunxerunt in omnibus (ut videtur) que ad manus pervernerunt exemplaribus (*teste Hieronymo*) unde accedit ut à *Nazianzeno, Chrysostomo, Augustino*, aliisq; patribus sequentibus, non attingatur, nec à *Syriaca, & pluribus Latinis* aliisq; *Translationibus* agnoscat. 3. Ubi interim prodit *ratiō* sensus imperfectus. nam quā mente, legatur v. 8. in se-
 quente, *Et tres sunt qui testimonium dant in terra]* & v. 9. si *testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est]* si nulla præcessisset mentio de *testibus in cœlo* quibuscum *testium in terra* fieret collatio? En Indicis expurgatorii specimen, undē constet nuperum illud non esse *Tridentinorum Inven-*
tum.

Objiciunt

*Objiciunt Samosateniani, Photini-
ni, Sociniani, & si qui sunt alii ex
Arianorum corte.*

Ob. 1. **N**otiones 1. De Personis, 2. Subsistendi Modis,
3. *oposita* sive consubstantialitate, & ceteris hujus-
modi, quae ex scholariis profluxerant Lacunis, ablegentur
merito ad inanes Philosophorum seductiones, quas sufflamina-
vit Apostolus Col. 2.8. Atque sine his non astruitur de Deo
Trinitate doctrina; Ergo ruinoso nititur fundamento, & è fidei
Symbolis penitus est exterminanda.

Sol. Personæ vox habetur Heb. 1. 3. ubi dicitur Filius
character personæ illius, nempe patris; cumq; alias constet Tres
testificari in cœlo id. Jo. 5.7. à concreto ad Abstractum Trini-
tatis terminum licitus est progressus. 2. Notiones quæ usur-
pantur aliis, etenim reuinentur, quatenus insultibus Hære-
ticorum retundendis interficiant, ut ex Logica intelligent
Theorematis, probationes quæ contra fidem inducuntur, non
esse demonstrationes sed solubilia argumenta ut loquitur Aqui-
nas. 3. Secundus agendum est apud fideles, quibus inculcan-
dum est illud Evangelista, hæc scripta sunt ut credatis, Jo. 20.

*Part. 1. q. 1.
ar. 8.* 31. non ut torqueatis ad proprias vertigines. Tolle Argu-
menta ubi Fides queritur (clamat Ambrosius) & sepulta op-
pat Calvinus Inventa exoticæ, modo absq; his fides explicata
*De Fide l. 1.
c. 5.* In 2.1. c. 13. ea constaret, quod cum non fiat, non sentiendum tantum
est semper, ut dicit Scriptura, sed loquendum est consenti-
enter ut doceat Ecclesia.

Ob. 2. Ubi sunt unum & tria, ibi sunt quatuor realiter dis-
tincta, sed in Deo est una Essentia & tres personæ, Ergo po-
tita personarum Trinitate, emergat quaternitas in Dei sim-
plicitate non ferenda.

Sol.

Sol. Distinguendum hic inter Entia *Absoluta*, & *Entis* modos seu respectus reales. *Quaternitas* oritur ex quatuor entibus absolute distinctis, sed hic Personae per diversos subtiliter modos inter se distinctae, Identificantur in eadem absoluta *Essentia*, à qua non re, sed ratione tantum differunt, sic ut alius, inter personas non aliud, & non aliud inter illas & Deitatem inveniatur, quia tres illæ personæ, nil aliud sunt, quam iste unus Deus, qui in tribus ipsis personis, diversimodè subsistit.

Ob. 3. Contradicit Dogma Trinitatis perspicuis Scripturarum locis. 1. Hæc est vita eterna, ut cognoscant te solus verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Jo. 17. 3. 2. Nobis est unus Deus Pater ex quo omnia. 1. Cor. 8. 6. 3. Unus est Deus Pater omnium, qui est super omnia, per omnia, & in omnibus nobis, Ephes. 4. 6. Ergo Pater, solus & unicus dicendus est Deus propriè, & Filius, & S.S. dirivative, & per quandam quasi concomitantiam.

Sol. In 1. Loco τὸν μόνον σόλον] referendum est ad verum Deum] quod sequitur, & non ad i.e.] scilicet Patrem quod antecedit, sic ut huic textus, Hæc est autem vita eterna, ut te cognoscant esse illum solus verum Deum, vel ut qui es ille solus verus Deus (sicut Syrus exprimit.) Atquî ille solus *Bzga in Loc.* verus Deus est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, exclusis omnibus creaturis, & figuratis, cuius cognitio in misso Filio, & ab illo praestitis est ad vitam æternam necessaria. In 2. & 3. loco; Antithesis tantum est inter deos multis Gentilium, & unum verum Deum, non inter personas, quæ essentialiter sunt ille unus verus Deus. ut enim (quod sequitur) unus est Dominus Jesus Christus, non excludit Patrem à Domino, sic quod Patri ascribitur, non excludit Filium, aut S.S. à Dei- *Miscell. p.* tate. 3. Fatetur *Socinus*, Nomen solus] & particulas *Idem 273.* significantes, cum de Deo dicantur, nunquam eos excludere, qui illi sunt subordinati, & *Smalcianus*, cum dixit Christus *partem smig-* Deo soli servies, Math. 4. 10. non seipsum exclusit. *leciic. 2.*

Ob. 4. Evertit hæc Doctrina. Tria rationis Fundamenta.

1. Impossibile est Idem esse, & non esse. 2. Quæ in uno tertio sunt

sunt eadem, inter se sunt eadem. 3. Syllogismi etiam expositioris consequentiam. Siquidem Pater idem statuitur cum Filio, & tamen non est idem. Paternitas & Filiatio sunt eademes cum essentia, & tamen non sunt eadem inter se, & conceduntur Hæ præmissæ, essentia est Pater, essentia est Filius, & negatur tamen conclusio, Ergo Filius est Pater.

Sol. Ludicris hujusmodi tendiculis satisfaciunt quæstiones
Tom. 3. Edit. culæ de Trinitate, excerptæ ex Augustino. Moderni sic plerunque
Baf p. 737. occurunt. Impossibile est idem esse & non esse eodem prorsus respectu. sed in Trinitate quæ distinguuntur personaliter, idem possunt esse essentialiter, sic quæ in uno tertio incommunicabili sunt eadem, eadem sunt inter se; ut si Petrus & Jacobus eadem prorsus essent cum Johanne, eadem prorsus essent inter se, sed hic aliter se res habet, Filius & Spiritus Sanctus idem prorsus sunt cum Patre in Natura individua, sed Natura illa individua est communicabilis, quia infinita, quod creatis & finitis individuis non competit. unde Syllogismus Socinianorum expositorius imponit, quia supponit Deitatem esse incommunicabilem, quæ pro incomprehensibili infinitate communicatur personis, sic ut Syllogismus propositus huc recidit. Quædam essentia est Pater, & quædam essentia est Filius, Ergo Filius est Pater, contra illud, Syllogizari non est ex particulari. Ita profitentes se esse sapientes, vani & stulti facti sunt in ratiocinationibus suis Rdm. 1. 21. 22.

Ot. 5. Judeos, Mahometanos, & Paganos, à Christianismo avertit, dum tam implicata proponit paradoxæ, de individuo communicabili. 2. Personis multiplicantibus & non componentibus. 3. De relationibus, & subsistentiæ modis, personas constituentibus, & hujusmodi, quæ attonitos potius, quam institutos accedentes ad cultum redderent. contra illud, Lex Domini sapientiam præstat parvulis. Ps. 19. 8. & ne invicem judicemus, sed hoc judicare magis, ne ponamus offendiculum fratri, vel scandalum. Rom. 14. 13.

bernard.

Sol. Veritas non deserenda est, ut lucremur perversos aut aversos, enitendum tamen est ut omnia transfigantur. absq; scandalo, Dato saltem si non accepto. 2. In talium institutiv-

ne illud imprimis est inculcandum, ut *Scriptura* fidem habent, siquidem cùm fontes omnis cognitionis sint *Ratio*, experientia, & *Scriptura*, ut experimur multa esse vera quæ rationem transcendunt; ita *Scriptura* adjicit plurima, quæ tamen experientiam, quam rationem superant. credendum igitur quia hoc revelavit Deus, quem dicitat *ratio* esse secundum in iis præcipue, quæ captum humanum superant. 3. Non desunt interim in *compartis*, quæ ad *sublimiora* hujusmodi erigant. Homo Dei *Imago*, intellectum, voluntatem, & conscientiam exhibit, distinctos inter se, sed in, & cum anima essentialiter unitos; Ita *Sol*, *radius*, & *splendor*, idem sunt & diversa; & *unum*, *verum*, & *bonum*, idem & diversa esse quoad quodam respectus, statuunt *Metaphysici*. Quanquam tutius hic sit, simpliciter credere, quam nimis *alium* sapere, ne scrutator *Majestatis* opprimatur à gloria.

Ob. 6. De *Tribus Personis* æquali devotione venerandis cogitatio, distrahit invocantis animum, cui potius ex illis se applicet, ut acceptior sit ipsius oratio. 2. Et ne dum *Filiu*m aut S. S. invocet, *Patri* gloriam obscuret. 3. Et cultum uni Deo debitum, inter plures dividat.

Sol. Qui cogitat et credit unitatem trium personarum, consistere, in *δυονοις*, *τριστι*, & *αριχαριοις*, h.e. coessentialitate, coequalitate, et arctissima (nt ita dicam) conclusione, juxta illud credite Patrem in Me, & Me in Patre esse. Io. 14.11. Liberabitur per Dei gratiam à tali fluctuatione. Cum persuasum habeat, eodem invocationis actu quo filium, Patrem etiam et S.S. invocari. Quid dirigit illud Nazianzeni à Calvinio laudatum, ὃ φθάνει τὸ εἶναι νόσος, ὃ τὸ τοῦ αὐτοῦ πραγματεῖ, ἐφεύρεται διάλογος, καὶ εἰς τὸ εἶναι αὐτοῦ πραγματεῖ. Non possum unum cogitare, quin trium fulgore mox circumfundar: nec tria possum discernere, quin subito ad unum referar. proinde et nos eam personarum Trinitatem, ne Imaginari in animum inducamus, quæ cogitationem seorsim distrahit detineat, et non ad illam unitatem mox reducat. 2. Quanquam fixissimum sit illud, quod Pater omne judgmentum dedit Filio, ut omnes honorent Filium prout honorant Patrem. Jo.5.22. 23. *Salvatoris* tamen methodus in praescrip-

ta orandi formula Math.6. et Luc.11. et *Apostolorum* praxis, Act.4.14. et Ephes.3.14. ad Patrem nos præcipue dirigunt, ut per *Filiū mediationem*, S. S. *ductum et dona consequamur*. 3. Sic ut *ordini* inter personas in *Baptismo*, et aliás consignato, *Doxologie et supplicationes nostræ convnientiis* respondeant.

Ob.7. *Patres* ante Concilium Nicerum, hanc de Trinitate doctrinam non agnoverunt, nec colligi potest ex Symbolo (ut appellatur) Apostolico, quin nec *Symbolum ipsum Nicenum*, personas aut earum modales sive formales distinctiones exhibeat. *Tres* tantum res designant, *Patrem*, *Filiū*, et *Spiritum Sanctum*, quod nos noui solum agnoscimus. (inquiunt Ravivenses) verum etiam constanter asserimus, ita ut ne Christianum eum esse posse, qui id ignoret, aut non credat pronuntiemus. Ergo Dogma de tribus personis in una Deitate, Athanasianum erat inventum, in Ecclesia ulterius non ferendum.

Sol. Quām unanimiter inter *Patres*, Ante-Niceni asseruerunt hanc (quam nos hodie amplectimur) de S. Trinitate doctrinam; non tantum copiose ostenderunt, *Bellarminus*, *Coccius*, & præ Ceteris *Paxillus* in integro hac de re volvone; sed profitetur ipse *Socinus*. Nos (inquit) ab ipsis patribus & Concilijs, quæ extant dissentire non disitemur. Neque enim arbitror ex Scriptis nostrorum hominum, Ostendetur unquam, eos asserere, aut existimare, Scriptores ante Concilium Nicenum (qui hodie extant) nostræ sententiae fuisse. 2. Symbolum vero Apostolicum & Nicenum, Perillas non nominant, quia de coessentialitate & coequalitate filii, & S. S. cum Patre, non de distinctione personarum relativa, inter se, erat tunc temporis controversia. 3. Quid *Symbolum Athanasij* Romæ contextum, explicat tantum uberiorius, non addititjis commentis interpolat. vid. de S. Trinit. Lect. nostram 17.



QUESTIO III.

*An Filius sit à Patre ab æterno
genitus.*

UT quod queritur distinctiū hic intelligatur, observandum est. 1. Adversarios (quibuscum agimus) concedere patri æternitatem & personalitatem , Filio , personalitatem sed non æternitatem. Spiritui verò Sancto æternitatem sed non personalitatem. Consentient autem nobiscum. 2. Christum esse Patris æterni filium , non adoptivum, ut fideles ex gratiâ, sed verè & propriè genitum, non humano more, ex mortali semine, sed per Spiritum Sanctum adumbrantem & supervenientem, in B. Virginis utero Conceptum. Sic ut lis sit tantum. 3. In hac quæstione de ejusdem Generatione æterna, scilicet *An Pater ab eterno sic illum genuerit , ut cum Patre Credatur esse Coeternus* ; Affirmant hic Orthodoxi Quia.

1. Colligitur hoc ex U. T. Dominus dixit ad me filius meus Tu, Ego *hodie* genui te Pf. 2. 7. hoc de Christo interpretatur *Apostolus Act. 4. 25.* de quo additur ad Hebreos. Jesus Christus *Hodie* & *Heri* Idem est , et in secula, c. 13. 8. ut *hodie* in præsenti, & absq; termino in futuro ; sic *Heri* fuit sine initio. In Deo autem quia nil preteritum aut futurum existinetur . Ergo nec temporis mensura , Ergo *Hodie*, hic æternitatem denotat , *juxta illud, Sapientia Jehova.* (qualis est filius 1. Cor. 1. 20.) erat ante ullum tempus Prov. 8. 22.. Cujus exortus , inde à principio , à diebus erat seculi.

Mich. 5. 2. Ergo ut in plenitudine temporis, *Christus factus est ex muliere filius hominis*, Gal. 4. 4. Ita antequam Montes fierent, aut *temporis* aliquod *principium*, filius erat *eternus*, *eterni* Patis, ab *eterno* genitus Ps. 90. 2.

2. Idem confirmatur ex locis, quibus Christus dicitur *Filius Patris* θεοῦ τοῦ οὐκονός non θεοτόκος, *Primogenitus* omnisi rei cōdītæ, non *Primocreatus* inter res conditas, sic ut in creaturarum Classe numeretur; Col. 1. 15. 2. μονογενῆς unigenitus Jo. 3. 16. 3. ἕστις Proprius Rom. 8. 32. Cum autem filius quadruplici fere sensu in Scripturis occurrit, vel ratione Creationis, sicut Adam dicitur *Dei filius* Luc. 3. 38. & *Angelii*, Job. 38. 7. vel 2. Adoptionis per gratiam, ut habentur predestinati & fideles Gal. 4. 5. Eph. 1. 5. vel 3. Generationis *Physicæ*, ut Isaac filius Abrahāni Math. 1. 4. Hæc generatio filii incenarrabilis ante secula, sublimioris est theoriæ, quam *Caro & sanguis* non revelat, Math. 16. sed *Pater* qui est in cœlis, & *unigenitus* ille filius qui est in *sūnū patris*, ille nobis exposuit Jo. 1. 18.

3. Aſtruitur hoc ulteriū ex *Patri* *Æternitate*, *Pater* non potest esse sine *filio*, *filiatio* ſupponit generationem, posito igitur *Patre eterno*, neceſſe eſt ut concedatur *eterni filii*, *eterna* generatio, quam prædicat *psalmista*, ad facies ſolis ſive ante ſolem filiabitur nomen ejus, Ps. 72. 17. & ut *Mysterium* in explicable proponit Agat Ben Jake *Quis Ascendat cœlos*, & descendat? *Quis colligat ventum* pugillis ſuis? *quis ligat aquam* pallio ſuo? *Quis stabilitat omnes fines terræ?* Quod eſt *Nomen* ejus, & *nomen* *Filii* ipsius quod ineffabile? Ergo ante ſecula habuit filium, quod concipi non potest abſque *eterna* Generatione.

4. Idem evincit *Filiī* ante omnem Creaturam *præexistētia*. Nam qui omnia creavit, ante ſingula creatures præextiterit, ſed per *Filiū* omnia ſunt *Creatæ*, omnia per ipſum facta ſunt, nemper per יְהוָה אֱלֹהִים, (quod fatentur adversarii ſignificare filium) & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. Jo. 1. 3. per eum condita ſunt *omnia*, que in cœlis ſunt, & que in terra, viſibilia & inviſibilia, Col. 1. 16. per quem mundum condidit. Heb. 1. 2. Ergo filius erat *eternus*,

nus,& per consequens, *eterna* fuit ipsius generatio, unde dicitur *Pater eternitatis* respectu *Creaturarum*. Isaiae 9.6. quia largitur ipsis eternitatem, & quomodo eternitatem largiri potest, quam in se non habet, vel formaliter, vel eminenter?

5. Quicquid *Deo* patri prius convenit quam creaturis, id perfectissimam ratione, *Deo filio* attribuitur, non Ergo cogitanda est hic generatio aliqua *physica* ex semine, sed *Hyperphysica* de qua dicatur illud, generationem illius quis enarrabit? Isaiae 53. 8. & ex utero ante *Luciferum* genui te (ut reddunt. 72. & *latinus*) non tam perperam (ut non nulli putant) in qua, *Gignens* genito, *nomen*, *Attributa*, *opera*, & *cultum* impertit, ut sicut *pater* dicitur habere *vitam* in *seipso* sic filio per generationem istam eternam, contulit vitam etiam eternam in se ipso habere. Jo. 5. 26. ut generatio prius *Deo* competenter quam hominibus, a quo dependet omnium *creaturarum* generatio.

Vid. Muis in l.

6. Filius dicitur *effulgentia* gloriae, & character personae ipsius patris. Heb. 1. 2. sed *splendor* hinc effulgentia est coeva & *hunc* cum re e qua emanat, ut *fulgor* *solis*, cum sole; & sic in ceteris. Ergo nil obstat quominus *Filius* ab eterno patre emanans, sit *eternus*.

7. Aut generatio filii (de qua queritur) *Aeterna* fuit, aut *temporaria*, si *temporaria*, tum in *Conceptione* B. Virginis, vel ante a, non in *Conceptione*, quia non sic genitus sed *Factus*, verbum *Caro factum* Jo. 1. 14. *factum ex muliere*. Gal. 4. 4. ex *Spiritu Sancto* superveniente. Luc. 1. 35. non a patre tum primò gignente: Nec ante a, in *insterstitio* inter partum B. Virginis, & *Abraham*. Imò & *Adam*, quia antequam *Abraham* erat. (& eadem ratione) antequam *Adam* existiterit ipse fuit. Jo. 8. 58. Ergo *temporaria* non potuit esse hæc filii generatio, concluditur igitur quod sit *eterna*.

Objectiones Adversarium punctiores.

Ob. 1. **I**ndignum est Deum generare Filium more animalium, quæ indigent successione, Ergo Deus ab æterno genuisse Filium, non tantum poeticum est figuramentum (ut illud Minervæ è Jovis cerebro) sed non ferenda inter Christianos Blasphemia.

Sol. Argumentum hoc à Mahometanis mutuatum, *distinc-*
tio dissipat inter generationem *Physicam*, & hanc *hyperphysicam*,
quæ captum humanum infinitè superat. *Physicam* habeat
sibi Mahomed, cum suo *gynæco*. Et qui eò propendant *Ostro-*
rianis; dum nos *mysterium* hoc de *Filio* ante secula à Patre
genito, *Deo de Deo*, *Lumine de Lumine*, *Deo vero*, *de Deo vero*,
in Scripturis revelatum, & *symbolis* consignatum, constanter
(ut oportet) credimus & veneranur.

Ob. 2. Si Pater ab æterno *Filium* genuerit, aut *existentem*
genuit, aut *non existentem*. Si genuerit *existentem*, filius ex-
titit antequām gigneretur, quod implicat. Si nondum *existentem*
genuerit, Ergo *Filius* aliquando non fuit, sed esse
cepit, & valeret illud *Arianorum*, erat *tempus* quando *Filius*
non erat, quod æternitatem ipsius prorsus intercidit.

Sol. Valet *disjunctio*, in generatione *Physica finitorum*, *quæ*
motus est à *non esse*, ad *esse*, sed nullatenus est accommo-
danda generationi huic *transcendentali* non terminandæ; *quæ*
est Alius æternus æterni Patris, à quo *Filius emanat*, & in
quo innanet, sine omni præcisione coexistingendo. unde *Filius*
non fuit ante generationem, nec caput esse per generationem,
sed semper emanavit à *Patre*, actu æterno, & interno, ad mo-
dum radii, (licet modo eminentiori inexplicabili) jugi-
ter à sole emanantis.

Ob. 3. *Quod perfectissimum est*, *unum tantum* potest esse, &
amicum

anicon. Ergo sibi æque perfectum non potest generare, quia inde emergerent duo perfectissima, quod implicat, & illud sic genitum, vel actū fuit in gignente, vel potentia, si actū, Ergo fuit antequām generaretur, si potentia, Ergo aliquando non fuit actū, nec perfectissimum, quod est contra hypothēsin.

Sol. Non generat perfectissimum, aliud à se essentialiter. Sed alium à se personaliter, nam esse patris est esse filii, & esse S. S. licet esse patrem, non est esse filium, aut esse Spiritum Sanctorum. Unde unum semper manet perfectissimum nempe Deus, quod tamen non est unicum juxta Hilarium, quia tribus suppositis est communicabile, non essentia diversis, sed relatione charactristica distinctis. Ubi filius genitus nec actū rectè dicatur, vel potentia fuisse in patre gignente, sed a patre, & cùm &c in illo coexistens. Confule Aquinatem de cautela & modestia (in hoc præfertim mysterio adhibenda, ne ex verbis in ordinatè prolati incurritur hæresis, ut piè & prudenter monet Hieronymus. 1. Part. q. 3. 1. a. 2.

Ob. 4. Si Deus Pater generat filium, aut semper generat, aut aliquando generare definit, si definit generare, tum quia vel perfecit quod voluit, sic genitus existaret, sed ut effectus genitore posterior, vel suspendit actionem generandi, unde censatur mutabilis, è quibus neutrum est concedendum, vel semper generat, & sic filius semper esset in fieri, & nondum adhuc perfectus, quod recordans est Imaginari. Ergo admitti non potest talis æterna generatio.

Sol. Generatio hæc per simplicem emanationem, ex productione rerum physicarum non est aestimanda, Ibi producito genito, cessat operatio, hic neque initium cogitandum est, vel terminus, quod imperfectionem non magis arguit, quam si quis lumen contenderet esse imperfectum, quia semper ebullit è corpore lucido. Hoc exemplo Luminis utitur Scriptura ad hanc generationem elucidandam, ubi filius dicitur *amorosa* H. E. splendor gloriæ patris. Heb. 1. 3. talia autem dum sunt, & dum sunt, sunt, unde Christus dicitur *Hodie & heri, ipse & in secula* Heb. 13. 8. & a. & a, principium. & finis qui est, & qui erat, & qui venturus est Omnipotens Rev. 1. 8.

21.6. 22. 13.

Ob. 5. Essentia non generat nec generatur, neque Relatio, quod inter omnes convenit. Sed in Deo tantum sunt essentia & Relatio. Ergo in Deo non est aliquid quod generat, aut generatur, & per consequens filius a patre non est ab eterno genitus.

Sol. In Deo non tantum essentia & Relatio, sed spectanda est persona, quae ex his iunctis subsistit, haec autem generat & generatur. Licet seorsim generatio, nec essentia aut relationi attribuatur.

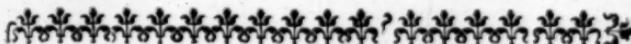
Ob. 6. Si Pater ab eterno genuerit filium, tunc vel libere hoc fecit, vel necessario, si libere, filius non est Deus, quia contingenter genitus, si necessario, Ergo pater agit involuntariè, contra illud quaecunq[ue] voluit fecit Pl. 115. 3. & quid necessitatem Omnipotenti imponeret?

Sol. Necessarium & voluntarium, utcunque in Deo conceptu-aliter distinguantur, non realiter tamen opponuntur, unde & necessario, & voluntario filium generare dicatur, sic seipsum intelligit & amat necessario, & voluntario. Justè agit necessario & voluntario Pl. 5. 6. Necessario ratione immutabilis naturæ, voluntario, respectu inerrabilis Beneplaciti.

Ob. 7. Doctrina hæc de eterna filii generatione, non potest cum ejusdem filii Deitate consistere. Nam Qui non potest facere quicquid potest Pater, dici non potest Deus Omnipotens. Atqui Filius non potest facere (hac ex parte) quicquid pater potest, quia non potest generare filium sibi & coequalem. Ergo positâ tali generatione non habeatur Deus.

Sol. Potentia Dei est vel. 1. essentialis, vel personalis. 2. Personalis rursus, vel communis, vel Propria. 3. personalis communis competit, vel tribus personis in genere, unde illud Scholæ. Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, ut Creationis, conservationis &c. ab omnibus personis unitim præstata; vel duabus particulatim, ut potentia spirandi iunctim Patri tantum & filio. 4. potentia propria est singularum personarum, ut generare, Patris, emanare a patre per generationem, filii, emanare a patre & filio sive procedere per spirationem, Spiritus Sancti. Quibus

bus positis, non magis impugnat filii deitatem, quod non potest generare filium sibi consubstantialem, & coeternum; quam Patris infirmatur deitas, quod non potest ab alio emanare, ut filius, vel procedere ut spiritus sanctus, quia propria personarum, non imminuant, communia essentiae attributa, sed supponunt.



Q U A E S T . IV.

An Filius sit ejusdem cum Patre, Naturae, potentiae, & aeternitatis.

Tenuendum est hic. 1. Controversiam esse de Filio, non adopivo ex gratia, vel in tempore viriute S. S. in utero B. Virginis efformato, sed ante secula a Patre genito. Nec queritur. 2. de Deo aliquo nuncupativo, aut secundario, qualem Christum esse agnoscunt Adversarij sed 3. de Deo summo & unissimo, qui Naturam sit omnipotens, & aeternus, qualem filium esse Credimus & asserimus, his pricipiis nixi fundamentis.

1. Qui est ejusdem Naturae cum Matre, quatenus filius hominis, ejusdem debet esse cum patre, prout est Dei viventis filius ex confessione Petri approbat. Math. 16. 16. Homo enim generat hominem, Leo Leonem, nec imbellem generat aquila Columbam. Sed profitentur Adversantes, Christum ex Matre vere & merè esse hominem, sequitur igitur, ex Pate eundem verè & genuinè esse Deum.

2. Quem adorat Apostolus (Salvatore approbante & benedicente) ut Deum suum, & Dominum, is verè & propriè Deus est aeternus, & Omnipotens. Sed talem Thomas profitetur Christum esse. Jo. 20. 28. qui de Deo alio non erat institutus, praeter Deum Israelis summum. De quo cum Salvator affir-

masset. Ego & Pater unum sumus, Lapidare illum voluerunt *Judei*, quia (inquietant) Tu Homo cum sis, facis te ipsum *Dewm.* *Jo.* 10. 30. & 33. Ergo non pro Domino tantum divino, aut subalterno (ut contra *Weekyon* nugatur *Socinus*) sed pro Deo *Israe*lis summo, (quem colebant *Judei*) *Thom*.^s Christi agnovit. Nec refutatione dignum est Nestorianum illud Francisci Davidis subterfugium, *Thom*.^s verba, Domine mi, & Deus mi] admirantis esse, & non afferentis aut invocantis, ac si patrem tantum compellasset, ad miraculi insolentiam, ô Domine & Deus summe quid est quod video, & palpo ! quia evincit textus, & circumstantiae, non ad alium, quam ad Christum colloquentem, directum fuisse ipsius sermonem.

3. Qui cum esset in *Forma Dei*, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo, in quo omnis plenitudo Deitatis inhabitat corporaliter. Ille pro Deo summo, Omnipotente, & aeterno, est agnoscendus. Sed filius expressè assertur esse talis. *Phil.* 2. 6. & *Colos.* 2. 9. ubi signanter ipsi attribuitur τὸν αὐτὸν τὸν ταῦτα non ταῦτα tantum *Divinitatis*, sed τὰ ταῦτα Deitatis; Ergo non solum pro Domino divino, sed pro summo Deo est habendus.

4. Christus propriè & absolutè appellatur Deus, non tropice, aut symbolice, nam qui quoad Carnem erat ex Patribus & Deo dicitur *Benedictus* in *secula*, supra omnia *Rom.* 9. 5. 2. Idem Deus. 1. nominatur *Manifestatus* in *Carne*, 1. *Tim.* 3. 16. de quo expressius *Johannes*. Scimus filium Dei venisse, & dedisse nobis mentem, ut cognoscamus verum illum, & sumus in vero illo, id est in eius filio Jeju Christo, hic est verus ille Deus et vita Aeterna 1. *Jo.* 5. 20.

5. Quae tribuuntur unico et vero Deo *Israe*lis in U. T. in *Novo*, de *Christo* exponuntur. Ex. 11. adductis vulgo instantijs, tribus tantum insisto. 1. Loquuntur est populus contra Deum et Mosen *Num.* 21. 5. hoc de *Christo* exponit *Apostolus*. Neque Tentemus Christum sicut quidam eorum tentaverunt. 1. *Cor.* 10. 9. 2. Quod ascribitur *Jehovae*, Adorate eum *Omnes Angeli*. *Pl.* 97. 7. affirmatur de filio. Adorent eum *omnes Angeli*-Dei. *Heb.* 1. 6. 3. Majestas illa *Aliissimi*,

que

quæ tam magnificè describitur *Isaie* 6.1. nominatim *Christo* applicatur. Hæc dixit *Isaías* quando vidit gloriam ejus, & loquitus est de eo, *Io.* 12. 41. cuiusmodi adferantur multa, quæ nullam admittunt Tergiversationem.

6. Totidem adferuntur enuntiata *Apostolica* quæ filio creationem rerum omnium ascribunt, & manifestò Deitatem ipsius æternani & omnipotentiam inferunt. 1. Omnia per verbum facta sunt, (quod disertè ibidem *Deus* dicitur) & absq; eo factum est nihil quod factum est. Hoc erat in principio apud Deum, scilicet Patrem, ante tempora secularia creaturas commensurantia, Ergo *eternum* est, Ergo *omnipotens*, Ergo (cum unus sit tantum Deus) Idem cum *Filio* & S. S. *unus* *Creator* rerum omnium est prædicandum & sq. 2. Ad- *Ja.* 1. 1. dit *Paulus*. Per eum condita sunt omnia, quæ in cælis sunt, & quæ in terra visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominia, sive Imperiā, sive Potestates, omnia per eum, & in ipso condita sunt. estq; ipse ante omnia, & omnia per ipsum consistunt. Coll. 1. 16. 17. unde 3. concludit *Auctor ad Hebreos*, per quem, (scilicet *Filiū*) *Hæredem* omnium, mundum condidit. c. 1. 2. ad quem sequitur *Apostrophe* ex *Ps.* 102. & Tu in principio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli v. 10.

7. Idem concludunt *Attributa* *Æternitatis*, respectu temporis, 2. *Omnipræsentie*, respectu loci, *Adorationis*, respectu *Dominii*, & *Majestatis*, quæ nulli nisi Deo summo sine blasphemia adaptentur. *Æternitatem* evincit *Servatoris* oratio, *Glorifica me tu Pater* apud te ipsum, ea gloriā, quam habui apud te, priusquam mundus esset. *Io.* 17. 5. 2. *Omnipræsentiam*, Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit ē cælo, *filius hominis*, qui est in cælo, *Io.* 6. 62. at quomodo potuit esse in cælo, dum hoc loquebatur in terris, nisi esset *Omnipræsens* simul & semel, tamen in cælis, quam in terra. 3. Adoratur vero ut *Deus à Stephano* protomartyre ipsum invocante, Domine Iesu recipe spiritum meum *Act.* 7. 59. quod præcipitur & *Angelis*. Adorent eum omnes *Angeli Dei* *Heb.* 1. 6. unde consecratum Deo Israelis Temp̄, suam esse affirmat *Domum Math.* 21. 13. quæ *Identitatem*

tem, Eternitatem, & Omnipotentiam ipsius cum summo & Altissimo Deo, contra omnes Blasphemantium strophas ~~adversitas~~ demonstrant.

Objiciant Sociniani.

Ot. 1. **Q** UI accepit potestatem ab alio, non potest esse summus Deus, quia Beatus est dare quam accipere, Act. 20.35. sed Filius hominis h. e. Christus Potestatem, Honorem, & Regnum, ab Antiquo dierum accipit Dan. 7.13. 14. & Agnus liberum è dextra sedentis in Throno Apoc. 5.7. & profligetur Salvator, Data est mihi omnis Potestas in celo, & in terra, Math. 28. 18. Phil. 2.9. Ergo Filius non potest esse summus Deus.

Sol. Accepit Potestatem ut Filius à Patre, & quâ Mediatrix, non quâ Deus ejusdem cum Patre essentiae; unde dicit Apostolus. sciat omnis Dominus Israhel, quia & Dominum & Christum fecit hunc Iesum Deus, Act. 2.36. non Deum, quia talis erat idem cum Patre ab æterno, unde Danielis illud & Apocalypticus indicat tantum personarum distinctionem, & inter ipsas Ordinem, aut Mediationis ~~exaropularum~~, non naturalium diversitatem, quo respectu Pater & Filius idem sunt. Io. 10. 30.

Ob. 2. Si Filius sit ~~autem deos~~, tum non eandem cum Patre habet essentiam, proinde nec eternitatem, & detrahitur Patri prærogativa, quod sit Deitatis filius & principium, à quo cetera omnia primitus emanant. sed asseritur esse ~~autem deos~~.

Inst. L. 2. c. 13. 15. à Calvinis, Beza, Simlero, quos sequuntur alii. Ergo non est ejusdem cum Patre naturæ, potentie, aut eternitatis, sed diversum quasi principium, quod Manicheismum redolet.

Ax. 14. *Epiſt ad Polon.* Sol. Afferit tantum Calvinus contra Antitrinitarium Valentinius Gentilem, filium non habere essentiam productam, sive secundariam, à Patris essentia distinctam (prout somniabat Hæreticus)

Hæreticus) sed eandem cum patre ingenitam, quo respectu re-
stè diceretur *Autotheos* ut explicat *Calvinum Bellarminus*,
qui probat illud *Simleri* ut *Catholicum*. Non negamus fili- *De Christo.*
um habere essentiam à Deo Patre, sed essentiam (qualem finx-
it *Gentilis*) genitam negamus. 2. Non erat igitur cur *Gene-*
brardus, Lindanus & alii, *Hæresin Autotheanorum* hinc excul-
perent, & *Calvinistis* impingerent. (ubi desideratur etiam
Lutheranorum candor) cum *Epiphanius* filium *ἀυτός εστιν* ex-
presse dixerit. 3. Summatim. Filii concipiatur *essentia*, vel
ut *eadem sit quæ & patri*, vel ut *candem habet à patre commu-*
nicatam. primo respectu dicatur *Filius αὐτοῦ*, secundo, *Deus*
de *Deo, Lunen de Lunine*, ut *Symbolum* habet *Nicenum*.

Ob. 3. Nec *Symbolum Apostolicum*, vel *Decalogus*, vel *O-*
ratio Dominica, aliquid de *Christi Deitate* præcipiunt, aut in-
sinuant, quæ credendi, operandi, & colendi exactissimas com-
plectuntur *formas*. Ergo hæc doctrina de *Homousia*, coeter-
nitate, & coequalitate *Patri* & *Fili* non videtur esse admit-
mittenda.

Sol. In *Symbolo Apostolico* verbum credo] tam *Filio* &
Spiritu Sancto, quam *Patri* applicatum, ostendit trium per-
sonarum *candem esse Deitatem*, in quas credendum. nec exclu-
duntur *Filius* & *S.S.* quia Patri appropriatur *creatio*, cùm
essentialiter in *Deo*] conveniunt. 2. In *Decalogo*, eductio
Israelitarum ex *Ægypto*, tam *Filio*, quam *Patri*, ut *Domino*
Deo illorum ascribitur, & ibidem *Jehovah Elohecha* sa-
crosanctam includit *Trinitatem & Deitatis Unitatem*. 3. In
Oratione Dominica, *Pater noster*, complectitur *Filium* etiam,
& *Spiritum Sanctum*, qui jure *Creationis & Redempciois*, cum
prima persona *Pater noster* sunt, *Ἄπειπον* vero, ad personam
primam dirigitur *invocatio*, ut in *Deitate fontem & principium*.
A cuius ordinis *primitate*, ad aliarum personarum *remotionem*,
non licet argumentari.

Ob. 4. Quod alteri *communicatur*, à *communicante* non ret-
netur, Ergo si *Pater* *Filio* *Deitatem* *communicat*, ipse eam
exiuit, & per consequens non ulterius manet *Deus*, nec *invo-*
candus, quod cogitatu est *Blasphemum*.

Sol.



Sol. Communicatur aliquid vel 1. *Privativè*, vel 2. *Cumulativè, privativa* communicatio locum hic non habeat, (quemadmodum in *creatis, & finitis mutabilibus*) *cumulativa* igitur est hic veneranda, in qua Pater non *absolutè*, sed *relatè* essentiam tali modo impertit, ut *eam* semper retineat, quæ in cæteris personis aliter atq; aliter *subsistit*: dum *Filius à Patre, Spiritus Sanctus à Patre & Filio aeternum emanant*.

Ob. 5. Filius profitetur se diem *Judicii* ignorare. Siquidem de Die (inquit) illa, vel hora nemo scit, neq; *Angeli* in cœlo, neq; *Filius, nisi Pater*. Mar. 13.32. Ergo non est *Omniscius*, & per consequens, non Deus ut *Pater*.

Sol. Sic etiam profitetur. Nemo cognoscit *quis* sit *Pater* nisi *Filius* Math. 11. 27. Sic Apostolus, *Nemo* novit *que sunt Dei, nisi spiritus Dei* 1.Cor. 2.11. inde tamen non sequitur *Patem* seipsum, vel *Filium* que sunt *Dei*, vel *Spiritu* *Sanctum*, quæ sunt utriusq; ignorare. *Nemo* igitur scit id est nullus *creaturarum*, qualis tunc ab *interrogantibus* conspiciebatur & habebatur *Christus*. hoc tamen non obstat, quin ut *Deus* diem *illion & horam* noverit, sicut & *Spiritus Sanctus*, qui profunda *Dei* scrutatur 1.Cor. 2.10. Solus igitur non excludit omnes *simpliciter*, sed illos in certo genere, quos non *intervit* scire, & proinde *vigilarent*, ne *dormientibus & imparatis* dies iste superveniret. Quò spectat & illud, non est *vestrum noscere tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*. Act. 1.7.

Ob. 6. Qui queritur *Deum* se dereliquisse, & 2. fatetur *ipfius* non esse ut disponeret, quis ad *dextram aut sinistram* ejus se deret, & 3. *Patri gratias agit* quod ipsum audiverit & parvulus revelat, quæ abscondit à *sapientibus*, Patri nullo modo potest esse *coessentialis*, aut *potestate coequalis*; nam cur illud *aliquid peteret, quod (quam Deus) æquè in se, ac Pater habuit?* aut *derelictum se à Deo clamaret, cum ipse esset summus Deus*. At filium sic exclamasse, sic agnoscere *authoritatis suæ defectum*, sic orasse, & *gratias egisse cunctat*, Math. 27.46. Mar. 10.41. Jo. 11.41. Math. 11.25. Ergo *Filius pro summo illo Deus non est agnoscendus*.

Sol.

Sol. Voces iste omnes sunt *secundum patrem Mediatores officium obeuntis, non divine Nature, cuius respectu tantum asseritur Patri esse coessentialis, & coequalis.* 2. In non explicabili isto agone, non separata fuit *Deitas ab humana natura, nec eam sic reliquit, ut absorberetur, sed se subduxit, ut pateretur, sustentavit interim, ut consummatum est triumphanter pronuntiaret, quam Luctam & eventum exprimit Apostolus Heb. 5. 7. 8. 3. Sic cuius Regnum non erat ex hoc mundo, noluit dignitates seculares (quas ambiebat mater pro filiis) disponere, & supplex fit Deus homo filius, & gratias agit, Patri Deo hominum, et quia aequalis erat, et quia omnibus suis, ut idem facerent, præberet exemplum.*

Ob. 7. Qui postquam omnes hostes pedibus suis supposuerit, opus Mediatorum consummaverit, & Regnum Deo, & Patri tradiderit, manet tamen Deo & Patri subjectus, Is necesse est ut Deo & Patre, non ratione tantum munera mediatorii, Sed divine conditionis sit inferior. Sed ista omnia de Filio affirmantur. Postquam subjecta fuerunt ei omnia, tunc et ipse Filius subjectus ei, qui subjecerit ipsi omnia, ut Deus sit omnia in omnibus 1. Cor. 15. 28. Ergo quoad naturam divinam Patri non dicatur aequalis.

Sol. Filius post defunctionem mediatoris officium Patri maneat subjectus, ratione ordinis in sancta Trinitate, et respectu humanae nature, non divine. 2. Unde cum dicitur, quod Deus futurus sit in perpetuum omnia in omnibus, intelligatur Deus ille summus, qui sit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, essentia unissimum, personis nihilominus tribus distinctus.

QVÆSTIO V^a.

*An Spiritus Sanctus à Patre &
Filio ab æterno procedat?*

Celebris adhuc manet hæc controversia inter *Græcos* & *Latinos*, inter quos tamen de Deitatis unitate, & Personarum Trinitate. 1. est consensus. Convenit. 2. *Spiritum Sanctum à Patre procedere*. Nec 3. de Fonte Deitatis aut Ordine, inter personas, lis intercedit aliqua, quin Pater obtinet Primitatem, succedit *Filius*, procedit *Spiritus Sanctus*. Sic ut restat tantum scrupulus, an *Spiritus Sanctus à Patre & Filio rectius*, quam à Patre per filium procedere dicatur? Affirmant *Reformati* cum *Romanensibus* his fulti argumentis.

1. Qui procedit à Patre, procedit etiā à Filio, quia *onnia*, quæ habet Pater, *mea sunt* (profitetur *Filius*) & *mea tua* sunt Jo. 17. 10. excepta relatione paternitatis, & filiationis, quā inter se distinguuntur. Ergo ut pater est *spirator*, sic & *Filius*, nec minus erit S. S. à Filio, quam à Patre, unde dicitur *Filius spiritus*, *Quoniam estis filii*, milit *Deus spiritum filii* *sui in corda vestra*, Clamantem *Abba*. Gal. 4. 6. sicut & *spiritus Dei*, & *spiritus Christi* appellatur Rom. 8. 9.

2. Qui non mindūs à filio, quam à patre mittitur, non mindūs ab hoc, quam ab illo procedit, unde pater à Nullo mittitur, quia à nullo est, *Filius* quia est à patre solo, à solo patre mittitur. Ita si constet S. S. à Filio æquè mitti, ac à patre, manifestum erit, quod æquè ab utrisq; procedat. Atqui illud astruunt. *Pater mittet vobis S. S. in Nomine meo* Jo. 14. 20. *Ego mittam vobis spiritum illum veritatis à Patre*. Jo. 15. 26. Ergo ab utrisq;

trisq; æquè est, ut missus in tempore, sic procedens ab æterno.

3. Si quicquid habet S. S. non minus habet à filio, quam à patre, tūm non minus ab hoc, quam ab illo procedit, sed me glorificabit (inquit Christus) quia de meo accipiet; & renunciabit vobis, & ulterius addit, omnia quæ habet pater mea sunt propterea dixi, illum de meo accepurum, & annuntiatur vobis Jo. 16.14.15. Ergo.

4. *Spiritus* non loquetur aliquid à seipso, sed quicquid audierit, loquetur. Jo. 16. 13. sed à quibus audierit? & quem nam loquetur? Ille vos docebit omnia, & suggereret vobis omnia, quæ dixi vobis Jo. 14. 22. Ergo filii est legatus, æquè ac patris, & per consequens æqualiter ex utrisq;

5. Qui in sufflavit S. S. suis discipulis ostendit se habuisse ab æterno, quod in tempore impertivit: Sed Christus per Inflationem præcipit discipulis, accipite Spiritum Sanctum. Jo. 20. 22. Ergo hinc colligitur spiratio filii, & Spiritus Sancti ab illo processio.

6. Mysteria fidei concipienda sunt sic disposita fuisse ab æterno, quem admodum in tempore fuerunt executioni mandata, sed in Scripturis occurrit duplex Paracletus, Primus Mediationis, & satisfactionis ad tollendum Mundi peccata, quo nomine venit Filius. Si quis peccaverit Paracletum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Jo. 2.1.2. Alter Manudictionis, seu Institutionis. Non relinquam vos orphans, sed rogabo patrem & alium vobis dabit Paracletum Jo. 14. 3. Ille vos ducet in omnem veritatem. Jo. 16. 13. Ergo ut filii missio à patre, supponit ipsius æternam emanationem, per generationem, Ita missio spiritus sancti, tām à filio, quam patre, illius ab utrisq; ponit æternam processionem.

7. Si Spiritus Sanctus non procederet à filio, tum ab ipso, personaliter non distingueretur, quia personarum distinctio nascitur ex relationibus originis, relationes autem tales nullæ hic observentur, nisi polità hac S. S. à patre et filio processionē, nam filius etiam à patre dicitur procedere. Jo. 8. 42. nūl igitur S. S. ab utroq; non stutueretur processio quoad originem,

nem, eadem esset emanatio, Ergo eadem personalitas, Ergo maneret dualitas tantum personarum, non Trinitas in Deitatis unitate, quod Græci non ferunt. Amputatis igitur

De Christo 1. cæteris Scholasticorum tricis, perspicuum est magis illud Richardi à Bellarmino productum. Distinctio personarum nascitur ex numero producentium, quia una persona producit, &

non producitur, ut Pater, alia producitur & producitur, ut Filius, Tertia non producitur, sed producitur, ut Spiritus Sanctus, qui inde orthodoxè asseritur procedere à Patre & Filio.

Objiciunt Græci.

Ob. 1. **N**on est audendum dicere aliquid de substantiali Divinitate, præter ea, quæ divinitas nobis è sacris eloquiis sunt expressa (ut ex Ariopagita habet Aquinas) in quo consentiunt omnes Latini & Græci, sed nulquam legitur in Scripturis, Spiritum Sanctum procedere à Filio, sed à Patre tantum, Io. 15. 26. Io. 8. 42. Ergo non incertum solum, sed temerarium hoc dogma, de processione S. S. à Filio, est habendum.

Sol. Aliiquid habetur in Scripturis, vel axiomaticè, quoad verba, sic non necesse est, ut omnia exhibeantur fidei dogmata, vel dianoeticè, quoad sensum, sic sufficit, ut quidam articuli necessariò indè deducantur. 2. Affirmat quidem Scriptura S. St^m à Patre procedere, sed non à Patre solo, excludendo Filium, ut cum de processu Filii loquitur, non aeternam ipsius generationem, sed processionem seu exitum à Patre in Mundum recipit.

Ob. 2. Si pateat potius ex Scripturis, Christum procedere à S. St^o, quam S. St^m à Filio, tum hoc potius afferendum est quam illud. Sed constat Filium à S. S. superveniente & adumbrante, in utero virginis fuisse conceptum. Luc. 1. 35. & Spiritum Domini super eum requieuisse, ipsumq; non ad mensuram implevisse. Ergo,

Sol.

Sol. Ista referenda sunt ad Filii *incarnationem temporalem*, non ad *generationem ante tempora secularia*. *Incarnatio* autem erat à totâ Trinitate *effectivè*, in Filio *terminative*, in quem ut hominem requievit *spiritus*, non ad *mensuram* Jo.

3. 34.

Ob. 3. Si Spiritus sanctus à Patre solo non procederet, nisi etiam à Filio, Pater minus videretur præstissime in *Spiritus Sancti processione*, quam in *generatione Filii*, quia Filii generatio est à solo Patre, cur non etiam eadem ratione non esset à solo Patre *Spiritus sancti processio*?

Sol. Non cogitanda est hic aliqua in Patre omnipotenti *impotencia*, arguit potius talis *processio* ab utrisq; utrisq; unitatem *essentiali*, prout distinguit *tertiam personam* à *secundâ*.

Ob. 4. Si Spiritus sanctus procedat tām à Filio, quām à Patre, tum duo essent concedenda in Trinitate *principia*, quod *Manicheismum* redolet, nec à *Grecis*, aut *Latinis* admittitur.

Sol. Nil prohibet quo minūs duo *spiratores* ratione suppositorum, unā *spiratione* possunt *tertium effundere*, unde unum hic habetur *principium* à duabus personis unā *spirantibus*, neq; hoc tantum favet *Manicheismo*, quantum *Negatio processionis S. S. à filio æquè*, ac à Patre *Arianismum* promovet, æqualitatem *Patri & Filii* impugnantem.

Ob. 5. Si Filius spiraret necessariò cum Patre ad *Spiritus Sancti productionem*, cur non *Spiritus sanctus* eadem ratione concurreret cum Patre ad *generationem Filii*, cùm ejusdem sit cum Patre & Filio *essentia, potentia, & virtus*, sed hoc inter omnes *Theologos* est inauditum. Ergo.

Sol. Generare est *Patri* tantū ad *Filiū* terminatum, ideoq; solummodò *Patri* competat. Spiratio verò *alīva* (ut loqui placuit *Scholis*) filio æquè potest convenire: quod si generaret S.S. Pater etiā esset, & sic *duo essent Patres in Trinitate, & Personarum distinctione confunderetur, & tolereretur.*

Ob. 6. Additamentum *Latinorum generalibus Conciliis,*

*qui*bus ipsi subscriptissent, & sub *anathemate* erat interdictum, ne aliquid adderetur vel detraharetur in rebus fidei non est obtrudendum. unde Leo 3. (ut habet *Lombardus*) transcriptum reliquit in *tabula argentea*, *Symbolum Nicenum* line hac additione *Filioj,* pro amore (ut ipse ait) & cautela fidei orthodoxæ, quod in missa postea sic canebatur. Ergo pro *Hæreticis* aut schismaticis, Græci hodie à Latinis non sunt habendi, quia antiquis potius *fundamentis*, quam recentioribus *additamentis* constantè adhærescant.

Sol. Qui addit, quod deest, non tollit, quod inerat, nec explicare, est textum *vitare*. videre cupit Apostolus *Thessalonienses*, ut que eorum fidei deessent, supplerent. 1. *Theff.* 3. 10. 2. Omillum erat hoc in *symbolis* præcedentibus, quia nulla tunc temporis de S.S. processione *Lis* erat *mota*, additum

1. Part. q. 36. ar. 2. erat postea, ob insurgentes *hæreses*, ut agnoscunt *Aquinas* & *Bellarmino*, ubi quod adjiciunt de *Pontificis Romani* autoritate in corrigendis *receptis conciliis*: videtur error pernicio-

2. 6. 28.

cior, quam hic *Gregorii*. Quod confirmat.
Ob. 7. *Spiritum sanctum* procedere à *Patre* per *Filiom*, (quod asserunt tantum *Greci*) defendit *Aquinas* ex *Hilario* 1. part. q. 36 ar. 3; cum sui*s* asseclis, Ergo non erat cur *Bellarminus* deplorandam *Gregorii* per *Turcos* devastacionem, huic illorum *Hæresi* tam inclementè ascriberet. *De Christo* 1. 2.c.ult.

Sol. Infirmiores in fide *assimilando* potius esse, quam *exagitanando*, suadet *Apostolus Rom. 14.1.* nec cum de re constet, multiplicandæ sunt *Logomachie*. Rectius ergo *Magister*, cùm non aliud (inquit) sit *Spiritum sanctum esse Patris*, vel

1. sent. d. 11. *Fili spiritum*, quam esse à *Patre & Filio*, etiam in hoc, in eandem nobiscum fidei *sementiam* convenire videntur, licet in *verbis* dissentiant. & noster *Zanchius*, cùm procedere apud omnes *Patres*, nil aliud significet, quam ex *essentia divina emanare*; qui fatentur eandem esse *Fili & Patris essentiam* agnoscunt eum, qui à *Patre* procedit, à *Filio* etiam procedere.

De Trib. Elohim. 1. 7. c. 8. 2. Illustrat hoc *Aquinas* exemplo *Adami, Eve, & Abelis*. *Abel* fuit ab *Adamo* immediatè, in quantum *Adam* fuit Pater eius

1. Part. q. 36.

ejus, & mediatae quatenus *Eva* mater ipsius erat etiam ab *Adamo*, unde & dici potuit esse ab *Adamo* per *Evam*, & ab *Eva*, & *Adamo* quem procedere. 3. Ut cuncti autem non ex sufflanda sit ut *Hæresis*, *Græcorum sententia*, retinendus tamen est, ut explicatur, & scripturæ convenientior *Latino-rum Loquendi modus*. vide *σύμπαξιν* hoc de re inter *Mari-gium Græcum*, & *Jacobum Grotserion Jesuitam in Defens. Bellar.* Cont. 2.



QVÆSTIO V Ita.

*An Spiritus Sanctus sit Persona in
vocanda? In qua*

Convenit. 1. *Spiritu Sanctum*, *Patri* & *Filiis* in *Scripturis* dici *spiritum*, nec *Angelum*, aut *animam* denotare *sanctam* passim, sed *spiritum* activè *sanc-tificans*, sic ut quemadmodum *spiritus* quasi *spiratus*, ita *spi-ritus sanctus καλ' ἐξοχῶς*, peculiari hoc occurrit nomine. Convenit 2. *Spiritu Sanctum Creaturam* non esse, ut libenterissime fatemur (inquit *Volkelius*) Convenit. 3. eundem *De Relig. 5. c. 14.* distingui à *patre* et *filio*, et cum iis nihilominus (qui sunt personæ) aliquoties conjungi, controvertitur igitur tantum. An *spiritus sanctus* sic *καλ' ἐξοχῶς dicitur*, qui *Creatura* non sit, cum *personis* tamen *Patri* & *filiis* sic distinctim conjunctus; sit *Persona* invocanda? Affirmant Orthodoxi, quia

1. Qui *Deus* & *Jehovah* dicitur, nec tamen *Pater* est aut *filius*, necesse est ut sit *Tertia in Trinitate persona*. Sed talis est *spiritus sanctus*, quod constat, quia *corpus nostrum*, quod est *Templum Dei vivens*. 2. Cor. 6. 16. *Templum esse. S. S.* disertè pronuntiatur. 1. Cor. 6. 19. & *Ananias*, *spiritui san-cto mentiens. της Θεοῦ* mentitum esse arguitur Act. 5. 4. & *Jehovah*

Jehovah, qui eduxit *Israëlitas* ex *Ægypto*, *Isiae* 63. 10. & 14. sub *Spiritus Sancti* venit nomine *Act. 7. 51.* *Heb. 3. 7. 9.* Ergo *Deus* est, & cum nec *Filius* sit, nec *Pater*, sequitur, quod aliquid sit ab illis distinctum, quod personam esse, & non ~~juris~~
~~μη~~ aliquam, sive virtutem attributam sic probatur.

2. Personarum, non attributorum est aut virtutum, visibilis species assumere, & in, & cum, vel sub, vel per, hujusmodi apparere. Sed constat, *Spiritum sanctum* in *Salvatoris Baptismo* sub corporeâ columbae specie apparuisse, *Math. 3. 16.* *Luc. 3. 22.* & visæ sunt dispergitæ lingue instar *ignis* infidentis super *Apostolos* ad *Spiritus Sancti* descensum *Act. 2. 3.* unde ad oculum concluditur illum esse personam.

3. Separare aliquos, & expresso mandato ad ministerium ab ipso designatum emittere, ordinare, & constituerre in Ecclesia Episcopos, presbiteros, disertæ, sive expressè futura revelare, Actiones sunt quæ nulli, nisi personæ competant, sed istæ & hujusmodi plures *Spiriti sancto* ascribuntur *Act. 13. 2.* & *20. 28.* & *1. Tim. 4. 1.* quæ attributo nulli divino, utpote *Iustitia*, aut *misericordia* alias adaptentur. Ergo.

4. Qui æquali potestate, authoritate, & virtute in obsignandis Fidelibus, & conferendis Ecclesiæ bonis, concurrit cum *Patre & Filio*, (qui indubitate sunt personæ distinctæ) distincta est ab illis, & cum illis ejusdem conditionis persona, sed manifestissimus, est talis *Spiritus Sancti* cum *Patre & Filio* concursus in Baptismi formulâ præscriptâ, *Math. 28. 19.* Benedictione Apostolica *2. Cor. 13. 13.* & Testificationis de Salvatoris mediatory adventu *1. Io. 5. 7.* ubi quod præfigitur ver. 6. & *Spiritus* est, qui *testificatur spiritum veritatem esse*, spiritui in testimonii istius insignis manifestatione primum locum designat: *Parens*.

5. Personalitatem *Spiritus sancti* distinctam non convincant solùm illud Petri, à Spiritu sancto actos Propheticis, qui loquuntur in V.T. *2. Ep. 1. 22.* quem alium paracletum appellat *Salvator*, eo fine missum, ut testificaretur de ipso & institueret Ecclesiam in T.N. *Io. 14. 16. 26.* & *15. 26.* sed & syntaxu ipsius contextus, in quo ἕξερος Masculinum, τὸ
m̄nīp̄a

πεντε perperam referret, Jo. 15. 26. quemadmodum & legitur Ephes. 1. 13. 14. τῷ πνεύματι 1. ὃς non ἔστι ἀπόκειται, nisi persona subintellecta ratio haberetur.

6. Cui honor & cultus Adorationis divinus est exhibendus, persona est invocanda, quia Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies, Math. 4. sed talem cultum ex Baptismo tenentur omnes Christiani, una cum Patre & Filio, Spiritui sancto reddere Math. 28. 19. exhibuerunt Prophete & Doctores Antiocheni Act. 13. 3. eundem ut *υπερβολέως* adlocutus Apostolus Rom. 9. 1. Eph. 4. 30. & ab eodem invocato cum Patre & Filio, Benedictionem impertit 2. Cor. 13. 13. cuius contristatio sub summo salutis discrimine est declinanda Math. 12. & in quem Blasphemia nec in hoc seculo, nec futuro est expianda, Ista junctim vel devilim Personam invocandam sicut sunt quasi ob oculos. Ergo pro tali est habendus.

7. Postremò ex negata S.S. adoranda personalitate, admittendum est. 1. Aliquam dari virtutem energeticam, quæ nec Creator sit, nec Creatura. 2. Excogitanda est nova Baptismi formula, quæ receptam istam à Salvatore corrigat. Nempe Baptizo te in Nomine Patris, & Filii, & virtutis Divine. quo modo initiatum fuisse quandam Paleologum, narrat Cotenus. 3. Seponenda est illa Apostolica & Canonica Benedictionis formula, quæ haec tenus in demissione populi obtinuit. Gratia Domini nostri Iesu Christi, & Charitas Dei, & communicatio S. S. &c. nec audiatur in posterum. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, in Piorum conventibus, quæ, quas Paganismo & Turcismo cataractas aperiunt, Christiani facile suboleant, & doleant.

Objiciunt Pneumatomachi.

Ob. 1. **N**on innoutuit Spiritus sancti personalitas V. T. Ecclesie, & nondum erat S. S. in N. T. priusquam Jesus erat glorificatus Io. 7. 39. unde Discipuli non nulli
M

nulli Neophyti de spiritu sancto interrogati, Imo sitne (respondent) spiritus sanctus, ne audivimus quidem. Act. 19. 2. Ergo de iplius Personalitate & Invocatione fides multò est incertior.

Sol. Constat ex Berechit Rabba, & Rabbinis aliis, spiritum qui serebatur super aquas Gen. 1. Schechinah ipsorum, h.e. Ruach hakodash denotare. 2. Nec loquitur textus Jo. 7. de S. S. existentia, sed de effusa manifestatione postea praestanda. 3. Nec dubitarunt Discipuli initiati, An esset spiritus sanctus, sed de Donis conferendis non erant instructi.

Ob. 2. Tribuumtur spiritui sancto, quæ personæ non possunt convenire. 1. Quod collatum sit ab hominibus, per manum Impositionem, Act. 8. 17. 2. Quod scrutetur omnia, unde videtur non esse omniscius 1. Cor. 2. 12. 3. Quid interpellat gemibus incenarrabilibus Rom. 8. 26. Ergo Persona non est.

Sol. Metonomia scripturis usitatâ, causa pro effectis ponitur, ut S.S. pro *Donis*. 2. Qui scrutari dicitur, non querendo, quod ignorat, sed penetrando & aperiendo, que cogniti sunt hominibus salutaria. 3. Nec ingemiscit alio sensu, nisi quantum nos excitat ad supplicandum, & suffiria dicit, quibus impetremus, adjuvando infirmitates, ne sub ærumnis fatiscamus.

Ob. 3. Persona Trinitatis nemini potest esse subjecta. 2. Nec illi potest quispiam resistere. 3. Multò minus à resistentibus, tristitia potest affici, aut repellere. At spiritus Prophetarum prophetis subjectus 1. Cor. 14. 32. 2. A cervicosis & corde incircumcis & auribus, oppugnatur, & repellitur Act. 17. 51. Tristitia afficitur Ephel. 4. 30. Ergo non est persona invocanda.

Sol. Subjiciuntur 1. non spiritus sanctus, sed spiritus sanctorum prophetantium, fratrum examini. 2. Nec relistikur S. S. immediate operanti, sed mediate agenti per operarios. 3. Nec contristatur propriè, sed ~~adspicere~~ tanquam iplius alienatio à perverbris & ingratis exprimitur.

Ob. 4. Nulla S. Trinitatis persona concipiatur esse septuplex,

Burgens. in
Scrutin. Bux-
torf. in Sche-
chinah.

plex, quia non tantum detraheret Deitatis simplicitati, sed personarum turbaret numerum; Atqui *Spiritus sanctus* proponitur sub tali forma septemplici, ubi exoptatur gratia septem Ecclesiis Astaticis, à septem spiritibus, Apocalyp. 1.4. nec potest (ut quidam volunt) intelligi de septem Angelis assistentibus, juxta illud Tob. 12.15. quia *Bona Theologia* (ut recte habet quidam Jesuita) non fert, ut *gratia*, & *pax* Evangelica ab *Angelis* postuleretur. Ergo intelligendum est de *Spiritu sancto*, qui idcirco non potest esse *simplex persona*.

Sol. *Sepuplex* dicitur S.S. non respectu personalitatis, quæ simplex est habenda, sed *Donorum*, quæ sunt multiplicia, in septinarii numeri perfectione juxta *Carthaginum*. *Apostoli* hic significata, quod concinnius quadrent septem illis, ad quas scribit *Ecclesiis*.

Ob. 5. Si *Spiritus sanctus* esset distincta à *Patre*, & *Filio* persona, tum in maximis Religionis momentis illis semper associaretur, sed hoc non sit; Qui vicerit amicietur vestimentis aliis, neq; unquam delabo nomen e'us ex libro vite, sed agnoscam nomen ejus in conspectu *Patri* mei, & in conspectu *Angelorum* ejus Apoc. 3.5. sic in *Doxologia omnium creaturem*, sedentia in *Throne*, & *Agni*, nulla *spiritus sanctus* insinuatur mentio Apoc. 5.13. Ita *Paulus* obtestatur *Timotheum* etiam atq; etiam in conspectu Dei (scilicet) *Patri*, & Domini *Iesu Christi*, sed *Spiritus sancti* loco, electi substituantur *Angeli* 1. Tim. 5.21. Ergo *Spiritus sanctus* videtur *virtus* tantum altissimi, ut appellatur *Luc.* 1. 35. & non *persona*.

Sol. Non opus est, ut *omnia* ubivis in Scripturis ingerantur: sufficit si ex *aliis* locis constet S.S. personalitas, neq; in his aut *aliis* negetur. Sic *Baptizati* sunt nonnulli in *nomen Domini Iesu* Act. 10.48. & 19.5. omisso *Patre*; ergone *Pater* non est *persona*? Argumentandum potius, quia cum *Patre* & *Filio* recensetur S.S. in *Baptismo*, & *aliis*, Ergo est *persona*, quam hic quia omittitur, Ergo *Persona* non est. 2. Ubi *Pater* nominatur, & *Filius*, *spiritus* ab utroq; emanans non omitti credatur, sed subintelligi. 3. Nec obstat magis *spiritus sancti* personalitati, quod appellatur *virtus Altissimi*, quam

Christo in eo quod dicitur *Dei sapientia*, est siquidem, ut *virtus* *Dei*, sic *virtus Deus*, à quo *virtutem spiritus sancti* *Apostoli* recipiunt *A&t. 1.8.*

Ob. 6. Ut se habet *spiritus* hominis ad *hominem*, sic *spiritus* se habet *Dei* ad *Deum*. Quis enim *hominum* novit ea, quae sunt *hominis*, nisi *spiritus* hominis, qui est in eo, ita etiam quae sunt *Dei* nemo novit, nisi *spiritus* *Dei* *1. Cor. 2.11.* Sed *spiritus hominis*, sive *Animam* denotet, sive *conscientiam*, *personae* habeatur tantum *pers.*, vel *facultas*, non *Persona*. Ergo *Dei spiritus* non concipiendus est, ut *spiritus Deus*, sive *persona*, sed ut *virtus* quædam divina à *persona* profluens.

Sol. Non *existentie*, sed *cognitionis* inter *spiritum Dei* & *hominis* ab *Apostolo* fit collatio; sic ut nullus noverit *intima* *hominis* *cogitata*, præter *mentem* sibi ipsi *consciam*, Ita *Dei* *pro*
funda nullus penetret, nisi *spiritus* ipse *Dei*, qui cum sit *infi*
nite *essentiæ*, rectè credatur esse *persona*, ut in *Scripturis* le
revelavit: sicut in *terminata* *hominis* *subsistencia* *spiritus pars* sit,
vel *facultas*.

Ob. 7. Invocationis *Spiritus sancti* non extat aliquod *pre*
ceptum aut *exemplum* in *sacris Literis*, ut ex *Hilario* ostendit
Erasmus, & agnoscit *Cassander*, pios quo^{dam} in *Doctrina S.*
Trinitatis orthodoxos, ad *Invocationem S. S. haesitasse*.
Quin & Dydimus Alexandrinus, qui *S. S. Deitatem & Persona*
litatem inter *priscos tam studiose astruit*, de *Invocatione ejus*
dem ne gry quidam adjecit. Ergo ista in *Liturgis*, 1. *Veni*
Creator, 2. *Gloria Patri*, & *Filio*, & *S. S.* 3. & *Spiritus sancte*, *Deus à Patre & Filio procedens*, *miserere nobis* ---- nullo
certo nituntur fundamento.

Sol. Ex *stabilitate Spiritus Sancti Deitate & personalita*
te necessario sequitur *ejusdem Invocatione*, nisi quis *Deum* *invocandum* negaret, unde *superfluum* videbatur *Antiquis*, &
aliis, hoc *studioſius* confirmare, quod pro *concesso* effet *su*
mendum.

In prefat.

In notis ad

Hymnum de
S. S.

In lib. de S.S.
à *Hyeronymo*
latinitate do
nato.

QUÆSTIO VII.

An Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?

CUM constet ex superioribus Doctrinam de Deo Trinum, sic esse fixam in Scripturis & munitam, ut nullis sophistarum labefactetur machinis: recipiunt se tandem adversarii ad hoc diverticulum, omitti illam posse absq; aliquo salutis dispendio, quia rixas potius excitat, quam fidem promovet. unde merito examen subit, *An Dogma de tribus Personis in una Dei essentia sit fundamentale, & ad salutem necessarium?* Affirmant Catholici, quia.

1. Illud docet quod quid sit à nobis adorandum, & cuius cultui in Baptismo consecramur, fundamentale necesse est, ut sit, & ad salutem necessarium. Sed tale est Dogma, de q̄to agitur, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies Math. 4. 10. & quis ille? nisi idem, in cuius nomine Baptizamur, qui est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, absq; aliquo personalitatis, eternitatis, aut aequalitatis discrimine, quo filius non aeternus, vel Spiritus sanctus non persona haberetur.

2. Ad salutem imprimis conductit, ut distinctè cognoscamus Deum, à quo omnia Beneficia salutifera nobis obveniunt. Sed *Gratia Domini nostri Iesu Christi, & Charitas Dei* (scilicet Patris) & *communicatio Spiritus Sancti*, juxta *Benedictionem Apostolicam distinctum, & conjunctim ista nobis suppeditant* 2. Cor. 13. 13. Ergo hæc Doctrina de Trinitate

in Unitate inter præcipuos Fidei Articulos est habendus.

3. Credere tenentur Filiū Dei necessario, Deum emississimū spiritum filii sui in corda ipsorum, clamantem *Abba Pater*, Gal. 4.6. qui paraclitus est *datus*, à filio; *spiritus adoptionis*, qui testatur una cum *spiritu nostro* nos esse Dei filios Rom. 8.15. 16. Atqui percipi non potest hæc *doctrina salutaris*, absq; distincta personarum in una Deitate cognitione. Ergo cognitio ista est quasi Basis illius fidei, sine qua *impossibile* est Deo placere. Heb. 11. 6.

4. Fides est ex auditu, auditus per verbum Dei, verbum Dei recipiendum est à legitimè missis Rom. 10. 15. 17. Tales sunt dati à Christo aſcendente, Aſtoli, Prophete, Evangelista, Pastores, Doctores, Ephes. 4. 11. constituti à spiritu sancto Episcopi ad pascendam Dei Ecclesiam. Act. 20. 28. extra quam non est *salus*. Act. 2. 4. Inſtituti Donis, ministeriis, & operationibus ad propagandum Evangelium, 1. Cor. 12. 4. Sed ifta non possunt intelligi (quæ ad salutem maximè sunt necessaria) absq; frævia de Deo Trinuo doctrinæ; Ergo doctrina ista ad *salutem maximè* est necessaria.

5. Si iufacio infinitæ Dei iustitiae, legis impletio, Novi cordis per sanctificationem Creati, praſtari non potuerunt à Creaturis, tum necesse est, ut Filius & S. S. plus effent quam Creaturæ, Ergo Deus, at ille est unicus, & hi distinguuntur non distinctione essentiali, aut accidentalı, Ergo relativā, & personali (sic καὶ ἔχοντο εἰς scripturis deducitā,) Ergo distinctæ Personæ in una Deitatis essentia sunt predicande, aliter intercedente iustificatio & sanctificatio, cum articulis annexis, & concomitantibus, quæ Christianismi fulcra sunt præcipua, unde doctrina, quæ ista sustentat, est ad salutem absolutè necessaria.

6. Dogma, quod à Judeis, Turcis, & Philosophis infidelibus, præcipue discriminat Christianos, omitti non potest sine fidei & salutis naufragio at Judei cum Philosophis fanioribus Deum unum agnoscunt summum, Turcae etiam Christum ut Prophetam præstantissimum admittunt. Ergo seposita præcedente de Trinitate Doctrina, relinquetur vix ullum inter iſtos & Christianos discriminem.

7. Super certandum est, sive decertandum omni solicitudine pro ea fidei doctrina, quæ sanctis lenei erat tradita. iudæ v. 3. sed talis est hæc de Personarum Trinitate in Deitatis unitate, ut, constat ex 1. Symbolis, 2. Conciliis, 3. Patribus, 4. Doctoribus, 5. Rescriptis Imperialibus, 6. Confessionibus Diversarum Ecclesiarum Harmonicis, & 7. Proscriptionibus Hæreticorum historici; Quorum testimonii (omni exceptione majoribus) plus tribuendum est, de fide semel sanctis tradita, quam meteoris quibusdam in aquosis, quovis vento circumactis. Ergo inconcussum manet hoc fundamentum ad salutem necessarium, ut veneremur unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in Unitate. neq; confundentes personas, neq; substantiam separantes, quemadmodum habet *Symbolum Athanasianum* ab omnibus Catholicis receptum.

enayavibz-
vz tñ amz
vzgabzvz
vzls azios
rizes.

Objiciunt Antitrinitarii.

Ob. 1. **E**adem Gratia & fide salutem consequenti sunt *Iudei*, quæ Christiani Act. 15 8. 11. sed apud *Judeos* tantum unius Dei summi, & nulla Personarum distinctarum, & coequalium occurrit mentio. Ergo Articulus hic de Trinitate in unitate, non est ad salutem necessarius.

Sol. Non latuit *Judeos* de Trinitate fides, utcunq; sub Evangelio multè sit explicatio. 2. Unde tres *Middoth* & *Panaim* agnoscuntur inter Rabbinos ipsorum & Talmudicos, *Burg. scrut.* quæ personas distinctas ingerunt, & interdictum extat de pri- p. 1. c. 5. mis *Genesios*, & *Ezechielis* capitibus non vulgo legendis, ne Mysteria *Trinitatis*, & *Incarnationis* in his recondita, indignis ad contemptum profiterentur. 2. Nec doctioribus inter illos seminaris promissi adventus, & S. S. effusio potuit esse ignotum, cum omnes Prophetæ feriatim ita ingerebant, *Luc. 24, 25.* *Act. 2. 24.* & garrisce potuit samaritana de *Messia*, qui annuntiaret omnia *Jo. 4. 26.*

Ob. 2. Fundamentalia, & ad salutem necessaria perspicue traduntur

traduntur in Scripturis, præsertim in Evangelio, sub quo tam directa erit semita, & via complanata, ut nulli non errent in ea. Isaiae 35.8. sed nullum in V. vel N. T. de spiritu sancto personalitate apparet vestigium, & Baptizantur plurimi ab Apostolis iu nomine tantum Iesu Christi Act. 10.48. & 19. 5. nec requiritur ab Eunuco Aethiopico, aut Carceris custode Baptizandis Act. 8. 30. & 16. 31. nisi ut in Iesum Christum crederent (nulla habita de Trinitate aut aliarum personarum mentione.) Ergo Dogma hoc non tantæ videtur esse necessitatis, ut prætenditur.

Sol. Deus fecit hominem rectum, sed ipse se infinitis miscerit questionibus Eccles. 7. 30. Theticæ habet Scriptura, tam lac Infantibus, quam adultis solidiorem cibum. 2. Personalitas Spiritus sancti satis constat ex actionibus, quæ persone tantum competent, & Baptismi forma, in qua sub eodem recensetur nomine, & authoritate cum Patre & Filio, qui indubitatè sunt persone. 3. Nec turbat, quod in Apostolorum praxi, nominis solius Christi in Baptizatione occurrit mentio. Illud enim sic intelligendum est, ac si diceretur, illos vel in fide Domini Iesu, vel auctoritate ipsius, vel Baptismo à Christo instituto, vel in nomine Domine Iesu, sed non solius. verò adiuncto Patre & Spiritu sancto, sic tintos esse & receptos. unde Fulgentius Baptizare in nomine Domini Iesu, est in Nomini Patris & Filii, & S. S. Baptizare. vid. Bellarm. de Baptismo l. 1. c. 3.

Ob. 3. Duæ Processiones, Tres subsistentie, quatuor Relatiōnes, quinque Notiones, Metaphysica sunt potius commenta, quam Theologia fundamenta, & captum vulgarem fugiunt, quæ vix credunt Docentes, & discentes non intelligunt, sed talia obtruduntur in S. Trinitatis Doctrina. Ergo non potest esse fundamentalis.

Sol. Distinguendum est inter Fundamenta Doctrinæ, & ejusdem munimenta. Ista innituntur tantum Scripturis, illa assumuntur contra impugnantium insultus. cujusmodi sunt ista Scholæ Notioralia, unde Aquinas Hæreticorum (inquit) instantia coegerit antiquos fiduci Doctores de his, quæ sunt fidei disputare.

Quæst. disp.
q. 10. a. 2.
C. part. 1.
q. 1. ar. 7;

disputare. Non autem satis est Doctori, ut recta doceat, sed requiritur etiam, ut possit conradicentes convincere, & ora obturare Tit. 1.9.11. & ostendere, quæ contra proferunt argumenta, esse solubilia. dum simpliciter credere satis sit cui libet Christiano, non de quibus Doctri litigant, sed quæ scripturæ delineant.

Ob. 4. Quod nititur tantum Traditione non scriptâ, non potest esse dogma ad salutem necessarium, atqui *Hosius, Bellarminus, Weekus*, alii, fatentur hanc de Trinitate Doctrinam Traditione non scriptâ niti, Ergo.

Sol. Traditio Ecclesiae fundamentum cujusvis Doctrinæ ad salutem necessariæ non ponit, sed ex Scripturis supponit, & exponit; unde ex Traditione, Doctrina non evadit confirmator, sed explicator. quo sensu intelligendi sunt illi, qui continuatam Antiquorum explicationem contra, loquentes perversa & torquentes ~~Doxynm~~ in proprium & aliorum exitium opportunè & importunè adducunt.

Ob. 5. Doctrina, de qua non possunt primipili ipsius Patroni inter se convenire, Discipulis non est obrudenda, ut ad salutem necessaria, sed talis est hæc de Trinitate, prout vulgo astruitur, circa quam *Porretanus* celebris Episcopus cogitur ad Palinodiam. *Joachim Abbas* propheticus, damnatur ut *insanus*. Ipse *Lombardus* magister in omnibus non tenetur. *Thomistæ & Scholiste* non satis concinunt, quin & inter Reformatos, *Lutherani & Calvinistæ* se invicem non nunquam lancingant: nec, An personæ realiter aut modaliter distinguantur, *Calvinistæ* idem statuunt, quomodo igitur hoc Dogma ut fundamentale admittatur?

Sol. Doctorum dissensus non præjudicat Doctrinæ veritati, Nec tamen de re sumit hic litigia, quam de concipiendi ratione, aut explicandi modo aut methodo defendendi, contra effrontes & profanos oppugnantium Sophistarum *insultus*. ut emundioris judicii *epiphoros* facile deprehendant.

Ob. 6. Cultus Deo acceptus debet esse *λογικόν λατρείαν*, rationalis, seu *rationabile obsequium*. Rom. 12.1. sed cultus de Trinitate personarum in unitate essentiae. sic rationem ex-

excedit, ut rationi videtur prorsus adversari. Ergo *Deo* non potest esse acceptus, & per consequens *saluti* non esse necessarius.

Sol. Rationem non tollit sed extollit fides, cum non sit contra sed *supra* rationem, nihilominus dicitat ipsa ratio, in iis quæ ratio non potest assequi, sequendum non rationis sed *Fidei Lumen*, quod *ratiocinationes* evertit, omnitemq; sublimitatem, quæ seculi extollit adversus cognitionem *Dei*, & in capivitatem redigit omnem cogitationem ad obediendum Christo. 2. Cor. 10. 5. 2. Cultus autem ab Apostolo requiritur *rationalis*, non qui fluit à rationis scaturigine, sed qui spiritualis sit. 1. Pet. 2. 5. nec perficitur externis Brutorum *immolationibus*, sed dum nosmetippos Deo consecramus, juxta illud *Augustini*, *Noli extrinsecus pecus*. Quod mactes inquirere, habes in te quod occidas. Sacrificium *Deo spiritus contribulatus*, cor contritum. Hoc enim est (quod sequitur) non conformari i seculo, sed reformari in novitate sensus nostri; ut *Deo rependamus totum*, qui totum (quod habemus) ab isto gratis accipimus.

Ob. 7. Christianis illud non potest esse *Dogma fundamentale*, quod à *Sybillis*, *Pythagoricis*, aut *Platonis Ideis* duxit originem, & à *Symbolis Apocryphis* confirmatur, & à *Conciliorum*, & *Doctoribus* acriter se invicem impetentibus, præcipue consarcinatur. Sed tale est hoc (maxima ex parte) de *Trinitate*, ut fuse ostendunt ii qui illud oppugnant. Ergo pro *orthodoxo*, & ad salutem necessario nullatenus est recipiendum.

Sol. Rapsodici ista *Sybillini*, cum *Pythagoricis*, & *Platonis fragmentis*, quam parvum ponderant in sanctuarii mutina, abundè est manifestatum ab *Orosio*, *Casaubono* & aliis. videntur illa (quæ suggestur) à *Judeis* fuisse mutuata, vel ex auditu, vel ex textus V. T. aliquali *infestatione*. 2. *Symbolum vero Apostolicum*, *Nicenum*, & *Athanasianum*, ut cunq; de ipsorum initio & authoribus non satis constat, & quædam obseruentur in illis addita, & aliter disposita, (prout in varias temporum vicissitudines inciderunt) sensum tamen

men eundem orthodoxum semper retinuerunt, sicut patet
ex nupera illorum *collatione*, & *editione Dodifissimi Atticobani*.
3. Et in *Conciliis & Doctorum collisionibus*, semper tandem
triumphavit fides de *Trinitate catholica*. Si igitur *Evangelium*
hoc hodie maneat quibusdam operata, in lis qui pereunt
est operatum, in quibus Deus hujus seculi excavat mentes, nem-
pe in infidelibus, ne irradiet eos illustratio *Evangelii glorie*
Christi, qui est *Imago Dei*. 2. Cor. 4. 4. qui ut oſce loquitur
Poeta

Ardua dum querunt amittunt vera viaj.

Lucret.

Deus Triunus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, aperiat pro
summa sua misericordia ipsorum oculos, ut veritatem aspi-
cant & amplectantur. Cui sit omnis Laus & Gloria in ſecu-
la ſeculorum. AMEN.



C.A.P. III.

DE PECCATO.

VIDIT Deus omnia quæ fecerat, & ecce
erant valde bona, Gen. 1. 31. sed *ātrapna*, quæ
est *āroga*, 1. Io. 3. 4. Cito intravit in mun-
dam, immundumq[ue] illum penitus reddidit. Rom.

5. 12.

Unde Thesis.

PECCatum erat introductum per *Lassum* voluntarium
Angelorum. 2. Continuatum per *Adamum*, qui 3. *Iusti-
tiā originali in primāeva integritate naturaliter instructus*, eam
per inobedientiam amisit, & *Peccatum Originale* in omnes po-
steros transmisit. Ita 4. malè utens *Libero arbitrio* & se per-
didit & *Liberum arbitrium*. Hinc 5. *Concupiscentia* etiam in
Renatis manet *Peccatorum*. Cuius 6. vel *gutta minima* suā
naturā non est *venialis*, sed *Læthifera*, & à solo Deo remit-
tenda. 7. Ubi *Peccatum* interim in *Spiritu Sanctum* ponit
obicem.

obicem. ut neque in hoc seculo, nequè futuro veniam consequatur.

Hinc emergunt discutienda.

- An { 1. *Dæmones ante Hominis creationem, propter superbi-
am, è Cælo crant deturbati?*
 2. *Justitia Originalis ante lapsum Adamo fuit natu-
ralis?*
 3. *Detur Originale peccatum ab Adamo in omnes ip-
sius posteros propagatum?*
 4. *Liberum arbitrium ad bonum salutare, per lapsum
erat prorsus sublatum?*
 5. *Concupiscentia in renatis maneat peccatum?*
 6. *Omnis peccatum suā naturā sit mortale?*
 7. *Peccatum in Spiritum Sanctum nunquam veniam
consequatur?*



QVÆSTIO I.

An Dæmones ante Hominis Creationem, propter superbiam, è cœlo erant deturbati? Aff.

Q V I A,

1. **A**ngeli qui non servarunt suam Originem, sed reliquerunt suum domicilium, iudicio magni illius diei vinculis æternis sub caligine reservantur. Judæ 6. Sed non servasse originem est peccasse. 2. Pet. 1. 4. & deseruisse Domicilium illis constitutum, Rebellionem in constituentem ex superbia intumescentem arguit. Ergo superbia erat in causa, cur à cœlo in Tartarum sunt detrusi.

Vid. Villafili adverterit Tom. 9. p. 196.

2. Concludi potest ex Domicilio relictio, Angelos ante mundum conditum (ut contendunt quidam) qui suppeditavit ip[s]i s[ecundu]m domicilium, non fuisse creatos, unde *τὸν ἀρχέα, τὸν δὲ* principatum suum (sicut reddit vulgaris) intelligantur superbè nimis habuisse, & penas subiisse, in interstitio isto à mundo create, & lapsam homini, quod confirmat Salvator. Diabolus à principio in veritate non persistit Jo. 8. 44. quoniam peccavit à principio, 1. Jo. 3. 8. Signanter dicitur *ἀπὸ ἀρχῆς* non *εἰς ἀρχὴν* à principio, non in principio, ut post mundum conditum ante hominis creationem hæc colligantur contigisse. Unde obtinet illud *Glossæ cœlum Empyreum* quam primum factum est, impletum fuisse Angelis. vid. Aug. de Civ. Dei 1. 11.c.32. Lom. 2. Sent. d.2.

3. Serpens decepit Ewam sua ~~masupia~~, 2. Cor. 11.3. & Eva ab Adamum 1. Tim. 2. 14. At Serpens iste erat Diabolus quo nomine

nomine *Homicida à principio appellatur à Salvatore* Io. 8.44.
Ergo *Diabolus peccasset, & deturbatus erat ē Cælo ante Adami lapsum.*

4. Ante *confractionem superbiam, & ante lapsum alti sunt spiritus*, Prov. 16. 18. Ergo probabile est ruinam *Angelorum, superbiam, & elatum præcessisse spiritum, quo evaserunt in Deum rebelles & in patrem Ā solom. Lyra.*

5. Initium *superbie hominis apostatare à Deo*, quoniam ab eo qui facit illum recessit cor ejus, quoniam *initium omnis peccati est superbia Eccles. 10. 14. 15.* quod & *primum primi hominis fuisse peccatum ostendit Augustinus in Epist. Io. Tract. 4.* qui per *superbiā in sua potius, quam in Dei potestate esse dilexit. Enchirid. c. 45.* unde dictum est illi per *elationem lapsi, Terra es, & in Terram ibis, ut contra servatori, per humilitatem exaltato, sedē à dextris meis. Leo de Nativ. Domini Ser. 5.*

6. Aut *peccatum illud primum Angelorum existimandum est fuisse vel carnale, vel spirituale, Carnale non potuit esse, quia Diabolus non est Fornicator aut Ebriosus, neq; aliquid hujusmodi, ut habet Augustinus, est tamen maxime superbis, atq; invitus, quæ illum vitiostas sic obtinuit, ut propter hanc esset in carceribus caliginosī hujus aëris eterno supplicio destinatus.* De C. D. l. 14.6.3.

7. Illud *primum Diaboli habendum est peccatum per eius oppositum filius Dei apparuit, ut dissolveret opera Diaboli, qui peccasset ab initio 1.Io.3.8. sed hoc factum fuit per spontaneam Salvatoris humilitatem, ipse se submisit Phil. 2. 8. Humilitati autem nil æquè opponitur ac superbia, obedientiæ divinae quodvis jugum excutiens. Ergo concludendum est superbiam primum Diabolorum fuisse peccatum.*

Objiciunt

Objiciunt Adversantes.

Ob. 1. **D**amnatur Diabolus ob homicidium, mendacium, & apostasian à primo statu Jo. 8. 43. 2. Pet. 2. 4. Jude. 6. sed ista potius ab Invidia profluunt, quām ex superbia, quia ubi Invidia, ibi omne opus pravum. Iac. 3. 16. et ad Invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in nobis Ib. 4. 5. Ergo primum Angelorum peccatum non erat superbia.

Sol. Invidiam esse superbie problem, et stolonem omnes sentiant, quia

Invidus alterius macrescens rebus optimis nullus est, quin superbia indatus non omne expedit sibi potius deferri, quām alijs, ut ipse ceteris præferratur.

Ob. 2. Orat David ut ab Insolentibus eum conservet Dominus, ne ex illorum Dominio incidae in Defectionem magnam Psal. 19. 14. Ergo Defectione hæc Angelorum primæva, et maxima, videtur fuisse potius præsumptio de Dei immutabilitate, qui non auferret, quod contulerat quām superbia, ad ambitionem illud quod erat impossibile.

Sol. Duplex esse potest præsumptio, vel de alterius Immutabilitate & constantia, vel de proprio merito et excellentia, prima in bonis est probanda, altera plerumq; dicit ad præcipiti, Istam autem fuisse Diabolorum ex eventu constat, & in textu □'ל præsumptionem superbie, non confidentie manifesto denotat, ut Hosea 14. 10.

Ob. 3. Illud videtur fuisse primum Diaboli peccatum, quo primitus seduxit Eym, et salvatorem adortus est in Deserto, sed illud fuit Diffidentia, sive infidelitas, unde illud, nequaquam moriemini, sed eritis sicut Dij Gen. 3. 45, & si filius es Dei, Math. 3. 3. (qua de re est quod Dubites, sic expostus fami et fere,) ex quibus infert Calvinus, Infidelitatem Defectionis tuisse radicem, à qua emerit ambitio, et superbia, quibus annexa est ingratia vobis.

Iaq. 1. 2. 6. 1.
§. 4.

Sol.

Sol. *Inobedientia*, sive ~~Exodus~~ (quo nomine insignit *Apostolus* primorum parentum *Laysum*, sive transgressionem Rom. 5. 19.) tam ab *Infidelitate*, quam à *superbia* ducat originem, Ita ut *superbus* hic evadat, quia *Infidelis*, alter *Infidelis*, quia *superbus*. Nec tanti est hæc liticula momenti, ut *Bellarminus* duo integra capita in ista discutienda insumat, cum *De Amis*. interim ex *Apostolo* pateat, *Aberrationem* à fide ex prævio ap- grat. & *fla-*
petu dependere, 1. Tim. 6. 10. sic ut hic *superbia prima-*
tum obtineat, & calcem ipsius premat *Infidelitas*. 4. & 5.

Ob. 4. Inter *Judeos* *Philo* et *Josephus*, è *Christianis* *Clemens Alexandrinus*, *Terullianus*, *Chrysostomus*, quibus accedunt *Scotus* et *Eugubinus*, *Peccatum Angelorum* statuunt esse luxuri-
am, ex Gen. 6. ubi filii Dei. H. E. *Angeli* dicuntur, *filias ho-*
minum deperiisse, unde *stirps Gigantum*, quin & addunt *Thal-*
midistæ apud *Tostatum*, *Demonas* ipsos *Adami* fuisse progeni-
em, ex prima uxore *Lilith*, de qua multa apud *Buxtorfum* in
synagoga Judeorum. Ergo *Demones* ante hominis *Creationem*,
propter *superbiæ* è *Cælo* non sunt *Deturbati*.

Sol. Videntur ista de *Angelorum* et *Fæminarum complexi- bus*, è *Poetarum* figuris effluxisse, quæ nonnulli, ad *succu-*
bos et *incubos* satis ineptè transferunt. 2. Sed de alijs *filiis*
dei *textus* non potest intelligi, quam de *Sethianis* nequiter
se cum *Caini* prostibulis commiscerentibus. 3. Fabu-
lam verò de *Lilith*, vix ullus hodiè credat *Judeus Apella*.

Ob. 5. E *Reformatis* *Zanchius*, & quidam alij peccasse
putant *Angelos* ob *Invidiam*, quoniam intellexissent *Huma-*
noram à *Filio Dei* esse *assumendam*, unde supra illorum
Angelicam exaltaretur, et hæc est illa *veritas*, in qua as-
serit *saluator*, *Diabolum* à principio non stetiſſe Jo. 8. 44.
Addunt *Rabbini*, noluisse eum (Deo jubente) *Adamum* ho-
norare, & inde cum suis fuisse deturbatum ob *rebellem per-*
tinaciam.

Sol. Sententiam eam *Zanchius* proponit tantum, ut *pro-*
babilem, sed probari neutiquam potest, quia non verisimile
est, *Incarnationis mysterium* ante *Protoevangelium* de *semine*
mulieris Gen. 3. innotuisse, et *Angeli electi*, didicisse per-

hibentur ab Ecclesia abscondita illa à seculis in Deo, de Christo Redemptore. Ephes. 3:10. Constat autem Angelorum Lapsum hominis *defectionem* præcessisse, cuius ipse Diabolus præcipius erat *Panurgus*, qui non peccare potuit in eum, priuquam erat, nec adversari iplius *Redemptionis*, antequam cognovisset eum futuram, aut casum.

Ob. 6. Si Diaboli peccarunt ante Adami Lapsum, tum ex aliqua lege violata, quæ erat illis posita, quia omne peccatum est alicujus legis transgressio 1. Jo. 3. 4. sed nulla Lex videtur Angelis præscripta, Ergo mali fuerunt ab iniquitate principio, Deo opposito, et per consequens Duo fuerunt ab aeterno principia se invicem oppugnania, ut contendunt Machicei, nec Boni à Deo creati, Defecerunt per superbiam.

Sol. Quia Boni à Deo Creati, ex Lege Natura: enebantur Creatoris dispositioni subesse, à quo non tamen cùm habuerunt esse, sed & felices esse, et stationem ab Imperatore designatam non deserere. Quam cum perfidè, mutare præsumpsissent, in pœnam ingratissime superbiae, justissimo dei Judicio, eò facti sunt post Lapsum miseriiores, quod antea Conditoris Benignitate, fuerunt gloriiosores, & feliciores.

Ob. 7. Expetere Deo fieri similem, non videtur esse Peccatum, nam Ita salvator, Estote (inquit) vos perfecti, sicut pater vester qui est in talis est perfectus Math. 5. 48. Sed hoc statuitur fuisse Diabolorum peccatum, juxta illud, ascendam super altitudinem nubium, & ero similis alii simis, Isaie 14. 14. quod referunt Pares ad superbiam Luciferi, Ergo talis superbia non videtur fuisse causa lapsus.

Sol. Potest Creatura expetere Creatori esse similis, vel Ethice, pro suo modulo, idq; ex gratia Donantis, non ex suis virtibus, quo sensu hortatur salvator ad perfectionem Patris Cœlestis imitandæ; vel Physicè aut Politicè, quoad Naturam, potentiam aut Dominium, idq; ex propriis virtibus, sic ut nulli cederet excellētia, vel superioris subesset imperio, aut equalitati esset exemplus. Atqui hic fuit monstruosus iste Diabolice superbia partus, qui illū cum suis Angelis pessundedit. 2. Propheta textus de Rege loquitur Babylonicoz, qui à patribus tantum applicatur

catur ad Angelorum lapsum, non ad illum probandum adducitur 3. De Lucifero autem Rebellantium Coripheo (quod nugantur Scholastici, prasertim Halensis questionibus 12.) prodit ipsorum in Scripturis torquentis supinam temeritatem, in quibus Luciferi nomen in pio sensu ubivis occurrit.



QUÆSTIO II.

*An Iustitia originalis ante lapsum
Adamo erat Naturalis.*

Convenit. 1. Adamum in statu integratis, *Iustitia originali* fuisse imbutum. Convenit. 2. *Naturale* illud habendum esse, quod ad ipsius naturæ constitutionem, & perfectionem necessariò concurrit. Unde 3. *supernaturale*, illud est aestimandum, quod supra naturæ sortem ad ipsius conservationem, aut elevationem extrinsecus advenit. Sic ut hic sit litis nodus, utrum hæc *Iustitia* fuit induita Adamo originaliter ad structuræ ipsius perfectionem, vel ex gratiâ alias collata ad ejusdem sustentationem? primum ab Orthodoxis assertur. Adeoq; *Iustitiam* illam originalem fuisse ipsi naturali predicant. Quia

1. *Bonitas & Religatio*, quæ nil aliud sunt, quam *originalis iustitia*, Adamo fuerunt *naturalia*, utpote *perfectionis* ipsius personæ debita, sed ista erant illi primitus induita & concreta, quia quicquid Deus fecit erat valde *Bonum*. Gen. 1. 31. Et Deus primum hominem fecit *Rectum* Eccles. 7. 29. Ergo *Iustitia* originalis fuit illi *naturalis*.

2. *Naturalia* quæ per *Lapsum* erant amissa aut depravata, per regenerationem & renovationem fuerunt restituta, sed ista affirmantur esse, *Iustitia & sanctimonia* Ephes. 4. 24. Ergo *Iustitia*

Justitia & sanctimonia fuerunt primo homini ante lapsum naturalia, Confer. Rom. 5. 18. 19.

3. Ut se habuit *Immortalitas* ad corporis humani primævam constitutionem, sic accessit originalis *Justitia* ad animæ & facultatum ipsius rectitudinem, sed *Immortalitas* erat homini, utcunq; è terra formato, *Naturalis*, si enim non peccasset, mortem non gustasset. Gen. 1. 17. quia per peccatum solummodo patuit morii in mundum introitus. Rom. 5. 12. Ergo originalis *Justitia* una cum, & in spiraculo vitarum collata, non minus erat perfecto homini ad *Imaginem & similitudinem conditoris facta naturalie*.

4. Nullum *Supernaturale* transfundatur, (quā tale) ad posteros, nec enim sapiens pater, aut pius prudentem semper gignet filium (ut patet in Solomone & Rehoboam. Iehosaphat & Jehoram. Sed Adamus si non peccasset; *Justitia* originalis rectitudinem posteris traduxisset, virtute Benedictionis, Gen. 1. 28. Nam qualis terrenus, tales & terreni, qualis Cœlestis, tales & Cœlestes 1. Cor. 15. 48. Ergo ista *Justitia* non fuit ei supernaturalis.

5. Per Lapsum *Adami*, facti sunt ipsius posteri *Naturæ filii Iræ*, ratione Contractæ labis Originalis, Ergo in statu integro permanissent naturæ filii gratia, per originalem *Justitiam*, quæ tali conditioni opposita, non minus esset naturalis.

6. Si nativa fuit in statu *Innocentiae*, partis inferioris adversus superiorem *Rebellio*, quæ ex Conditione materiæ (vt loquitur *Bellarminus*) futura erat naturalis, nisi fuisset per *Justitiam* Donum, tanquam per aureum frænum cohibita, tum Deus necessariò statueretur author peccati, qui hominem ad malum propensum, (quod peccatum esse docent *Apostoli*. Rom. 7. & 1. Jo. 2. 16.) sic primitus condidit. At hoc (quod tam virulentè impingunt *Calvinistis*) nolunt admittere, Ergo necesse est ut fateantur, aut naturalem hanc fuisse *Adamo Justitiam*, aut vitiatam fuisse iplius naturalram, ante aliquid patrasset, quod vitiasset.

7. Quod *Pelagianismo*, aut *semipelagianismo* portam appetit,

rit, studiosè à piis omnibus est oppugnandum, sed statuere *justitiam Originalem* fuisse naturæ integræ supernaturalem, & inclinationem appetitus ad malum ex conditione materie fuisse naturalem; non tantum tollit distinctionem inter naturam integrum, & corruptam, & Arbitrii illæsam, & ad malum tantum precipitem propensionem, sed & legis exactæ impletiōni sternit viam, sic ut non sit necessaria salvatoris satisfactio, undè supervacanea aestimaretur fidei justificatio ad totius *Evangelii* improperium. 2. Rectius ergo *Medina*, intelligunt (inquit) Doctores quidam per hominem constitutam in puris *Naturalibus*. Hominem constitutum in natura integrâ, cum Dono & vigore sanante naturam, adeò ut in bono & officio virtutum possit permanere, & perseverare si vellet, quæ sententia fine dubio videtur esse *Augustini*. 3. Quod coincidit ferè eum Nostris. Accipisset (scilicet *Adamus*) posse, si vellet, sed non velle immutabilitè, quod ponit, neq; enim ita erat *justus*, ut non posset peccare, ita tamen naturaliter erat instructus, ut potuisse si voluisset, non peccare.

Objiciunt Pelagianizantes.

Ob. 1. **N**ullus habitus vel *infusus*, vel *acquisitus* est naturalis, nam tum confunderetur cum naturali potentia, sed *Justitia Originalis* est habitus, Ergo non potest esse naturalis.

Sol. Prater habitum *Infusum* per gratiam, aut *Acquisitum* per industriam, statuatur *Alius connatus*, & collatus ad creature perfectionem, vel (ut habet *Augustinus*) ad Naturæ complementum. Quem sive naturalem potentiam, sive habitum, Naturam perficientem dixeris, parum interest, modò ipsius amotionem, non naturam prorsus tollere, sed multilare & depravare intellexeris.

Ob. 2. Omne naturale est vel Naturam constituens, vel consequens atqui *justitia Originalis* nec *Adamum* constituit, nā sic eā amotā

niissem ipsius natura, consequens autem est propria passio, quæ à suo subiecto est inseparabilis, Ergo nullo modo potuit esse naturalis.

Sol. Distinguendum est inter *essentiam naturæ & integritatem* sive *perfectionem*, ad amotionem constituentis *differentia*, aut *affectionis propriæ consequentis* sequitur *rei interitus*, sed maneat interim *mutila* aut *depravata*, cùm amiserit tantum illud, quod *integrat* aut *perficit*.

Ob. 3. Deus tantum *naturaliter* dicendus est *Justus*. Ergo nec *homini*, nec *ulli creature* competat *naturalis justitia*.

Sol. Deus *justus* est in se, Homo *Dei Damnatione*. Deus *immutabiliter*, Homo sic ut *facillimè injustus* reddatur. *Justitia Deo* est *essentialis*, *homini accessoria*, quam dūm retinet, *Naturam perficit*, cùm abjicit, manet quidem *homo*, ut *vulneratus* inter *Jerusalem & Hiericho*, non *extinctus* penitus quoad *vitam*, sed *spoliatus* debitis *facultatibus*, quibus *exoptatum* iter conficeret.

Ob. 4. *Naturalia non amissa fuerunt per lapsum in Diabolis*, Ergo nec per *lapsion humanum* in homine, Ergo quia *Originalis justitia est amissa*, non erat homini *naturalis*.

Sol. *Diabolus amisit moralem integratatem*, licet non *Physicalam*, quam retinuit (sicut & homo) post *lapsum*, licet variis modis *confuscatam & inversam*.

Ob. 5. *Monstrum illud habeatur*, cui aliquid deficit *originaliter naturæ debitum*, sed *homo* post *lapsum* ad *Monstrorum classem* non est referendus, Ergo per *lapsion* nil, quod erat *naturale amisit*.

Sol. Distinguendum est inter *Monstrum & Mutilum*, Homo per *lapsum evalit mutulus*, cum per *talem metamorphosin à natura perfectione in filium Iræ degeneravit*, Ephes. 2. ubi si quis *monstrostatem aliquam observet*, Ethice illud, quoad *animam & spiritualem*, non *Physicalē*, quoad *corporalia* est concipiendum.

Ob. 6. *Lazarus excitatus à mortuis restitutus fuit ad omnia naturalia*, sed non ad *Originalē justitiam*. Ergo *Originalis justitia* unquam fuit homini *naturalis*.

Sol.

Sol. Restitutus fuit proculdubio ad conditionem, quam ante mortem possebat, non ad perfectionem & integritatem, quam *Adamus* ante lapsum obtinuerat.

Ob. 7. *Fulvis* es, & in pulverem redibis, Gen. 3. 19. ostendunt hæc verba hominis conditionem ante lapsum, ex natura sua fuisse mortalem, fragilem, doloribus, laboribusq; obnoxiam (exponente Bellarmino) quæ nihilominus gloria & honore erat Coronata & Conservata, ex justitiae originalis superveniente retinaculo, Psal. 8. 6. quo excusso, in statum naturalem pulveream reciderit. Ergo justitia Originalis erat illi ante lapsum supernaturalis, & nativa conditio, ex parte saltem materiae pulvrea & rebellis.

Sol. Verba indicant congruitatem pene ob lapsum inflatae, non habitudinem originalis justitiae, qua potuisset stare; an ista fuit naturalis aut supernaturalis necne. 2. Sophistice confunduntur Naturæ labes & labilitas, ac si idem esset posse labi, & labem habere connatam. Labilitatem primæve integritatis agnoscunt omnes, labem nullam observent, ante illam per liberi arbitrii Abusum contractam. 3. Rationes, quæ coacevantur ulterius, ad nodum in hoc scirpo inveniendum, indicant tantum Antiquorum & Recentiorum rixas, non determinant illud, quod controvertitur, & videntur potius nostræ, quam Adversantium favere sententiae.

*De Grat.
primi hominis
4. 6.*

QUEST.



QVÆSTIO III.

*An detur Originale peccatum ab
Adamo in omnes ipsius posteros
propagatum?*

DE hac Quæstione consensus est. 1. Inter omnes per Adamum, contra præceptum Domini, de fructu vetito comedentem, peccatum primum inter homines in mundum intrasse. Convenit 2. Naturam humanam in illo conditam, ab illo, tanquam à fonte in omnes ipsius posteros fuisse derivatam. Sic ut 3. Nodus sit controversie; An ex *Actuali* Adami peccato, tale emerit (ut loquimur) peccatum *Originale*, quod naturam inficiens humanam, una cum, & in ipsa, omnibus ipsius posteris sit propagatum? Affirmant Orthodoxi. Quia.

1. Omne figuratum cogitationum cordis humani, est tantummodo malum omni die. unde tanta hominum malitia in terra, Gen. 6. 5. Quis dabit mundum ex immundo? ne unus quidem, Job. 14. 5. addit *Græcus* nec *Infans*, cuius vita est unus dies supra terram. unde exclamat David. Ecce in iniquitatibus concepius sum, & in peccato calefacta est de me mater mea, vel (ut vulgaris) concepit me mater mea. Ps. 51. 5. Quæ non possunt nisi de peccato *Originali*, & ipsius propagatione (ut exposuerunt *Prisci* & *Recentiores*) aliqua ratione intelligi.

2. Per unum hominem peccationem in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransi, in quo omnes peccaverunt. Rom. 5. 12. Fuimus nos omnes facientes voluntates carnis. ecce peccatum *actuale* erat inquit, sicut & reliqui *Fili Ite*] sed quomodo? non *Imitatione*

tatione tantum & consuetudine, sed **quoniam** (ut habet textus) Naturā] Ephes. 2.3. verum non *integram*, Ergo *corruptam*, sed quo corrumpe? nisi peccato *Originali*? unde *saluator*, quod genitum est ex carne est caro, Jo. 3.6. quæ nil aliud est, quam *Imago Terreni Adami* 1. Cor. 15.49. ex lapsu iplius *confrastra* & deformata.

*August. cont.
Iustia Peccati
16. c. 4.*

3. Omne peccatum est vel *Actuale* personæ, vel *Originalis* Naturæ. At peccatum illud quod designatur in V. T. per יְצַר הָרָע *malius cordis* *figmentum* חַמֵּת *contaminationem*, וְלִוְיָד *& conditionem* סְתָר *peccatum occultum*, & *absconditum* & in N. T. venit sub nomine ἀμαρτίας emphaticè, ἀμαρτίας, παρεπάσις, παρεπάντος, τῷ κείμαντος, τῷ διατάρα, τῷ παταχεμαντος. Peccati Icilicet *Inhabitantis*, *Mali adjacentis*, *Legis membrorum*, *Corporis mortis*, *Masse mortiferæ*, *Concupiscentiæ jugiter rebellantis*, & *peccati circumcinctiæ*, *Actuale* non potest censeri, Ergo nimium appetet esse *habituale* & *Originale*.

4. Posito effectu necesse est *causas* proprias vel *esse*, vel *fuisse*. At constat *Infantes mori* ante quamvis peccati *actuallis* *jussioneim*. & mortem peccatum supponere, non ut Naturæ sequelam, sed *peccati stipendum*. Ergo necesse est, ut mors *Infantum* sit *effectus* *peccati Originalis*.

5. Symbola *Impuritatis auferende* superstitionē & ridiculè adhiberentur, nisi subesseret *Impuritas auferenda*, sed *circuncisio* V. T. & *Baptismus* N. applicantur *parvulis*, non peccato *Actuali* contaminatis. Ergo *Originali* quali *Leprā*, (ut *Gehazi* posteri ab *ulceroso* parente) sunt infecti, quod *peccatum* appellamus *Originale*.

6. Si non Daretur peccatum à *Parentibus* ad prolem *tradictum*, *Christianorum & Paganorum* *Infantum* habenda esset sors *aequalis*, nec illis prodesset, quod sunt *sub fædere*, aut obesseret istis, quod sunt *exiorres*, quin satiūs esset & tutiūs *Infantibus* mori, aut tolli, quām studiosè *educari*, nam ita dimitterentur sine *Peccato* ad certam *requiem*, cum adolescerent ad infinita peccatorum *discrimina*, & tremenda *supplicia*. sed huiusmodi non sunt ferendæ sequelæ, Ergo admittendum est antecedens *Originale* peccatum.

7. Consentiant hic nobiscum patres, unde peccatum hoc *Originale est Ignatio*, antiqua iniquitas, *Justino Martyri ab Adamo Mors, Cypriano antiquæ mortis contagium, origo Peccati Hilario*, originale delictum *Ruffino*. Antiqui criminis pondus *Reticio Augustadunensi*, Mortifera Protoplasti Transgressio *Olympio ab Augustino* citatis, unde manifestè constet, hoc peccatum originale ipsius non fuisse aut *Originis* commentum, in Scholasticorum lustris emittitum (ut subdolè submurmurant Adversarii) sed deductum *Dogma ex sacris Literis*. Quare (ut *Apostolus*) De cetero (inquit) ne quis mihi molestias p̄ebeto, ego enim *Stigmata Domini Iesu* in corpore meo porto, Gal. 6. 17. ita concludat quælibet *Adami* soboles, *stigmata* ego circumfero primevi hujus toxicici, hæret lateri *Lethalis* artundo. ne quæras igitur crimis nimum, (ut recte monuit elapsus in putoem apud *Augustinum*) quo casu inciderim, sed manum admoveas, quo modo inde extrahar.

Objiciunt Pelagiani Spermologi.

Ob. 1. Inter pœnas ob lapsum inflicitas, non memoratur Naturæ infelio, aut traductio. 2. Nec unus actus potuit omnes inficere. 3. Nec convenit Dei misericordiae, ut omnes ob unius noxam luant. Ergo non datur tale peccatum nativum, & hæreditarium, catechis. Raccov. Pag. 249.

Sol. Recenset Scriptura pœnas tantum ob lapsion subeundas, idq; ab actualiter peccantibus, inter quas, lapsus, qui erat earum causa, non fuit numerandus, vel traductio, quæ posteros magis, quam judicandos parentes respiciebat. 2. Unicus unius actus inficere potest omnes subordinatos, quales nos sumus sub *Adam*, ut *Rubenis & Gebazi* noxae posteris fuerunt fontes, dum *Coordinatos* non attingit, quales nullos habuit *Adamus* commilitones. 3. Dei misericordia justitiam

non

non excludit, quæ h̄ic suaviter conspirant in vindicando transgressionem, & parando remedium.

Ob. 2. Anima quæ peccaverit ipsa morietur, filius non portabit iniuriam Patris, & Pater non portabit iniuriam filii, justitia justi super eum erit, & impietas impii erit super eum, Ezech. 18.20. Ergo peccati primi in posteris nulla potuit esse traductio.

Sol. Textus agit de peccatis actualibus & personalibus, non de peccato Originali & nature, & 2. Ostendit, quid Deus facere voluit cum illis, quibuscum foedus inisset, non quid facere statuisse cum omnibus qui in Adamo peccassent.

Unde 3. Aquinas, cum punitur (inquit) talquis pro peccato primi parentis, non punitur pro peccato alterius, sed pro suo, quia ipse reus fuit in Adamo, non punitur igitur ut insons, sed ut participes culpe, derivatur enim per originem culpa à patre in filium, sicut & peccatum actualis per imitationem.

Quæst. disp.
de pecc. orig.
q. 4. ar. 1.
cons. Genit. l.
4.ar. 5.2.
1.2. q. 8.1. d. 1.

Ob. 3. Christus & B. Virgo fuerunt Adami posteri, sed Originali peccato nullatenus infecti. 2. Unde *Apostolus*, per Inobedientiam unius (nempe Adami) peccatores constituti sunt, non omnes (sed ut restrictum habet textus) Multi] Rom. 5.10. Ergo peccatum hoc non contaminavit omnes Adami posteros.

Sol. Christus non erat genitus humano more, sed factus ex sanctificato virginali semine. B. Virginis immunitatem ab originali labe, assertunt plurimi nimium contentiose, sed nulli astruunt. Ad 2^{um} Respondet *Augustinus*, sic loquitur In Julian. Pe- Scriptura, quia possunt esse aliqua omnia, quæ non sunt multa, ut omnia Evangelia, quæ tantum quatuor sunt, sed non multa. Possunt etiam esse multa, quæ non sunt omnia, ut credentes in Christum multi sunt, non tamen omnes homines, quia non omnium est fides. Appositè igitur & cautè *Apostolus*, multos dixit constitutos esse per Adamum peccatores, qui sunt tamen omnes, non omnes tamen simpliciter, cum Evah fuerit peccatrix, sed non per Adamum. Salvator ex Adamo, sed non Peccator.

Ob. 4. Omne peccatum est voluntarium, at tale (in In- fanibus

faniibus præsertim) Originale non potest esse, qui deſtituitur voluntatis uſu. Ergo non potest esse in omnes tradutum peccatum.

Sol. Propositio non est *universalis*. Quod nolo (inquit *Apostolus, Rom. 7.*) hoc ago malum, nec peccata quædam ignorantie, & omissionis propriè censeantur voluntaria. unde peccatum in genere sic definiatur, quod sit non tantum *actionis*, sed *naturæ*, & *inclinationis humanae* à lege divina discrepantia. sic ut non ſolum *actuale*, ſed *originale* ſuo ambitu complectatur. 2. Peccatum originis, voluntarium etiam dicatur in nobis, radicaliter faltem, ratione ſui principii voluntarii in primo homine ; utecumq; conſenſum noſtrum personalem anticipet. quia ut *Levi decimatus* eſt in *Abrahāmi lumbis*, ita in *Adamo* nos omnes peccavimus *Rom. 5. 12.* idq; voluntario, quatenus nos omnes fuimus, quod ille unus erat.

Ob. 5. Accidens non migrat à ſubiecto in ſubiectum, nec communicari potuit hoc peccatum per *corpus*, quia hoc non eſt *capax* peccati, nec per *animam*, quoniam haec in ſe *immaculata corpori* preparato dicitur *infundi*, nec ex *unione*, quia *spiritus ab agente corporeo* non concipiatur *infici*. Ergo peccatum hoc ab *Adamo* in posteros nequaquam potuit traduci.

Sol. Subjectum hujus *accidentis* (ut loquamur) *adequatum & proprium* non erat protoplasti *persona*, ſed *natura humana* per *actualem personæ transgressionem* vitiata, quâ posteris communicatâ, communicatur etiàm in ea haec inhærentis *corruptio*. 2. Verùm qui animam ſtatuant *ex traduce*, plauſibilius de modo communicatingi ſe *expeditunt*, tragulam präcipiuè illis injicit *Salvatoris anima*, quam è ſemine quomodo cumq; purificato educere, durum eſſe videtur. Traductionem vero non admittentes premit illud, *materiale non contaminare immateriale*, & vix eſſe credendum, Deum *animam creare immaculatam*, & corpori ſtatim *unire*, à quo necessariò commacularetur. Sed *lubricum* eſt illud *fundamentum de materiali non agente in immateriale*, & è peri-

pato potius arreptum, quam à Scripturis, aut experientia deductum. unde dicamus, sitten infectum esse, tanquam *fusale fætidum*, cui si *flamma admoveatur*, prodit (quæ antea latebat) totius facis graveolentia, sic anima *embrioni copulata*, eamq; informans, actuat in *semine latens virus*, quo si at corruptio totius compositi, quanquam alii cautius, satis esse arbitrantur, si agnoscamus *labem hanc originalem inflammatam esse posteris à Deo pœnam*, ob primi parentis *culpam*, sed qua ratione, aut quibus mediis non sollicitè esse discutendum, nec ad salutem multitudinē conducere, ubi convenienter ferè cum *Augustino Patrum acutissimo*, qui (*omnibus subtilissimè de his expensis*) non necessarium, aut tutum duxit, aliquid certo definire.

Ob. 6. Deus non visitat iniquitatem Patrum in filios ultra tertiam, aut quartam generationem eorum, qui oderunt ipsum, facit autem misericordiam in *millia* his, qui diligunt ipsum, & custodiunt *præcepta ipsius*, Exod. 20.5.6. Ergo non descendit primi lapsus *venenum* in tam longe distantes.

— Natos Natorum & qui nascuntur ab illis.

Quin & liberati per Baptismum à primæva ista contagione, non possunt illud, quod in se non habent, in posteros transfundere.

Sol. De peccatis personalibus præcipit textus, & *actualibus*, non de originali naturam insidente, nec pœnæ denuntiantur *eternæ*, nisi perseverantibus in majorum fordibus, sed *temporarie*, quas interdum subeunt posteri (ut liberi Achæni Sacrilegi & Rebelli Corah, ob *Ducitorum*, aut progenitorum sceleræ. 2. Nec sequitur, regeneratum per Baptismum problemi *immaculatum generare*, quia non gignit, ut *renatus per Christum*, sed ut *natus ex Adamo*, natus autem ex *Carne Caro est*, Jo. 3.6.

Ob. 7. De peccati hujus *originalis* fundamento, An exemplare tantum fuerit, aut contagiosum, litigant Antiqui de ejusdem formalitate, an concipiatur esse vel *positivæ*, enormis concupiscentia, vel *privativæ* originalis justitiae carentia, non convenit inter Scholasticorum primipilos, Thomistæ &

*PL. Whitak.
de peccatis orig.
c. 8.*

*Zanch. de o-
perib. Dei
part. 3. l. 2. c.*

*Pareum in
Bell. de An-
miss grat. l. 4.*

c. 12.

Sectistas: inter Reformatos verò ita extenat Zwinglius cum suis, ut in nihilum pñè redigit, ita cum suis exaggerat Illiricus, ut ipsum esse homini corrupto substantiale, & non accidentale, præfractè alteratur. Ergo eum nil fixi hæc de re statuatur, saltēm inter confessionum Articulos, prout in Symbolis etiam receptis non habetur, nullo modo videtur inter dogmata Christiana esse recensendum.

Sol. Diveritas sententiarum inter Doctos interturbet potius, quam obruat in Scripturis consignatam veritatem, quin inde aliquoties evenit, ut defæcator & limatior emergat rei evēntilatæ manifestatio. Ergò hic tenendum, peccatum, de quo agimus, in suo ambitu includere 1. *Defectum* originalis *justitiae*. 2. *Affectionem* succedentis *depravationis*. 3. Et effectum, subsequentium peccatorum actualium, cum reau ad pñnam obligante. Cætera, quæ controvertuntur de formalitatibus, & corruptionis modalitatibus, de propagationis vehiculis, & de phrasibus exprimendis, & similibus; non ita ad rem faciunt, ut condemnentur omnes, qui seorsim sapiunt, aut loquuntur, modo quod certum pateat ex verbo, non evacuant. 2. Cum Remissionem credo peccatorum, ex Symbolo Apostolico & unum, Baptismum in peccatorum Remissionem ex Niceno, non causari quis meritò potest, originale omnissimum esse peccatum, 3. Pie igitur & summo cum iudicio nostri. Articulo Confessi. Anglicanae. 9°, quid de hac re statuendum, distinctim ponunt, (amputatis subtilitatibus & supervacaneis) ut sicut cæcus sanatus respondet de servatore sanante, urgentibus procaciter Pharisæis. An peccator si (inquit) nescio, unum scio, me, cùm cæcus fuero, nunc videre Io. 9. 25. haud aliter concludat quilibet fidelis (quicquid pluri-mi Philosophantur) mihi certum est, & sentio, quod utcunq; condelectio lege Dei, quoad interiorum hominem, video tamen atlant legem in membris meis belligerantem adversus legem mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis, Rom. 7. 22. 23. à quo mortis corpore liberet nos cœlestis Pater, per Iesum Christum Salvatorem nostrum A M E N. Vide hæc pleniùs discussa in Lectione nostra 21.

QVÆST.

QUÆSTIO IV.

*An Liberum Arbitrium ad Bonum
salutare, per Lapsum erat pror-
sus sublatum?*

NO N de statu hominis *instituto* ante *Lapsum*, nec de *Restituto* postea per *gratiam*, sed de *Definito* per *Lapsum* quaritur. 2. Nec in *isto* statu, quid in *Naturalibus*, aut *moralibus* potuit praestare, aut quid amiserit, praesentis est compendii. 3. Sed spiritualia tantum hic respicimus, nec ea, quæ *deorum* precipitant, sed quæ ad *salu-tem* erigunt, non quoad *externos actus* in consuetudinaria Religionis professione, aut cultu, sed quoad sinceram cordis *renovationem* per fidem non fictam, & conscientiam ad fidelitem repurgatam, sic ut *Litis cardo* sit, *An Arbitrium ante Lapsum Liberum*, per, & post *Lapsum*, sic manserit depravation, ut ad *Bonum salutiferum* per *gratiam* ipsi oblatum in primâ conversione passim le tantum habeat? *Affirmatur ex hisce fundamen-*

1. *Cuncta cogitatio Cordis intenta est ען tantummodo ad malum omni tempore*, Gen. 6.5. Ergo ad *Bonum salutare* non potest assurgere:

2. *Scio Domine, quia non est hominis via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos*. Jer. 10. 24. Ergo non potest pro arbitrii post lapsum libertate, absq; renovare gratia Deo magis inservire, quam *Æthiops* mutare pellem, aut *Parvus maculas*.

3. *Petit David, cor mundum in se creari*. Ps. 51. 12. quod pollicetur se daturum *Deus*, auferendo cor latideum & *Carneum*.

nem substituendo, Ezech. 11.19. Unde non crediderunt Israelite, quia non dedit illis Deus cor intelligens, & oculos videntes, & aures, quae possunt audire, Deut. 29. 4. Ergo restituendum est Arbitrio tantummodo per gratiam, quod per naturę corruptionem ex lapsu amisi.

4. Non Renati mortui sunt in peccatis, & Naturā sunt filii Irae, Eph. 2.13. & Col. 2.13. Ergo non magis possumus, Arbitrii corrupti viribus, ad bene agendum nosmetipsos erigere, quam mortuus serpsum suscitare, aut non genus seipsum generare.

5. Non sufficienes sumus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed in ixa, b̄ns, Idonetas illa nostra est ex Deo, 2. Cor. 3.5. quia Infidelibus nihil est mundum, Tit. 1. 15. Nec potest quis mundum ex immundo dare, Job. 14.4. aut Arbor mala fructus bonos facere, Math. 7. 17. Nec Animalis homo ea que sunt Dei percipere, nec intelligere, quia spiritualiter examinatur, 1 Cor. 2.14. Ergo pro arbitratu nil confert convertendus ad suam conversionem.

6. Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate sua: Phil. 2.13. Fides est merum Dei donum, Ephes. 2.8. sine qua impossibile est placere Deo, H̄b. 11.6. Ergo quod Deo placeat non positum est in nostro arbitrio, sed à Deo celitus est expectandum.

7. Nemo potest venire ad Christum nisi Pater eum traxerit, Io. 6.44. Nec seipsum ab impio secernere, quid enim habes, quod non acceperisti, & si accipisti, quid gloriaris, quasi non acceperis, 1. Cor. 4.7. Ergo nullus liber esse potest, nisi fuerit liberatus ab ipso, qui dixit, Si vos filius liberaveritis, tum verè liberi eritis. Aug. de correpl. & gratia, cap. 1.

Objectiones.

1. P roponit Deus eligendam vitam & mortem Israelitis, Deut. 30. 15. & optat conversionem, Deut. 32. 29. Luc. 19. 42. Quod frustra factum fuisset destitutis libero eligendi arbitrio. Ergo tale datur arbitrium ad bonum.

Sol. Israelitas compellat instructos & illuminatos, ut operentur pro libertate data, non infideles, & in sordibus & tenebris nativis volutantes, de quibus controvertitur.

Ob. 2. Deus expectat nostram conversionem, & vadit in locum suum, donec populus querat ipius faciem, Hos. 5. 15. & gratiam tantum confert seipso expurgantibus, 2. Tim. 2. 21. Ergo liberum est ipsis Deum querere, & gratiam petere, & seipso expurgare.

Sol. Liberum est, non ex natura corrupta, sed ex gratia gratis collata, non agitur istis in locis de convertendis, ut liberè ad gratiam properent, sed conversi, ut secundum gratiam gratis illis collatam ambulent.

Ob. 3. Non Renati faciunt Deo grata, & Nebuchadnezar, Cyrus, Cornelius. Ergo assurgere potest natura corrupta ad bonum salutare.

Sol. Grata in se nonnunquam faciant Ethnici, quoad substantiam operis, sed non rata ad salutem, qmoad intentionem agentis, aut ~~argento~~ ^{argenteo} praeipientis, 2. In Cornelio, Deus gradatim fidem (occultò anteā infusam) ad ~~argento~~ ^{argulū}, & maturitatem perducit, ut pateat Act. 10.

Ob. 4. Dicimus cooperatores cum Deo, 1. Cor. 3. 7. Nam Qui creavit te sine te, non servabit te sine te. Aug. Ergo in De verbi A-
conversione non passivè tantum se habet voluntas, sed active post. Serm. 15. concurrit, & concursatvè cum preveniente gratia.

Sol. In conversione concurrit voluntas, non ad conversionem h.e. subiectivè tantum, non effectivè, quia ut velimus, sine nobis operatur Deus, cùm autem volumus, & sic volumus, ut facimus

cimus, cooperetur. Aug. de grat. & Lib. Arb. l. 1.c. 16. 2. Certum est nos velle, cum *volumus*, sed ille facit, ut *velimus*, ibid. 3. Et tuiores vivimus, si totum Deo damus, non autem, si nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus. idem de Ecclesiast. dogmat. c. 6. Ergo sit humili & submissa (ex parte nostra) confessio, & totum detur Deo. Idem de bono Perseverantiae, cap. 13.

Ob. 5. Possimus resistere S. Sto vocanti, *Act. 7.51.* ad salutem scilicet. Ergo (quod est ejusdem facultatis) liberè possimus S. Sto assistere.

Sol. S. Sto possimus resistere vocanti externè per verbum, non interius convertenti per gratiam flexanimam, & voracitatem. 2. Alia est ratio labilitatis ad malum, alia libertatis ad Bonum. Lapsus enim induxit fruilitatem ad malum, sed abduxit ab omni bono salutari omnes nostras inclinaciones & affectus.

Ob. 6. Absq; Libero Arbitrio necessitas incumbit peccandi, qua excusat à peccato, & Deum facit ipius authorem.

Sol. Necesitas illa erat contracta nostro lapsu voluntario, unde Homo abutens suo libero arbitrio & se perdidit, & liberum arbitrium. Non Deo ergo ascribatur illud malum, quia ille fecit hominem rectum, sed ipse se infinitis immisit questionibus. Eccles. 7.30.

Ob. 7. Sublato Libero Arbitrio frustra essent ad bonum iunctiones, aut ad malum avertendum propositæ mine vel paxne.

Sol. Ostendunt præcepta hujusmodi, vel monita, 1. Non quid possimus, sed quid ex officio debemus præstare, vel quid per gratiam (non ex nobis) facere possimus. 2. Mine & monita licet non convertant impios, deterrent tamen illos, ne pejores evadant, nemo enim tam deplorata est conditionis, quin aliquid restat in eo, quod melioretur. 3. Liberis est triplex, 1. à quo, 2. in quo, 3. ad quod. Libertas à quo, est vel 1. dependentie, 2. coactionis, aut 3. impedimentorum. Independens est tantum Deus; Cogit non potest voluntas. Impeditur tamen ex contracta in lapili pravitate. Unde sicut in

Aug. Enchir.
st. 6.30.

statu

statu hominis instituto erat integra, & in *statu restituto*, est per *gratiam rectificata*, sic in *statu destituto* manet in *naturalibus*, *lesa*, in *moralibus*, *illusa*, in *spiritualibus bonis prorsus illisa*; non quoad *facultatem*, quæ manet (ut in *Horologio* deordinato indicatur aliquid, sed non quod indicandum) verum quoad *rectitudinem*, quam *ipsa* non potest sibi *restituere*. Ubi interim non tollitur *potentia indifferentia* ad *hoc*, vel *illud amplectendum*, sed deordinatur in *bonis executio*, & averteritur propensio à *gratia penitus redintegranda*, ut ea tandem *voluntas* sit tanto liberior, quanto *gratia* est subjectior. *Aug. Epist. 89. Corser. Lectionem nostram Tertiam de conversionis modo.*

QVÆSTIO. V.

An Concupiscentia in renatis maneat peccatum? Aff.

Concupiscentia vel *Licita* potest esse, vel *Illicita*. *Licita* ad *Bona anime* aut *Corporis consequenda*, de qua non agitur; sed de *illicita*, 2. Quæ potest esse cum *consensu*, quod *peccatum esse actuale agnoscitur*, vel *sine consensu*, innata Carnis contra Legem dei *Rebellio*, 3. Hæc solunimodo hic examen subit, an etiam in *Renatis* maneat *peccatum*. *Aff.* *Quia*

1. *Concupiscentiam nesciebam* (esse peccatum) nisi lex dixisset. Non concupis. e, Rom. 7.7. Sed omnis *aracula* est *anagniza*. 1. Job. 3. 4. A quo mortis corpore Apostolus exoptat *liberari*, Rom. 7.24. Ergo.

2. *Carnalia ista desideria adversus animam militant*. 1. Pet. 2.11. & *oponēta σαρκός legi Dei* non subjicitur, nec potest, Romi. 8. 7. quæcunq; autem sunt *hujusmodi*, sunt peccata.

3. Appellatur *ταπεινή αρωτία*, *peccatum circumcingens*, &

pondere deprimens, ne per tolerantium præpositum stadium decurramus. *Heb.* 12. 1. quod inhæret ut *rubigo* ollæ, quæ facile defricari non potest. *Ezech.* 24. 6. & licet respectu subjecti, quod inficit dicatur *morbis*, ratione tamen *Legis* quam violat propriè conseatur peccatum, ut peccatum originale, cuius est surculus.

4. Peccatorum est *fæta mater*, seu *scrofa*, *Jac.* 1. 15. quam *regeneratio* quidem tollit, non ut *non sit*, sed ut non imputetur, & manet in *renatis*, sed non *regnat*, quia ad *luctam* tantum manet & non ad *condemnationem*, nec *simul* & *semel* in via extinguitur, sed *gradatim*, ut prorsus aboleatur in transitu ad *patriam*.

5. Per hoc *caro* concupiscit adversus *spiritum*, ut *spiritus* adversus *carnem*, hæc enim sibi invicem *adversantur*, ut non quæcumq; volumus, ea faciamus. *Gal.* 5. 17. quæ peccati nimium manifesta sunt *Symptoma*.

6. Ob *enzyphay* *xarlio* inter cætera peccata contaminantia, *ira Dei* venit in omnes contumaces, *Col.* 3. 5. 6. Ergo ejusdem census cum cæteris peccatis, quoad reatum saltēm est habenda.

7. Concupiscentia *carnis*, adversus quam *bonus* concupisicit *spiritus*, & peccatum est, quia illi inest *inobedientia* contra dominatum mentis, & pena peccati, quia redditæ est meritis *inobedientiis*, & causa peccati, *defectione* consentientis, & contagione nascentis. *Aug.* cont. *Julian.* *Pelag.* lib. 5. unde *Cajetanus*, Peccatum est formaliter, pro quanto est pars peccati originalis, in cap. 7. ad *Rom.* v. 8. per quam *natura* nunc inficit personam. Ut *persona* primitus inficit *naturam*.

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. **O**MNE peccatum est *prohibitum*. Atqui concupiscentia non est prohibita, nam omnis concupiscentia est vel ordinata ad bonum, quæ laudabilis, vel deordinata ad malum idq;

idq; vel cum *consensu*, ut *concupiscentia* alicujus *uxoris* vel *domus*, & hæc prohibetur tantum in ultimo mandato ut peccatum *actualē*: vel sine *consensu*, & hæc est *naturalis pronitas*, nec prohibita, Ergo nec peccatum.

Sol. Mandatum interdit in effectu conspicuo *causam latenter*. Ut non concupisces *uxorem* proximi de *fatio*, nec eò *appetitus* erit *inclinatus*. 2. *Concupiscentia naturæ corruptæ* est, vel ad sui *conservationem*, & ita non est peccatum; vel ad *illictum inclinatio*, & ita est peccatum.

Ob. 2. Peccatum illud non habetur *nostrum*, quod ipsi non patravimus, sed *concupiscentia* illa nos *invitos captivos rapit*, ut dicamus cum Apostolo. *Ego non operor illud*, sed quod *inhabitat in me peccatum*, Rom. 7.17. Ergo utcunq; in se peccatum habeatur, resistentis tamē non videtur peccatum.

Sol. In Adamo nos omnes *rei facti fuimus*, quia nos omnes fuimus, quod ille *unus erat*, unde *naturæ corruptæ* ad nos *quatuor emanarunt vulnera*, *Ignorantia* in *intellectu*, *Malitia* in *volumate*, *Infirmitas* in *irascibili*, & *Rebellio* in *concupisibili*. *Aq. 1. 2.e. q.85. ex Beda.* 2. Apostolus non *se immunem prædicat ab hoc peccato*, sed id *agere ex ductu spiritus*, ut non regnet in eo illud. *peccatum*.

Ob. 3. *Pena* peccati non est peccatum, sic enim peccatum est *mors*, & *Deus* autor peccati, qui infligit *penam*. Sed *concupiscentia* tantum est peccati *pæna*. Ergo non est peccatum.

Sol. Non tantum est *peccati originantis pæna*, sed etiam *causa* *vitiosæ actualis peccati*, & ipsum etiam peccatum, quia adversus legem Dei obnititur. *Aug. cont. Julianum Pelagian. I.5. c.3.*

Ob. 4. *Partus* cum *matre* non est confundendus, sed *concupiscentia* parit peccatum, quod priusquam *confidetur*, mortem non inducit, *Jac. 1.15.* Ergo *obstetrix* potius dicatur *peccati quam peccatione*.

Sol. Partus sequitur *ventrē* (ut loq. *Jur.*) & eiusdē est cum parente *naturæ* licet non sit *idem numero*. sic Arbor *astimanda*

da est ex fructu, & qualis Mater, talis Filia, peccatum igitur patitur peccatum. 2. Contradistinxuit autem Apostolus concupiscentiam, non peccato in genere & absolute sumpto. Sed peccato consummato, ex opere externo protuberante.

Ob.5. Peccatum est subjectivè in *Animā*, sed concupiscentia est tantum in carne: nam Novi (inquit Apostolus) non habitare in me. hoc est in carne mea, bonum. Rom. 7.18.

Sol. Subjectum, Quo, peccati est caro, subjectum vero, Quod, persona. quia peccatum primò intravit ratione corporis ad inficiendam animam. 2. Apostolus per carnem non intelligit propriè mollem corpoream, sed tropicè carnales affectus.

Ob.6. Si peccatum illud esset propagatum à parentibus, tum conjugium esset declinandum, ut declinaretur peccatum. Sed illud non ferendum.

Sol. Concupiscentia non est effectus conjugii; sed effectus corruptæ naturæ, quem non intendunt parentes, licet per accidens promovent, ut natura producit monstrum, quod non intendit.

Ob.7. Baptismus nobis obsignat regenerationem, per quam generationis naturalis fortes abluuntur. Ergo concupiscentia haec extinguitur in renatis, sic ut in talibus non potest esse peccatum.

Sol. Regeneratio ista perficitur non simul & semel, sed gradatim, per quam tollitur reatus à persona, ne illum damnet, non à peccato, ut non sit damnabile. Tollit igitur dicitur in renatis, non quia prorsus eradicatur, sed quia intervenit venia, ne noceat.



QVÆSTIO VI.

An omne peccatum sit suā naturā mortale, & à Deo tantū remissibile? Aff.

Q V I A,

1. **M**inimum peccatum execrationem inducit, Deut. 27. 26. & maledictus omnis, qui non manserit in omnibus, quæ scripta sunt in Libro Legis, ut faciat ea, Gal. 3. 10. cuius non *Iota* vel *apex* violandum, quia qui solvit unum ex mandatis *minimis*, *minimus*, h.e. nullus erit in Regno cœlorum, Math. 5. 19.

2. Quisquis totam legem servaverit, impegerit autem in uno, dannas factus est omnibus, Jac. 2. 10.

3. Omne peccatum est legis transgressio, 1. Ioh. 3. 4. qua infiniti Legislatoris autoritas violatur. Ergo eternam mortem demeretur.

4. Natura vel minimi peccati est *moriſera*, quia est *eiusdem rationis* cum *natura peccati atrocissimi*. Ergo implicat, ut ea ex parte *veniam* consequatur licet comparatè peccatum *levius*, graviori sit *minus* puniendum.

5. Ejusdem est *solvere*, cuius est *ligare*, sed obligat Dei tantum mandatum, ne peccemus. Ergo si *peccemus*, Deus *solummodo*, & non *alius* potest remittere, nisi ipsius nomine. *Ego sum*, qui deleo *iniquitates* tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor, Isai. 43. 12.

6. Salvator probat hanc Iudaeorum Thesin. Neminem posse peccata remittere nisi Deum, eq; nomine probat se

assentit.

autoritatem habuisse divinam, quia peccata remittebat Paralyticus, Math.9.6. Ergo solius Dei est vel minimo peccato veniam concedere.

7. *Sanguis Jesu Christi Filii Dei mundat nos ab omni peccato, 1. Joh.1.7. Ergo*

*Confiteor, tundo, confosgor, contero, fundo,
Signor, edo, dono, perq; hæc venialia pono.*

Posita sunt tantum hypocritæ, niti à fide procedant, apprehendente & applicante Christi propitiationem pro omnibus peccatis nostris.

Objectiones.

Ob. 1. **Q**uædam tantum peccata gehennæ addicuntur, Mat.5.23. Ergo leviora eximuntur ab infernali pena. Ergo non sunt suâ Naturâ mortalia.

Sol. Parabolæ non urgenda sunt verba & circumstantiae, sed scopus. Scopus autem Servatoris erat, ostendere homicidium, non tantum consistere in actu occidendi, sed in irritantibus contumelias, quæ licet peccata sunt leviora patrato homicidio, reum tamen peragunt violati mandati, quod aeternum supplicium meretur, licet non æquè grave.

Ob. 2. Fænum & stipula non condemnant, detrimentum enim patietur, ipse autem qui ista congerit, salvus erit, sic tamen quasi per ignem, 1.Cor.3.15. Ergo naturâ suâ non videntur huiusmodi esse gehennæ pabulum.

Sol. Non queritur de successu peccatoris, sed peccati demerito, condonabile est semper peccatum, licet interveniente resistencia & misericordia, peccatum actu non condemnet.

Ob. 3. Invincibilis ignorantia, ut peccatum Abimelech, Gen.20.4.6. & talia que Deus non respexit, Act. 17.30. sunt venialia, idq; naturâ suâ, quia ita Deus de facto Abimelech, scio (inquit) te in impietate cordis tui fecisse illud. Ideoq; cohibui te, ne peccares in me, Gen. 20.6.

Sol.

Sol. Invicibilis Ignorantia, excusat à tanto non à iusto (ut loquuntur Scholæ) Abimelecum labentē retraxit Deus, ne ulterius corrueret. Talia autem non ex natura sua, sed Dei misericordia, vel ex hominum indulgentia, non ex divina Justitiae severitate. In foro (ut loquuntur) soli non poli venialia ha-beantur.

Ob. 4. Datur peccatum non ad mortem. 1. Joh. 5. 17. ex quo minimus fit quispiam in regno cœlorum. Mat. 5. 19. Sed non exclusus à regno. Ergo huiusmodi peccata non sunt mortalia.

Sol. Non ad mortem dicitur, non quia tale est suâ naturâ, sed ex eventu, ut opponitur peccato ad mortem, pro quo non est orandum, & minimus in regno cœlorum, sensu Servatoris est nullus.

Ob. 5. Quædam peccata expiari potuissent per ceremonia-
lia Act. 13. 39. & per eleemosynas redimi. Dan. 4. 27. Ergo fuerunt venialia.

Sol. Ceremoniae adumbrabant Christum, sine quo nec valebant eleemosynæ. 2. Eleemosynæ abrumpunt progressionem in peccando, non expiant peccatum.

Ob. 6. Ligata, & soluta à ministris in terrâ, ita ligata & soluta erunt in celis. Mat. 18. 18. & 19. 9. Job. 20. 23. Ergo possunt Sacerdotes, præsertim confitentiibus, veniam conce-dere, & solus Deus non remittit.

Sol. Absolutio est autoritativa solius Dei, ministerialis ve-rò præconum Evangelii, qui remittunt penas infligendas ab Ecclesia, in causa scandali, quoad censuras, & multam, non rea-tum peccati, ut à Deo non puniatur, & ministrorum est ex officio, sic declarare & pronunciare pénitentibus remissionem, aliorum vero, ex charitate, & occasionaliter.

Ob. 7. Patres, & peccatum veniale, & absolutionem sacer-dotalem constantem afferunt.

Sol. Sed non sensu Pontificio, quod sit tale sua natura, ve-rum quoad eventum, quia fidelis ob commissum imperat ve-niam, 2. vel saltē, quia huiusmodi potest esse delictum, quod

R benevolentia

benevolentia humana possit excusare. August. Enchirid.
C. 22. juxta illud Prudentii.

To Judice eodem

Spem capio fore quicquid ago veniabile apud te,
Quamlibet indignum venias faciamve, loquarve.

Unde patet illos non absolutionem aliam unquam Agno-
visse, præter declarativam, & ministerialem.



QUEST.





QVÆSTIO VII.

*An peccatum in S. Scum nunquam
veniam consequatur? Aff.*

QVIA,

1. **Q**uis locutus fuerit *adversus S. Scum*, non remittitur ei, neq; in *hoc seculo*, neq; in *futuro*, Mat. 12. 52.
2. Qui *blasphemaverit S. Scum*, non habet *remissionem in eternum*, sed *dannas erit eterni judicii*, Mar. 3. 29. Luc. 12. 10.
3. Impossibile est, ut sic *apostatantes ad poenitentiam renoverentur*, quia *crucifigunt sibi ipsis filium Dei*, & *ad ignominiam exponunt*. Heb. 6. 6.
4. Sic *prævaricantibus nulla relinquitur hostia*, sed *horrenda quedam judicii expectatio*, & *ignis servor*, qui *devoraturus est adversarios*, Heb. 10. 26. 27.
5. Est illud *peccatum ad mortem*. 1. Joh. 5. 16. Ergo *eterna morte puniendum*.
6. Pro quo non est orandum, ibid. Ergo talis peccator est *conclamatæ spei, & deploratae salutis*.
7. Excludit *ultimum salutis medium*, quia *sanguinem pacti profanum ducit*, & *Spiritu gratiae consumelia offici*. Heb. 10. 29. Ergo *impossibile est ut remissionem & salutem consequatur*.

Objectiones.

Ob. 1. **N**olo mortem peccatoris, *Ezechiel. 18.32;* Ergo nec illius, qui in S. S. peccaverit.

Sol. Nempe penitentiam agentis, sed huic peccato adhaeret, 1. finalis impenitentia, 2. presumptio, 3. obstinacia, 4. impugnatio agnitae veritatis, 5. desperatio, 6. invidentia fraterne gratiae, 7. transitus à Christianismo ad Judaismum, Turcismum, Ethnicismum, aut Atheismum, ex quibus omnibus, vel aliquibus conflatur, confer. *Aq. 2. 2^a q. 14. Ar. 2.*

Ob. 2. Quorum remiseritis peccata, remittuntur ijs, hoc promissum Apostolis, *Ioh. 20.23. Math. 18.18.* & eorum successoribus, Ergo Sacerdotes hodiè possunt peccatum in S. S. remittere, aliter non valeret hæc promissio.

Sol. Remissio talis presupponit resipiscientiam, quani peccatores in S. S. nunquam assequuntur.

Ob. 3. Quodcunq; solvere in terra, solutum erit in Cælo, *Math. 16.19.* Hoc concessum erat Petro, & Successoribus. Ergo Papa, & Episcopi saltē possunt hoc peccatum remittere.

Sol. Quodcunq; solvitur in terris per claves Cælestes, datus à Christo juxta verbum ipsius, solutum erit à Deo, sed claves papalium indulgentiarum non aperiunt hanc seram, nec claves verbi divini, ubi opponitur ab obstinato obex, sive pessulum.

Ob. 4. Usq; ad septuages septies indefinite peccata sunt remittenda, *Mat. 18. 22.* Ergo etiam hoc peccation inter cætera, Ergo etiam à Deo remittetur, quia promptior est ad remittendum, quam homines.

Sol. Remittendum est peccatum penitentibus in Ecclesiâ, sed hoc peccatum, quia exclusit Deum unâ cum Ecclesiâ, & penitentia; exclusit peccatorem ab omnibus remissionis mediis.

Ob. 5. Paulus vastans Ecclesiam, Petrus negans Dominum contra conscientiam, consecuti sunt misericordiam, sed isti peccarunt

arunt in S. Scum, Ergo hoc peccatum est remissibile.

Sol. Paulus fecit ex ignorantia, Petrus ex infirmitate, & penitentiam postea egerunt, sed hoc peccatum est ex destinata malitia, ut Jude, & Juliani apostole, quae dedighattur poenitentiā, & accumulat semper irām in diem irāe, Rom. 2.5.

Ob. 6. Patres afferunt hujus peccati remissibilitatem. De nullo deferrandis est (Inquit August) de verb. Dom. Sec. 17. quia Deus sanat omnes infirmitates, Psal. 103. 3. & propitiatur omnibus iniuriantibus, & potens est confractos ramos olea rursus inserere, Rom. 11. 23. Ergo & restituere peccantem in S. Scum.

- Sol. De nullo deferrandum est, qui de seipso non defera. 2. Sanat Deus omnes infirmitates, sed non obstinatas malitias, 3. non queritur de Dei potentia, sed voluntate. Remissibile est peccatum ex parte Dei, sed non rei, ideoq; dicitur, Non remittetur actu, non irremissibile potentia, non negatur posse remitti. Potest remitti, si Deo placuerit.

Ob. 7. Scholastici huic peccato concedunt extraordinariam remissionem, Ergo actu potest remitti extraordinario, Aq. 22^o. q. 14.

Sol. Si aliquod peccatum gravissimum & atrocissimum actu remittetur, inde apparet, illud non fuisse peccatum hoc in S. S. de quo agitur: hoc enim peccatum videtur non morum, sed fidei, cum aliquis sic prorsus ex destinata malitia deserit Christum, & S. Sc. ultimum dictum; & transit in Atheismū, seu infidelitatem, nam talis se privat omnibus salutis mediis, unde implicat, ut salutem consequatur. Confer. Bucan. Loc. 17. Sed pricipue Doctissimum Brochmandum Selandiæ Episcopum Sykemat. Theolog. universi. De peccat. Cap. 8^o. Q. 10. &c,

Objectiones.

Ob. 1. **N**olo mortem peccatoris, Ezechiel. 18.32; Ergo nec illius, qui in S. S. peccaverit.

Sol. Nempe penitentiam agentis, sed huic peccato adhaeret, 1. finalis impunitia, 2. presumptio, 3. obstinacia, 4. impugnatio agnita veritatis, 5. desperatio, 6. inadvertitia fraternalis gratiae, 7. transitus à Christianismo ad Judaismum, Turcismum, Ethnicismum, aut Atheismum, ex quibus omnibus, vel aliquibus conflatur, confer. Aq. 2. 2^a q. 14. Ar. 2.

Ob. 2. Quorum remiseritis peccata, remittuntur ijs, hoc promissum Apostolis, Ioh. 20.23. Math. 18.18. & eorum successoribus, Ergo Sacerdotes hodiè possunt peccatum in S. S. remittere, aliter non valeret hæc promissio.

Sol. Remissio talis presupponit resipiscientiam, quam peccatores in S. S. nunquam affequuntur.

Ob. 3. Quodcumq; solveris in terra, solution erit in Cælo, Math. 16.19. Hoc concessum erat Petro, & Successoribus. Ergo Papa, & Episcopi saltē possunt hoc peccatum remittere.

Sol. Quodcumq; solvitur in terris per claves Cœlestes, datus à Christo juxta verbum ipsius, solutum erit à Deo, sed claves papalium indulgentiarum non aperiunt hanc seram, nec claves verbi divini, ubi opponitur ab obstinato obex, sive pessulum.

Ob. 4. Usq; ad septuages septies indefinite peccata sunt remittenda, Mat. 18. 22. Ergo etiam hoc peccatum inter cetera, Ergo etiam à Deo remittetur, quia promptior est ad remittendum, quam homines.

Sol. Remittendum est peccatum penitentibus in Ecclesiâ, sed hoc peccatum, quia exclusit Deum unâ cum Ecclesiâ, & penitentia; exclusit peccatorem ab omnibus remissionis medijs.

Ob. 5. Paulus vastans Ecclesiâ, Petrus negans Dominum contra conscientiam, consecuti sunt misericordiam, sed isti pec-
carunt

arunt in S. Scum, Ergo hoc peccatum est remissibile.

Sol. Paulus fecit ex ignorantia, Petrus ex infirmitate, & penitentiam postea egerunt, sed hoc peccatum est ex destinata malitia, ut Jude, & Juliani apostata, quæ designatur penitentiam, & accumulat semper iram in diem ire, Rom. 2.5.

Ob. 6. Patres afferunt hujus peccati remissibilitatem. De nullo desperandum est (Inquit August) de verb. Dom. Sch. i. quia Deus sanat omnes infirmitates, Psal. 103. 3. & propitiatur omnibus iniquitatibus, & potens est contra nos ramos oleum rufum inferere. Rom. 11. 23. Ergo & restituere peccantem in S. Scum.

Sol. De nullo desperandum est, qui de seipso non desperat. 2. Sanat Deus omnes infirmitates, sed non obstinatas malitias, 3. non queritur de Dei potentia, sed voluntate. Remissibile est peccatum ex parte Dei, sed non rei, ideoq; dicitur, Non remittetur actu, non irremissibile potentia, non negatur posse remitti. Potest remitti, si Deo placuerit.

Ob. 7. Scholastici huic peccato concedunt extraordianriam remissionem, Ergo actu potest remitti extraordinario, Aq. 22^z. q. 14.

Sol. Si aliquod peccatum gravissimum & atrocissimum actu remittetur, inde apparet, illud non fuisse peccatum hoc in S. S. de quo agitur: hoc enim peccatum videtur non morum, sed fidei, cum aliquis sic prorsus ex destinata malitia deserit Christum, & S. St. ultimum dictum; & transit in Atheismū, seu infidelitatem, nam talis se privat omnibus salutis mediis, unde implicat, ut salutem consequatur. Confer. Bucan. Loc. 17. Sed præcipue Doctissimum Brochmandson Selandiz Episcopum Systemat. Theolog. univers. De peccat. Cap. 8^{ui}. Q. 10. &c.



CAP. IV. DE ECCLESIA.

EX *Missa* peccati Deus pro infinita sua misericordia, quos voluit, evocavit, qui cætus evocatorum dicitur Ecclesia. 2. Est autem Ecclesia certus electorum numerus per æternum Dei decretum Prædestinatus, non ex prævisa fide, vel operibus, sed ex mero ipsius Beneplacito, ut conformes fierent filio ipsius, & ita evocati, justificati, & sanctificati, æternam tandem consequerentur gloriam. 3. Relictis interim in sordibus (in quas seipso precipitassent) Reprobis, ut ob, per, vel proprii peccata sua justissime damnarentur.

TAC

¶ A

In Ecclesia despicienda sunt ipsius

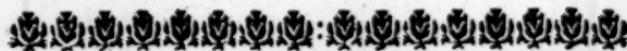
1. Natura.
2. Membra.
3. Disciplina.

De

De ejus Natura præcipue occurringunt discutienda.

- An {
1. Ecclesia fit certus Electorum numerus ex massa peccati, pro merito Dei Beneplacito, totaliter & finaliter à Gratia nunquam excidens?
 2. Ecclesia electorum in Militantem & Triumphantem re-ctè dividatur?
 3. Ecclesia Militans semper fit gloriose visibilis?
 3. Visibilis Ecclesiae cuiusvis Determinatio in rebus fidei, sive in Concilio, sive alias, errori & examini sit subjecta?
 5. Penes Concilium generale fit suprema in terris lumen Ecclesiasticarum Decisio?
 6. Ordinata Evangelii promulgatio, & solennis Sacramen-torum administratio, in publicis conventibus, charakte-res sunt præcipui visibilis alicujus Ecclesie?
 7. Extra Ecclesiam Catholicam salus unicuique in sua Reli-gione fit expectanda?
-

QUEST.



QUESTIO I.

An Ecclesia sit certus prædestinatiorum numerus, ex mero Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam excidens? Aff.

QUIA.

1. **E** Legit nos in Christo ante factum mundi fundamen-
tum, & —— Prædestinavit pro sua voluntate bene-
vola —— secundum propositum ejus, qui operatur
omnia secundum concilium voluntatis suæ, Ephes. 1.4. 5.11.
Ergo ex Electis constat Ecclesia, qui tales sunt, non ab ex-
tero aliquo mox, sed ex mero Dic Beneplacito, quod firma-
tur.

2. Nondum natus pueris, & cum nihil fecissent boni, & ma-
li, ut propositum Dei, quod est secundum ipsius electionem, non
ex operibus, sed ex vocante firmam maneret, dictum est Major
serviet minori, Rom. 9.11.12. Ergo electio non est volentis
neq; currentis, sed misericordis Dei, v. 16. Qui cuius vult misere-
tur, & quem vult inducat, v. 18. pro jure suo in creaturas,
quod infinites majus est, quam filii in suam lutionem v. 21.

3. Servavit nos, & vocavit nos vocatione sancta, non ex
operibus nostris, sed secundum propositum suum, & gratiam,
quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia, 2.
Tim. 1.9.

4. Quos præscivit, illos Prædestinavit, conformandos imagi-
ni filii sui, quos Prædestinavit, hos & vocavit, justificavit, glo-
rificavit,

ificavit, juxta catenam Apostoli, Rom. 8. 28, 29, 30.

5. Impossibile est, ut electi seducantur. Mat. 24. 24. Mar. 13. 22. Ergo non possunt excedere à gratia, quia illos & non alios, quos predestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit, illo utique fine, qui non habet finem, ut habet Augustinus.

De Predic.
Savot. 6. 17.

6. De eisdem solidum stat Dei fundamentum habens sigillum hoc, Novit Dominus eos, qui sunt sui. 2. Tim. 2. 19. quos Datus à Patre, custodit filius, ut vitam consequantur eternam. Io. 17. 2. 6. 9. 11. 20. & non rapiet eos quisquam è manu ipsius, Jo. 10. 28.

7. Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec potest peccare, eò quod ex Deo natus est, 1. Joh. 3. 9. Ergo finaliter aut totaliter non excedat.

Objectiones.

Ob. 1. Deus elegit ~~et multiplex~~ quos prescivit conformes futuros filio suo. Ergo ex previsis operibus Rom. 8. 29.

Sol. Indicantur ibidem predestinationis effectus, & media, non cause, aut motiva. 2. ut pateat, ad quid predestinatur, & quibus mediis (nempe per conformitatem cum Christo) ad gloriam perveniamus, non ostenditur, quare Deus hunc præ alio predestinavit, quod controvertitur.

Ob. 2. Electio fit ex precognitione Dei patris ad sanctificationem spiritus, qui nihil aliud intueri potuit, præter fidem in Christi obedientiam, & sanguinis aspercionem, 1. Pet. 1. 2. Ergo previsa fides recte estimetur electionis motivum, potius quam medium.

Sol. Non respexisse Deum fidem, ut causam electionis, sed ut executionis medium, ostendit textus *conomia*, ubi totius Trinitatis dispositio quoad efficientem media, & finem dilucidè explicatur.

Ob. 3. Elegit nos Deus sicut benedixit. Eph. 1. 3. Sed

Christus est causa benedictionis, ibidem 4. Ergo est causa, cur Deus aliquem prædestinaverit.

Sol. Includitur Christus non ut motivum electionis, sed ut caput mediorum in exequendo.

Ob. 4. Decretum electionis comprehendit tantum eos, qui Deum diligunt. Rom. 8.28. hoc est Sanctos, & fideles, Eph. 1.1. qui credituri sunt. 1. Tim. 1. 16. quia sine fide impossibile est Deo placere. Heb. 11. 6. Ergo nulos elegit sine previo fidei & dilectionis intuitu, ant reprobavit ex mero beneplacito.

Sol. Includuntur hæc omnia ut ad salutem media, non ut electionis motiva, 2. Duplex est amor Benificie gratiae ex amantis dignatione, aut Complacentie, ex amati dignitate. Placeat aliquis Deo ex sua lenitatem, ut postea fiat fidelis, non quia fuit anteà fidelis, ideo Deo placuit. Quales igitur Deo placent, non Quare Dens elegit ut placent, ex talibus infertur.

Ob. 5. Quod facit Deus in tempore illud decrevit facere ab eterno. Sed in tempore servat per fidem in Christo. Ergo propter fidem in Christo decrevit sic facere.

Sol. Alia est decreti, alia executionis ratio. Decrevit Deus servare per fidem ut medium ad salutem, non ob fidem ut decreti causam. 2. Decrevit servare fideles, sed non quia tales hoc decrevit, sed quia hoc ipse placuit, sic ut fides sit causa instrumentalis salutis, non precatistica, multo minus progrimenta decreti.

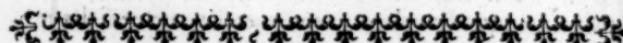
Ob. 6. Pugnat hæc doctrina cum natura Dei, qui non est 1. ~~de voluntate~~ Ad. 10.34. 2. nec aliquem deserit, priusquam deseratur. 3. nec vult peccatum aut peccatoris mortem. Ezech. 18. 20. & 33. 11.

Sol. Proculdonata culpanda est in judicialibus, non in gratiis. 2. Deseruerunt omnes Deum in Adami lapsu, unde omnes erant condemnabiles, summe Ergo erat misericordie divine aliquos eximere per electionem, & justitiam, alios in sordibus à se contractis relinquere, per præteritionem, seu Reprobationem. Cum autem h̄s potius quam illos eligeret, vel præterieret

non invenitur *causa* alia, præter liberrimam *liberalitatem*, eodem autem Actu, quo hos elegit, alios præterit, sic ut si detur electio *absoluta* à motivis non *Mediis*, necesse est, ut concedatur *Absoluta Reprobatio*. 3. ubi Peccatum rectè dicatur *Casus Reprobi*, non *causa Reprobationis*. Ut autem elegit Deus aliquos, ut essent fideles, non quia erant fideles, vel futuri erant, nisi ex gratia ipsius donatione. Ita neminem actu damnat, nisi precedente peccato. Reprobatio enim nil ponit in reprobato, sed relinquit, ut invenit in *ordibus*, quas in ruinam propriam contraxerat.

Ob. 7. Evertit hæc doctrina, Pietatis studium. 2. præcipit conscientias, avertitq; eos qui extra sunt, & Christianos inter se committit, Ergo nulletenùs est ferenda.

Sol. Vitio hoc sit *hominum*, non vanitate *doctrine*, quæ rectè intellecta fiduciam auget in salutis certitudine, ex indubitatis criteriis. 2. Tranquillat conscientiam, in Dei conservantis *immutabilitate*, excitat nos ad *medias amplexiendas* & persequendas, per quæ decrevit Deus, ut ad *salutem* perveniamus. Cumq; decretum hoc de *quolibet Individuo* sit Deo tantummodo notum, bene sperare omnes jubet de *seipsi*, & aliis, utcunq; deviantibus. Nam quis scit (secum quisque repudet) quid Deus de *nobis determinaverit*? siquidem qui nunc avertit faciem, potest me vel alios revocare, prout ipse decreverit, quando ipsi *viximus* fuerit. Confer. de *Absoluto Reprobationis Decret.* Lect. nostram primam.



Q U A E S T . II.

*An Ecclesia electorum in militantem
& triumphantem recte dividatur?
Aff. contra Socinianos.*

Q U I A,

1. **O**mnes animæ, ut Abraham, Isaac, & Jacob post dissolutionem à corpore, vivunt Deo. Luc. 20. 37. vivunt ergo ut membra alicujus Ecclesiæ, Sed non militantis hic, ergo triumphantis in cœlis, nec sufficit dicere ipsos vivere, quia victuri sunt post resurrectionem, nam *ζωσιν* (inquit Textus) actu vivunt, id est non desinunt esse vel subsistere inter dissolutionem, & resurrectionem corporis.

2. Christus pollicetur latroni. Amen dico tibi. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23. 43. Non secundum corpus proculdubio, sed animam. Animæ igitur in Domino morientium transiunt in sedes Beatorum, cum omnium eadem sit ratio (ubi aggregate triumphantem constituant Ecclesiam) nec valet *κρυπτόγεννος* Smalcii à priscis emendatum. Ego dico *Tibi hodie*, (ubi ponatur distinctio) & eris mecum in *Paradiso*, nempe post diem *Judicij*. Nam evertit hoc, 1. lectio *Syriaca*. Ego dico *tibi*, quia *hodie* eris mecum in *Paradiso*. & 2. *Hodie* illud *Saluatoris* respondet *Quando*] latronis. Siquidem illud *Quando* erit *Hodie*.

3. *Paulus* cupit dissolvi. Phil. 1. 23. Sed cur? Ut anima ejus soluta triumpharet in cœlis cum Christo, non ut extingueretur, vel dormiret, vel deferatur hic triumphus, usq; ad ultimum *Judicium*, quod & confirmat ultima vox *Stephani*, *spiritum*

spiritum, non deponentis in Cœmiterio, sed resignantis in Christi manus. Act. 7. 59. Et *Angeli promulgatio Beati apostoli* Ab hoc tempore, qui in Domino moriuntur, ob requiem iplis concessam, & operum retributionem ex Dei misericordia, quæ extinctis animabus aut dormientibus, nil omnino conferant. Apoc. 14. 13.

4. Hoc ad oculum quasi representat *Abrahe & ephylonis* diversa conditio, Luc. 16. 19. nec obstat, quod sit parabola, nam licet omnes circumstantiae non quadrent, ut de digito *Lazari*, & lingua *Divitis*, & hujusmodi, scopus tamen concludit, non expetandam esse à vivis mortuorum institutionem, 2. & ista habenda inter credita & concessa, dari cælum & infernum, & hujus gaudium triumphale, illius vero supplicium exitiale.

5. Triumphans haec Ecclesia graphicè delineatur in turba ista innumera, que evasisset afflictiones, & in sanguine agni dealbasset stolas; cuius sub eterno triumphant umbraculo. Apoc. 7. 9. &c. quod nisi de triumphante Ecclesia intelligi non possit.

6. Militantis Ecclesiæ perpetuitas stabilitur, Mat. 28. 20. Ego sum vobis *con usq; ad consummationem* facili 2. Porte inferorum non prevalebunt contra eam, Mat. 1. 6, 18. 3. Sinite *Zizania crescere usq; ad Messem*. Mat. 13. 30. quæ competunt regno spirituali à Daniele delineato. cap. 2. 44. Luc. 1. 33. h. e. Militanti Ecclesiæ.

7. Alter Christus sponsa destitueretur in terris, & regno excideret ob defectum subditorum. Contra illud. Eph. 5. 27. Seipsum tradidit pro ea, ut eam sisteret fibi gloriosam Ecclesiæ, non habentem maculam aut rugam. V. 25. 26. 27. & illud Pauli. Nunguid Deus repulit populum suum, Rom. 11. 1.

*Objiciunt Sociniani, Arminiani,
Anabaptistæ, Arabici.*

Ob. 1. Mortui amplius non sunt, Mat. 2. 18. Ergo non possumus Ecclesiam triumphantem constitutere.

Sol. Non sunt personæ, ut antea erant, hoc tamen non obstat, quo minus partes separatim maneant. 2. Non sunt, i.e. matris solamini, quia inter vivos esse desierunt, utcunq; autem corpus occidatur, anima non potest. Mat. 10. 28. unde post mortem apparent Moses & Elias animati. Mat. 17. 3. & meminit Petrus *animarum* incarceratarum. 1. Pet. 3. 19.

Ob. 2. Suscitatio defertur ad *ultimum diem*. Jo. 6. 39. 40. ut & vivificatio ad *adventum Christi*. 1. Cor. 15. 23. Ergo in illo interstitio inter diem *Judicii*, & mortem, animæ dormiunt, aut plane esse desierunt, tum demum suscitandi & vivificandi.

Sol. Suscitatio ista consistit non in animæ vivificatione, sed in *unione rursus cum corpore*, unde ad vitam restituitur persona.

Ob. 3. Mortui nil neverunt amplius, nec habent *ultra mortalem* Eccles. 9. 7. Ergo Ecclesia triumphantæ non potest ex his coalescere.

Sol. Vel dicta hæc erant sub persona *voluptuarii*, qui de *sensibilibus* tantum præceptibus philosophatur, 2. vel mortui nil sciunt, non *simpliciter*, sed de hujus mundi negotiis quia aliis occupantur, nec mercedem hic habituri sunt, quia ibidem illis reponitur. 3. Vel ex *externis eventibus* non estimandus est piorum & impiorum status, fluentibus enim & extremum quasi spirantibus *Judæis* celebrant *Affuerus* & *Haman* convivium. Hes. 3. 15.

Ob. 4. Unus est interitus hominum & jumentorum, & æqua utriusq; conditio, sicut moritur homo, sic & *ista moriuntur*, similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius, Eccles.

*Ob. 3. 19. & Quis scit an spiritus hominum ascendaat sursum
& spiritus iumentorum deorsum ibid. v. 21. At spiritus iumentorum separati non vivunt. Ergo nec hominum.*

Sol. Eadem est conditio Brutorum & hominum, quoad externam mutabilitatem & vanitatem hujus vitæ; in quibus conferuntur ab Ecclesiaste, non quoad futuram fælicitatem, aut infelicitatem in alio seculo, 2. & nemo norit ex sensu externo, sed ex fide quid inter sit inter spiritum hominis & bestie, post ipsius à corpore dissolutionem.

Ob. 5. Injuriolum videtur Triumphantes in cœlis ad iudicium & examen retrahere, & prepotenter anteā condemnatis, ulteriore ferre sententiam. Ergo in die tantum ultimo omnes animæ subibunt iudicium, cum rursus corporibus uniantur.

Sol. Judicium hoc publicum totius personæ, & privatum illud, quod antecesserat animæ, non mutat aliquid, sed perficit & absolvit quod erat inchoatum, sine cuiuspiam iuria.

Ob. 6. Si anime piorum triumphent in cœlis, magno cum fio incommodo, revocati fuerunt Lazarus & Tabitha post mortem ad irrequietam hujus saeculi militiam, quod Dei bonitati non videtur convenire.

Sol. Extraordinaria regulam non constituant, nec restitutio Lazarci aut Tabithæ invita, ipsorum obfuit felicitati, que in tantum cesserit honorem Salvatoris.

Ob. 7. Patres defuncti ante Christi adventum non obtinuerunt promissiones, Heb. 11. 39. Ergo nec anime piorum jam à corpore separatae, quoniam eorum omnium eadem est ratio.

Sol. Non loquitur Texius de promissionibus gloriae, sed enarrat de Christo incarnato, h. e. Christum non viderint missum, quem præviderunt promissum. Non exclusit tamen fuerunt ab incarnationis beneficio, sed reservati ad illud, ut horum sicut confidantia, v. 40.



QVÆSTIO. III.

*An Ecclesia militans semper sit gloriōsè visibilis? Neg.
Contra Pontificios.*

QVIA.

1. **E**cclēsia militans est vel *Catholica*, vel *particularis*.
Catholica non est omnino *visibilis* oculis corporeis, quia fidei est *objectum*. Credo Ecclesiam *Catholicam*, in *Symbolo Apostolico*, & fides est *argumentum* non *apparentium*. Heb. 11. 1. *Particulares autem omnes Ecclesie defectibus, & mutationibus sunt subjecte*, ut & *Ecclesie Asiatica*, Apoc. 1. 2. & iste *Ecclesie Corinthiaca*, *Galatarum* &c. Et, reliquæ, ad quas scripsit S. Paulus Epistolas, Ergo nulla fuit *semper gloriōsè visibilis* Ecclesia.

2. Non veniet regnum Dei, ita ut *observari* possit, neque dicent, esse hic, aut esse illuc, regnum enim Dei intra vos est, Luc. 17. 20. sed istud regnum Dei est Ecclesia Dei militans. Ergo non ex pompa, aut splendore externo est estimandum, quæ patent oculis, sed ex *unione interna* cum Christo per fidem, & communione cum proximiis per charitatem, & consensu cum verbo Dei quoad doctrinam.

3. Ecclesia est *corpus Christi mysticum*, 1. Cor: 12. 27. Eph. 1. 23. *Domus Dei spiritualis*, 1. Pet. 2. 5. Et non est *Iudeus*, qui in *præpuio* est, sed *qualis est in abscondo*, cuius laus non ab *hominibus*, sed ex Deo est, Rom. 2. 28, 29. Atqui talia *mystica* & *spiritualia affectum* effugiunt. Ergo non sunt *gloriōsè visibilia*.

43 Novit

4. Novit tantum Dominus, qui sunt *sui*. 2. Tim. 2. 19. unde numerus iste dicitur *tertius conclusus*, & *tertius signatus* in Canticis, adeo ut de membris hujus Ecclesiae nemo nisi ex effectis fidei & charitatis judicare possit. Aug. cont. *Donatistis*. I. 5. c. 2. intuetur enim Dominus non ~~secundorum~~, sed ~~tertium~~ Sam. 1. 16. 7. ideoq; *templum* quod hominum videatur *speciosum* & *spatiosum*, à Domino visitante *spelunca latronum* inveniatur.

5. Prædictit Christus discipulis. *Amen dico vobis*, quia *plorabilis*, & *flebitis* vos, mundus autem *gaudebit*, Joh. 16. 20. 33. In mundo *pressuram habebitis*. Per multas *tribulationes* oportet nos intrare in regnum Dei, Act. 14. 22. Omnes qui *p̄e vivere volunt in Christo Jesu*, *persecutionem patientur* 2. Tim. 3. 12. ut sub *Pharaone*, *Nebuchadnezar*, *Antiocho*, Ecclesia *Judaica*. Sub *Ethnicis*, *hereticis*, & *Antichristi* tyrannide Ecclesia *Christianæ*. Quomodo igitur *felicitas externa temporalis*, quâ mundo fiat *visibilis*, vera ejus potest esse nota, ut vult *Bellarminus*, cum in hac *visibilitate* cedat hodie *Romanæ Ecclesia Mahometanis & Ethnicis*.

6. Septem ista hominum *milia*, qui *Eliam Prophetam* latebant, veram constituebant *Ecclesiam*. 1. Reg. 19. 18. At in *publicum* non prodibant aspectum, ut essent Ecclesia *visibilis*. Ergo concedenda est aliqua Ecclesia *invisibilis*, non *in se*, sed *mundo*, quæ tantum abest, ut sit *gloriosè conspicua*, ut locum ubi *caput* reclinet, cum servatore non inveniat.

7. Mulier fugit in *Eremum*, ibi; latitat, *Draco* illam persequitur ut ~~monachos~~ *psalms* eam efficiat, Apoc. 12. 15. h.e. fluminis ab eo egredito absorbeat. 2. Conculta est *Civitas sancta* ab hostibus, Apoc. 11. 2. 3. Occupabit *terram* iste *templo* Dei, 2. Thess. 2. 8. & *magnos* & *parvos* coget ad ipsius obsequium, aut *interficiet*. Apoc. 13. 15. Atqui ista omnia *certamina* & afflictiones prædicunt *militanti Ecclesiæ*. Ergo non expellendum est, ut ea sit in hoc mundo *gloriosè visibilis*, sed ut *Luna*, (cui conferunt illam *Patres*) modo nube *obducta*, modò *corniculata*, aut *dimidiata*, modò *laborans* sub *Eclipsi* observetur.

Objectiones.

Ob. IN sole posuit Tabernaculum suum, Psal. 19.5. h.e.in manifesto posuit Ecclesiam suam. Aug. Bellar. de milit. Eccles. 1.3.c.12. Ergo Ecclesia est semper gloriosè visibilis.

Sol. At Sol aliquoties nubibus occultatur, nonnunquam Ecclesiam patitur, quavis nocte sub Horizonte deprimitur, unde non semper gloriosè est conspicuus. 2. Textus non (ut vulgaris) Hebraicè sic se habet. *Soli* posuit Tabernaculum in iplis, nempe in celis. Dedit Deus soli locum gloriosum. Quid hoc ad Ecclesiam? 3. Augustini accommodatio Allegorica, illustrat tantum, non probat. Non negamus nos Ecclesiam Catholicam in multis particularibus esse visibilem: afferimus interim eam aliquando posse ad tales redigi angustias, ut publicè non appareat. Quemadmodum factum fuit in tempore passionis Christi, & futurum sub Antichristo. Nam cum venerit filius hominis, num fidem inveniet in terra? Luc. 18.8.

Ob. 2. Civitas supra montem posita non potest abscondi, Mat. 5.14. sic ut confluant ad eam omnes gentes. Isa. 2.2. Sed ista Civitas est Ecclesia. Aug. de unitate Ecclesie. cap. 14. Ergo Ecclesia non potest occultari.

Sol. Non Ecclesiam, sed Apostolos in primo illo loco respicit Salvator, quorum doctrinam & conversationem monet totius mundi censuris esse exposita, unde incumbit illis, ut pie & sollicitè se gerant. 2. Mons iste est conspicuus eum quarentibus in Scripturis, non in pompativo superstitionum apparatu. 3. nihilominus mons talis & civitas sic potest nubibus & caligine obduci, ut aliquoties effectum fugiat.

Ob. 3. Atendite vobis, & universo gregi, in quo S. S. posuit vos Episcopos, regere Ecclesiam Dei, Act. 20.28. Sed quomodo poterant regere Ecclesiam Dei, quam non noverant. Bellarm. V.S.

Sol.

Sol. Regunt Episcopi Ecclesiam quoad exteram professiōnem & disciplinam, non quoad internam cum Christo unionem, ubi Rectores & Subditi possunt esse Seductores, & Seducti, ut videatur ibi vera Ecclesia, quae non est 2. ubi non unus Episcopus Ecclesiam regit Catholicam, conspicuam & gloriosam, sed particularis particularē suam Dioceſin, pro ut S. Sto. videntur.

Ob. 4. Hæc tibi scribo Fili Timothee, ut scias quomodo te oportet conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna, & stabilimentum veritatis. 1. Tim. 3. 15. At sane non poterat in ea conversari, nisi sciret quānam esset, & columnæ & firmamentum sunt satis visibilia.

Sol. Non negaverit quispiam Ecclesiam aliquoties florere, inquit p̄ius pastor conspicuam navet operam, illud tamen non obstat, quo minus percutiatur pastor, & distrahanter oves, dum hypocritæ Ecclesiaz obrudunt larvam pro Christi sponsa, & columnas jactant, & firmamenta, absq; Scripturæ fundamento, sic ut talia externa conficiantur, dum opprimantur, & lateant genuina membra vera Ecclesiaz.

Ob. 5. Dic Ecclesiaz, inquit Salvator, ubi finiantur lites, quod si litigantes Ecclesiam non audiant, sint tanquam Ethnici & publicani. Mat. 18. 17. At hoc fieri non potest, si invisibilis statuatur Ecclesia.

Sol. Per Ecclesiam hic Salvator non intelligit Romanam, quæ adhuc non vagiebat in cunis, sed quemlibet particularē cœtum, etiam ubi duo vel tres in nomine Domini congregentur, cuius litigantes sunt membra. V. 20. 2. Nil statuitur igitur hic, ut quelibet particularis Ecclesia Romanam appellat, ut omnium Dominam spectatissimam, & glorioſissimam ad finiendas lites, cum duo vel tres juxta Domini dictamen, minori cum molestia, strepitu & impensis domi transigant negotium.

Ob. 6. Si opertum est Evangelium nostrum, iis qui pereunt opertum est. 2. Cor. 4. 3. Ecce Pauli censuram adversus omnes qui affirmant Evangelium posse abscondi.

Sol. Aliud est Evangelium, aliud Ecclesia, potest enim esse factio aliqua, fastuosa & glorioſa, quæ arroget libi nomen Ecclesiaz

sic Catholice, dūm Evangelium ē manibus expertentium prorsus subducat, aut commentis suis traditionariis penitus pervertat & abscondat. Videat autem Roma ne pereat ob talēm imposturam. 2. Nec semper deprehenditur veram illic ēsse Ecclesiam, ubi cōetus aliqui clamoribus crepant Evangelium. Videlimus enim cōtum hominum, qui ēst Ecclesia, sed quid cōtus iste sit Ecclesia non videlimus, sed credimus, *Bell. I. 3 de milit. Eccl. c. 15.* Ergo homines tantum sunt objectum visus, Ecclesia fidei. Ergo Ecclesia quā Ecclesia ex Cardinalis confessione non ēst visibilis, quid nos verum ēsse contendimus.

Ob. 7. Si Ecclesia aliquando sit invisibilis, periclitabitur eorum salus, qui ab extra eam querunt, vel cupiunt illi aggregari. 2. Deinde invisibilis ista Ecclesia vel fidem suam profitetur, vel non. Si non, non ēst Ecclesia, nam ut corde creditur ad Justitiam, sic ore fit confessio ad salutem. Rom. 10. Siu fidem profitatur, quomodo ēst invisibilis?

Sol. Fidem profitetur privatim, ut potest, non publicè ut cupit, paratus semper ad publicam fidei *Apologiam*, & *Martyrium* ob eandem subeundum, si res exigerit. 1. Pet. 3. 15. 2. veritatem proficeri & latere non sunt aeviata, nam qui in occulto, cum aliter non potest, sic profitetur, palam à Domino remunerabitur. Summa est. Ecclesiaz veritatem non estimandam ēsse ex aspectabili, & externa pompa & gloria, sed ex pura verbi prædicatione, & sincera sacramentorum administratione, juxta sacra Scripturae indubitatam normam, quod uberior patebit in sequentibus.

QVÆSTIO.



QUÆSTIO IV.

*An Ecclesiæ visibilis determinatio,
sive in Concilio, sive alias, sit errori,
& examini subjecta? Aff.*

QUAEST.

OMNES homines *erroribus* sunt obnoxii, Romi. 3.4.
2. Ex parte tantum, scimus, & ex parte prophetarum. 1. Cor. 13.9. 3. Tu qui fide stas, noli alium
sapere, sed time. Rom. 11. 20. & qui existimat stare, videat ne
cadat, 1. Cor. 10. 12. Ergo vel seorsim vel junctim sumpti,
omnes homines possunt errare, labi, decipi,

2. Promissiones de veritate retinenda nouæ absolute sunt
sed conditionales, ut Dicebat. Ergo Jesus ad eos qui crediderunt
ei, si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, &
cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Job. 8.31.
quam neglexerunt conditionem, multi discipulorum, qui pedem
retulerunt, nec amplius cum eo versabantur. Jo.6.66.

3. De facto erravit U. T. Ecclesia in erigendo vitulo au-
reo. Exod. 32. 2. In colendis idolis, sic ut diu manserit sine
Deo vero, & absq; sacerdote, doctore, & absq; lege. 2.Chron. 15.
3. Sic in N. T. sub Apostolis, Galatae errarunt in *Justificati-*
onis, Corinthii in *Resurrectionis* Articulo. Ergo hoc Ecclesi-
æ cuiusvis seculi, potuit, & potest obvenire.

4. Prædictum erat à Servatore ut excitarentur pseudo-
christi, & pseudoprophetæ, & ederent signa magna & prodiga, ita ut
seducant (si fieri possit) ipsos electos. Mat. 24. 24. sic à
Paulo. Ego scio quoniam intrabunt post discessione mœam

lupi graves intet vos, non parcentes gregi, & ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut discipulos post se abstrahant. Act. 20. 29. 30. 3. Nec aliter Petrus fuerunt etiam pseudopropheete in populo, & inter vos erunt falsi doctores, qui subintroducent hereses exitiales, & eum, qui emit eos Dominum negantes, quos sequentur multi, per quos via veritatis blasphemabitur factis sermonibus, populum Dei negotiantes. 2. Pet. 2. 1-2. 3. Ergo felicitate ab unoquoque omnia, pro cuiusq; modulo sunt probanda, ut quod bonum est retinent, 1. Thess. 5. 21.

5. Constat Concilia generalia, praecedentium Conciliorum generalium decreta in rebus ad salutem spectantibus refixisse, & damnasse, ut Conciliuna Ariminense, Niceni primi, Chalcedonense, Ephesini secundi, Florentinum, Constantiense & Basiliense &c. sic Orientalia Occidentalibus, & Papas Papis contradictientes quis non observavit?

6. Jubemur probare spiritus an fint à Deo. 1. Joh. 4. 1. Scrutari Scripturas, Jo. 5. 39. & laudantur Beræenses, qui Doctrinam Pauli revocarunt ad Scripturæ examen, Act. 17. 11. Sed Ecclesiæ alicujus infallibilitatis ista omnia excluderet, Ergo non est admittenda.

7. Si infallibilis sit Ecclesia, tum vel Catholica, vel aliqua particularis, sed de Catholica non est controversia, quæ includit Christum & Apostolos (& est omnium locorum, & temporum) nulli errori obnoxios. Particularis autem quevis ab erroribus non potest esse immunita, quia tum nunquam opus esset aliqua in illa reformatione, per Concilia, Prælatos, vel Pastores, quod est contra præsumtus Romanæ Ecclesiæ, quæ in Concilio Tridentino & aliâs, multa tam in moribus, quam doctrina, reformanda decrevit.

Objectiones præcipue Pontificiorum.

Ob. 1. **C**olumna & firmamentum veritatis non potest errare, nam ita citò rueret totum edificium. Sed talis est Ecclesia. 1. Tim. 3. 16. Ergo non potest errare.

Sol. Textus hic quamlibet Ecclesiam & quæcumque ac Romanam respicit, & Ephesinam potius, quam Romanam, quia Timotheus erat ipsius Pastor, eo tempore, quo Paulus hanc, ad illam scriptit Epistolam. 2. Annecti possunt haec verba non præcedenti Ecclesiæ, sed consequenti doctrina, ut ita fluant. Columna & firmamentum veritatis & manifeste magnum pietatis mysterium, Deum manifestum esse in carne, justificatum in spiritu &c. 3. vel statuit hic ipse Timotheus columnam & firmamentum veritatis, juxta illud. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. Apoc. 3. 12. 4. vel ostendunt verba ubi, non unde querenda sit veritas. Ubi? In Ecclesia. Unde? ex Scriptura, cujus custos & præcepto est Ecclesia.

Ob. 2. Corpus Christi & sponsa non errori subjicitur, hoc enim cederet in capitib; & sponsi opprobrium; sed Deus dedit Christum caput super omnia ipsi Ecclesiæ, Ephes. 1. 22. 23. & 5. 23. Ergo Ecclesia non potest errare.

Sol. Haud aliter Christus est Ecclesiæ caput, quam vir mulieris, Ephes. 5. 23. at mulier semper ductum viri non sequitur. Ergo viro non errante, illa potest errare. 2. Alia est ratio membrorum corporis Physici, alia mystici; In mystico enim corpore quot membra sunt, tot possunt esse voluntates quæ diversis ferantur motibus, dum in physico membra singula ab una voluntate pendeant. Instant. Sed S. S. ducet Ecclesiæ in omnem veritatem. Job. 16. 13. Ref. Non dicit Ecclesiæ, sed vos. i. e. Apostolos ducet in omnem veritatem, non omnes successores ad eandem mensuram; vel dicit Ethicæ,

per

Cameron.

per precepta & suasiones directivè, non physice, & effectivè per efficacem tractionem. Unde cùm ad omnīcm veritatem S. S. ducat, paucissimi sunt, qui ipsius ductum sequantur, & pauciores forsitan ex Romana Hierarchia, quam ex aliis obscurioribus Ecclesiis.

Ob. 3. Obliganur sub *Anathematis* pœnâ credere Ecclesiae in omnibus. Siquidèm Ecclesiam non audiverit, sit tibi tanquam *Ethnicus*, & *Publicanus*. Mat. 18.17. At iniquum esset tam gravi pena obligare ad assentiendum rebus incertis, & interdum falsis, *Bellarminus*.

Sol. Illud (in omnibus) Jesuiticum est additamentum, non textus firmamentum. In omnibus autem obediendum est Ecclesiae in nomine Christi congregatae, & juxta verbum ipsius precipienti, ibid. 20. non, coacte cuivis Synagoge sua placita intonanti sub *Anathematis* Fulmine, 2. loquitur *Textus de litibus privatis* componendis, non publicis fidei negotiis. Ubi mindus solet errare cætus quam personæ privatae. 3. ostendunt Papicole, quare hoc (Dic Ecclesiae) potius Romanam, quam *Anglicanam* aut quamvis aliam respiceret Ecclesiam, vel quo modo dissidentium & litigantium Ecclesiarum, aut Conciliorum lites hoc Dic Ecclesiae sopiret.

Ob. 4. Ecclesia representata in Concilio non potest errare, quia tum nil esset certi, quod populus sequeretur, qui tamen tenetur suos sequi pastores. Qui vos, audit me audit. Luc. 10.16. & quæcunq; dixerint facite, Mat. 23.3.

Sol. In Concilio aliquoties major pars vincat meliorem; non necesse est igitur ut ad *Synodi* fistulâ semper saltet populus qui nihilominus semper inveniat aliquos pastores, à partibus veritatis protestantes, adversus seductores, & habet in medio Scripturæ normam, ad quam expendant cum *Beraensibus* quicquid illis à *Prælatis* proponitur, 2. Tenetur igitur populus pastores sequi non absolute, dum propria cudent decreta, sed conditionate, & caue, quando quæ Dei sunt, loquuntur 3. Pastores, quos audiri vult *Christus*, fuerunt septuaginta *Discipuli* ab ipso immediatè missi & instructi, quod omnibus Successoribus non contigit. Nec cathedram *Mosis* occipantes ulterius

ulterius fuerunt audiendi, quām Mōsis prædicarent doctrinam, quod ibidem per cathedram significatur; Alias fermentum ipsorum cœendum præcipit Dominus, Mat. 16.6. Eosq; proprias urgentes Traditiones, eacos, & stultos appellat. Mat. 23, 17. Privilegium est igitur doctrinæ Mōsaicæ, ut non esset erronea, non Doctrinæ, ut illi non errarent.

Ob. 5. Spiritus S. ita papali cathedrae alligatur, & assistit, ut licet æque impius sit Papa ac Caiphæs, quia Pontifex tamē & Petri Successor, non potest aliquid contra fidem & mores publicè decernere, quo seducatur obsequens illi Ecclesia, quia ut Caiphæs in tali negotio non à seipso loquitur, sed prophetat, Joh. 11.51,

Sol. Dignum patellæ operculum, ut Cajaphæ prophetia palpibus oraculis patrocinetur. Sed ex facto particulari & extraordinariori non elicetur, & transmittitur Ius generale, non magis quam ex Aſinna Prophetæ reprehensione expectanda essent hodie & admittenda aſinna concilia. 2. Non adfuit postea huic Cajaphæ spiritus propheticus, quando Servatorem postulat Blasphemie, eumq; Crucis addicit. Mat. 26.59. 3. Ex accidenti prophetavit Cajaphæs, non ex proprio sensu, sed ex Dei dispositione, Mori enim pro populo, vel intelligatur ob populi Redemtionem à peccatis, quod voluit Deus, vel ob populi conservationem à Romanis, quod urgebat Cajaphæs, sic ut mori ejus pro populo, sit mori præ populo, ne Christus ansam in Romanos rebellandi illis præberet, à quibus penitus extirparentur.

Ob. 6. Promissum extat de Ecclesia sub Christo; Erit ibi semita, & via Sanctitatis vocabitur, non transibit per eam pollutus & hæc erit vobis directavia, & stulti non errabunt in ea, Esa. 35. 8. nec docebit vir ultra proximum suum, omnes enim cognoscent me, Jer. 31. 34. Heb. 8.11. Ergo multo minus prælati, aut Ecclesia tota potest errare.

Sol. Æquè hoc eximit privatos omnes ab errore, ac prelatos, vel totam Ecclesiam. 2. Non loquuntur prophetæ de immunitate ab errore, sed à legis iugo, & obscuritate, quod tolleret Evangelium sub novo fædere; nam sequitur. *Ego propitiatus iniquitatibus*

iniquitatibus ipsorum, & peccatorum eorum non recordabor amplius.

Ob.7. Christus seipsum tradidit pro Ecclesia, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo, ut sisteret eam gloriæ, non habentem maculam, aut rugam, aut quicquam hujusmodi, sed ut sit sancta & incupata. Eph.5.25.26.27.

Sol. Aequæ omnes particulares Ecclesiæ ac Romanam respicit textus, & Ephesinam immediatius, quam Romanam, quia illi datur hæc Epistola. 2. Catholica hic intelligitur Ecclesia, objectum fidei non affectus, quam in via gradatim sanctificat sponsus, ut plenè appareat sine ruga & macula in patria. 3. unde habet Textus, ut sanctificaret & sisteret in futuro, non quod plenè sit sanctificata, & sine ruga, & macula in transitu.



QUESTIO V.

An penes concilium generale sit suprema in terris litium Ecclesiasticarum decisio? Aff.

Concilium hic supponitur legitimum ratione, 1. Convocantium, 2. Convocatorum, 3. rerum discutiendarum, 4. Scripturam habens pro norma certissima, 5. non pro cuiusvis capitu vel raptu, sed Antiquorum & Recentiorum collatione interpretandum, 6. nec figitur hic finalis dogmatum determinatio, sed dogmatizantibus pro tempore & loco impositum silentium ne turbent Ecclesiam, 7. cuius supremam esse decisionem statuimus, quia non restat aliud in terris Ecclesiasticum Tribunal, ad quod fieri potest à tali Concilio Appellatio. Quod constat ex

§. I. De Natura Ecclesiæ 155

1. Naturæ & Rationis dictamine, ordinem expeditum libibus dirimendis in omnibus Controversiis necessariis ad salutem suggestente; Sic *Scriba Ephesinus* revocat tumultuantes ad legitimam Synodum. Act. 19.39. Politici summi momenti diffidia ad Dietas & Parliamenta transferunt, à quibus non datur Appellatio, quod in Theologicis religiosis est observandum.
2. Ex sanedrim *Judeorion*, cui delete fuerunt omnes lites. * Quibus fidem facit illud *Servatoris*, Reus erit Concilii. * v de Conciones Episcopi Mat. 5. 22.
3. Ex Servatoris prescripto, Dic Ecclesiæ, Mat. 18.27. quæ ^{inten.} Dr nisi Auctoritatem summam haberet contumaces corripiendi, frustanea videretur prescriptio. Andrew's in Exod. 17.
4. Ex Celeberrima Synodo Hierosolymitana, Act. 15. ad quam reliqua omnia concilia sunt conformanda.
5. Ex praxi primitivæ Ecclesiæ, quæ *Symbola* credendum, formulas orandi, Canones Disciplinæ ex Scripturis cincinnata reliquerunt posteris, ad pacis vinculum conservandum.
6. Ex continuatione sub Imperatoribus Christianis, ad hereses exterminandas Schismata tollenda, lupos à caulis arcendos, & luxata consolidanda. Quod factum fuit in quatuor primis conciliis, Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino & Chalcedonensi & insequentibus aliquibus Grecis, & Latinis.
7. Ex consensu Reformatum eisdem vestigiis insistentium, ut patet in pluribus conventibus, & nupera Dordracena ad Pelagianismum, Arminianismum, & Socinianismum reprimendum.

Objectiones.

Ob. 1. Scriptura in medio posita, est sufficiens ad lites tollendas medium; Ergo Concilia sunt supervacanea.

Sol. Non controvertitur *Scripture* *authoritas*, aut *sufficien-*
tia, sed *interpretatio*, & *applicatio*, de quibus litigant *instabiles*.
 2. *Pet. 3. 16.* quos comprimant *Concilia* *authoritate reverentia-*
li, *directive*, & *coactivi*, utcunq; non ad *credendum*, saltēni ad
cobibendum ne ulterius spargant *Zizania*.

Ob. 2. *Corcilia* poslīt errare & invicem contradicere: Ergo
 non innitendum est illorum *decretis* de *Scripturę* *sensu*, aut
Canonibus, de *Disciplina*, aut in *cultu*, de agendi modo.

Sol. Fallibilitas hæc inculcat *castelam*, & *jugem* *Divini*
auxiliū implorationem, non excludit ab officiū *executione* con-
gregatis imposita, Sic *vīsus falli* potest. Ergo *oculis* non
 utendum? Sufficit frequentius non falli, immo vix unquam
 piè, & sincerè agentes in legitimis *Conciliis* cespitarunt.

Ob. 3. Impossibile est ut *concilia* *œcumēnica* hodie coeant,
 ob. 1. *distractionem* convocantium. 2. *dissensum* de personis
convocandis. 3. de *Præside* & *suffragiis* admittendis. Ergo fru-
 strā erit hoc remedium ad *lites tollendas* aut *sopiedas*.

Sol. Oecumenicum habeatur non *absolutè*, in quo omnes
 coeant Ecclesiæ, sed *Synedochicè*, vel *Antonomasticè*, ut *Nice-*
num quia *eminentiorum* Ecclesiæ *interfuerunt Episcopi*.
 2. Illi verò vel alii *Deputati* à *principibus* *christianis*, aut *Le-*
gati, repræsentant Ecclesiæ *particulares*. 3. è quibus ipsi eli-
 gant *Præsidem* per *suffragia*, in sequentibus *decisionibus* ad-
 mittenda.

Ob. 4. In suffragiis ferendis cum necesse sit ut *pauciores*
 cedant *pluribus*, scipiùs contingat, ut pars *corruptior* vincat *pu-*
riorem, (ut factum in *Conciliis Arrianorum*) & fieret hodiè à
Papistis, *Orthodoxos* numero *superantibus*, contra illud, non se-
 queris *turbam* ad faciendum *malum*; nec in *judicio plurimo-*
rum *acquiesces sententiæ*, ut à *vero* devies. *Exod. 23. 2.*

Sol. Non queritur quid hodiè potest fieri, inter tot *præjudi-*
cia & *partium* *studia*, sed quid fieri debet, aut potest inter *pios*,
sedatos, & *veritatis cupidos*, ad normam *Concilii Apostolici*,
A&t. 15.

Ob. 5. Dubium semper remanebit de *Canonum Synodico-*
rum

rum sensu, & què ac de *Scripture interpretatione*, sic ut progressus fiererin infinitum. Unde *Nazianzenis*, fructum nullum ex *Synodis* percipiendum prædicat. Et *Augustinus* profitetur se non teneri *Ariminensi* aut *Nicena* Synodo, sed recurrere ad *Scripturæ positiæ* in medio, ut juxta eas res cum re, ratio cum ratione decerteret.

Sol. Perversis & vitilitigatoriis nil satisfacit: sed ingenui & ingeniosi *Patrum decisiones* reverenter habent. *Nazianzenus* autem & *Augustinus* non perstringunt *Conciliorum institutum*, sed eventus infelices, ex litigantium factiosis studiis. *Abusus* autem aliquorum non tollit rerum usum salutarem.

Ob. 6. Cæcum excommunicatum per *Synodon* solatur & recipit *Salvator*. *Joh. 9.38.* Ergo authoritas *Synodi* in *Censuris* non est magni facienda.

Sol. Nil detrahit *Salvator* *Synodi* autoritati, sed factio illius *Synodi injusto*, cuius manifesta tyrannis in procedendi modo erat omnibus conspicua.

Ob. 7. Suavius & certius lites componantur, vel per *recessum* ad *Papæ infallibilitatem*, vel ad *Præbyterorum conventus*: Ergo non opus est hoc ultimo *Concilii oecumenici* remedio.

Sol. *Pape* & *Presbyterorum tribunalia* erexit hominum non ferenda *ambitio*, de quibus compertum est quid expetandum. 2. inter dissidentes *Dœctores* aut *Cœtus particulares*, interponant se *conventus Provinciales*, aut in *ditione sua Nationales* per *magistratum legitimum* convocati. 3. At ubi *Nationales Ecclesiæ* per *hæreses* & *schismata* in partes abeunt, non aliud occurrit exploratum *remedium*, præter *Concilium liberum* & *Oecumenicum* in nomine Christi cengregatum.

Q U A E S T . VI.

An ordinata Evangelii promulgatio & solennis sacramentorum Ad ministratio, in publicis conventibus, characteres sunt præcipui visibilis alicujus Ecclesiæ Aff.

Q U I A,

1. **N**ota præcipua Ecclesiæ est sequi dominum, & exequi mandata coelestis pastoris. Oves enim Christi vocem ejus audium, & illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus, alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo Joh. 10.3.4.5. Corde creditur ad Justitiam, ore fit confessio ad salutem Rom. 10. 10. Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, Joh. 8.31. At innoteſcunt ista præcipue in predicatione verbi, & juxta illud in recta Sacramentorum administratione. Ergo istæ sunt præcipua Ecclesiæ notæ.

2. Ista sunt notæ verae Ecclesiæ, quibus positis ponitur Ecclesia, & sublatis tollitur, sed positâ verbi predicatione, & rectâ Sacramentorum administratione, Ecclesia visibilis agnoscitur, & iisdem sublatis, tollitur, Mat. 28.19.22.29.

3. In quo Apostolica Ecclesia apparuit ab aliis cœtibus distincta, illud habendum pro certa Ecclesiæ nota; sed perdurabant credentes in doctrina Apostolorum, & communicatione & fratione panis, & orationibus, quæ sub verbi predicatione, & sacramentorum administratione comprehenduntur. Act. 2.42. Ergo istæ sunt visibilis Ecclesiæ notæ.

4. Verbi

4. Verbi *prædicationi*, & *Sacramentorum ad iñstitutioni*
institutio cuiusvis Ecclesiæ *constitutio* & *collapse restitutio*.
Eph. 2.20. Joh. 8.47. Ergo ista fundamenta conspicua præcipue Ecclesiæ quamvis notam reddant, quo spectant & ista,
Cenit vos per Evangelium, 1. Cor. 4.15. Cenit nos in sermo-
ne veritatis, ut essemus trinitie. *Jac. 1.23.*

5. Quæ maximè manifestant Unionem cum Christo ca-
pite, & communionem membrorum inter se, habendæ sunt pro
principiis Ecclesiæ notis. Sed hoc faciunt verbi *prædicatio*, &
sacramentorum administratio, juxta Scripturæ normam, ubi
unus Dominus, una fides, unum baptisma. Eph. 4.5. Ubi vero
ista sunt conspicua, necesse est ut conspiciatur vera Ecclesia,
quæ eo verior & sincerior est habenda, prout ista verius &
sincerius in ea peraguntur.

6. Judaica Ecclesia habita erat sapiens & intelligens à
populis extraneis, ex observatione mandatorum celestium.
Deut. 4.6. Hoc autem ab Ethniciis observari non potuit, nisi
in Scripturæ agnitione, prædicatione, & præceptorum im-
pletione, Juxta legem & testimonium, quod si non dixerint
juxta verbum hoc, non esset in ipsis matutina lux. *Esa. 8.20.*

7. Ex iisdem & non aliis notis patres æstimandam &
probandum docuerunt *veritatem*, & *sinceritatem* cuiusvis
Ecclesiæ. Græci, 1. Si discipuli estis *Evangeliorum*, per *Scripturas* incedite. Athanas. de Incarn. Dom. 2. Quicunq; discors
est à divina Scriptura, idem *alienus* est à sancta catholica Ecclesiæ. Epiphanius contra Montanistas hæref. 48. 3. Ubi sunt
qui Ecclesiæ multitudine definiunt? Hi habent vulgus, nos
fidem, illi *aurum*, & *argentum*, nos repurgatam fidei doctrinam,
Nazian. oratione ad Arrianos. 4. Quænam sit vera aut fuga-
ta Ecclesia, quomodo decernendum sit, solummodò per
Scripturas & charitatem ostendit autor operis *Imperfecti*, Chry-
softomo ascripi in *Mattheum*: Hom. 49. & ipse Chrysost. in eundem Hom. 4. Latini. 5. Misera est Ecclesia & deploranda,
ubi patrocinari Deo, humana creduntur, quæ à palatio sumit
dignitatem, *edičiis regum congregatur*, & *suffragiis* commen-
datur. Unum monco. Cavete *Antichristum*, malè enim vos

parietum amor cœpit, male Ecclesiam Dei in Tectis, edificijs, veneramini. --- Montes mihi & sylva & lacus, & carceres, & voragine sunt tutiores. *Hilarius contra Auxentium Arianum*. 6. Ecclesia non in *parietibus*, sed dogmatum veritate consitit, Hieron. in Psal. 133. ¶ 7. In Scripturis didicimus Christum, in Scripturis didicimus Ecclesiam. Aug. Epist. 166. Has Scripturas communiter habemus, quare non in iis, & Christum & Ecclesiam communiter retinemus? ibid. Et in verbis capiis sui Domini nostri Jesu Christi querenda est Ecclesia, qui optime novit corpus suum, contra Epistolam Petilliiani Donatistæ cap. 2.3.4.

Objectiones.

Ob. 1. **N**otæ quæ incertò tantum & probabiliter indicant Ecclesiam, pro genuinis non sunt habendæ. Atquî tales sunt *verbi prædicatio*, & *Sacramentorum administratio*, non enim indicant, quinam sunt electi, qui veram sollempnem constituunt Ecclesiam, sed ostendunt solum cœtum, inter quos forsitan inveniatur Ecclesia, unde habeatur ex istis notis, ubi lateat potius, quam ubi pateat Ecclesia. Videlicet Cœtum qui est Ecclesia, sed quod Cœtus iste sit Ecclesia non videmus. Bellar.

Sol. Quæstio non est de notis Ecclesiæ *Invisibilis*, quam Deus tantum novit, sed *visibilis* cui nos tuto possumus adiungere. Tudo autem hoc à nobis fiat, ubi conspicua est pura verbi prædicatio & recta *Sacramentorum administratio*.

Ob. 2. Notæ debent esse propriae non communes, aliter cœtum fideliom, à cœtu malignantium non distinguerent, sed omnes sc̄iæ jactant se habere puram verbi prædicationem, & *Sacramentorum administrationem*, quæ ac iij qui ipsis adversantur. Ergo istæ non sunt notæ distinguentes.

Sol. Aliud est *jactare*, aliud *habere*, aliud *arrogare*, aliud *possidere*, omnes sibi vindicent Catholicam veritatem, sed an possideant

possident nec ne expensam est ad Scripturam, infallibilem Sanctuarium statuunt, cui ut magis vel minus quadrent variantes sententiae, eo magis minusve probande habeantur.

Ob. 3. Notæ debent esse notiores ea re cuius sunt notæ, nam à notioribus ad ignorantia semper assurgit cognitio. At Ecclesia ipsa est notior hisce notis, nam ex Ecclesia descendunt quænam sit pura verbi prædicatio, & Sacramentorum administrationis & non contra. Ergo Ecclesia potius est nota veræ prædicationis, & administrationis, quam istæ statuantur notæ Ecclesiæ.

Sol. Non credenti aliquando notior esse potest Ecclesia quam Scriptura, sed non verbi prædicatione, quia per actum talem Ecclesia non credentem ad se allicit. At fidelis hoc habet semper pro fundamento, Scripturam esse Ecclesiæ *xp̄istip̄or̄*. Ergo cum inter discrepantes cœtus, has sitet cui se tutò adjungat, ut vere Ecclesiæ, facile percipiet ex verbi prædicatione, & administratione Sacramentorum. Nam prout ista consentiantur vel dissentient à verbo Dei, sic estimanda est hæc vel illa particularis Ecclesia. Ecclesia autem est *τὸν Χαριτόνον*, illud quod queritur, unde non potest esse medium per quod queratur.

Ob. 4. Notæ debent esse inseparabiles à re cuius sunt notæ, aliter non semper, sed aliquando tantum eam indicarent, sed Ecclesiæ nonnullæ destituuntur verâ doctrinâ, & usu Sacramentorum, dum manent tamen Ecclesiæ Dei, ut Galatae infecti *Judaismo*, & Corinthii negantes Resurrectionem, quæ tamen Ecclesiæ Dei ab Apostolo appellantur. Gal. 1. 2. 1. Cor.

1. 2.

Sol. Non omnis corruptio Ecclesiam evertit, sed fundamentalis, & totalis. 2. Corinthii & Galatae non planè Christianismum excusserint sed contaminassent, in aliquibus periculose, non in omnibus exitiosè, nec hoc factum fuit, ab omnibus communi consensu, sed à quibusdam; quos errores potius dixeris in Ecclesia, quam ipsam Ecclesiam.

Ob. 5. Vitæ *Sanctimonias* & *pietatis operas* proponuntur in Scriptura, ut præcipue Ecclesiæ notæ. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera. Mat. 5. 16. ex

hoc cognoscent omnes vos esse meos Discipulos, si charitatem invicem habueritis, Joh. 13.35. His accidentunt disciplina Ecclesiastica, Antichristianismi detestatio, Liturgia lingua nota peracta, quæ habeantur etiam vere Ecclesiæ *propria*

Sol. Istæ non sunt notæ Ecclesiæ, sed vel f. uctus prædications, & administrationis Ecclesiastice, vel addantur, ut notæ minus principales, non palmares.

Ob. 6. Inter Pontificios notas tres obtrudit *Catechismus Tridentinus*, *Hofius quatuor*, *Sanderus sex*, *Valentianus octo*, *Medina decem*, *Bellarminus quindecim*, *Bozicus centum*, Ergo plures videntur Ecclesiæ notæ.

Sol. Ista omnia vel phaleræ sunt meretricis Babylonice, vel adjuncta Ecclesiæ, non necessaria & ambulatoria, vel cum hisce nostris coincidunt, ut patet ex *Whitakero*, *Vorstio*, *Schartio*, *Camerone*, *Alstedio*, &c.

Ob. 7. Notæ Ecclesiæ nullæ sunt, nec ut sint necesse est, nam vera doctrina est Ecclesiæ forma, non notæ, & quæ enim incertum est an doctrina sit vera, ac ubi querenda sit Ecclesia. Prostant etiam apud illos Sacramenta, ubi fructuata jacet, & iacet Ecclesia. Smal. cont. *Franzum Diff.* L^u.

Sol. Non doctrinam, sed ipsius promulgationem, Ecclesiam notificare dicimus, nec Sacramentorum spectra, sed veras species in Scriptura traditas pro notis non fallentibus agnoscimus. Unde Romanam talēm esse Ecclesiam assertimus, qualēm se ostendit in doctrina & Sacramentis. h. e. *Superstitiosam*, *Idolatricam*, & *Antichristianam*. Et distinguimus inter Ecclesiam, & Romanam Curiam. Curia Romana non querit ore sine lana, hanc Papatum continere dicimus, quod tūlens & carcinoma est Ecclesiæ, vel Antichristianismus opprimens Ecclesiam, non ipsa est Ecclesia. Unde Ecclesia dicatur latere sub papatu, haud aliter ac saniora fragmenti grana sub paleæ cumulo: sed papatus non est Ecclesia, nec pars Ecclesiæ, tūquid enim Ecclesia potest esse Romæ, dñi Roma interim non sit Ecclesia, 2. nec Sociniani qui Tri-unum Deum nobiscum non collant, vel Filium *Stādganum*, vel S. S. personam à Patre, & Flio procedentem, nec Christi agnoscunt falsificationem, nec per fidem

fidem, *Justificationem pro Ecclesiæ membris*, multo minùs pro *vera aliqua, & reformatæ Ecclesiæ*, ex hisce nostris notis sunt agnoscendi.



QVÆSTIO. VII.

An extra Ecclesiam salus unicuiq; in sua Religione fit expectanda? Neg.

QVIA.

1. **A**nimalis homo non percipit ea quæ sunt *spiritus Dei*, stultitia enim sunt ei, & non potest intelligere, quia spiritualiter dijudicantur. 1. Cor. 2. 14. venundatus est *sub peccato*. Rom. 7. 14. Mortuus in *delictis & peccatis*. Eph. 2. 1. Col. 2. 13. *captivus tenetur à Diabolo*. 2. Tim. 2. 26. Omnis ipsius cogitatio est **V**̄ **P**̄ omnino modò mala omne die. Gen. 6. 8. Ergo impossibile est, nisi convertatur, ut *salutem consequatur*.

2. Omnis nostra justitia (multò magis *Ethnicorum*) est tanquam pannus menstruosus. Isai. 64. 6. Nunquid colligunt è *spinis uvam*, aut è *tributis sicum*? Mat. 7. 16? quare videant nonnulli, ne dum *Platonem faciunt Christianum*, seipso probent esse *Ethnicos*, *Bernard*.

3. Qui non crediderit condemnabitur, Mar. 16. 16. & si ne fide impossibile est placere *Deo*. Heb. 11. 6. unde optima *Ethnicorum opera* sunt tantum, secundum *Augustinum*, *Splendida peccata*.

4. Non est aliud nomen *datum hominibus sub cælo*, in quo oportet nos *salvos fieri*, præter Nomen *Iesu Christi*. Act. 4. 12. Nemo venit ad patrem nisi per *Christum*, Joh. 14.

6. Incredulis assignata est *portio* in stagno ardente igne, & sulphure, quod est mors secunda Apoc. 21.8.

5. Dominus quotidie addebat Ecclesiæ qui salvi fierent; Ergo qui salutem consequuntur necesse est ut prius sicut membra alicuius Ecclesiæ, & ethnicis abijcant. Act. 2.47.

6. Quos Deus tandem post tempora glorificabit, illos & non alios (interpretē Augustino de Prædest. Sanct. c. 17.) vocavit, & justificavit in tempore. Rom. 8.29. At Ethnicos subponimus non justificatos, vel sanctificatos, Ergo non patet illis aditus ad salutis adyta. Eadem est Patron, Scholasticorum, & eminentiorum Romanensium sententia, ut patet ex Lecture nostra. 8. de salute Ethnicorum.

7. Sunt & illi *Anathematizandi*, qui dicere audent, unumquemque in lege aut secta (quam profitetur) esse salvandum, modo juxta illam & lumen natura accuratè vixerit, cum sacra Scriptura tantum nomen Christi prædicant, in quo homines salvos fieri oportet. Art. Eccl. Angl. 18.

Objectiones.

Ob. 1. **G**entes quæ legem non habent naturaliter ea quæ sunt legis faciunt, iusti legem non habentes, ibi ipsi sunt lex Rom:2.14. Ergo possunt ex natura duci ad salutem pervenire.

Sol. Aliud est facere quædam quæ legis sunt h.e. quæ cum lege consentiunt; aliud legem implere, ut inde justificantur. Aliud naturæ integræ, aliud depravatae ductum sequi, ratio in mente, & conscientia in corde debilitata licet inveniantur in omnibus post lapsum; tamen ad salutem non sufficiunt sed tantum ad *harmonias*, ut homines reddant inexcusabiles, qui aliquoties peccent contra scientiam & conscientiam. Rom:2.1. Aliud igitur querendum est per Christum, medium, & remedium; aliter de salute eternâ penitus est desperandum.

Ob. 2. Accidentem ad Deum oportet credere quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Heb.11.6. Sed hoc præstiterunt,

runt, vel saltēm præstare potuerunt ex *Ethnicis* plurimi, Ergo datur fides *naturalis*, per quam salutem consequantur.

Sol. Accedens ad verum *Deum*, & illum remuneratorem agnoscens, deinit esse *Ethnicus*; unde de talibus *textus* non loquitur. 2. & si verum *Deum* esse quis credat omnium remuneratorem, nili fides in *Christum* superveniat, impossibile est ut *Deo* placeat, querendus est igitur *Christus* non in *nature* scrutinio sed in *Evangelii* mysterio, aliter salus æterna non invenietur.

Ob. 3. Adamus in *innocentia* nunquam habuit fidem in Redemptorem, quia non opus erat redemptore ubi peccatum non induxitset miseriam, Ergo humanum genus fidem in *Adamo* non amisit. *Remonstrant.*

Sol. Habuit *Adamus* innocens potentiam credendi dato obiecto, licet ob defectum obiecti, actu tunc in Redemptorem non crediderit, quam facultatem per latum, amisimus non quoad essentiam, sed rectitudinem, per gratiam divinam, ut inde salutem consequamur, rectificandam.

Ob. 4. Placuit Deo Cornelius ante institutionem in Christianismo, Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Act. 10. 4. Sic Scipiones & Catones juxta Zuinglium, locū in calo, inveniunt, quin & prostat, liber de salute Aristotelis, & Erasmus fatetur alicubi, se vix posse seipsum continere, quin exclamat. Sancte Socrates ora pro nobis.

Sol. Si Cornelij orationes & eleemosynæ in Ethnicismo ad salutem fuissent satis, quid opus erat Petri institutione pleniori, unde oportuit ipsi juxta Angeli dictamen discere, quid esset faciendum? Act. 10. 6. 2. Quin credibile est Cornelium ex conversatione *Judeorum*, fidem de *Messia* venturo aliquam saltēm concepisse, quæ tamē ab Apostolo ulterius erat corrigenda, & dirigenda, priusquam salutem attingeret. 3. Zwinglii charitas non ponit *Ethnico*s in celo absq; Christo, sed putat tales heroas in mortis saltēm Articulo occulto quodam modo factos fuisse christianos, vel non intelligit personam, sed per annuas Cias, virtutibus illis heroicis preditos. 4. Peripato po-

tius quam *Evangelio* erat is additior, qui salutem spondebat *Aristoteli*. 5. nec serio proculdubio *Erasmus* *Socratem* invocandum innuit, sed invocatis quibusdam sanctis à *Papicoli* illum falsè præfert, tacite perstringens *Invocationem tam stupidè idololatricam*.

Ob. 5. Detrahit amplitudini regni Dei plures esse damnatos, quam salvatos, quod necessariò fieret, nisi quam plurimi qui de *Christo* nunquam audiverunt, Salvarentur *Cælius Curio* de *amplitud. reg. Dei*.

Sol. Si Deus sic statuerit, quid illud ad te? Quis novit sensum Domini, aut quis fuit ei consiliarius. Rom. 11. 33. exclamationum hic, ô altitudo, &c. 2. queritur hic factum, quare autem factum Deus noverit, qui in numerato habet solummodo oves & hædos.

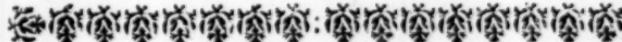
Ob. 6. Deus salvabit hominem & iumentum. Psal. 36. 7. Ergo multo magis homines, quam iumenta. Et Tempora ignorantiae Ethnicorum non relpexit, Act. 17. 30. Ergo nec vindicabit, nec ~~procurabit~~ est, sed acceptū habens quemvis eum timentem & justitiam operantem in omni gente. Act. 10. 35.

Sol. Loquitur Psalmista de conservatione creature pro conditione sua in hac vita, non de felicitate consequenda in patria, hæc enim iumentis non competit. 2. Deus erat ~~omniscius~~, i.e. non refexit gentes, ut vocaret ipsos ad lucem *Evangelii* ante Christi adventum, numquam autem sic neglexit gentes, ut in ipsis ob peccata justitiam non exerceret. 3. Timere autem Deum, aut operari justitiam non potuerunt gentes, vel Judei absq; Evangelio, quibus ex quo sine ~~procurabat~~ profitetur Petrus patere *Evangelium*.

Ob. 7. Satius fuisset Ethnicis nunquam nasci, quam non renasci, ut sic essent dannati, antequam nati. Deus autem tot gentes non creavit, ut perdere, sic enim plus danni acciperent a creatore, quam boni in creatione, quod bonitati, & ~~procurabat~~ divinæ contradiceret.

Sol. Quicquid Deus creavit erat velde bonum, malum culpe, & pene sibi ipsi homo accepit, perditio igitur tua ex te ô *Israël*, apparuit autem in hoc infinita Dei bonitas tam misericordia

ricordia, quām *philanthropie*, ut cūm omnes in *massa peccati* per propriam *apostasiam* reos teneret, & damnandos per justitiam; electos tamen *reposuit*, & ad salutem redemit, per proprii filii *satisfactionem*. Plenius ista discutiuntur Lect. nostra 8^{ta}, de *Salute Ethnicorum*.



C A P.



CAP. IV. SECT. II.

DE MEMBRIS ECCLESIAE.



EMBRA ECCLESIAE uniuertur
Christo Capiti per Fidem, & inter Se, per
Charitatem, mutuis Officjis, & conventibus
expressam, 2. Ex hisce quidam com-
prehensores sunt in Cælis, alii viatores in Ec-
clesia Militanti.

De hisce Controvertuntur.

- | | | |
|-----|--|--------|
| An. | 1. Sancti in Cælis, vel Angeli sint invocandi?
2. Reprobi Athei, aut aperte Impii, membra militantis Ecclesie censeantur?
3. Clerici sint exempti à Regimine secularis potestatis?
4. Clericis liceat Matrimonium contrahere?
5. Monachatus sit Religiosus vita status, in quo inventiatur Supererogatio?
6. Juramentum fidelitatis laicis Magistribus, tam à Clericis, quam à Laicis, sit præstandendum?
7. Aliqua sint membra Ecclesie laborantia in Purgatorio? | Quest. |
|-----|--|--------|



QVÆSTIO I.

*An Sandi in Cœlis vel Angeli sint
Invocandi? Neg.*

Q U I A,

1. **D**ominum *Deum tuum* adorabis, & illi soli servi-es, Mat. 4.10. nec valet *κρούστης* de *διάλει*, *ταπεινόλα* & *λατρεία*, quia *Latria* hic tantum Deo vindicatur, & non *Dulia*, nam *Dulia* plus est quam *Latria*; nec vendicat hic *Sathan Latriam*, sed tantum *ταπεινώσης*, quam non magis ei *Christus*, quam *Latriam* concedit.

2. Non facietis singuli quod sibi *rectum* videtur, Deut. 12. 8. Sed quod ego præcipio *tibi*, hoc tantum facito Domino Deo tuo, nec addas quicquam, vel *diminutus*, ibid. 32. & *Frustra* me colunt docentes doctirinas quæ sunt præcepta hominum, Mat. 15. 9. ex *Iſai*. 29. 14. At *invocatio Sanctorum* nusquam exemplo, aut promissio est suffulta ex Scripturis, *Ædificarunt excelsa* *Balaïm*, quæ ego non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in in cor meum. Jer. 19. 5. Ergo præcepto nititur Cultus *religiosus*, quod ad *Angelorum*, aut *Sanctorum* Cultum desideratur.

3. Nemo adversum nos *Rectoris* partes sibi sumat in humilitate, & religioso cultu *Angelorum*, gradum inferens in ea quæ non videt, & temerè turgens carnis suæ intelligentia. Col. 2. 18. quæ rationem quidem habent in cultu voluntario (*ἰδεῖαι θεοτοκία*) & submīſione animi, & in eo quod corpori non parcant, nec tamen ullius sunt pretii, cum ad ea spectant, quibus fortificatur caro. ibid. 22. Ergo *invocatio* ista *voluntaria* non tantum est *inutilis*, sed *futilis*.

4. Is est tantum invocandus in quem credimus, & à quo salvam consequamur; nam quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt, Rom. 10. 14? Nec satisfacit, Sanctos non invocari, ut salutis autores, sed mediatores, nec ut mediatores Redemptionis, sed Intercessionis; quia Christus constitutus est à patre unicus noster Mediator, 1. Tim. 2. 5. Advocatus qui est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Joh. 2. 1. in quo habemus accessum & fiduciam in confidentia per fidem eis, Ephes. 3. 12. qui ubi prescriptam exhibet orandi formam, patrem solum, & non Sanctos invocandos esse docet. Mat. 6. 9. Luc. 11. 2.

5. Angeli aversantur omnem adorationem, quia conservi nostri sunt, ideoq; soli Deo deferendam docent. Apoc. 19. 10. & 22. 9. Ergo invocatio Sanctis mulè minus competit, quia minus quam Angeli habent nobiscum commercij.

6. Invocatio requirit in invocando Scire, Posse, Velle, Debet. Sed Sancti non sciunt cogitata nostra, an sint sincera, vel hypocritica, cum Deus solum sit *ζεφύρος τοῦ οὐρανοῦ*. 1. Reg. 8. 39. Quod fundamentum invocationis faciunt Apostoli, Act. 1. 24. 2. Non possunt Sancti ubiq; interesse supplicantium diversorum precibus, quia solius Dei est esse ubiq;, & ridiculum est absentes, nec quid agimus sentientes, compellare. 3. De voluntate etiam ipsorum non constat, an cupiunt potius nobis, quam Deus succurrere. 4. An deceat ipsos Christi munus mediatorium in se suscipere, maximè ambigi potest.

7. Constat Patres & Concilia vetustiora & illustriora hanc invocationem non probasse. Quia 1. Defunctos omnes fideles non statim cælum petere crediderunt, sed in occultis quibusdam receptaculis usq; ad diem Iudicii remansuros, unde presentia Dei gloriose non patebat ipsis aditus. 2. Atrium damnabant & Nestorium ut Idolatrias, quod cum Christum negabant esse Deum, eum tamen, (ut hodie faciunt Sociniani) invocandum statuebant, hoc nisi fundamento, quod invocatio fit tantum Deo debita. 3. Collyridianos Hæreticis accensebant apud Epiphanius l. 5. Hæres. 79. ob cultum religiosum B. Virginis delatum. In honore autem sit Maria, (inquit Epiphanius,) sed Dominus adoretur.

Objicium

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. Sancti æqñè invocandi sunt ac Angeli, quia sunt *Spiritus sanos*. *Luc. 20.36.* Sed Jacob Angelum invocavit. Angelus qui eripuit me è cunctis malis benedicat pueris istis. *Gen. 48.16.* Ergo sancti etiam sunt invocandi.

Sol. Sancti sunt i*Cœlestes* sicut quoad immortalitatem & celibationem, non officium & ministerium, unde non de illis est eadem ratio. 2. Jacob non invocavit Angelum, sed Deum, ut per Angelum qui ipsum eripuisse è cunctis malis, benediceret suis. 3. Qui quidem non tam Angelus Dei videtur multis, quam Angelus Deus: sc: *Christus*, quem meritò Jacob potuit invocare.

Ob. 2. Recordare Abraham, Isaac, & Jacob servorum tuorum. *Exod. 32.13.* Ergo Moles Deum oravit per intercessionem Patriarcharum.

Sol. Patriarchæ istæ in limbo erant non in calis juxta Pontificios, non dispositi igitur ad intercedendum. 2. Hic semper Deus fit invocationis objectum, non *Sanctus* aut *Patriarcha*. 3. Aliud est commemorare personas, quibus promissa erant facta, aliud urgere merita, quod hic non factum.

Ob. 3. Voca, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum convertere. Ergo Eliphaz expresè *Sanctos* præcepit invocando. *Job. 5.1.*

Sol. Eliphæz praxis non sufficit ad preceptum. 2. non loquitur de invocatione defunctorum, sed ad invocatione vivorum suffragantium, è quibus dicit *Jobum* nullum *sancuum* secum consentientem posse producere, qui affirmaret Deum innocentibus affigere. *Mariana Jesuita* in notis perstringens Bellarmianum.

Ob. 4. Dives Abrahamum invocat unà cum *Lazaro*, *Luc. 16.24.* Puderet ergo Christianos damnatis in *Sanctos* esse iniquiores.

Sol. Argumentum parabolicum à Tartario Topico peti-
tum nil concludit, vel concludit ipsorum misericordiam, qui A-
cheronta coguntur movere, ad afferendum religioni subiectum.
2. Dives Lazarum non compellat omnino, sed Abrahamum,
à quo nil impetrat: nec plus sperent Sanctorum ab invocato
Christophero, aut Georgio. 3. nec petit ut mediatores agat in-
tercessionis apud Deum, sed ut mittat Lazarum, & sic quidem,
vel guttam refrigerii, non obtinuit.

Ob. 5. Invocandi sunt vivi à viventibus, unde sibi pe-
timus à fratribus ut pro nobis orent. Ergo multò magis de-
functi sunt à nobis compellandi, qui majore flagrant charitate,
& plus possunt apud Deum.

Sol. Advocamus potius vivorum preces, quam invocamus
personas. 2. Nec personas advocamus absentes, sed eos tan-
tum, quibus quod cupimus, actu possumus significare, ut intel-
ligant quid volumus. At inter nos & sanctos defunctos, nil talis
intercedit commercii.

Ob. 6. Illi possunt à nobis invocari, in quos fidem habeam-
us, & qui autoritatem habent ligandi reges in compedibus, &
nobiles in manicis ferreis. & regendi gentes in virga ferrea, si-
cūt Christus accepit à Patre, sedentes cum ipso in eodem thro-
no, ut ipse sedet cum patre & eandem gloriam cùm Christo possi-
dentes, ut sint unum (sicut & ipse cum patre). Sed hæc est san-
ctorum gloria, ut pater Philem. v. 5. Psal. 149. 8. Apoc. 2. 27. &
3. 21. Io. 17. 22. Ergo sunt invocandi.

Sol. Fides Philemonis rēferatur ad Christum, Charitas ad
Sanctos, quæ fidelitatem in vivos potius ibidem significat in
obeundo munere, quām fiduciam ad Justificationem. 2. magnifica
ista privilegia sanctis collata, non impertinent ipsi Dei hono-
rem, ut invocentur, sed à Deo honorem, ut maximi à nobis fiant,
& reverenter imitemur eorum exempla. 3. Illud Johannis
non urget unitatem essentiae sed consensus.

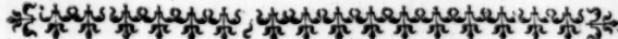
Ob. 7. Patres invocationem hanc probarunt, Et dévote
exercuerunt, ut nube testimoniorum suadere sudant Ad-
versarii.

Sol. Non in tribus primis seculis; in sequioribus autem
ostenderunt

§. 2. De Membris Ecclesiae.

173

ostenderunt sanctos ex ῥαβδίᾳ fuisse invocatos, non probarent invocandos, & invocarunt hypotheticè & hesitanter, sub talibus limitationibus, ut opinor, ni fallor, εἰ τις αὐτὸν, εἰ τις οὐκεὶ τῷ εὐθέᾳ διαλέγων τοι λέγω. Si quis sensus, si aliqua ratio verborum nostrorum, non compellarunt fiducialiter, & categorice. Videat ergo Fisherus nostras, quo novo decreto afferat illud esse de fide, quod Concilium Tridentinum & Bellarmine, ut bonum tantum & utile nobis coniungunt. Quare cum ex his constat, sanctos non esse invocandos, concludamus, Templo, Festa, Status, Peregrinationes, Oblationes, à superstitione fuisse introducita, & ad lucrum tantum comparata. Recolimus autem nos in aliquibus festis & templis nonnullorum sanctorum memoriam. Colimus autem Deum & laudamus in sanctis. Consule: De sanct. Invocat. Lectionem nostram 15.



Q U A S T. II.

*An Reprobi, Athei, & aperte impii,
sunt membra militantis Ecclesiae?*
Neg.

Q U I A.

1. **N**ULLUS filius Diaboli potest esse membrum Christi, cuius corpus mysticum est Ecclesia, & ipse est caput, & Salvator ejus, Ephes. 5.23, unde crescit in augmentum Dei, Col. 2.19. Sed Reprobi, athei, & aperte impii, non sunt tales. Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultus facere. Joh. 8.44, Ergo non possunt esse membra Ecclesiae.

2. Nullam habent cum Christo communionem, quoniam enim participatio Justitiae cum iniustitate, aut quæ societas

luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi & Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? 2. Cor. 6. 14. 15. Volunt facere ut obliuiscatur populus meus nominis mei propter somnia ipsorum, quæ narrat unusquisq; ad proximum suum. Jer. 23. 27. Quid paleis ad miticum? ibid. 28. Ergo membra ipsius, vel sponsæ esse non possunt.

3. Christus ipsos non novit, vel agnoscit. Joh. 10. 14. Mat. 7. 23. Nunquam novi vos, nec qui in manifesto is Judeus est, sed qui talis est in obscondito, in spiritu non in litera. Rom. 2. 28. Qui autem spiritum Christi non habet, non est ejus, Rom. 8. 9. Ergo non possunt esse membra Christi, & per consequens non Ecclesiæ.

4. Ecclesia est Sanctorum Communio. At isti, ex Thesi, non sunt sancti. Sed 1. Canes, 2. Venefici, 3. Homicide, 4. idololatriæ, 5. Scortatores, 6. Mendaces, 7. Timidi & increduli, execrati foris, ad stagnum ignis ardoris alegandi. Apoc. 21. 8. & 22. 15. Ergo non habeantur membra veræ Ecclesiæ.

5. Christus ipsos execratur, & denuntiat ipsis Vee Mat. 23. 13. corripiuntur ob introitum sine ueste nupciali, & in ignem inextinguibilem conjicientur. Mat. 22. 13. Sed hoc membris Christi non competit. Ergo Christi non sunt membra.

6. Nullum verum Christi membrum amputetur & nullus orem aliquam ipsius eripiet e manu ejus. Joh. 10. 29. Sed tales ex Thesi, recta tendunt in Gehennam, ubi horrendum est existimare, pati aliquid Christi vel Ecclesiæ membrum. Ergo Ecclesia vel Christi membra non possunt esse.

7. Exeunt e Christi ovili, quia nunquam fuerunt ex ovili, nam quia non fuerunt ex nobis, sed tantum inter nos, exierunt a nobis. 1. Joh. 2. 19.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. Ecclesia comparatur 1. *Areae*, Mat. 3. 12. 2. *Agro* Mat. 13. 24. 3. *Sagene* ibid. 47. 4. *Convivio nuptiali* ibid. 22. 2. 5. *Decem virginibus*, Mat. 25. 1. 6. *Magnae domo*, 2. Tim. 2. 20. 7. *Corporis humorano*. 1. Cor. 12. 15. Sed in *Area* sunt *niticum* & *palea*. In *agro* lo: un semen, & *zizania*. Ibi *Sagena* pisces probati & noxi. In *convivio* ueste nuptiali destituti, & ppi. Inter virgines, prudentes, & fatue. In magna domo vas in honorem, & contumeliam. In corpore humano *membra solidam*, & *ulcerosa*. Ergo & in Ecclesia non tantum sunt membra genuina, sed etiam putrida & amputanda.

Sol. Sunt in Ecclesia, sed non ex Ecclesia; videntur, sed non sunt, vel (ut relata) habeantur secundum Dici, non secundum esse. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permanissent utiq; nobiscion. 1. Job. 2. 19. Siquidem quædam sunt in domo, quæ non sunt *domus Dei*. August. cont. *Donat.* 1. 7. c. 51. aliud est inter membra Ecclesiæ versari, aliud esse membrum:

Ob. 2. Paulus persequebatur Ecclesiam, & tamen tunc temporis erat *vas electum*. *Incestuosus*. 1. Cor. 5. abs indebatur ab Ecclesia, Ergo erat *membrum Ecclesiæ*. Ergo quivis faenierosi quamdiu se subjiciunt externe Ecclesiæ dispositioni, & religionis professioni, vera habeantur, licet non *viva* membra Ecclesiæ.

Sol. Verum illud haberi *membrum* non potest, quod non est *vivum*, nisi equivocè, quia unitur tantum materialiter Toti, ut res rei, non ut *membrum integrum*. *Paulus* & *Incestuosus* fuerunt membra Ecclesiæ *invisibilis* censu divino, licet pro tempore oppugnabant Ecclesiam *vibilem*, & pro hostibus istius Ecclesiæ, quamdiu sic fecerunt, fuerunt *assimandi*.

Ob. 3. *Judas* erat *reprobum*, Jo. 17. 12. & tamen erat *membrum Ecclesiæ*, quia *Apostolus* & *Episcopus*, Aet. 1. 20. Ergo *Reprobus*,

probus, & filius perditionis potest esse membrum verum visibilis Ecclesie.

Sol. Membrum erat externa tantum professione, & titulo, non verâ cum Christo unione, & re ipsa, numero, non merito, commixione corporali, non coniunctione spirituali, carnis adjunctione, non cordis connexione. *Aug. in Job. Tract. 61.*

Ob. 4. Si soli electi Ecclesie sunt viva & vera Ecclesie membra, tum impossibile esset ostendere, ubinam sit vera Ecclesia, ut aliquis se ipsum illi adjungat; quia novit tantum Dominus qui sunt ejus. *2. Tim: 2.19.* Sed absurdum est ita homines relinquere in incerto, ut nesciant quibus Professoribus adhaerant.

Sol. Ex iudicio charitatis estimandi sunt illi vera Ecclesie esse membra, qui Christianismum profitentur, & cum fidelibus palam communicant, licet iudicio veritatis aliter *Coram Deo* scrutatore cordium apparent.

Ob. 5. Omnes qui Christum induunt sunt vera Ecclesie membra. Sed omnes Baptizati Christum induunt *Gal. 3. 27.* Ex quibus tamen plurimi hypocrite possunt esse, & ~~etiam~~, Ergo possunt esse Ecclesie membra.

Sol. Christum induunt quoad externum ritum, licet non quoad internam veritatem, per Baptismum à Christo institutum, utcunq; non sunt in Christo, quod requirit *Textus*.

Ob. 6. Omnis pars pars est pars totius, sed reprobri, & hypocrite (in confessio est) possunt esse partes Ecclesie visibilis, quae est pars Catholicæ Ecclesie. Ergo sunt partes vera Catholicæ Ecclesie.

Sol. Videntur partes cum non sunt, unde Participes potius sunt exterritorum rituum, quam partes Ecclesie.

Ob. 7. Soli Excommunicati, Hæretici, Schismatici, non Baptizati & Infideles excludendi sunt ab Ecclesia, sed quam plurimi ~~etiam~~, reprobri, & hypocrite, non incurront talen censuram. Ergo pro Ecclesie membris sunt habendi.

Sol. Infideles Ecclesie esse membra nullus dixerit, non Baptizati Ecclesie visibilis possunt esse membra, non enim defectus, sed contemptus Baptismi excludit ab Ecclesia. Justè excommunicati

communicati privantur Ecclesiæ *visibilis*, & *particularis* *privilegios*, non absinduntur tamen à corpore, vel dēlinunt esse membra universalis Ecclesiæ, modo per *pænitentiam* conantur restituī. *Schismatici*, & *Heretici* non dēlinunt esse membra Ecclesiæ, licet tunc *ulcerosa*, & *molestissima*, nisi *fundamentum* prorsūs evertant, & Ecclesiis *Orthodoxis* bellum palam indicant.



QVÆSTIO. III.

*An Clerici sint exempti à Regimine
sæcularis potestatis? Neg.*

QVIA.

1. **O**Mnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non solum propter iram, sed propter conscientiam, quia sunt à Deo, nec frustra gerunt gladium. Rom. 13. 1. ad 8. *Omnibus* hoc præcipitur, *Sacerdotibus* quoq; & *monachis*, etiamli *Apostolus*, etiamli *Evangelista*, etiamli *Prophetæ*, aut quisvis alius fuerit; *Subjectio enim ista pietatem non evertit*. Chrysoft. in locum. Si omnis, Ergo & vestra, quis vos exceptit ab Universitate? si quis tentat excipere, conatur decipere, Bernard. Epist. 42. confer. Tit. 3. 1. & *Subditi estote omni humanae ordinationi propter Deum, sive Regi, sive Prefectis ab eo missis*. 1. Pet. 2. 13. ad 18.

2. Reddenda sunt *Cæsari* quæ sunt *Cæsaris*, Mat. 22. 21. Ipse *Salvator* solvit *vestigal* pro se & *Pietro*, Mat. 17. 27. & agnoscit Pilati potestatem à Deo datam, Jo. 19. 11. & regnum iplius non esse ex hoc mundo, Joh. 18. 36. Ergo Clerici subjiciuntur *Laicis*.

3. In V. T. David disponit de *rebus Ecclesiasticis*. Solomon deponit

deponit *Alrahar* summum Sacerdotem. *Ezekiel* disponit personas & res Ecclesiasticas 2. Chron. 31. 2. *Iosias* reformat Ecclesiam, maestavitque omnes Sacerdotes excelsorum, super altaria idolatrica 2. Reg. 23.20. In N. T. *Paulus* appellat *Cæsarem*, ut omnibus *Prælatis Ecclesiasticis* superiorem *A. 25. 12.* Ergo exemptione Clericorum tunc temporis à seculari potestate prorsus erat inaudita.

4. Constat ex historijs Ecclesiasticis, quando exemptiones istæ Clericorum per *Constantinum M. Carolum M. Lodovicum Pium*, *aliosq; principes*, & *magnates* fuerunt concessæ, Ergo non fuerunt *Jure Divino*, sed ex Principum indulgentia.

5. Constitutiones Imperiales in criminalibus, & tributis, iecrurum legibus Politici subjiciunt. Omnes secundum leges vivant, etiam si ad Domum Divinam pertineant. L. 10. C. de mandatis & L. Presbyteri C. de Episcopis Novel. 123. C. 21.22. unde *Gregorius M. Papa*, *Mauritius Imperator* agnoscit Dominum suum. Eadem subjectionem asserunt *Medina*, *Covaruvius*, & 146. Autores *Pontificii*, apud *Guldaustum* tribus vol. in folio.

6. Lex *Evangelica* & *Baptismus* non eximunt homines, à Jurisdictione Civili. Ergo multò minus Clericatus aut monachatus, quia ista sunt minoris extensionis, dignitatis, & necessitatis; Quod si clericatus aut monachatus, aliquem à Politica subjectione immunem redderent, unusquisq; poterit à poenis ob faciniora debitis, & magistratus *Justitia* ipsum subducere, Sacros Ordines vel monachatum suscipiendo, quod Rempub. everteret.

7. Si Jus Divinum Clericos & monachos à civili Jurisdictione liberaret, tum privaret principes suis subditū, sic ut nec *Juramentum Suprematus*, nec *Fidelitatis* esset illis imponendum, nec poenæ ob delictas, nec Tributa in Reipub. discrimine, (ut à ceteris subditis & civibus) essent exigenda, sed tantum directive, non coactive, precario, non autoritative. Quod immunitate majestatis crimen incurrit, & usurpationi Papali divinas leges & Politicas mancipiat.

Objiciunt

Objiciunt Romanenses.

Ob.1. **R**espectu clericorum non sunt principes Superiores Potestates, ac proinde non tenentur Clerici principibus patere, neq; Jure humano, neq; Jure divino, nisi quantum ad leges quasdam directivas, siquidem Sacerdotes Iudeorum, Exod. 30. Num. 1. Ezra: 1.7. 2. Ægyptiorum, Gen. 47. 3. Ethnicorum, Aristot. 2. Oecon. Cesar de Bell. Gall. 1.7. Plutarch. in vit. Camil. 4. veterum Christianorum, Euseb. hist. Eccl. 1.10.c.7. quoad personas & facultates erant à subiectione, & tributis immunes. Ergo hoc factum fuit Jure divino, vel Gentium omnium animis in situ Bell. de Cleric. 28.

Sol. Exemptio ista non erat universalis, nec in omnibus, sed in aliquibus tantum, præsertim Sacris & Sacramentis, ut majori cum securitate, & alacritate munus suum obirent; quod si minds facerent, & Leges Civiles violarent, officium ipsorum personas non eximebat, quominus gladio magistratus subjicerentur.

Ob.2. Clericis concessum est ligare Reges in compeditibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, Psal. 149. 8. sic Jeremias constitutus erat super gentes & supra regna, ut evelleret, destrueret, dissiparet, edificaret & plantaret, Jer. 1.10. quo nituntur privilegio Pontifices in deponendis principibus.

Sol. Hoc faciendum gladio oris, non ore gladii, spiritualiter, denuntiando ipsis iudicia divina, non temporaliter exercendo in illos tyrannidem, sed Jeremias qui prædictit regi suo impudentem capivitatem, subjicit se regis sui imperio, nec conatur ipsum quovis modo è solio suo deturbare.

Ob.3. Erunt reges nutritii tui, & Regine nutrices tue, vultus in terram demissi adorabunt te, & pulverem pedum tuorum tingent, Isai. 49. 23. Ergo non possunt reges tales legibus coercere, quibus tenentur præstare tantam reverentiam.

Sol. Non loquitur Propheta de personis sed de Ecclesia Orthodoxa, quae tam ex laicis constat quam clericis, à gentibus tandem summa veneratione amplectanda, non lege aliqua coercente, sed officio suaviter ducente.

Ob. 4. Non tantum reprehendunt regem suum Uzziam Sacerdotes. Non est tui officii Uzzia, ut adoleas incensum Dominum, sed sacerdotum, 2. Chr. 26. 18. Ceterum vim intulerunt. Egressere è Sanctorum. Vers. 19. & festinatè expulerunt eum; V. 20. Ergo ipsius imperio non fuerunt subjecti.

Sol. In legatione sua subjecti non sunt, sed verbi prædicacionem, & sacramentorum administrationem ex officio sibi ipsis vendicent, magistratumq; sacra violentem juxta verbum Domini liberè redarguant. Hoc tamen non obstat, quo minus persone & facultates ipsorum principibus subjiciantur, qui delinquentes pro merito, gladio & sceptro coerceant. 2. Sacerdotes isti Regi non intulerunt manus violentias, sed inceparunt tantum, & sponte fugientis lepræ à deo percuti, cursum accelerarunt.

Ob. 5. Filii liberi sunt à regum tributis, Mat. 17. 26. Sed tales sunt clerici, Ergo regibus non subjiciuntur.

Sol. Omnes Christiani hoc sensu sunt clerici, & liberati ut patet 1. Pet. 2. 9. Jac. 1. 25 per legem libertatis, Apoc. 5. 10. unde clerici hinc habent nil peculiare. 2. Filii liberi sunt, qua Christiani, non quâ membrâ Reipub. cui scandalum essent, si debitione non præberent consilium, & auxilium. 3. Quo nomine Christus pro se & Petro stateram solvi voluit.

Ob. 6. Clerici sunt Pastores, Piscatores, Patres Laicorum, etiam principum. Sed prepostorum est ut Pastores Ovibus, Piscatores Piscibus, Patres Filiis, vel anima corpori subjicerentur. Ergo non iure tantum divino sed naturali eximuntur.

Sol. Diverso respectu clericus pastor est & ovis, neq; pugnat, ut quem tu judicas in spiritualibus, judicet te in temporalibus.

Ob. 7. Spiritualis homo omnia dijudicat, & ipse à nemine dijudicatur, 1. Cor. 2. 15. Ergo nec subjicitur.

Sol. Aequè hoc omnes fideles ac Clericos respicit. 2. non dijudicatur ut spiritualis, sed ut membrum Reipub: civilis. 3. nec causibus conscientiæ, sed in causis externis & civilibus.

QVÆST.



QVÆSTIO IV.

*An liceat Clericis matrimonium
contrahere? Aff.*

QVI A.

1. **H**onorabile est connubium inter omnes & torus immaculatus, fornicatores enim & adulteros judicabit Deus, Heb. 13.4. Ergo nulli hominum conditioni interdicitur conjugium.

2. Ad vitandum scortationem unusquisq; suam uxorem habeat, & unaquæq; suum virum. 1. Cor. 7.2. quia unusquisq; habet proprium donum ex Deo, alius quidem sic, alius autem sic. Donum autem non habentibus in quacunq; vitæ conditione, melius est nubere, quam vivi, Vers. 9. Ergo æquè hoc licet clericis ac laicis.

3. Apostolus prohibitionem conjugii inter doctrinas Diabolicas recenset. 1. Tim. 4.3. Quia legi naturæ in primâ institutione contradicit. Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2.18. Faciamus ei adjutorium, simile sibi, quod firmatur, 2. ex Praxi Patriarcharum, Enochii, Abrahami, Iobi, & summorum Sacerdotum in V. T. unde Solomon, vœ soli & melius est duobus quam Uni. Concessione etiam repugnat Salvatoris. Qui potest, inquit, cælibatum capere, sapiat. Mat. 19.12. Ergo nemo aliquibus illud juste interdicat, quod salvator liberum esse voluit.

4. 1. Tim. 3.2. & Tit. 1.6. Apostolus de Episcopis, Presby-
teris.

teris, & Diaconis clare affirmat licere ipsis conjugium contrahere, quatenus eorum unumquemque; unius uxoris virum esse jubet, damnata Polygania; & ulterior præcipit, quomodo propter familie consulant, ut liberos rectè educant, & in officio convineant. Ergo licitum erat ipsis ex præscripto Apostoli gaudere uxore, & liberis. Unde Rithmi cuiusdam (ut aiunt) Oxoniensis.

5. Zacharias habuit prolem & uxorem
Per vi. ian quem genuit adeptus honorem.
Baptizavit etenim mundi salvatorem,
Pereat qui tenuit novum hunc ei rotem.
Paulus rapitur ad caelos superiores,
Ubi mulier didicit res secretiores,
Tandem ad nos rediens instruensq; mores,
Suas inquit habeat quilibet uxores.

Sic Petri sacerdos a salvatore sanatur. Mat. 8. 14. qnti & uxorem circumduxit in Apostolatu. 1. Cor. 9. 5. Paphunitus cælebs in Concilio primo Niceno libertatem nubendi clericis sartam tecum afferuit Sozom. 1. 1. c. 22. Uxorati etiam fuerunt Ireneus, Spiridion cum aliis Grecis, & Latinis Episcopis, & uxores ipsorum Episcopissæ; Presbyterissæ & Diaconissæ appellabantur.

----Non horruit illa

Tempestate Deus thalamos, tedaq; jugales:
 Ergo nunc & Clericis uxores habere licet.

6. Sacerdotum conjugis favet Jus Canonicum, quia ex Sacerdotibus nati de legitimis conjugiis, in summos Pontifices promovebantur, quod sacerdotibus ante prohibitionem ubiq; erat licitum, & in Orientali Ecclesia, usq; hodie obtinet, Dist. 56. C. Cenomanensem unde miratur Leo Imperator illorum impudenteriam, qui (ac si divinae leges non essent absolute) liberis hæc ex parte jugum imponere auderent. Novel. 2.

7. Cælibatus iste coactus cleri & monachorum introduxit 1. fornicationem. 2. Adulterium. 3. Incestum. 4. Sodomiam. 5. Bestialitatem. 6. Nothismum. 7. Infanticium. Ut videre licet in Visitacione Hen. 8. apud Baleum, & Speedum, & ex epistola Vida-

ei Episcopi Augustani ad Nicholaum Papam, de sex *millibus* infantum craniis, in piscina quadam Cœnobiali repertis, apud Magdeburg. Cent. 9. cap. 10. quæ si fictitia sit, Pontificiorum est *figmentum non nostrorum*.

Objectiones Romanenſium.

Ob. 1. **E**Stote sancti, quia ego sum *sacerdos*. Levit. 20. 26. Et **E**qui in carne sunt Deo placere non possunt, Rom. 8. 8. ita argumentatur Syricus Papa in epiftola ad *Himerionem Taracensem Episcopum*. 6. 7. 2. **B**onum est mulierem non tangere, ergo malum est tangere. Hieronymus in illud. 1. Cor. 7. 1. Ergo Clerici, qui Deo peculiariter inserviunt, à mulieribus debent præcipue abſtinere.

Sol. Generatim. Textus isti, & alii omnes, quos urgent Pontificii in hoc argumento, & quæ Laicos ac Clericos respiciunt, unde nullis omnino licitum esset conjugium. 2. speciatim, conjugium in Domino includit potius, quam excludit sanctitatem. 3. In carne esse non significat esse conjugation, sed carnalibus affectibus deditum. 4. Bonum non opponitur hinc malo aut *vitio*, sed *utili*, & *commode*; ut idem sit quod *expeditum*, *commode* & *expediens*, ver. 35. unde non dicit esse *expeditum* simpliciter, sed bonum esse homini in tali statu *ancipi*, mulierem non tangere. verf. 29.

Ob. 2. Accedentes ad Deum jubentur non appropinquare uxoribus. Exod. 19. 15. nec panem sacerdotum potuerint comedere, nisi abstinuerint à mulieribus, 1. Sam. 21. 4. Ergo uxores videntur impedimento esse, quo minus sacra officia exequatur.

Sol. Ista non concludunt contra Sacerdotum conjugium, constat enim illos tunc temporis fuisse ueratos, sed monent tantum abstinentiam esse ab uxoriis, & omnibus aliis, quæ maxime afficiunt, cum Dei cultus sit praे manibus. 2. Samuelis textus à salvatore repetitus. Mat. 12. 4. respicit potius laicos. Et Davidem & pueros quam Sacerdotes.

Ob. 3.

teris, & Diaconis clare affirmat licere ipsis conjugium contrahere, quatenus eorum unumquemque unius uxoris virum esse iubet, damnata Polygamia; & ulterius præcipit, quomodo propriae familiae consulant, ut liberos rectè educant, & in officio coniueant. Ergo licitum erat ipsis ex præscripto Apostoli gaudere uxori, & liberis. Unde Rihmi cuiusdam (ut aiunt) Oxoniensis.

5. Zacharias habuit prolem & uxorem
Per vi. ion quem genuit adeptus honorem.
Baptizavit etenim mundi salvatorem,
Pereat qui tenuit novum hunc ei rotrem.
Paulus rapitur ad celos superiores,
Ubi multi as didicis res secretiores,
Tandem ad nos rediens instruensq; mores,
Suas inquit habeat quilibet uxores.

Sic Petri focus à salvatore sanatur. Mat. 8. 14. qui & uxorem circumduxit in Apostolatu. 1. Cor. 9. 5. Paphunitus cœlebs in Concilio primo Niceno libertatem nubendi clericis sartam teatam assernit Sozom. 1. 1. c. 22. Uxorati etiam fuerunt Ireneus, Spiridion cum aliis Græci, & Latinis Episcopis, & uxores ipsorum Episcopissæ Presbyterissæ & Diaconissæ appellabantur.

----Non horruit illa.

Tempestate Deus thalamos, sed aq; jugales:
Ergo nunc & Clericis uxores habere licet.

6. Sacerdotum conjugis favet Ius Canonicum, quia ex Sacerdotibus nati de legitimis conjugiis, in summos Pontifices promovebantur, quod sacerdotibus ante prohibitionem ubique erat licitum, & in Orientali Ecclesia, usque hodie obtinet, Dist. 56. C. Cenomanensem unde miratur Leo Imperator illorum impudenteriam, qui (ac si divine leges non essent absolute) liberis haec ex parte jugum imponere auderent-Novel. 2.

7. Celibatus iste coactus cleri & monachorum introduxit 1. fornicationem. 2. Adulterium. 3. Incestum. 4. Sodomiam. 5. Bestialitatem. 6. Nothijsnum. 7. Infanticidium. Ut videre licet in Visitacione Hen. 8. apud Baleum, & Speedum, & ex epistola Udalrici

ci Episcopi Augustani ad Nicholaum Papam, de sex millibus infantum craniis, in piscina quadam Cœnobiali repertis, apud Magdeburg. Cent. 9. cap. 10. quæ si fictitia sit, Pontificiorum est figuratum non nostrorum.

Objectiones Romanenſium.

Ob. 1. Et Stote sancti, quia ego sum sanctus. Levit. 20. 26. Et Qui in carne sunt Deo placere non possunt, Rom. 8. 8. ita argumentatur Syrius Papa in epistola ad Hieronimum Taracensem Episcopum. §. 7. 2. Bonum est mulierem non tangere, ergo malum est tangere. Hieronymus in illud. 1. Cor. 7. 1. Ergo Clerici, qui Deo peculiariter inserviunt, à mulieribus debent præcipue abstinere.

Sol. Generatim. Textus isti, & alii omnes, quos urgent Pontifici in hoc argumento, & quæ Laicos ac Clericos respiciunt, unde nullis omnino licitum esset conjugium. 2. speciatim, conjugium in Domino includit potius, quam excludit sanctitatem. 3. In carne esse non significat esse conjugation, sed carnalibus affectibus deditum. 4. Bonum non opponitur hinc malo aut vicio, sed utili, & commodo; ut idem sit quod εἰρηνή, commode & expediens, ver. 35. unde non dicit esse τέλος simpliciter, sed bonum esse homini in tali statu anticipati, mulierem non tangere. verf. 29.

Ob. 2. Accedentes ad Deum jubentur non appropinquare uxoribus, Exod. 19. 15. nec panem sanctum potuerint comedere, nisi abstinuerint à mulieribus, 1. Sam. 21. 4. Ergo uxores videntur impedimento esse, quo minus sacra officia exequatur.

Sol. Ista non concludunt contra Sacerdotum conjugium, constat enim illos tunc temporis fuisse uxoratos, sed monent tantum abstinendum esse ab uxoriis, & omnibus aliis, que maxime afficiunt, cum Dei cultus sit præ manibus. 2. Samuelis textus à salvatore repetitus. Mat. 12. 4. respicit potius laicos. Et Davidem & pueros quam Sacerdotes.

Ob. 3. Non dicat *Eunuchus*, Ego sum *arbor arida*, quia *da-bo* eis *nomen melius quam filiis & filiabus*. *Isai. 56. 4. 5.* & qui-dam *seipso*s *castrarunt* propter *regnum caelorum*. *Mat. 19. 12.* Sed ista præcipue *clerum* respiciunt; Ergo *clericu*s non debent esse *uxorati*.

Sol. Imò æquè ad omnes pertinent ac *clericos*. 2. Loquitur *propheta de piis ætinxivis* non de *innuptis*. 3. & *salvator de iis* qui *preferunt cœlum uxoribus & liberis*, quod ab *omnibus fide-libus* est faciendum, si casus tulerit. *Mat. 19. 29.*

Ob. 4. Apostoli reliquerunt *uxores*, postquam ministerio *Christi* se addixerunt, *Luc. 18. 29. Mat. 19. 29. Hierom. cont. Jovin. l. 1.* Ergo *uxores à clericis* sunt *relinquendæ*.

Sol. Aliud est *uxores* *relinquere*, ut præferatur *religionis negotium* pro tempore, aliud *dimittere*, & *repudiare*. Separati-onem *quoad tempus* cum *consenitu* probat *Apostolus. 1. Cor. 7. 5.* dimissionem nisi ob *scortationem* nō permittit *Saluator. Mat 19. 9.* 2. *Apostolo* præsertim *Petri* *uxores* *circunduxisse* constat, *1. Cor. 9. 5.* non enim verisimile est *aliens secum habuisse*. 3. *Hieronymo* opponimus *Clementem Alexandrinum*, & *Tertullianum*, qui & fatetur ipse contra *Helvidium*, *ἀδελφὸν γυναικας* *uxorem* apud *Apostolum* denotare. 4. nec aliter *fecundum Salvatorem* *relinquendæ* sunt *uxores*, quām *parentes ac liberi*, idq; ab *omnibus æquè ac ministris*, cum *relinquendus* sit *Dens vel uxores*.

Ob. Nemo *militans* implicat se *negotiis secularibus*, ut ei placeat, à quo delectus est *miles*. 2. *Tim. 2. 4.* at qui duxit *uxorem* *sollicitus* est de *iis* quæ sunt *mundi*, qui *cœlebs* est, *sollicitus* est de *iis* quæ sunt *Domini*. 1. *Cor. 7. 32-33.* *sacerdotis ergo* est se excuse præcipue ab *omnibus istis negotiis*.

Sol. Uxorem *ducere in Domino probam*, non est implicare se *negotiis secularibus*, sed *adjutorem in talibus* sibi *adsciscere*. 2. *sollicitus* est *uxoratus* de *rebus mundanis* *communiter*, quando *talem* habet *uxorem*, quæ suum non *præstat officium*, non *universaliter*, quia hoc *necessere* est, sed quia *sepius accidit*. 3. ista uon magis *clericorum*, quam *Laicorum* obstant *connubio*.

Ob. 6. Id quod est *melius*, est *eligendum à clericis*, sed qui ab-stinet

stinet à nupuis melius facit. 1. Cor. 7.38. quam qui ducit uxorem, Ergo hoc à Clericis præcipue est præstandum.

Sol. Omnes &que spectat hoc ac Clericos. 2. Melius facit, i. e. commodius tempore ferpectionis, ob præsentem necessitatem, ut restringit Apostolus, non absolute, præsertim si non sit instruimus castitatis dono, ita enim est melius nubere, quam vi.

Ob. 7. Patres à conjugio abstinuerunt, & cælibatum conciliorum decretis Clericos injunxerunt, quibus est obsequendum.

Sol. Hoc factum non ab omnibus, sed plerisque (aliis reclamantibus) idq; ex consuetudine ob rerum angustias, idq; ex privato liberoq; proposito, non ex imperio, præceptio aut interditio, 2. quia decreta hujusmodi matrimonium prohibentia ab antiquis non erant lata, sed sub recentiori Antichristi tyannie inventa, quibus semper erat à senioribus reclamatum.



QVÆSTIO V.

*An Monachatus fit religiosus vitæ
status in quo quis superoget? Neg.*

Q U I A,

1. **A**rguit Scripturam esse imperfectam, ac si non tradidisset omnia ad salutem necessaria, contra illud,

2. Tim. 3. 16. 17. Omnis Scriptura Divinitatis est inspirata, & utilis est ad Doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad Disciplinam, quæ est in justitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus perfectè instructus. Aliter Christus tandem cum Prophetis & Apostolis esset quoad regulas credendi, aut vivendi, à Dominico, Franciscu, aut Ignatio Loyola corrigendus.

2. Irritum facit mandatum Dei in honorandis parentibus,

A a

&

& adjuvandis; Ingrediens enim religionem, eximitur postea ab omni parentium obsequio quod Pharisaicum istud refert à servatore reprehensum. Mat. 15. 4. Mar. 7. 10.

3. Privat homines primævā benedictione, Crescere & multiplicamini, & replete terram. Gen. 1. 28. & contradicit creatoris sententia. Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2. 18. & sapientis. Vx. soli. Eccles. 4.

4. Non licet vovere aliiquid quod Deus non præceperit, aut quod in *damnnum Reipub.* aut *proximi cedat;* sed damnantur omnes cultus *eleccitii,* quia planè hæretici. Quod præcipio tibi, hoc *tanum facio Domino,* nec addas quicquam, nec minus. Deut. 12. 32. Col. 2. 23. sed *monachismi votum nusquam habet præceptum;* Reipub. *membrum subdicit,* & separat, juxta illud *Apostoli.* Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, 1. Cor. 1. 12. & contra illud *Saluatoris.* Ne vocamini Magistri, quia magister unus est. Mat. 23. 10. nec permittit ut erga *proximum exerceatur hospitalitas,* & aliae virtutes *Homileticas,* præsertim si in *Anchorismum,* aut *Eremitismum* obbrutescat. Ergo non omnino est ferendum.

5. Vota *Pauportatis, Obedientiae, & perpetui Caribatus* verbo Dei adversantur, quia 1. *Mendicum noluit esse Deus in Israel,* Ecclesiastic. 40. 28. 2. *Emptos pretio non vult fieri servos hominum.* 1. Cor. 7. 23. subequentes *Præpositorum iussa, sine examine ex cœca obedientia, contra illud Christi.* Qui potest capere, capiat. Mat. 19. 13. Sed *monachatus* ad hæc omnia mancipat *incommoda, cum supererogationis opinione,* Ergo non est ferendus, aut aliter *instituendus.*

6. Supererogatio est *superarrogans* *commentiam,* quod *confiliis nititur scilicet, à quorum observatione plus præstatur quam lex requirit.* Atquî nemo potest *implere legem Dei, ut inde iustificetur,* multò minus excedere *dilectionem, quæ ex præcepto. Toto Corde, toto Animo, & totis veribus Deum, & proximum sicut se ipsum* debet amplecti. Ergo *impossibile est supererogare, ex observationis votis monasticis, & per consequens, Ecclesiaz (ut loquuntur,) Thesaurus, & Papales inde eductæ indulgentiae prorsus in funere abeunt.*

7. Votum in Baptismo nuncupatum, & postea ab adultis
retributum, supervacanea reddit omnia vota monastica, nec e-
nīm plus requiritur, quam ut *Dia*lovo, & omnibus ejus operibus,
mundo & ejus tempis, & vanitatibus, carni & omnibus ejus impis
concupiscentijs abrenunciemus; fidei omnes articulos credamus,
& in omnibus mandatis Domini ambulemus. Monachi au-
tem religioni palpum obtrudunt, dum possident omnia securi-
tis, & liberius in canobia, ex aliorum vivunt sudore, quam ij
qui fundarunt talia monasteria, aut alij qui stipem, & eleemo-
nam conferunt.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **E**nōsh. Gen. 4. Nazarei, Num. 6. Elias & Elizeus,
Rechabite. Jer. 35. Bap̄ista, Mat. 3. Apostoli, Act. 4. itā cum
aljī Sanctis & patribus celeberrimis, hunc vitæ statuum institue-
runt & coluerunt. Ergo est probandus.

Sol. Alienā sunt ista omnia à statu monachorum votivo, nam
1. qualis erat Enōsh monachus, qui uxorem habuit, & liberos? nec ille cultum separatum instituit, sed cepta est iplius tempore,
publica seorsim à Caianitis invocatio; De inde verba textus
æquè ferunt prophanationem ac invocationem, juxta Tremellion,
Broughtonum & alios, ut sit legatur tum cępum est profanari no-
men Domini. 2. Nazareorum peculiaris erat à Deo, non ab ho-
minibus institutio, qui & bona possidebant, & uxores habuerunt,
quemadmodum, 3. Rechabite, quorum observationes non per-
petue erant, nec unusmodi, sed temporī accommodatae. 4. Eliæ
& Elizei vocationes erant à Deo extraordinarie, nec in exem-
plum trahendæ; nec filii prophetarum in monasteriis, sed scho-
laticè, pro tempore simul instituebantur, ad munia felicium ob-
eunda, in Ecclesia, vel Republica, 5. Bap̄ista conditio divinitatis
in juncta, non eremum constanter tenuit, sed & aulam petiit.
6. Communio bonorum inter Apostolos, pro tempore erat

& adjuvandis; Ingrediens enim religionem, eximitur postea ab omni paremum obsequio quod Pharisaicum istud refert à servatore reprehensum. Mat. 15. 4. Mar. 7. 10.

3. Privat homines primævâ benedictione, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Gen. 1. 28. & contradicit creatoris sententia. Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2. 18. & sapientis. Vx soli. Eccles. 4.

4. Non licet vovere aliquid quod Deus non præceperit, aut quod in damnum Recipib. aut proximi cedat, sed damnantur omnes cultus electitii, quia planè heretici. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam, nec minus. Deut. 12. 32. Col. 2. 23. sed monachismi votum nusquam habet præceptum. Recipib. membrum subducit, & separat, iuxta illud Apostoli. Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, 1. Cor. 1. 12. & contra illud Salvatoris. Ne vocamini Magistri, quia magister unus est. Mat. 23. 10. nec permittit ut erga proximum exercatur hospitalitas, & aliæ virtutes Homiletæ, presertim si in Anachorismum, aut Eremitismum obbrutescat. Ergo non omnino est ferendum.

5. Vota Paupertatis, Obedientiae, & perpetui Celibatus verbo Dei adversantur, quia 1. Mendicum noluit esse Deus in Israël, Ecclesiastic. 40. 28. 2. Emptos pretio non vult fieri servos hominum. 1. Cor. 7. 23. subeyentes Praefitorum iussa, sine examine ex ceca obedientia, contra illud Christi. Qui potest capere, capiat. Mat. 19. 13. Sed monachatus ad hæc omnia mancipat incommoda, cum supererogationis opinione, Ergo non est ferendus, aut aliter instituendus.

6. Supererogatio est superarregans commentum, quod consiliis nititur fictitiis, à quorum observatione plus præstatur quam lex requirit. Atquæ nemo potest implere legem Dei, ut inde justificetur, multò minus excedere dilectionem, qua ex præcepto. Toto Corde, toto Animo, & totis veribus Deum, & proximan sicut ipsius debet amplecti. Ergo impossibile est supererogare, ex observationis votis monasticis, & per consequens, Ecclesiæ (ut loquuntur,) Thesaurus, & Papales inde eductæ indulgentiae prorsus in fungo abeunt.

7. Votum in *Baptismo* nuncupatum, & postea ab adultis
re ihabitum, supervacanea reddit *omnia vota monastica*, nec e-
nim plus requiritur, quam ut *Dialolo*, & *omnibus ejus operibus*,
mundo & ejus pomis, & *vanitatibus*, *carni & omnibus ejus impis*
concupiscentijs abrenunciemus; fidei omnes *articulos credamus*,
& in *omnibus mandatis Domini ambulemus*. Monachi au-
tem religioni *palmum* obtrudunt, dum possident *omnia securi-
tas*, & *liberius in canobio*, ex aliorum vivunt sudore, quam ij
qui fundarunt talia monasteria, aut alij qui *stipem*, & *eleemosy-
nam* conferunt.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **E**nosh. Gen. 4. Nazarei, Num. 6. Elias & Elizeus,
una cum filiis prophetarum è *libris regum*. Re-
chabitæ. Jer. 35. Baptista, Mat. 3. Apostoli, Act. 4. *imà cum*
aljis Sanctis & patribus celeberrimis, *hunc vitæ statum instituerunt & coluerunt*, Ergo est probandus.

Sol. Alienæ sunt ista *omnia à statu monachorum votivo*, nam
1. qualis erat Enosh monachus, qui *uxorem habuit*, & *liberos*?
nec ille cultum *seperatum* *instituit*, sed *cepta est* iplius tempore,
publica seorsim à Caianitis *invocatio*; De inde verba *textus*
æquè ferunt prophanationem ac invocationem, juxta Tremellion,
Broughtonum & *alios*, ut sit legatur *tum cæpum* *est profanari no-
men Domini*. 2. *Nazareorum* *peculiaris erat à Deo*, non ab ho-
minibus institutio, qui & *bona possidebant*, & *uxores habuerunt*,
quemadmodum, 3. *Rechabitæ*, *quorum observationes* *non per-
petue erant*, *nec uniusmodi*, *sed temporis accommodatae*. 4. *Elie*
& *Elizei* *vocationes* *erant à Deo extraordinarie*, *nec in exem-
plum trahendæ*, *nec filii prophetarum* *in monasteriis*, *sed scho-
latice*, *pro tempore simul instituebantur*, *ad munia felicidüs ob-
eunda*, *in Ecclesia*, *vel Republica*, 5. *Baptiste* *conditio divinitus*
injuncta, *non erum constantè tenuit*, *sed & aulam petiit*.
6. *Communio bonorum* *inter Apostolos*, *pro tempore erat*

arrepta, non precepta, ut continuaretur. 7. Ex necessitate, non ex *voto* factis sunt Eremitæ, *Paulus, Antonius, & Hilarion, & Schole* fuerunt institute à patribus, in quibus discipuli educarentur ad ministerium non monasteria, in quibus superstitione saginarentur, ut in oratione non ferendo consenserent.

Ob. 2. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, & da pauperibus, & habebis thesaurum in Cœlo. Mat. 19. 21. Ergo qui exiunt sæcularem, & induunt monachum, assequantur eam religionis perfectionem, quam cæteri fideles non attingunt.

Sol. Præceptum hoc personale erat ad hominem, & *hæreticos*, ad detegendam interrogantibus latentem avaritiam, non generale, quod quosvis obligat, nisi in tali casu, ubi aut omnia sunt deserenda, aut *Christus* relinquendus, monachatus igitur vota non omnino astruit.

Ob. 3. Beati pauperes, Mat. 5. 3. Ergo paupertas monachalis est expetenda.

Sol. Non pauperes *spirituati*, sed pauperes *m&spirituati* à Salvatore salices pronunciantur, non ob divitiarum *dilectionem*, sed animæ *affectionem* humilem, quod non *castralibus* solum, sed omnibus *Christianis* competit.

Ob. 4. Opportet nosmetipso negare, Mat. 16. 24. & obediere *Præpositis*. *Heb. 13. 17.* Sed ista exactius cæteris præstant monachi. Ergo probanda est ista vitæ ratio.

Sol. Abnegatio *sui ipsius* & *præpositis* debita obedientia æquè omnibus *Christianis* pro ratione sue conditionis præcipiuntur, nec minus exerceantur à *secularibus*, quam à *superstitionis* monasteriorum *votariis*.

Ob. 5. Castratio voluntaria laudatur. Mat. 19. 12. & perstringuntur *vidue*, quæ primam fidem deseruerunt. *1. Tim. 5. 12.* Ergo *castritus monachalis* est commendanda, & vota monachorum non derenda.

Sol. Castitas illa permititur, sed non præcipiuta à Salvatore, idq; dono *instructionis*, non aliter *dispositionis*. Illi autem se castrant propter regnum cœlorum, qui deserunt uxores & omnia quæ impediunt, quo minus *Christum* sequantur, sed iuxta potest esse talis, quæ viri pietatem promoveat & infideliem *sancificet*.

1. Cor,

1. Cor. 7. 14. 2. viduarum ante non reprehenditur coniugium, sed levitas, quæ absq; ratione satis probata mutant conditionem.

Ob. 6. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium do. 1. Cor. 7. 25. unde Paulus gratis prædicans, plus præstitit, quam erat præceptum. 1. Cor. 9. 12. Ergo consilia dantur Evangelica, & supererogationis opera, monachatus fundamenta.

Sol. Consilia ista sunt præcepta, quæ non omnibus competunt, sed capacibus, nec sunt ultra præceptum generale, sed citra, ut media ad præcepti impletionem ducentia. 2. Paulus supererogat non abolutè, respectu generalis præcepti, Dileges Dominum Deum tuum toto Corde, &c. proximum sicut teipsum, sed comparatè, quatenus gratis prædicabat, cum stipendium potuisse jure postulare, quod tamen debitum Deo obsequiun non excedit, sed infrā subiicit.

Ob. 7. Supererogationem defendant Patres, Ergo non à nobis est sufflaminanda.

Sol. Defendant comparatè, vel, 1. ad præcepti partem negativam, ut qui Eleemosynas largitur plus præstat, quam litera præcipit, Non furaberis, vel 2. ad actus externos, ut cumanimitus quispiam implet literam non consuetitudinariò. vel 3. ad unum aliquid mandatum, ut jubes quod Adulteræ non timus? Amando plus facimus quam jubes, aiunt virgines apud Augustinum, de verbis Apost. Serm. 18. vel 4. Ad mandatum cæteris commune, sic Paulus supererogat, dum gratis prædicat, sed non abolutè, ac si aliquis potuit Deum plus quam toto animo, mente & corde diligere, quod expreßè præcipitur, omnia enim cum fecerimus, dicamus, quod servi inuiles sumus, quia fecimus tantum, quod debuimus. Luc. 17. 10.



Q U A S T. VI.

*An Juramentum Fidelitatis Magistratibus Laicis à clericis aequa
ac à Laicis sit præstandum? Aff.*

Q U I A.

1. **J**uramentum illud nil præter veritatem, judicium & justitiam proponit quæ sunt omnes conditiones juramento legitimo requisitæ. *Jer. 4.2.*
2. De fide subditorum Magistratum reddit certiorem, ut mutua pax in *Repub. conservetur*, dum legitimam ipsius agnoscunt, potestatem, & debitam spondent obedientiam juxta illud *Rom. 13.1.*
3. Detrahit *Anichristo & Fanaticis* larvam, qui sub praetextu suprematus à Christo ipsis concessū, detrahunt *Cesari* quæ sunt *Cesaris*. contra illud. *Mat. 22. 21.* & subditos animant & armant, vel occultis cuniculis, vel aperta rebellione in *Vnctos Domini*.
4. Discrimen ponit apertum inter *Papicos* errores, & turbones, dum constet, qui hoc sincè prestant juramentum (non obstante in aliis superstitione aut dissensu) habendos esse profidelibus subditis, recusantes vero perfidie esse postulandos.
5. Ante mille annos consimile juramentum ab Hispanis Pontificiis sanctitür exigendum. *Concil. Tolet: 4^{to}. Can. 74.* Ergo nec nostrum, nec novum, nec iniquum habendum est inventum.
6. Idem etiam decreverunt Galli *Papicole* in Conventur trium ordinum Anni: 1614. ubi Bellar: *Suarez*, & *Sanctarellæ* aliorumq;

aliorumq; oppugnantium hoc *juramentum Tractatus Vul-*
cano ad'udicantur. Vid. libellum eius Titulus DEUS
& REX.

7. Quibus consentiunt *Barclai Pater, & Filius.* 2. Apud
 nos Sacerdotes 13. regnante Elizabethā apud E. J. *Pontifici-*
um, in peculiari Tractatu Anglicè p. 10. 3. Blackwellius Archi-
*presbyter, cum sequacibus *juramentum illud præstitit, ut Roge-**
russ Witheringtonius adversus Fitz-herbert, Sculkenum, & alios
ex Concilio & Patribus copiosè & nervosè defendit.

Objectiones Adversantium.

Ob. 1. **N**on *præstandum est juramentum quod privat*
Pontificem suo jure, quo potest Reges Christi-
anos deponere ex pacto in Baptismo, per quod Christo & suo
in terris vicario se subjiciant Bellar.

Sol. In *Baptismo nomen dant omnes Christo, non Pape,*
qui est Christi potius Rivalis, quam Vicarius, & generale est
Axioma. Lex Christiana nullum privat suo jure Ecclesiastico
multo minùs temporali.

Ob. 2. *Potestas Temporalis potestati spirituali est subiecta,*
quod negatur in hoc juramento. Ergo non est admittendum.

Sol. Subjicitur quoad *directionem, non quoad imperium*
& coactionem, diverso enim respectu & Gladius subjicitur Clavibus,
& Claves Gladio, exemplio enim Clericorum est ex
principium indulgentia, non ex vocationis, aut personarum pri-
vilegio.

Ob. 3. *Constitue super te regem ex fratribus tuis Deut. 17.*
15. i.e. ejusdem religionis. Ergo si christianus rex dilabatur in
heresim: aut atheismus regni sui jure excidit, & per consequens,
potest à Pape excommunicari, & deponi.

Sol. Impiè facit populus qui regem *infidelem (cum ali-*
ter potest) sibi ipsi constituat, sed si legitimo titulo heredita-
tio, vel alias à Deo sit constitutus; ferendus est, sive Tyrannus
five

sive *Hereticus*, vel *alius*, non à subditis suis feriendis, multo minus à *Papa* exauctiorandus,

Ob. 4. Damnat *Juramentum*, ut *impiam & hereticam*, hanc doctrinam, quæd principes per *Papam* excommunicati possint à subditis deponi; sed hoc non est *hereticum*, quia nullum tollit fidei *Articulum*, sed regimen tantum Ecclesiæ respicit.

Sol. Hæresis non tantum fidei respicit *Articulos*, sed veritates omnes in verbo divino expressas, de quibus hæc est. Obedientiam principibus nostris esse prestandam, Rom. 13. 1. &c. nec hanc opinionem directe damnat ut *hereticam*, sed ac si esset *heretica*, detestandam.

Ob. 5. Negat hoc *Juramentum* ius *Absolutionis*, quod omnibus ministris conceditur. Ergo *iniquum* est, & non suscipiendum.

Sol. Aliud est absolvere penitentes à peccatis, aliud ab obedientia principibus suis debita; hoc facere possunt omnes ministri æquè ac *Papa* (declarative tantum, non autoritative) non illud, V^el *Papa* vel quisvis alias præter Deum.

Ob. 6. Ut *Petro*, sic *Pape eius successor* in unum erat triplex Pasce, Joh. 21. i.e. triplex concessa potest. 1. circa lupos ut istos abigat. 2. circa cristes petulcos, ut eos excludat. 3. circa oviculus, ut pabulum salutare illis præbeat, sed hoc impedit hoc *Juramentum*. Ergo non suscipiendum.

Sol. Nihil peculiare *Petro*, quod cæteris *Apostolis* non erat commune multo minus *Pape*, in verbis illis Christi erat concessum. 2. Aliud autem est pascere, aliud degubere, & deponere, rectius faceret *Papa*, si suos pascere, & non immitteret falcam in alienam messem. 3. Oves enim non *Pape* sunt, sed Christi, quas pro virili tenentur omnes pastores spirituales verbo pascere, & non bonis suis temporalibus exuere.

Ob. 7. Surge *Petre*, occide, & manduca. Ergo potest *Papa* ipsius successor principes rebelles pro arbitratu deponere. Baroniūs.

Sol. Si sic occidat, teneatur eodem precepto manducare, sed forsitan ossa habebunt in *gula*, ut contigit lupo ovem voranti in fabula.

Q U A S T. VII.

An aliqua sint membra Ecclesiæ laborantia in Purgatorio? Neg.

Q U I A.

1. **S**criptura tale *Purgatorium circa centrum terre, Gehennæ attiguum non agnoscit, sicut patet ex duclu utriusq; Testamenti, sive in *exequiis* celebrandis, sive in *sacrificiis* offerendis, ubi ne vola quidem talis *purgatorii*, vel minimum occurrit *vestigium*. Ergo est figmentum, poeticum, & ethnicum, non dogma Christianum.*

2. Duo tantum statuuntur post mortem animarum *receptacula, cælum creditibus, & gehenna incredulis*. Mar. 16. 16. quod in parabola *Divitis & Lazari*, ad oculum quasi exprimitur. Luc. 16. 22. Ergo locus *tertius* non est *figendum*, quod sit *laboratorium* animarum *purgatoriorum*.

3. Qui credit, in *judicium non venit*, sed per mortem transit *ad vitam*, Joh. 5. 24. 2. Beati mortui, *etiam si* etiam dicit spiritus, ut *requiescent à laboribus*, Apoc. 14. 13. 2. Scimus cum hæc terrena domus dissoluta fuerit, habere nos *edificium in cælo*. 2. Cor. 5. 1. Ergo non *carcerem in purgatorio*.

4. *Sanguis Iesu Christi* (*καρδιά του*) purificat nos ab omni peccato, 1. Joh. 1. 7. 2. quem proposituit, Deus *in aeternum placatum, per fidem in sanguine ipsius, ad demonstrationem justitiae suæ, prætereundo peccata que antecesserunt in illa Dei tolerantia*. Rom. 3. 25. Ergo non punit in alio seculo. Sed detrahit hæc ficta expiatio Christi *satisfactioni meritorie, & mediatarie, & Articulum Remissionis peccatorum, quem habemus in symbolo Apostolico, prorsus evertit*.

5. Dum tempus habemus, operemur *bonion* apud omnes, Gal. 6. 10, venit *nox*, in qua nemo potest operari, Joh. 9. 4. Quodcunq; facere potest manus tua, instanter operare, quia nec *opus*, nec *ratio*, nec *sapienia*, nec *scienzia* erunt apud inferos, quo tu properas. Eccl. 9. 10. Sed immutabilis est *statua* ut arboris *cadentis* ad *austrum*, vel *aquilonem*, Eccl. 11. 3. Ergo non expectanda post hanc vitam purgatio, ubi nullus est locus operandi, sed recipiendi secundum opera.

6. Consentient Patres postquam hinc excessum fuerit, nullus pénitentiae aut satisfactionis locus relinquitur, Cyprian ad Demerianum. 2. Hic lucte, & certamini locus est, illic erit corona, & premia, Chrysost. de Lazarо, Hom. i. 2. 3. Nemo se falfat, fratres. Duo tantum loca sunt, tertius nullus intereat. Aug. de Tempore. Ser. 132.

7. Aut expiat Purgatorium post hanc vitam *culpam*, aut *pœnam*: non *culpam*, quia ista tollitur per pénitentis Absolutionem & extremam Unctionem, non *pœnam*, quia ista exigitur severissimè in Purgatorio, contra illud, Peccatorum ejus non recordabor amplius, Ezecl. 18. 22. quod si sublata sit culpa in hac vita, quare non & pena? & si deleatur culpa mortalis, cur non & multo magis peccati venialis, sic ut non opus sit apud inferos Purgatorio, præsertim à Demonibus torquentibus, qui potius polluant, quam purgent, unde hæsitant de Purgatorio Lombardus cum plurinis aliis Papicolis, nulli urgent ut Anticulum fidei præter Jesuitas.

Contra urgent Romanenses.

Ob. 1. EX V. T. Sancta & salutaris uesti cogitatio orare pro defunctis, 1. Mac. 12. Sed non *salutatis*, quia non opus est, vel *damnatis*, quia non prodest. Ergo pro purgatis. 2. Quem in finem panis, & vinum expendenda essent in sepulchris justorum? Tob. 4. 3. David jejunavit pro Saul, & Jonaihan, 2. Sam. 1. 4. Agnoscit se per ignem & aquam eductum fuisse

fuisse in locum refrigerii. Psal. 38. 5. in quo non erat aqua
Zach. 2. 6. E loco ubi accensus erat ignis spinas devorans,
Psal. 66. 7. Ubi sedebit Deus quasi ignis conflans, & purga-
bit filios Levi. Unde petit David, ne illum in ira sua cestiget,
Psal. 6. Sed omnia ista loca, vel scorsim, vel simul sumpta pro-
bant Purgatorium Bell.

Sol. Duo prima loca sunt *Apocrypha*, nec probant *Purga-*
tiorium post hanc vitam, sed piorum promovent *cautigationem*
& *consolationem*. 2. reliqua vel sunt prorsus aliena, vel respi-
ciunt tantum *afflictiones*, quibus Deus suos castrigat, vel expri-
munt pium affectum vivorum erga mortuos. 3. Nec Patres ante
Christi adventum juxta Pontificios fuerunt in *Purgatorio*, sed
in *Limbo Patrum*, unde dicunt *Christum* illos eduxisse.

Ob. 2. N. T. exhibet carcerem, unde post redditam ul-
timam quadravem erit liberatio, Mat. 5. & mitiorem penam,
quam in gehenna irascenti temere. ibid. 2. Peccata quædam
esse remittenda post hanc vitam. Mat. 12. quod non potest fi-
eri in coelis, aut gehenna. Ergo in *Purgatorio*. 3. Per Mammo-
na iniquitatis posse nos facere amicos, qui post mortem re-
cipiant nos in *cælestia habitacula*. Luc. 16. 4. Orasse latro-
nem, ut Christus esset ipsius memor in regno, sic ut evaderet
Purgatorium, Luc. 22. cuius dolores *Christus* dicitur solvisse.
Act. 2. 5. ubi purgandorum peccata, ut fenum & stipule,
quasi per ignem absumuntur. 1. Cor. 3. 6. Pro quibus la-
chrymis se baptizanti vivi, ut liberentur à peenis. 1. Cor. 15.
7. Eademq; ob causam in *purgatorio* laborantes Christo
geniculantur. Phil. 2.

Sol. Torquentur ista omnia adversus Textus scopum, ut
patet ex antecedentibus, & consequentibus, nec gry de purgato-
rio post hanc vitam potest ex illis extundi.

Ob. 3. Concilium *Carthaginense tertium*, *Bracarense* pri-
mum, *Cabilonense*, *Wormatiense*, *Lateranense*, *Florentinum*, & *Tri-*
dentinum, *Purgatorium* asseruere, Ergo est credendum.

Sol. Prima ista *Concilia particularia* de commemoratione mor-
tuorum statuunt, non de purgatione. 2. Tria sequentia pro-
libitu decreverunt quicquid maxime ipsorum commodis

conveniebat.

Ob. 4. Patres *Orationem, Sacrificiorum, Oblationum pro defunctis*, adeoq; *pugatoriis post hanc vitam mentionem faciunt.* Ergo *recepit* fuit ab illis ut Ecclesiæ dogma.

Sol. In alium finem hoc fecerunt , vel ad *testificandum* pius erga mortuos affectum. 2. vel ad *exortandam* illis beatam *resurrectionem*, 3. vel ad *Deum celebrandum* pro mortuis in domino. 4. vel *loquuntur de igne tribulationis* in hoc saeculo, vel *conflagrationis* in die *judicij*; vel 5. *hesitantè affirmentur.* *Incredibile non est*, Quia forsitan verum est, ut Augustinus, nunquam urgent ut fidei *dogma*, nam priscis (uti fateatur Roffensis contra Lutherum. A&t. 18.) erat *incognitum*, & serò ad *ignem Purgatorij* est *trepidatum*. confer. *Sixtum. Senen. Biblioth. lib. 5. Num. 17.*

Ob. 5. Confitentur *Purgatorium Hebrei*, ut *Josephus Ben Gorion, Mahometani in Alcarano, Philosophi, ut Plato in Gorgia, & Phædone. Cicero in somnio Scipionis. Poetæ ut Virgilius.*

Ergo exercentur *penitentiæ*, *veterumq; malorum Supplicia expendunt.* *A&n. 6.*

Claudianus.

*Quos ubi per varios annos, per mille figuris
Egit lethæo purgatos flumine-----*

contra *Ruffinum.* l. 2. Ergo dictamen est quasi naturæ , dari *purgatorium.* Bellar. de *Purgat.* l. 1. c. 11.

Sol. Prodigiosum videtur *Christianæ fidei dogma*, quod talibus nititur *patronis*. 2. & *Purgatorium* hoc *Judaicum, Ebraicum, & Tuncicum*, toto (ut loqui liceat) *inferno*, à *Patristico* discrepat.

Ob. 6. *Animarum apparitiones* *purgatorium variis monelis & singulibus demonstrarunt*, ut patet ex *Gregorii Dialogis*, 2. *Gregorio Turonico*, 3. *Petro Damiani*. 4. *Beda*. 5. *Bernardo*. 6. *Anselmo*. 7. *Vincentio* in *speculo Historiali*, ut habet Bellar. ibid. Ergo credendum est esse *Purgatorium*.

Sol. Fabulae istæ *anniles Diaboli* potius produnt *imposturas*, quam *Articuli Christiani* ponunt *fundamentum*.

Ob. *Purgatorium*, hoc est locus intra *terra viscera*, gehennæ

hennæ *vicinum*, colligi potest ex *irruptionibus* ignis *Etnæ* in *Sicilia*, & *Hecla* in *Icelandia*, unde conspecta fuit *anima Theodorici Ariani* in foveam *Vulcani* præcipitata, apud *Gregor. Dialog. I. 4. c. 35.* & audiuntur ex *Hecla*, tonitrua horribilia, & sœpe apparent *anima*, quæ dicunt se mitti in istum montem. *Bellar. de Purgat. I. 1. c. 6.*

Sol. Ex venis *terre Sulphureæ* erumpere tales *ignes* ostendunt *Physici*, & *naso* caret, vel laborat *nimia gravedine*, qui olidas hujusmodi *imposturas* statim non suboltaciat.

B b 3

Loci





LOCI IV. SECT. III.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

DISCIPLINA in qualibet particulari Ecclesia est necessaria, 1. deducenda ex verbo divino, 2. dirigenda ad *ταξις* & *ινργωνια*, 3. liberanda à cumulo rituum & ceremoniarum onerantium.

In hac disciplinal præcipue occurunt hæ Quæstiones.

- An
- 1. Regimen Ecclesiæ Catholice per Papam, tanquam Christi Vicarium debet esse Monarchicum?
 - 2. Ex Institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit Oro, sive gradus à Presbyteratu distinctus, eoque superior?
 - 3. Clerici Jure Divino exerceant Jurisdictionem, Temporalem, aut Laici spirituali?
 - 4. Liceat subditis contra legitimum suum Magistratum

5. *tum, sub pretextu quovis Religionis, arma movere?*
 5. *State Liturgie in diversis Ecclesiis diverse, modo Sacris Literis non repugnant, sint probande?*
 6. *Liturgia Anglicana sit Sacris Literis Conformis?*
 7. *Vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines post Reformationem fuit Legitima?*



QVÆSTIO. I.

An regimen Ecclesiæ Catholicæ per Papam, tanquam Christi Vicarium, debet esse monarchicum? Neg.

QVIA.

1. **P**ontifex Ecclesiæ Judaicæ, utcunq; typus erat Christi, monarcham nō agebat pro arbitratu suo, sed legi & regi politico erat subjectus, unde David de rebus disponit. Ecclesiasticis, Sacerdotibus & Levitis Paralip. 15. 16. Solomon deponit Abiathar summum Sacerdotem, & surrogat Sadoc in ipius locum. 1. Reg. 2. 26. 27. cogitq; Concilium ad Templi Consecrationem. 1. Reg. 8. quod monarchiam summi Pontificis prorsus eliminat.

2. In N.T. primatum in Ecclesia Salvator prorsus prohibuit. Scitis quod principes gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, Benefici vocantur, vos autem non sic: Mat. 20. 26. Luc. 22. 26. neq; inter ordines Ecclesiasticos, Papam ullum, aut Oecumenicum Episcopum recenset Apostolus, 1. Cor. 12. 28. Eph. 4. 11.

3. In Concilio Hierosolymitano, Act. 15. nullus praetereis

ris præsidet vel primatum exercet; sed Apostoli pari jure decernunt, & decreta sua cum assensu Presbyterorum & fratrum absq; Anathemate syderante promulgant, Vers. 22. 23.

4. Petrus ipse hanc monarchiam, & suprematum prorsus assertatur dum Συντάκτεις βασιλεὺς se appellat, & κυριακούνδιον dominat in clerum, & ἀλιτροῦ ἀποστολῆν proutus interdicit, 1. Pet. 4. 15. & cap. 5. 1. 3. cur igitur Papa arrogat, quod Petrus abhorret? Et cur vendicat sub titulo Petri primatum, potius quam quivis aliud orthodoxus Episcopus?

5. Christus solus est monarcha, caput & sponsus catholicæ Ecclesiæ, cui profitetur se semper ad futurum usq; ad consummationem saeculi. Mat. 18. 19. & 28. 20. sed ista sunt *ātūsāra* cum vicario, qui absentis vices tantum supplet, sic enim monarcha non esset *μονος*, & corpus esset biceps, & sponsus admiteret iori solum, quod non est ferendum.

6. Papali huic usurpationi restiterunt Concilia omnia antiquiora, & liberiora, è quibus nonnulla hereticos aut schismatis Papas denunciarunt, & deposuerunt; nec Ecclesiæ Patriarchales eminentiores usq; ad hunc diem Papæ jugum subierunt. Legatur Philippi Morni mysterium iniquitatis, qui sexaginta circiter instantias adversus hoc monarchicum papale regimen adducit.

7. Patres oppugnant. 1. Cyprianus. Cæteri Apostoli erani quod fuit Petrus pari consortio prædicti honoris, & potestatis. lib. de Simplicitate Prælatorum. 2. Hieron. Ubiqueq; fuerit Episcopus, sive Roma sive Eugubiae, sive alibi, ejusdem est & Sacerdotii, Ep. ad Evagrium. 3. Gregorius Papa. Ego fidenter dico quia quifq; se universalem Episcopum, vel Sacerdotem vocat, vel vocari desiderat in elatione sua, Antichristum præcurrit. lib. 6. ep. vid. Perkins: Problem. Tit. Suprematus.

Objectiones Romanensium.

1. Christus reliquit suæ Ecclesiæ optimum regimen, etale autem est monarchicum, quod obtinet in cœlesti Hierarchia, ubi Michael Lucifer est suffecius, & inter apes, grues, & cætera pecora campi, que sortiuntur ex naturæ dictamine unum Rectorem. Ergo hoc in Ecclesia catholica est tenendum.

Sol. Monarcham agnoscimus Ecclesiæ, sed Christum, non Papam. 2. Quem per Michaelem designatum existimamus non Luciferum (quod blasphemium est) successorem, sed è sinu Patris heredem. 3. nec apes una, aut grues &c. omnibus alveariis & gregibus præficitur, sed diversæ diversis; ut regnum unumquodq; distinctum in Politicis habet suum distinctum regem, non unum omnia.

Ob. 2. Regimen Judaice Ecclesiæ à Deo ipso constitutum erat Monarchicum, sub uno summo sacerdote. Hæc autem omnia in figura facta sunt nostri. Cor. 10. 6. Ergo huic Ecclesiæ confirmanda est Christiana gubernatio.

Sol. Summus Judeorum Sacerdos Christi erat typus, qui Monarcha solus est Christianæ Ecclesiæ. 2. non querendum hic à nobis quid politicis placeat, sed quid Christus constituerit.

Ob. 3. Christus constituit Petrum talem Monarcham. Mat. 16.18. Tu es Petrus & supra hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam & Joh. 21.15. Triplex pasce agnorum, & ovium illi injungitur, aliasq; in N.T. 28. prærogativa præ cæteris Apostolis Petro ascribuntur.

Sol. De officio Petri cum cæteris Apostolis communi apera est scriptura, sed nil habet de Monarchatu. 2. nec Petri personam fundamentum Ecclesiæ statuunt Patres, sed confessio nem de Christo, nomine omnium Apostolorum exhibitam. Vel Petro tantum personaliter hoc dicamus concessum, ut primus esset Evangelii præco post S. Sti descendit. quod Act. 2.

præstitum fuisse legimus. 3. *Triplex Pæce triplicem negationem respicit, ob quam Salvator non ipsius pro merito rejecisse, sed pro summa sua misericordia in integrum restituisse declarat, ut pasceret ipse cum ceteris, non præ ceteris, inter ceteros ut *socius*, non ceteros omnes, ut monarcha.* 4. Corrasæ vero istæ 28. *prærogative*, si primatum ordinis Petro conferunt, suprematum *Jurisdictionis* nullatenus deferunt. 5. Quem si salvator Petro, & Pontificibus Romanis in cæteras omnes Ecclesiæ contulisset, mirum videtur. S. Petrum in concilio Hierosolimitano, aut Epistolis suis Catholicis, ne verbo quidē hanc *prærogativam* intinuasse, nec B. Paulum hoc Romanis in Amplissima sua Epistola significasse. Nec Zozimam, Bonifacium, aut Cœlestinum hos Scripturæ textus contra Africanos in Concilio Carthaginensi, 6. in causa Apiarii pro suprematum Catholicico produxisse potius, quam *Canonem suppositiniuum* Concilii Nicæni obtrusisse, tam expositum *sanis & sibi* lis, & qui titulum à *Scripturis* hodie deductum, cassum redideret.

Ob. 4. Successorem Petro in primatu fuisse Pontificem Romanum, constat ex quatuor primis Consiliis Oecumenicis, Nicæno, Ephesino, Constantinopolitano, & Chalcedonensi, Ergo ipsi hodiè non est detrahendus.

Sol. Confusionem in cælo est *inventurus* quicunq; primatum in terris desideraverit, Chrysost. in Mat. cap. 20. 2. Detorta sunt vel *fictitia* ea quæ ex Conciliis adferuntur, ut patet vel obitè *expendentibus*. 3. vel *errata* tantum causa, vel ob sedis *eminentiam*, ut habet Concilium Chalcedonense, cap. 28. & A&t. 25. 4. vel ob Pontificum priorum pietatem, & patientiam, hoc illis non jure, sed *arbitrario* erat delatum; constat enim primatum *autoritativum* per Bonifacium primum à Phoca Imperatoricidâ, malis artibus fuisse impetratum, apud Sigebertum. ad An. 607. antea enim parvus responsum ad Romanam Ecclesiam habebatur, fatente Ænea Sylvio, postea Papa Pio secundo lib. 1. ep. 288.

Ob. 5. De facto Pontifices Romani Concilia coegerunt, ipsis præsiderunt, aut per se, aut legatos, eademq; confirmarunt.

Ergo

§. 3. De Disciplina Ecclesiæ. 20;

Ergo agnitus fuit ab omnibus ipsorum suprematus.

Sol. Quæstio est de jure, non de facto; nec factum hoc placuit cæteris Ecclesiæ, sed cesserunt publicæ pacis causa, ambitioni Romanae, & tyrannidi, quia non tutò potuissent resistere.

Ob. 6. In fidei controversiis vel disciplinæ appellatum fuit ad Romanem sedem ab aliis Ecclesiæ, 2. à Græcis etiam ad Romanos translatum erat imperium, quod fieri non potuit absq; supra autoritate.

Sol. Appellationes hujusmodi ad Papam fuerunt factæ, non ut ad Judicem supremum, qui pro autoritate cæteris imperitabat, sed ut ad Arbitrum honorarium, qui consilio, & auxilio poterat ipsis subvenire præ cæteris, 2. & ex consensu partium, vel aliis rationibus politicis. Non ex autoritate Papali transacta fuit illa imperii translatio, ut constat ex historiis.

Ob. 7. Nulla ratio reddi potest Quare, vel tempus designari Quando Papa hunc obtinuit, quem semper exercuit sic primatum, qui Titulus quindecim à priscis illi attributis agnoscitur.

Sol. Patet hujus suprematus, 1. initium à Phoca, 2. augmentum per faudes, impudentiam, & tyrannidem, & 3. axia ex ignorantia secularium, & timore Excommunicationis, & depositiones, à quibus ut à mormoluceis fascinati quasi & inebriati, principes terræ resilierunt.



Q U A S T. II.

An ex Institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit ordo, sive gradus, à Presbyteratu distinguitus, eoq; superior? Aff.

Constat 1. Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum nomina, distinctè occurrere in N. T. & Episcopatum Inspectionem quandam authoratatem, Presbyteratum etatem Senatoriam, Diaconatum, Ministerium obendum juxta literam denotare. Convenit, 2. Aliquam saltetē Discipline evaginari & evaginari juxta Apostolum, 1. Cor. 14. 40. in qualibet visibili Ecclesia esse observandam. Quia Deus non est author auctoritas, status incompositi in Ecclesiis Sanctorum. Ib. v. 33. sed constituit primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, &c. ut corpore humano subordinata membra, 1. Cor. 12. 28. vel ut in ordinato exercitu essent qui imperent, & pareant. Mat. 8. 9. Nec lis est, 3. De Episcoporum Titulis, Reditibus, aut aliis Prerogatiis a principibus secularibus illis diversimode concessis, sed de Ordine seu Gradu. An hoc Respectu, Jurisdictionem in Presbyteros ex Christi Institutione, aut Apostolorum peaxi, justè vendicent. Negant hic zelotæ nonnulli Recentiores. Affirmarunt nobiscum per 1500 annos, omnes Ecclesiæ intra Christianographi limites Celebratores, his & consimilibus nixæ fundamentis.

1. Quod ab ipso Deo quoad substantiam in U. T. fuit sanctum, & Analogicè à scrivatore, & Apostolis probatum & observatum,

observatum, *Institutionem Christi*, aut *Apostolicum*, jure divino esse afferatur, sed tale est regimen per *Episcopos*, *Præsbyteros*, & *Diaconos*, *principibus Sacerdotum*, *sacerdotibus*, & *Levitis*, prorsus analogum, unde principes isti sacerdotum, *Prælati*, *Antistites*, *presules sacerdotum*, & *Levitarum* appellantur, qui prospicerent ut sacra illis injuncta obirent munia. Num. 3. 24. sq. inter quos Eleazar filius Aaronis *Prælatus Prælatorum* audit, quasi *Archiepiscopus* Ib. v. 32. de his autem dum vaticinatur *Isaias*, sub Christianismo Gentibus transferendis c. 60. 21. exprimunt 72. per *אָמַרְתִּי כִּי אֶמְשַׁבֵּךְ*, dabo illis *Episcopos*, & dum pugnat *Apostolus* pro portione *Ministris Evangelicis* non arbitria, sed jure divino debita, nonne (inquit) qui altari deserviunt, de Altari participant? Ita & *Dominus* ordinavit iis, qui *Evangelium annuntiant*, de *Evangelio vivere*. 1. Cor. 9. 13. quod non rem tantum, sed arguendi modū à V. T. satis corroborat. excipiunt. Mutato *sacerdotio* mutari etiam & *legem*. Heb. 7. 12. Reponimus, Regimen à *lege* distingui, unde mutata *lege*, Regimen manere potest, quoad *substantiā* saltem & *Analogiam*, licet in *circumstantijs* quibusdam & ceremonijs pro libertate *Christianā*, diversimodè varietur, ut in *politicis* secularibus. nec lex ipsa sub *Evangelio* tam mutari dicatur, quam à Christo impetrari, Math. 5. 17. & mutari tantum quoad usum, ne justificet, non quoad directionem, ne sanctificet. Distinctio autem *Episcopatus*, & *Præsbyteratus*, nervosius sub *Evangelio* confirmatur.

2. Ex ipsis Salvatoris *Institutione* hunc in modum. *Catenis* factum corporis suæ Ecclesiæ debet esse certissima directio: At Christus Apostolos quibus succedunt *Episcopi*, Septuaginta discipulis *Præsbyterorum* primipilis, prætulit & præordinavit, ut patet ex collatis Mat. 10. & Luc. 10. Ergo hunc *Primationem Episcopi* idq; *Institutione Divina* in suorum gregum *præsbyters* jure vendicent, Excipiunt *Præsbyteriani*. 1. septuaginta discipulos æquali *authoritate*, & donis cum *Apostolis* fuisse instructos, ut patet ex iis, quæ communiter habebant in mandatis. Nec constare. 2. *Apostolus* potius fuisse *Episcopos* quam septuaginta discipulos, unde non vident. 3. cur *Præsbyteri* quæ

què non succederent *Apostolis ac Episcopi*, vel cur *Episcopi* prosapiam à *Discipulis* æquè ac ab *Apostolis* non deduc-
rent. *Contra:* Textus ostendit *Apostolos* fuisse ex *Discipu-
lorum classe* peculiari modo selectos & promotos, & nomi-
natum designatos & constitutos, ut essent *cum illo*, & mitte-
ret eos ad prædicandum, Mar. 3. 14: quod *discipulus* 70. non
erat concessum, de quibus postea in scriptura nulla mentio,
cum *eminens* sit ubi vis *Apostolorum Ministerium*. 2. An *Apostoli*
autem fuerunt *Episcopi* quis dubitare potest, qui legerit *Ju-
de τὸ ἐποκόπων Episcopatum*, ex *Psalm 109.9.* יְהוָה confirmatum, Act. 1. 20. quod autem *Judas* erat quoad digni-
tatem, erant & reliqui *Apostoli*, *Episcopus* ille per *Episcopatu-
m*, Ergo & hi. Quem titulum etiam salvatori attributum
invenimus. 1. Pet. 2. 25. quem nusquam *Presbyterum* nomi-
natum legimus. *Quod* li *Apostolatus* & *Discipulatus* esset ejus-
dem sensus, Cur *Mathias* tanta cum *solemnitate* à *Discipulatu-*
(erat enim unus, qui versabantur cum Apostolis, Dominum ante passionem sequentibus) ad *Apostolatum* evehitur? Act. 1.
21. quid opus erat ut *Samaritanis* per *Philippum Diaconum*
converteris, mitterentur *Apostoli*, ut ulterius pro iis orarent, &
per manuum *Impositionem*. S.S. illis communicarent? Act. 8.
15. 17. Nec desunt inter veteres & recentiores, qui promis-
sum illud *saluatoris*. Mat. 19. 28. de 12. *Thronis* *Apostolis* 12.
erigendis, cùm ipse locatus erat in *Throne gloriae*, non ad
ultimum differunt *Judicium*, sed de tempore *Regeneratio-
nis* per *Evangelium* interpretantur, ad quod opus primitus
quasi *enthronizati* fuerunt *Apostoli*, ad ponenda funda-
menta, quæ *successores* illorum *Episcopi* firmiter tenerent, &
cum dignitate conservarent, juxta illud pro *Patribus* tuis na-
ti sunt tibi filii, quos *principes* constituës super omnem ter-
ram. Psal. 45. quod de *successione* *Episcopali* omnes ferè expo-
nunt.

*Patres, missi
sunt Apostoli
pro Apostolis,*

*fili na tì sunt
tibi, constituti
sunt Episcopi.*

Aug. in locu.

3. *Praxis Apostolica in Agendis*, ad totius Ecclesiæ *iuuen-
tutem* & *Disciplinæ conservationem* (ut *præcepta in credendis*) pro-
canone divino est tenenda. Atqui *Antiocheni* *ad lups* *viri*
Apostolici ex *Spiritus sancti* expresso dictato *Barnabam* &
Saulum

Saulum, Paulus Timotheum, & Titum per preces, & maruum Impositionem Episcopos constituerunt, qui postea per singulas Ecclesias oppidatim ordinarunt Presbyteros. Act. 13. 2. & 14. 23.
1. Tim. 5. 22. Tit. 1. 5. Ergo Presbyteri sic constituti ab Episcopis constituentibus, ordine saltē aut gradu differunt, & illis sunt superiores. Excipiunt. 1. Barnabam & Saulum Apostolos fuisse, Episcopis sublimiores. Ideoq; ad ipsorum cathedras Episcopos nō esse evehēdos. Contra. Constat ex predictis Apostolos fuisse Episcopos, & Episcopos illis succedere, licet non immediatione Vocationis, aut amplitudine donorum, aut jurisdictionum, quae erant pro tempore illis extraordinaria; potestate tamen Ordinationis Presbyterorum, & Diaconorum, gubernationis, correptionis, & ceteris officiis Ecclesiasticis necessario continuandis vicem supplerunt Apostolorum, absq; ulla Presbyterorum ab ipsis constitutorum detractio-

nē. 2. Tim. 4. 5. fac opus Evangeliste, plus probat ipsum fuisse tantum Evangelistam, quam illud quod sequitur immediate. τόδι Διακόνος οὐ πληρέπετον, eundem tantum fuisse Diaconum. Titus Evangelista nusquam dicitur, uterq; verò in Epistolarum subscriptionibus, hic Ephesiorum, ille Cre-

tensium Episcopus appellatur, ut & Judas in Epistola sua titulo Syriaco Episcopus insignitur. Quia utcunq; non convin-

Ex Edit. D.
M. Pococke.

cant, ut Canonica, sensum tamen Ecclesiæ superiorum Temporum ostendunt, ut Historica, prout tituli. 4. Evangeliorum; quibus exactioratis quis Mathei à Marci, aut Luce à Johannis distingueret Evangelium?

4. Qui compellat Episcopos per cœlitū datas illis Epistles correpias, greci vas, & directivas, eorum probat vocationem,

& prelaturas, sed hoc ab ipso salvatore factum legimus, Apoc.

2. & 3. ubi ad Angelos septem Ecclesiārum Asiaticarum, distin-

ctas totidem dictat à Johanne scribendas Epistles. Excipi-

unt, Angelos hic intelligi non idemnōs sed oīdēmōs, non

individualiter, sed collectivè, quod patet ex cap. 2. v. 24. ὑπὸ γ

ὑπὸ γὰς τὰς λοίτους, vobis autem dico, & ceteris qui Thyatire es-

tis

tis, & ex cuiusq; Epistole clausula, qui habet aurem audiat quid spiritus dicat Ecclesiæ. Unde sub Angeli nomine, non personam aliquam particularem, sed totam Ecclesiam compellari, videtur manifestum. *Contra, 1.* Angelus quilibet hic seorsim compellatus, Angelus dicitur Ecclesiæ, non Angelus Ecclesia, cui in mandatis datur (ut legato aut nuncio) ut monitus ipse moneret Ecclesiam. Ecclesia igitur monenda est ab Angelo, non monens Angelus. *2.* Siuos iūiū ~~γάληα~~ & reliquis Thyatirenibus, ostendit Epistolam ad omnes Thyatrenses pertinere, sed per Angelum illis (cui dirigebatur) communicandam, aliter idem esset monens & monitor, & Angelus æque monendus, ac monens. *3.* Angelum autem illum Thyatrensum tunc fuisse Carpum colligunt nonnulli ex Martyrologiis, quemadmodum Polycarpum Smyrnæ, Melitionem Sardensis, Gaium Pergamo post occisum Anisam deputant alii. Atq; hinc è reformatis Beza, Marloratus, Brightmannus, Raynoldus, Deodatus, per Angelos delignare Episcopos absq; scrupulo statuunt. Addit Parcus, Episcopos vocat Stellæ, quia prælucere aliis doctrinæ puritate, morum integritate, & fulgere debent in Ecclesia, sicut Stelle fulgent in Firmamento, vocat eosdem Angelos quia sunt legati Dei ad Ecclesiam. in Apoc. c. 1. v. 20.

5. Eandem Episcoporum supra Presbyteros prælaturam deducit per 1500. annos, ab ipsis Apostolis continuata Disciplinae diabolæ. Hinc. *1.* successionem Episcoporum ad conterendas Hæreticorum & Schismaticorum irruptiones. Constantius opposuerunt Patres, Ireneus, Tertullianus, Epiphanius alii compendio non coarctandi. *2.* Quin & tritum est Aerium pro Heretico fuisse condemnatum, quod Episcopo aquasse Presbyterum, sanè ob Humani instituti violationem, à tot & talibus Ecclesiæ quasi columnis, tam gravis non fuisset inflicta censura. Sed *Ἐπίσκοπον εἰς τρέπετην βαθὺν Φέρει, ἵεραν οὐλα βούτη.* Episcopum ad Presbyteri deprimere subsellion facilius habebatur istius seculi. *3.* Hinc ordinantes & ordinati à Presbyteris Sacerdotes, Degradatione aliisq; censuris percussunt ab Ecclesia. Occurrunt his & similibus Novatores. *1.* Adductos hic tantum esse ex sinu testes & anticipitis fidei

§ 3. De Disciplina Ecclesiæ

209

Historicas Apocryphos. 2. *Episcopos* illos, de quibus loquuntur veteres, dominantibus nostris *prælatis* admodum fuisse *dissimiles*. 3. *Aerium* non eo nomine pro *hæretico* fuisse notatum, quod *Præbyterum Episcopo* æqualet. Sed quia in *Arianismum* & alios exitiales errores incidisset. *Contra*. *Recte* quidam, *Qui authoritatem* (inquit) omnem *majoribus* suis adimit, sibi ipsi nullam relinquit. 1. *Historici* & patres adducuntur ut *testes* *fensus Ecclesiæ* & temporum, in quibus vixerunt, non ad *dogmata statuminanda à scripturis aliena*. 2. *Questio* præ manibus est de *Episcopali* *vocatione*, *ordine*, & *Jurisdictione*, in & supra *Presbyteros*, non de *Titulis*, *reditibus*, aut *privilegiis* aliis *honorariis* à principibus aut *Rebus publicis* *indultis*. 3. *De Aerio* sufficit dogma illud de *paritate Episcopi* & *Præbyteri* inter *Hæreses* ipsius, ab *Epiphatio* & *Augustino* memorari, nec valet, *Hæreticus* erat quā *Arianus*, Ergo *Hæreticus* non erat, quā *ordini Episcopali* *injurius*.

6. Adversantium confessio non parum conduceat ad *precedentia* *stabiendi*, ex his autem qui videntur inter *Reformatos* aliam amplecti *disciplinam*, sunt vel. 1. *Lutherani* (ut loquuntur) vel. 2. *Zuinglianii* vel. 3. *Calviniani*. *Lutherani* per suos *superintendentes*, & *præxian* (quem admodum per professionem in confessione *Augustana*, parū aut nihil à nobis *hac ex parte* dissentient. *Zuinglianii* verò, præser-tim *Tigurini*, utcunq; aliter *disciplinati*, quām impensè faciunt *disciplinæ* nostræ *Episcopali*, ostendunt ipsorum scrip-ta *doctrinæ*, & *excoeti* *judicij* plenissima. Pro *Calvinistis* sufficiat vel hæc unica *Hieronymi Zanchii* summa erruditionis & perficacitatis liberrima protestatio. *Testor me coram Deo in mea conscientia*, non alio habere loco quām schismaticorum, illos omnes, qui in parte reformationis Ecclesiæ ponunt nullos habere *Episcopos*, qui *authoritatis gradu* supra suos *Præbyteros* emineant, ubi liquido possunt habere. Præterea cum *Dominio Calvinio* nullo non *Anathemate* dignos censeo, quotquot isti *Hierarchie*, qui *Domino Iesu* se submittit, subjici non lunt. Consulit autem *Calvinus Poloniae Regi*, non ut *Episcopos* tantum constitueret in *quavis* *provincia*, sed super illos

Bullinger.
Gualter.

*De Reformatiæ
Ecclesiæ p. 81.*
Eccles. p. 149.

D d

etiam

210 De Disciplina Ecclesiæ. §. 3.

etiam *Archiepiscopos*. Et ipse Beza (ut cunq; ordini *Episcopali* iniquior) vel *Episcopos* nostros *Anglicanos* probat, vel egregie agit *Sycophantem*. *Saravia* autem è *Belgia*, *Scultetus* è *Palatinatu*, & *Spanhemius* ab ipsa *Genevensi* schola, mitiores nobis transmiserunt *uv.s.* Et domesticorum *Ecclesiolorum* *crambe* & *labrusca* jamdudum putruissent in *fimetis*, nisi protraxissent illas nuper in lucem *Smetymiani* quidam *Acrostici*, sed quo successu, ingemant omnes Ecclesiæ *Reformatæ* & *Orthodoxæ*

Et Nati Natorum, & qui nascentur ab illis.

7. Postremò (ut multa paucis conferam) exterminium, sive *Episcoporum Degradationem*, vel (ut pro re nata loquar) *Desordinationem*, Comitur. 1. Ecclesiæ *Cathedralium* Abominanda *desolatio*, ut ibi sibi invicem respondeant *filii* *ulule*, ubi in *Decoris sanctitatis* altissimus anteà colebatur. Comitur. 2. *Academiarum devastatio*, in quibus, sublati *præmia*, quid solidi aut sancti est expectandum. 3. Eclipsin necesse est ut patiantur stellæ apud majores nostros. S. *Augustinum* volo, & *Hieronymum*, &c.) primæ magnitudinis, sicut *abortus* mulieris, qui non viderunt *solem*. Obliterabitur 4. seculorum 15. *architectura*, ad novarum *exhalationum* incendium, quæ ut ignes satui viatores simpliciores in paludes aut *voragini* præcipitent. 5. *Martyres* nostri *Episcopi*, *Cranmerus*, *Latimerus*, *Ridleus*, &c.) qui reformationem non scriptis tantum (ut alii doctissimi *Episcopi*) sed sanguine suo oblignarunt, nova querant *calendaria*, *Rachel* lugeat suos *liberos*, quia non sunt. 6. Quid fieri de *Pedobaptismo*, & de mutatione *Sabathi* *Judaici* in diem *Dominicam*, cum non alio nituntur divino jure, quam *Episcopatus*? Hoc igitur exauktorato, quibus columnis ista suffulciantur? 7. Et qua fronte tandem *Presbyteri moderni* ab *Antichristianis* (ut ab his conclusum est) *Episcopis* ordinati, *sacra* tractent, & *satram et alia*? Num *Antichristus* Christo genuinos generet filios? Plura nec minus punctiora his coacervari potuissent, ὁ ἀπαράστατος τοντό. Mat. 24.15.

Objectiones.

Ob. 1. Interdictum omne dominium excludit inter Clericos superioritatem: Sed principes Gentium dominantur eorum, & qui majores sunt potestatem exercent in eos, non ita erit inter vos, Math. 20. 25. 26. Mar. 10. 42. Luc. 22. 25. Ergo Episcopi Presbyteris non sunt preferendi.

Sol. Dominium hic statuitur duplex. 1. *Coactivum* vi gladii, quale est *principum Gentium*, aut *magistratus civilis*, & quale ambiebant *Zebediade*, & hoc *Apostolis* interdicitur. 2. aliud *paternum*, *directive*, vel *ministeriale*, & tale illis commendatur, quo *ministrent* potius *inferioribus*, quam *ministrorum* gaudeant *satellito*. 2. Inter Apostolos tantum (quos solus alloquitur *salvator*) interdicitur *Dominium*, quod non obstat, quo minus in *constitutos* ab ipsis postea *Presbyteros*, *jurisdictionem* aliquam obtinerent. 3. Unde si *domini* appellantur, vel ex *principum indultis*, vel ex *subditorum Reverentia*, (ut *Eli* & *Elias* ab *Hannah* & *Obadiah*, 1. Sam. 1. 26. & 1. Reg. 18. 7. non invidenter est illis talis *titularum usus*, sed *usuratio*, *Dominus* & *Magister*, servorum lavat pedes, Jo. 13. 15. 14. & fastus *superioribus* objectus aliquoties conculcetur, sub humilitatis *prætextu* ab *inferioribus*, sed *majori fastu*.

Ob. 2. Qui eodem veniunt nomine, & eisdem titulis, sunt ejusdem dignitatis & officij, sed *Episcopus* & *Presbyter* in Scripturis eodem veniunt nomine. Act. 20. 17. 28. Philip. 1. 2. Tit. 1. 5. 7. Ergo *Episcopatus* non est distinctus à *Presbyteratu*.

Sol. *Abstracti* & *concreti* non est Idem prædicandi modus, nā qui *Presbyter* est, solet esse prius etiam *Diaconus*, (ut qui in *Artibus* est *magister* solet esse *Baccalaureus*) nec tamen dixerit quispiam eundem esse *Presbyteratum* & *Diaconatum*, aut gradum *magistri* & *Baccalaurei*, *subalterna* liquidem non habeantur *identica*, ut quia *Omnis Episcopus est Presbyter*, omnis Presbyter.

Præbyter, Diaconus, vice versa inferas, Ergo omnis *Diaconus* est *Præbyter* & omnis *Præbyter* est *Episcopus*, *Episcopus* enim (de quo controvertitur) non simplex *Præbyter* est, sed cum *Additamento Praelaturaæ, & Jurisdictionis*, ad quod *Præbiteratus* tantum est seu *vōmos ἀκολυθίας πρόσωπον*, *Gradus*, seu lex promotionis spiritualis, ut *Diaconatus* est ad *Præbiteratum*.

¶γιώμ

Nazian.
Orat. de Patre
suo. Laudatus
d Beza.

1. Tim. 3. 13. unde 2. Suppeditat textus hujus distinctionis mēbra, quod *Episcopus* sit uel *Cleric*, vel *Gregis*, seu (ut hodie loquimur) *Diocesanus*, vel *Parochianus*, *Parochianus* Ordinatus à *Diocesano* recte *gregis* peculiaris cui designatur *Inspectio* seu *præpositus* dici potuit *Episcopus*, qui respectu ordinantis *Diocesani*, *Presbyteri* tantum tenet subsellium. Videntibus autem *Apostolis*, & *Evangelistis*, ipsorum in plantandis, & visitandis Ecclesiis, *Adiutoribus & Cooperatis*, in ipsis manifestat *Jurisdictionis* *Episcopal*is gubernatricis amplitudo, illis vero sublati, & multiplicati undequaque; *Fidelium* cætibus, Qui successerunt ipsis pro numero, & amplitudine Ecclesiæ, diiognatas ab illis occuparunt sedes; in quibus ut antea *Apostoli* fibi ipsis *Evangelistas*, sic illi *Præbyteros* sibi ipsis asciverunt in partem sollicitudinis, ad promulgandum verbum, & administrandum sacramenta, & tum primi *Episcopi* καὶ ἔξοχοι dici cœperunt, ut agnoscerentur *Apostolis* minores, sed *Præbyteris* superiores, & ex distinctis nominibus dignoscerentur distincti gradus, & officia. Hinc patet. 3. ad textus adductos responsio *Ephesiorum* & *Philippensium*, *Presbyteros*, *Episcoporum* *titulis* insigniri respectu gregum quibus fuerunt præpositi, qui *Apostolum* interim habuerunt ipsorum *Episcopum*, qui illos pro iure suo dirigebat & præmonebat. *Trium* autem ab *Apostolo* designatum, ut quæ apud *Cretenses* deessent, corrigeret, & constitueret oppidatim *Præbyteros*, sub qua alia concipiamus notiōne, quam *Episcopi* diocesos amplioris, qui *Præbyteris* seu *Episcopis Parochianis* à se constitutis, (in iuris *præfertim Ecclesiastica*) Canones præscriberet? Quod à successoribus postea continuatum.

Ob. 3.

§. 3. De Disciplina Ecclesiæ. 213

Ob. 3. Vocatio extraordinaria successores non admittit Ordinarios, sed talis fuit *Apostolorum*, Ergo Episcopi Apostolis non succedunt.

Sol. Aliiquid erat in Apostolis extraordinariis, ut, 1. *vocatio* à Salvatore *immediata*. 2. *Instructio* per S. S. *miraculosa*, 3. *Illimitata* (ut ita loquar) *commisso*, ad Evangelium per *totum mundum plantandum*, & *propagandum*, in quibus successores non habuerunt. Alia fuerunt ordinaria ut 1. *plantata* rigare, 2. *positus* ab ipsis *fundamentis superaedificare*. 3. Tradere *poteris*, quo ad *Doctrinam*, *cultum* & *disciplinam* quæ à *majoribus accepissent*. In *talibus* si decessent *successores*, deficeret *Evangelium*, quos sub *Episcoporum*, non *Præbyterorum Genealogiis agnovit Antiquitas*.

Ob. 4. Non occurrit in Scripturis distincta aliqua Episcopi ordinatio, ut habetur *Præbyteri*, Act. 14.23. Tit. 1.5. Ergo constat *Præbyteros esse divini juris*, quod de *Episcopis* non ostendatur.

Sol. At constat eisdem locis, *Præbyteros* istos à *Paulo*, *Barnaba*, & *Tito* fuisse ordinatos, quos ex dictis constat eminentissimos fuisse *Episcopos*. Ostendant *Adversantes*, non ex *Scripturis* (quod nimium esset urgere) sed ex *praxi Ecclesiæ* alicujus celebrioris succedanea, *Præbyteros* ordinasse *Præbyteros*, multò minus *Episcopos*, & plus quam adhuc factum est præstarent, 2. per illud *saluatoris*, sicut misit me pater, Ita ego mitto vos, Jo. 20.21. Illud S. S. separate mihi *Barnabam*, & *Saulum* ad opus, ad quod eos *advocavi*, illam *Pauli designationem Timothei*, & *Titi* ad certas *provincias*; *Episcopatus* facile derivatur prælatura à summo illo *Episcopo Animarum nostrarum*. 1. Pet. 2. 25. qui nusquam sub *Præbyteri* innotuit titulo. 3. Nec valet, quod *Petrus* se *synpræbyterum*, & *Præbyterum* se *Johannes* nominat, quia *salutarium* indicant etatem vel humilitatem, non dignitatum diminutionem.

Ob. 5. Quibus *Claves Ecclesiæ* æque sunt traditæ, hi pari sunt potestate, & dignitate Ecclesiastica, atqui *Præbyteri* æque ac *Episcopis* traduntur *Claves Ecclesiæ*, Ergo *Episcopis* non sunt inferiores unde illud *Chrysostomi*, inter *Episcopum* & *In 1. Tim. 2. Præbyterum*

Præbystetum interest ferme nihil, & Hieronymi. Noverint Episcopi, se magis consuetudine, quam dispositionis dominicæ veritate, Præbysteris esse majores, & in Communi debere Ecclesiæ regere, cui suffragatur Durandus inter Scholasticos. Idemq; sensisse cum Aerio præcipuos Ecclesiæ Patres, Michael Medina asserit.

6. 5.

De Origin. Sacrar. Ordin.

Sol. Ex tropica clavium significatione nil certò hic concluditur. Claves legimus tantum Petro traditiss, non Abyssi, ut ibi in animas, incarceratas, aut suprematus, ut hic in terra in Laico sive Clericos exerceret Dominium, sed Regni Cœlorum, hic per Evangelium ex Iudeis & gentibus stabilendi, cuius post Spiritus Sancti descensum prodiit Petrus primus Proaco, Act. 2. Hoc autem personale tantum erat, posteris non transferendum, 2. sed potestas censuratum sive excommunicandi, mores respiciens, Math. 18. 18. & Remittendi aut reinendi peccata conscientiam innodantia, Jo. 20. 23. sic Apostolis erant omnibus concessa, ut per illos & Episcopos illorum successores, Præbysteris etiam communicarentur, unde habent illas non à Christo immediatè, sed per manus Superiorum traditas. 3. Nec aliud docent inter Patres, Chrysostomus, Fermè nil (inquit) differt Episcopus à Præbystero, nempe quoad aëm istos predicandi, sacramenta administrandi, aut absolvendi aut ligandi, & consuetudo (de qua loquitur Hieronymus) cum Apostolica fuerit, in Agenda ad discriben inter Episcopum & Præbysterum stabilendum, (vel jure dicamus divino) sufficit, quo sensu urgetur ab Apostolo. Nos tamen consuetudinem non habemus. 1. Cor. 11. 16. Qui nihilominus, quoad gubernationem Ecclesiasticam ad Timotheum & Titum alias accumulat differentias, ut 1. Presbyteros ordinare per cautā, & suspensam manuum impositionem, 1. Tim. 5. 22. Tit. 1. 5. quod Episcoporum tantum esse agnoscit Hieronymus. 2. οὐεργάδασαι αλλήτας cohibere. 1. Tim. 1. 3. 3. Preces publicas dirigere, & promovere Ib. 2. 1. 4. Bene presidentes suis gregibus, & maximè laborantes in sermone & doctrina Præbysteros, praeceteris honorare. Ib. 5. 17. 5. In accusatos, nisi sub duobus aut tribus testibus Idoneis, nil temere

3.
E-
ri-
fi-
l-
h-

u-
in
æ-
di,
us
ris
m-
aut
sic
pos
ur,
us
n-
y-
m-
aut
y-
E-
ca-
za-
ni-
um
di-
n.
cit
3.
ne
ne
In
re-
rē

De Disciplina Ecclesiæ. 215

merè statuere, Ib. v. 19. 6. Obstinate publicè in conspectu omnium ad metum aliorum corrumpere. Ib. 20. 7. Quæ desunt alias pro authoritate corriger. Tit. 1. 5. & quæ accepissent ab illo, fidis hominibus committere, qui sunt idonei ad alios docendos, Tim. 2. 2. Ista autem cum maxima ex parte in Presbyteros sint exercenda, à Presbyteris non tam commode exerceri possunt, quam ab Episcopis superioribus. Durandum autem & Medinam relinquamus Bellarmini ferulae, qui castigat ipsos pro merito. De Clericis, Cap. 15.

Ob. 6. Si Presbyteri ordinarent Timotheum, qui ordinari non potuit nisi ab Episcopis, tum Episcopi & Presbyteri non differunt, aut ad Episcopos tantum non pertinet ordinatio. Sed constat prius ex Apostolo, ne negligito donum quod in te est, quod datum est tibi per Prophetam, cum impositione manuum Presbyterii, 1. Tim. 4. 14. Ergo par est Presbyterorum ac Episcoporum in ministris ordinandis authoritas.

Sol. Ex collatione istius loci cum illo, 2. Tim. 1. 6. Quam ob causam in memoriam revoco tibi, ut ex luscites Donum dei quod est in te per impositionem manuum mearum, recte colligunt nostri synodici in Annotations. Paulus Timotheum ordinasse, Presbyteros vero cum illo manus etiam in ordinazione impositione imposuisse, nuda ut Presul autoritativè, isti ad actionis solennitatem manus admoveant quasi associativè, quod decreta fuisse afferunt in Concilio Carthaginensi 4^{to}: & in usu esse agnoscent, tam in nostra Anglicana, quam in ceteris Reformatis Ecclesiis.

Ob. 7. Doctrina de Prelatura Episcopi supra Presbyteros. 1. viam sternit Papatus. Et 2. Disciplinam in reformatis Ecclesiis transmarinis, (quæ Episcopos eliminavit) subnervat prorsus, & exponit opprobiis. Nam si preponatur unus Episcopus Diocesanus, diversis Presbyteris Parochianis, & Archiepiscopis, Metropolitanus, seu Patriarcha diversis praesideat Episcopis, quid ni tandem Papa in hos omnes Suprematum teneat? Et si ad ordinationem ministrorum, ceteraque nonnulla munia Ecclesiastica, requiratur necessarium Episcopalis manus, & anchoras; quo sensu

censu habeantur iste (quibus hæc non tantum desunt, Sed hujusmodi omnia detestantur) pro legitimis Ecclesiis.

Sol. Salvator animarum Episcopus, 1. Pet. 2. 25. Qui perpetuam spondet suis Residentiam, Mat. 28. 20. non indiget (qui absens vices obeat) Generali Vicario, quiq; Apostolis interdixit Primum, ab Episcopis eorum successoribus cunctem exulare voluit. Instituit (inquit Apostolus in Ecclesia, 1. Cor. 12. 28. Primum Apostolos paribus thronis, Mat. 19. pari absolvendi & ligandi potestate, Joh. 20. parili in structure serie, Ephes. 2. & nominum Apostolorum muris novæ Hierusalem inscriptione, Apoc. 21. non Primum ambienti Diotrephen. 3. Jo. v. 9. qui tanquam Deus in Templo Dei federet, 2. Thes 2. Limites igitur hic habemus prescriptas, ne Archiepiscopi, Metropolite, aut Patriarche (qui tituli ex pia & provida hominum prudentia accedunt nonnullis Episcopis) intumescent in Papalem tyrannidem. Nisi antichristianum admittemus occiput pro Christo capite, & pro duodecem immotis fundamentis picturatum peristylum. 2. Quod ad Transmarinus spectat Reformatos, non est quod de Episcopis nostris orthodoxis tam funesta excitarent incendia, non enim disciplinam illorum penitus damnamus, quia nostram præferimus, ut salvatoris & Apostolorum institutioni, adeoq; totius Ecclesiæ Catholicæ praxi magis consentaneam. Videant interim magistratus politici, ne suprematus in sacris presbyterialis, æquè ac papalis sit ipsorum prærogativis injurius, & pro unico Papa patriarchali, Papulas cogantur ferre innumeros, qui ut descripsit Judas, seipso segregant. Animales se esse ostendunt, & (quicquid præ se ferunt in conventibus demagogicis) spiritum sanctum non habent. v. 19. De hisce ampliora qui desiderat. 1. Whitingi, & 2. Bancroftum Archiepiscopos. 3. Bilsoni, & 4. Androsium Wintonienses, 5. Juellum. & 6. Davinantium Sarisburientes. 7. Hallum Norvicensem, doctissimos & orthodoxos Episcopos consulat, Et mirabitur inferioris subsellii infra nitos aliquos declamatores in luce Evangelii tantum potuisse, ut Episcopatus à talibus (tanquam Jezebel à canibus) di lacceraretur, qui ut in ἐκκλησίᾳ οὐ γυχνόν rutuba illa Ephesi-

*fina diversa clamitant, & plerique nesciunt cujus rei cause
conveniunt. Act. 19.32.*



Q U A E S T. III.

*An Clerici Iure Divino exerceant
Iurisdictionem temporalem, aut la-
ici spiritualem? Aff.*

Q U I A.

ES T cleris Ecclesiæ, & clericus Ecclesiæ. Clerus Ecclesiæ est sors Domini, quæ omnes includit fideles. 1. Pet. 2.5. Apoc. 1.6. Clerus Ecclesiæ sunt certæ inter fideles persone segregatae, & legitime vocate ad munus ministerii. Act. 13.2. Tit. 1.5. de quibus hic tantum agitur. 2. *Jus Divinum* occurrat, vel *principis*, aut *prohibens*; vel *permittens*, & *exemplis inducens*, quale hic attenditur. 3. Exerceant *Jurisdictionem*, vel *ex Officio*, *virtute ministerii*, vel *ex delegatione superioris potestatis*, non *priorem*, sed *secundum sensum amplectimur*. 4. *Quæ Jurisdictionis temporalis dici potest*, vel *respectu subjecti*, circa *quod versatur*, cum *spiritualis* interim sit *ratione finis*, cuius gratiâ suscipitur, & ad *quem ordinatur*, nempe ad *comprimenda vita*, & *innocentiam* protegendarum, quo respectu à Clerico tantum exerceatur. 5. Ita Laicus tractet *spiritualia ex charitate*, & *necessitate*, *deficiente Clerico*, non *ratione Officii*, quod constat hisce argumentis.

1. Melchisedech erat Rex & Sacerdos, Sacerdotes Eli, Samuel, & Jeboida *principis* praefuerunt Reipublicæ negotiis..
2. Sacerdos Politico Magistratus assidet. Deut. cap. 17. & 19.
3. Levite ad Molis imperium Moysæ interficiebat. 4. Ad

E e

Ezram.

Ezra spectat iudicium de *nuptiis* illicitis dirimendis. *Ezra.* 10.4. 3. Ergo civilis *Jurisdictio* licite à *Clericis* exerceatur.

2. *Sauvegros* Mat. 5. *dic Ecclesiæ*. Mat. 18. *civilia* à quæ ac Ecclesiastica respiciebat, Sed hinc non solum *interfuerum*, sed *presuerum* Ecclesiastici. 2. *Servator penitentem liberat adulteram*, & ementes & vendentes scuticis è templo ejicit. 3. *Paulus exercet artem Scenopagi.e.* Act. 18.3. & deteriorè Ethnico pronunciat, qui *familiae suæ* non prospicit, & *liberos recte* non instituit, malus enim *Oeconomus* Episcopus *fuiurus* est deterior. 1. Tim. 3.5. *Corinthios* deniq; corripit, quod *controversias civiles inter se* non componerent. 1. Cor. 6. Ergo jure divino hoc *Clericis* erat permissum.

3. *Praxis succendentis Ecclesiæ* hoc confirmat. 1. *Constantinus* sancit, ut valeret *appellatio* à *civili magistratu* ad Ecclesiasticum. *Sozomen: Hist. I. 1. c. 9.* 2. *Statuit Theodosius*, ut *lites quævis forenses Ecclesiæ Tribunal* sisterentur, si litigantes hoc expeterent. *Duaren. I. 1.* 3. *Quin & Concilia Ecclesiastica*, non Ecclesiasticas tantum, sed *civiles* determinarunt *controversias*, confer. *Magdeburg. Cent. 4. cap. 7.* ex quibus patet *receptum fuisse apud veteres clericorum in libris civilibus componendis studium*.

4. Unde 1. *Augustinus de opere Monachorum*, cap. 19. 2. *Ambrosius Epist. I. 7. c. 56.* 3. *Epiphanius apud Sozomen.* I. 6. c. 32. 4. *Phileas apud Nicephorum.* I. 7. c. 9. 5. *Dorotheus apud Euseb.* *Hist. I. 7. c. 32.* 6. *Jacobus Nisibensis Episcopus apud Theodoretum Hist. I. 2. c. 30.* *civiles lites* dextrè dirimebant, aut hostes propulsabant, & egregiam principib; in *Politici* navarunt operam; quod proculdubio in se non suscepissent, si tractare *Politica* illicitum fuisse existimatent.

5. Sunt Causæ nonnullæ mixte Theologico-politice, nempe, 1. *Matrimoniales.* 2. *Schismatica.* 3. *Testamentariae*, quæ *junctam Theologorum, & Politorum postulant operam*, quia *Religio Christiana est Ecclesia*, in quâ *Clerici cum Politicis* sic incorporantur; ut nil separatim decernatur, quod omnes obliget. Ergo necesse est ut in talibus hi cum illis pari passu ambulent.

6. Privilegium est summi civilis magistratus omnibus suis subditis præcipere, ut hoc vel illud pensum obeant, quod ad totius conservationem faciat maxime, prout quemq; viderit Clericum, vel Politicum optimè ad iusta capessenda, & negotium peragendum instructum. Ergo hac ex parte non possunt Clerici tergiversari, aut opus injunctum à Magistratu declinare.

7. Omne membrum tenetur toti inservire, prout res & vires tulerint, sed Clerici tam sunt Reipub. membra, quam Ecclesiæ, & Laici Christiani tam Ecclesiæ membra, quam Reipublicæ. Ergo tenentur qualibet ansa porrectâ, & legitimè deputati manum bono publico admovere.

Objectiones.

Ob. 1. **Q**uod Christus à se amolitur, illud à Clericis non est assumendum, sed postulatus salvator ad hæreditatem dividendam inter fratres, respondet. Heus tu, quis me vobis Judicem, aut partitorem præfecit. Luc. 12. 14. Exgo Clerici talibus se non intermisceant.

Sol. Aliud est Clericum se ingerere negotiis secularibus, aliud impositum pensum à superiore subire, declinat salvator hoc seculare judicium, non quia incapax erat, sed quia ad illud non vocatus, sed aliter à patre ordinatus, unde concedit, huiusmodi posse ab illis exerceri, qui ad talia sunt legitimè designati.

Ob. 2. Ea quæ sunt pietatis & misericordiae, omittenda sunt, ut regnum Dei annuncietur, nempe sepelire patrem, aut valedicere domesticos. Luc. 9. 59. 60. 61. Ergo multò minus ad secularia est declinandum ab iis, qui verbum Dei tenentur annunciare.

Sol. Textus omnes Christianos æquè ac clericos respicit, quos tergiversari non vult Salvator, cum Christiane professionis atra manum semel admoveant. Ib. 62. 2. Distinguendu-

dum de negotiis secularibus, quæ vel impedientia possunt esse, talia Clericis sunt interdicta: vel promovenias ad munus suum feliciter exequendum, hujusmodi autem sic tractent, ut ad spiritualia ordinentur, & illis semper postponantur.

Ob. 3. Ministerium Ecclesiasticum plus quam totum requirit hominem, instandum siquidem est εὐρέως, πλεύσας, 2. Tim. 4. 2. & Καὶς ad hec idoneus, 2. Cor. 2. 16. Ergo non possunt Clerici ἀδοκεῖσθαι ὁμιλοῦσιν, nec conceditur illis secularibus vacare. 1. Pet. 4. 15.

Sol. Secularia non debet attingere, nisi quatenus faciunt ad mores corrigendos, pietatem promovendam, & communionem Sanctorum conservandam, ita enim non extra oleas vagatur, vel suum munus negligit, cum illud etiam sit sui officii, ut pars toti salutariter consulere.

Ob. 4. Apostoli curam pauperum & viduarum deonera- runt in Diaconos, ut ipsi liberius orationi, & verbi ministerio vacarent. Act. 6. 4. Ergo multò magis secularia sunt à Clericis abjicienda.

Sol. Surrogarunt Apostoli Diaconos in partem sollicitudini- mis, sollicitudinem istam non abjecerunt, eligerunt tantum ut ipsi non detinerentur à minutioribus, cum res majoris momenti essent ab illis peragendae. Sic Timotheo Paulus præcipit, ut fidos homines sub se substituat ad prædicandum Evangelium. 2. Tim. 2. 2.

Ob. 5. Nemo militans implicat se negotiis secularibus. Ergo Ecclesiastica tantum sunt ab Ecclesiasticis tractanda. 2. Tim. 2. 4.

Sol. Quæ Secularia sunt respectu materie, Ecclesiastica evadunt ratione finis salutaris, ad quem ordinantur, nec Clericus tantum doctrinam, sed disciplinam etiam Ecclesiaz respicit, quæ non solum in docendo, & Sacramenta administrando, sed etiam res sacras ordine & decentè disponendo, constituit. 2. Aliud est implicari, aliud Politica tractare; aliud uti, aliud frui mundanis: facere amicos potest Clericus ex mammona ini- quitatis, præcipiente Servatore, modo non ab his inficiatur, & à penso detineatur. 3. Monitum Apostoli non Clericos tan- tum,

tum, sed omnes fideles dirigit, ut abjiciant ea omnia, quæ iter ad cœlum retardent.

Ob. 6. Non oportet laicos clericorum munus obire, nemo enim in se suscipiat hoc munus, nisi vocatus fuerit sicut Aaron. Heb. 5.4. Ergo vice versa clerici non exequantur jurisdictionem civilis.

Sol. Non ex officio clerici tractant politica, sed exigente necessitate aut convenientia, à superioribus ad talia adsciti; ita etiam vice versa ex charitate, & necessitate deficientibus clericis, laici administrant quædam Ecclesiastica.

Ob. 7. Juellus talem Jurisdictionem in Papismo exagitat, ut contra Canones Ecclesiæ & Patrum dictamina, Defens. Apol. part. 5, c. 3. S. 2.

Sol. Recte; ut à Papa usurpatur, & conferitur prætextu ficti*ti suprematus* etiam in omnes principes: non ut à Magistratu Christiano conferatur, & à subditis clericis exercetur.



QVÆSTIO. I V.

An liceat subditis contra legitimum suum Magistratum sub prætextu quovis Religionis arma movere? Neg.

Supponimus. 1. Subditos nativos consentientes, in obsequium juratos, non vi injusta coactos, aut detentos. 2. Intelligimus deinde Regem, sive successione, sive electione agnitus & receptum, sine Tituli justioris controversia. 3. Qualem Regem sub prætextu quovis Religionis, Tyrannidis, imbecillitatis, inculpate tutelle, aut quoconque alio modo, Negamus, conscriptione militum domesticorum, fœderatione aut conductione

externorum, aut violentâ detentione Reditum, tributorum,
aut Vestigium; Vi aut armis esse impetendum.

QVI A,

1. Constituendus est Rex non pro arbitratu populi, Sed quem Dominus Deus elegerit. Deut. 17. 14. Qui sic constitutus si juxta המלך שפט subditos iustius, quām par est, opprimat, non ad arma recurrendum, sed ferendum patientē jugum, 1. Sam. 8. 18. quia potestas ejus est de sursum, Jo. 19. 11. à Deo. Rom. 13. 1. Unde jure dicat, Ego sum Pharaon, Gen. 41. 44. i.e. exemptus à legum & subditorum censuris, licet non à direktione & Consilio. Excipiunt. In loco Samuelis, non jus Regium, sed morem tyrannorum ad terrorem Regem potentium describi; unde non inferendum, ferendos esse hodie Reges legitimos in tyrannos degenerantes, quia in tali casu hoc non injunctum fuit Israelitis Regem perversè potentibus. Contra. Textus indicant, quid Reges possint & soient pro arbitratu facere impunē, non quid debent, delinquentes autem ipsos Deus reservavit suo judicio, tibi soli peccavi. Psal. 51. 4. (inquit David) non reliquit subditorum ferulis. Sed istos plerumq; punit per malos reges, unde illud **אֵין כָּרִיאָה רַנְתַּה הַמֶּלֶךְ אֲלֹא תְּבַהֵּה** Nulla creatura judicet Regē, nisi Ille benedictus, Rab. Nachmoni in illud, Ps. 17. 2. de vulnus tuo judiciū meū prodeat, & nō ex populi tumulo. Postremò in tex- tu illo, 1. Sam. 8. 11. non tam ostenditur quid posset Rex facere, sed quid debet populus pati absq; appellatione. v. 10. quia Dominus eligit, Ps. 75. 7. Dan. 2. 37. populus tantum agnoscit, nec confert autoritatem, quam in se non habet, sed spondet illi obsequium, cui videt Deum jus gladii contulisse, Rom. 13. 4. Mat. 26. 52.

2. Davidis catholicum expressum est editum, quis extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit? Nullus certe subditorum separatim, vel conjunctim. Deo tanquam ipsius judicium est relinquendum. 1. Sam. 26. 9. 10. Unde ipse resiliit ob oram chlamydis Sauli abscissam querentis ipsius vitam, & deterruit ceteros commilitones, ne aliquid in Regem suum, licet hostiliter eos persequentem, machinarentur, 1. Sam.

Sam. 24.6. & 7. *Excipiunt.* Textas istos forsan concluderes parcendum esse Regis personæ, sed non ministris & possessionibus. *Contra.* Injuria liberis, Ministris, aut possessionibus facta, personæ infertur, juxta illud, qui vos spernit, me spernit, *Iuc.* 10. 16. Sic legatorum violatio cedit in mittentis contumeliam, 2. Sam. 10. 6. Et non tantum personis Regum, sed ab illis misis precipitur obedientia. 1. Pet. 2. 14. Nec David in ministros Saulis (nempe Abneū, aut alios) aliquid molitur, sed potius corripit, ut constet ex textus filo. Hoc præstandum à famulis, non tantum dominis suis benignis, sed dyscolis, multo magis à subditis juratis erga reges iniquos, quia hoc Deo acceptum & subditis gloriosum, 1. Pet. 2. 18.

3. Patris insistit vestigii filius Solomon, *Tine Dominum fili mi, & Regem, & cum Novatoribus,* i.e. qui de rege male loquuntur Deodat. non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum, & ruinam utriusq; quis novit, *Prov.* 24. 21. 2. consulo ut mandatum Regis observes, idq; ratione juramenti Dei, nec festines recedere à facie ejus, neq; permaneas in opere malo, quia omne quod voluerit faciet & sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest, quare ita facis? *Eccles.* 8. 2. 3. 4. *Excipiunt*, hoc valere, dum Rex justa præcipiat, aliter ei resistendum, & obediendum potius Deo quam hominibus, quod juramento quovis religiosius est habendum. *Contra.* Aliud est subducere se ab exequitione impii mandati, aliud vi & armis oppugnare Regem tuum impia mandantem; primum est pietatis & prudentiae, secundum est Rebellionis, & perjurii. Unde perjurii postulatur & punitur Rex Zedekias, ob violatum Regi Nabuchadnezarī juramentum, 2. *Chron.* 36. 13. Quis autem liberabit aliquos à vinculo juramenti Suprematus, & Fidelitatis? Nunquid dices Regi, injustus es, & principibus, impii estis vos? *Job.* 34. 18. Immo ne cogitat illi, vel in secreto maledicendum? *Eccles.* 10. 20. Multo minus ferro aut alio hostili modo est impetenda Majestas Regia, aut minuenda.

4. Confirmat Salvator, Reddite Cæsari quæ sunt Cæsari, Mat. 22. 21. 2. Tributum solvit pro se & Petro, Mat. 17. 27.

3. Petro

3. *Petro interdicit defensionem gladiatorem adversus impiorum Magistratum satellites*, Mat. 26. 52. 4. *Pilati agnoscit eis* & *datam est eis causa*, Jo. 19. 11. *pronuntiat subditorum esse bonorum morem & officium*, pro *Regibus* secularibus *pugnare*, Jo. 18. 36. non *imperii rebelli oppugnare*. *Excipiunt*. Hæc omnia esse præstanta sub *hac conditione* (quam & *Textus* suggerit) modo ea quæ *Dei* sunt, *Deo* reservantur. *Contra*. In tali casu *Deus* reservavit *Reges* exorbitantes suo proprio *Itribunali*, non exposuit subditorum *rebelli* *gladio*. 1. Sam. 26. 9. 10. *Dominus percutiet*, aut *dies ejus veniet*, &c.

5. *Explicativus urget sanctus Paulus*; *omnis anima potestatis* sublimioribus subdita sit. Quo jure? Quia non est potestas nisi à *Deo*, non ab *alio* fonte, nam quæ sunt potestates, à *Deo* ordinatae sunt. Nunquid igitur non licet illis quævis casu resistere? Attendas, qui resistit potestati, *Dei* ordinatio resistit. Sed quid si hoc fiat, quid inde imminent periculi? Tolle quæso & lege, qui resistunt, ipsi sibi damnationem acquirent. Nec immerito, quia *jus gladii* *Magistratui*, non subditis conceditur, *Ille* *Dei minister* est, & in *iram vindictæ ei*, qui male agit. Unde concludit, Ideo necessitate subditi esto, non solùm propter *iram*, sed propter *conscientiam*. Rom. 13. per primos quinq; *versus*. Sublimiores potestates, non *Reges* hic tantum denotare, sed quosvis *Magistratus* qui regibus possint esse sublimiores, ad alligandos *Reges* in compediis, & Nobiles eorum in manicis ferreis, Ps. 149. 8. quibus se incurvare tenentur *Reges*, & pulverem pedum lингere, Isa 49. 23. Quia *Deus* constituit tales super regna, ut evellant, & destruant, & disperdant & dissipent & edificant, & plantent, prout illis visum fuerit. Jer. 1. 10. Contra. Spiritualiter Proposita carnaliter non sunt intelligenda. Incurvabunt se *Reges Ecclesiæ* per Prophetas iussa *Dei* promulgantes & urgentes, hoc est, *Deo* reddent quæ sunt *Dei*; non suis subditis ferrum & flammarum militantibus, sic alligandos se præbent verbo, non vinculis, nec subjuganda sunt regna à sanctis ore gladii polemici, sed gladio oris Theologico. *Reges* autem non habere in suis regnis potestates aliquas illis sublimiores cœvincit.

6. *Sancius*

6. Sanctus Petrus Epist. 1. c. 2.v. 13. (Sub cuius titulo *Suprematum vendicant ipius ut arrogant Viarii*) Subjedū (inquit) estote omni humane Creature propter Deum, sive Regi quasi præcellentis, sive Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum. Excipies. At hic finis aliquoties Regibus nō est propositus, annon ergo licet cum laude illis resistere? Discas ex sequentibus. Voluntas Dei est ut benefacientes, obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiā. Vides quo titulo ornat obſistentes, viz. *Imprudentiae & ignorantiae*, quos *Judas inter iudeos iniquos & Noſtri per filthy Dreamers recte exprimunt*, quia *Dominationes spernere, & Dignitates blasphemare* non verentur, & in Reges suos sunt aceriores, quām Michael Archangelus in ipsum *Satanam, Jude*, v. 9. Instant. Suprematum istum à Rege esse separabilem, unde in ipsum potest exerceri à suis subditis, ad quos istum transtulit, & omnibus bonis & prerogati- vis spoliatur, & gladio castigetur, non ut Rex, sed ut delinquens. Contra. Suprematum à Rege erepto Rex esse definit, & ij in quos transfertur, Subditi ulterius non sum habendi, sed Reges esse incipiunt. Quod nescio cujus frontis sit afferere, nam quis illos sic extulit?

7. Perpetua semper fuit Orthodoxe Ecclesiæ praxis, & Doctrina, Regibus aut Imperatoribus nullo sub praetextu à subditis suis propriis esse refiendum, licet aliquoties ipsi vires & praetextus gravissimos suppeditabant. Consulantur Tertullianus, Cyprianus, Cbrystomus, Greci, Latini, quos quia ij quibuscum contendimus, non ducunt titiviliij, non operæpretium est recensere. Quin non tam furiosi erant Judæi Salvatorem ad crucem vociferationibus postulantes, ut Regem suum crucifigendum, vel quovis modo violandum esse censerent. Unde Pilato interroganti, *Vultis ut Regem vestrum crucificem?* Responderunt, *Nos Regem non habemus præter Cæsarem, Hic Rex noster non est, si esset, à nobis esset honorandus & liberandus, Jo. 19. 15.* Nec Calvinus (quem Ductorem faciunt plurimi in hac causa) per suum, *Nisi forte & Ephorus Imaginarios] ad arma usq; aut direptiones progreditur;* quod sibi

fibi ipsi fuerit probè conscient, à nullo *Scripturae* aut scriptoris alicujus nominis inter priscos, aut modernos, suffragio, tam diałolicum & exitiale dogma posse stabiliri.

Objiciunt Antichristiani (verè enim tales dixeris, qui unctos Domini armis impetendos esse prædicant, & defendunt.

Ob. 1. POpulus resistit Saulo, Jonathanem filium sub religione juramenti ad mortem pugnanti, 1. Sam. 14. 46. 2. Jeroboam Regibus ex familia Davidis vi & armis se opponit, & decem tribus eripit. 3. Jehu Jehoram cum matre Jezabel, & tota Achabi stirpe è medio sustulit, idq; non tantum permittente, sed jubente, & remunerante Domino, 2. Reg. 10. 30. 4. Elias duos quinquagenorū duces cum satellitiis tib; à Rege missis, igne coelesti absuluit, 2. Reg. 1. 10. Ergo non immunes sunt Reges impii ab armata & hostili subditorum suorum invasione.

Sol. Subduxit tantum populus filium, Principem innocentem & egregiè meritum, à Regis & patris furore, non furentem strictis gladiis sunt adorti, & ipse sedator factus factum probat. 2. Jeroboam & Jehu non excusant prædictæ & injunctæ divinæ vindictæ in domum Solomonis, & Achabi execuptiones, siquidem idem actus ob diversas agentium intentiones, justus potest esse, & impius. Salvator tradidit seipsum, pono animam pro ovibus, Jo. 10. 15. & Iudas tradidit. Ecce idem actus est ex parte Salvatoris, infinitæ misericordie, ex parte Iudei, horrendæ proditioñis. Unde taxatur Jeroboami, & Israelitarum defectio Rebellionis nomine 2. Chron. 13. 6. Et pollicetur Dominus se visitatutum sanguinem Jezabel, iuper dominum Jehu. Hos. 1. 4. 3. Elias ministris Regis non violentas.

violentus infert manus, sed vindictam celestem ob procacitatem denuntiat. Quod factum extraordinarium in exemplar *Salvator* per discipulos suos emanare noluit. *Lu c. 9. 55.*

Ob. 2. Defensio inculpate tutelae omnibus est ex lege Naturae concedenda, Ergo Regibus tyrannicè grassantibus, arma cohibentia jure sunt opponenda.

Sol. In propulsandis in iuriis, alia *Regum*, & *Parentum*, alia *fratrum*, aut *parium* aliorum habenda est ratio, Illorum vim vi per inculpatam tutelam possit retundere. Contra *Magistratum*, Dei ministrum si manum eleves, tutela ista definit esse inculpata, Siquidem non aliter illis est resistendum, quam 1. Verbi predicatione. 2. Consiliariorum suau. 3. mandatorum iniustorum declinatione. 4. impetus irruentis cautæ & modestæ frustratione. 5. Fugâ juxta *Servatoris* monitum & *Davidi* praxim & *Apostolorum*. 6. precibus & lachrymis, Christianorum primævorum armis. 7. Martyrio, cui vix ullus esset reliquis locus & laus, si arma essent contra *Magistratus* legitimæ movenda.

Ob. 3. Pactum intercedit inter *Reges*, & *subditos*, Sacramento sancitum, Ergo ut isto violato ex parte *Subditi*, Regi integrum est illud in *subditos* vindicare, eodem jure subditi cum *Rege* fædriago possint agere, cum violatio pacti sit vinculi solenniter contracti solutio.

Sol. Regum & subditorum in hoc pacto par non est ratio, Rex fædriagus puniendus quidem est, sed à Deo tantum, quia præter eum nullum habet superiorē: Subditi à Rege puniantur, cui committitur jus vite & necis per gladium à Deo datum, quo si abitatur, subditi tantum habent Deum vindicem. 2. Quis erit pacti violati inter *Regem* & *subditos* judex, cum nullus sit utrisq; superior nisi solus Deus?

Ob. 4. Rex minor est universis, licet sit singularis major subditis, quamvis ergo non possit à privatis oppugnari, potest tamen à communī conventu, publico consensu castigari, & si sit opus de throno duturbari, suffecto in ejus locum digniori.

Sol. Major vel minor potest dici quispiam respectu alterius, aut mole, vel autoritate, quoad mōlem concedendum est

Saulum, licet singulis *Israelitis* humeris erat eminentior, universis tamen in idem corpus coagmentatis longè fuit minor, sed *authoritatis* Saulo concessæ alia erat ratio, juxta hanc enim ut singulis erat major, ita & universis, quia universis non magis jus gladii erat commissum quam singulis, nec unde magis universi quam singuli, videant autem nostri universi, quomodo ex punicum cumulo fontes eliciant, cùm ne gutta inveniatur in singulis, aut in Regem exerceant dominium cum ab ipso Deo plus *authoritatis* habeat Rex, quam populus ei potest concedere, quia non habet unde concedat.

Ob. 5. Quod facit tale est magis tale, sed subditi faciunt Regem sua electione & consensu, Ergo universi in publico consilio pollent majore autoritate, quam Rex, quem prætulerunt, & per consequens quod contulerint possint retrahere, si periculum & abusus illud exigent.

Sol. Valet illud Axioma tantum in *physicis*, quæ agunt affectivè & necessario, non in *Ethicis* aut *Politiceis* quæ operantur per accidens & voluntario, sic *ignis*, qui calefacit aquam, aqua est calidior, non *Dalilah*, quæ enervavit *Sampsonem*. Sampsonem erat robustior, aut *Judah* qui *gravidam fecit Thamar*, nuru suā erat magis *gravidus*. Faciunt liberi, Burgenses quos mittunt ad politicos conventus, num illi pollent majori autoritate quam missi, & possunt pro arbitratu retrahere quod conulerunt? Vix hoc à multis admittatur.

Ob. 6. Populi salus *suprema lex esto*, Ergo obedientiæ Magistratus præferenda.

Sol. At sperari non potest ista salus, excusso Magistratus imperio. Unde Rex Zedekias impius quia *Christus Domini*, dicitur spiritus oris populi, Lament. 4. 20. Ut ergo corpus sine spiritu, sic populus sine Rege. Excipies finem medias esse præferendum, undè cùm *Salus populi sit finis legi supreme* propositus, necesse est ut suprematum præ obsequio Principibus debito, obtineat. Contra. Medium ratione finis duplex habeatur vel simpliciter ad finem ducens, ut *auditus ad fidem*, Rom. 10. 17. hoc mindis fine est habendum, vel finem ipsum prouicens ut *Saluatoris mediatio salutem nostram*, hoc ipso fine est præstantius

præstantius, qualis est regius aut *Magistratus* alterius *suprematæ* tuus, ad populi salutem, quam sic producit & inducit, Ut *salus* populi hoc fulcro tantum non totaliter nitatur, quâ si abutatur *tyrannus* *suprema* *potestate* à *Deo* ipsi traditâ, ferendus est à suis *subditis*, non feriendus, sed *Dei* *judicio* relinquendus, qui regnare facit aliquoties hominē hypocritam propter peccata populi, Job. 34. 30. & dicit regi, *Apostata*. ib. 18. ne rebellantes *Deo* bellum inferre inveniantur, Act. 5. 39. 2. Axioma autem hoc à *Salvo* *salus* *populi* *suprema* *lex* (h.e. eō collimare debet lex *suprema*, ut populi *salui* conduceat) dirigit tantum *legislato* *scopum*, non detrahit *suprematum*, ut *subditorum* prostituatur censuris,

Ob. 7. Necesitas non habet *legem*, nec *propagatio* verè *reli* *gionis*, nullis *pacti*, *juramenti*, aut *protestationis* *vinculis* est impe dienda: Ergo nec *lex fundamentalis* alicujus *Reipublice*, aut *Religionis* cuiusvis *conscientia* injiciant *tragulam*, quo minus *subditi* in *Senatu* legitime convenientes, *Dei gloriae* & *saluti* *totius Ecclesiæ* & *Reipublicæ* prospiculant.

Sol. Faciamus mala, ut veniant bona, illorum vox est quorum *justa* est *damnatio*, Rom. 3. 8. & pelle pro pelle, & cuncta quæ haber homo, dabit pro anima sua, scimus cujus sit effatum, Job. 2. 4. Sed opus non habet *Dei veritas*, ut hominum mendacis suffulciatur. Nec *Christiano* incumbere potest talis *necessitas*, ut vitam redimat perfidia, & aperto perjuvio fidem liberet. Sic enim qui vult *animam suam salvam facere*, perdet eam, & qui vult propter *Christum* perdere, inveniet eam, Mat. 16. 25. 2. cum non sit *arbiter* inter *Deum* & nos qui *mansionem suam* inter utrumq; nostrum sit impositurus quis *Papa*, aqt; *mortalium*, *Papâ* superior dispensabit, quo minus ob *violatum Principi juramentum reus* perjuvi subditus Job. 9. 33. teneatur? 3. Postremò cum lite pendente non constet, an similituda sit ea *necessitas*, quæ sic urgetur, & pateat quod non *textus* *Scripturae*, sed *prætextus* aliquorum nodum in scripto quærentium, in rem suam turbas excitet; Hauriant temulentii ex utribus novis usq; ad phrenis in hoc fel Draconum novum, de vineis Sodomorum aut Gomorrahæ suburbanis, Deut. 32. 32.

§3. Dum nobis interim sufficiat conclusio *saluatoris*, & *παλαιοῦ Χριστοῦ*, vinum quod ab *ipso utre* haec tenus bibimus *vetus*, sub *Regibus*, *Episcopis* & *Judicibus* orthodoxis, est melius. *Luc. 5.* & ultimo.



QVÆST. V.

An statæ Liturgiæ, in diversis Ecclesiis diversæ, modò Sacris literis non repugnant, sint probandæ? Aff.

1. **L**iturgia *στάθμη λαττον* publicum, & *ἐργον* opus: cuius publicæ administrationi à profanis scriptoribus tribuitur; à Theologis vero restringitur ad *ἱερογράμματα*, Sacram administrationem quæ publicè peragitur. 2. Cuius pars est *Λιταύεια*, à *λατταίων* supplico, quod à *λαττα* precibus, seu supplicatione; quæ rogationes dicuntur ab *Iosodo Hispanensi*. *Orig. l. 6.* in fine, 3. Hæ diversæ habeantur in diversis Ecclesiis, non quoad doctrinam è Scripturis deducendam, sed quoad agendi modum, & ritus varios. Statæ autem debent esse in omnibus Ecclesiis. *Quia.*

1. Præscripta fuit certa *Aaroni* & *filiis* ejus benedicendi forma. *Num. 6. 23.* 2. Dictata *Israëlitis*, conceptis verbis ex homologio, *Hos. 6. 23.* Inculcata *omnibus* simul *judeis* expressa *litanie*. *Ioel. 2. 17.* Etgo talis formulæ cultus publici sunt *Scripturae analogæ*.

2. Extant apud *Mosen* præscriptæ invocandi formulæ ad *Arce translationem*, & *stationem*. *Num. 10. 35.* 2. *Davidis* commentario illustratæ, *Psal. 68.* 3. *Benedictionis* etiam & *maledictionis* in monte *Gerazim*, & *Ebal* præscribuntur formulæ. *Deut. 27. 12.* non facile autem errabunt qui talium iuistunt *vestigios*.

3. *Psalmi*

3. Psalni *Davidis* maxima ex parte sunt *Liturgici* ut
92. pro *Sabbato*. 95. ad excitandum *populum* in cultu pub-
lico , & quindecim ista *Cantica Graduum*:Psalillum 119. se-
quentia , aliq; quamplurimi, ut patet ex ipsorum *autribus*,
utulis, & *instrumentis Musicis*, quibus publicus cultus celebra-
batur.

4. Patet idem ex praxi Ecclesiae Iudaicæ, ubi præcepit Hezekias & principes Levitis, ut laudarent Dominum non ad dictamen raptus extemporarii, sed sermonibus David, & Asaph videntis, qui laudaverunt eum magna letitiam & incurvato genu adoraverunt eum. 2. Chron. 29. 30. 2. Ex Liturgia Samaritana, quam conquesti sunt Judei ab Adriano Imperatore, fuisse ab iis eruptam, 3. Ex Sedâr Tehillim Judæis Lusitanis adhuc in usu, Symbolumq[ue] Fambam quod è Liturgia Judæorum fuisse desumptum affirmat Buxdorfius.

5. Servator dictavit suis Discipulis fixam orandi formulam, Mat. 6.9. ut suis antea præcepisset Baptista. Luc. 11.2. quam observasse postea Apostolos in suis conventibus constat ex Justino Martyre. Apol. 2^{da}. Tertulliano. Apologet. cap. 30. & aliis apud Cassandra in Liturgicis.

6. Prostant Liturgie publicæ tam Græcorum quam Latinorum, Apostolorum, Patrum, & Successorum, quæ utcunq; habentur suppositiæ, vel saltèm interpolatæ, antiquæ tamen sunt maxima ex parte, & usum istorum temporum nobis referunt. vid. Pammelium duobus Tomis, & Cassandra de hu;usmodi Liturgicis.

7. Si privati *Spiritus dictamini publice preces* permitte-rentur, ista & infinita alia sequerentur absurdia. 1. Tot fu-turas penè in publico cultu distractio[n]es, quot sunt conveni-entium enthu[si]asm[i]. 2. Ad incertum aet[er]nitas orantis, aut gratiæ agentis exitum, nec periores, vel idiotas Amen tutò posse resp[on]dere. 1. Cor. 14.16.3. Plebem ignoram debita in-stituzione in Sacris privari, quæ maximâ ex parte in repetita publicè Liturgia illis inculcatur. 4. Unius cuiusq[ue]; crudum, & nudum inventione deliberato Ecclesiæ examini esse præpo-nendum. 5. Acceptissimam Deo in conjunctis supplicationib[us] us &

& confessionibus sanctorum Communionem irritam prorsus fieri, 6. Torporem irrepere audientibus, dum nihil est quod ipsi agant, sed pendeant tantum ab orantibus fluctuante conatu, & hoc illuc delato spiritu. 7. *Eulægiae & eulogioriae* in delectu eorum, quæ sunt in Sacris literis, coetui proponenda, seu cantanda prorsus perire, quod si Psalmi, & modulamina eodem extemporario impetu essent effusa, insanire potius judicet tales cultores gætum Christianorum ingrediens infidelis, quam cultum celebrari ipsius, qui Ordine numero & mensura composituit & disposuit omnia.

Objicitur.

Ob. 1. **H** Umanum inventum seu *τελοθρόνια* in Sacris non est ferendum, Frustra me colunt docentes doctrinas, quæ sunt mandata hominum, Mat. 15.9. Col. 2.23. Sed state Liturgie sunt hominum inventa, quæ inducunt *τελοθρόνια*. Ergo ex Ecclesiis sunt penitus eliminandæ.

Sol. Textus urget doctrinam non esse mutandam, quæ constans semper debet esse sine additione, aut diminutione; Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam aut minus. Deut. 12.32. *Disciplina* interim quæ doctrinæ ancillatur huic & quâ propagatur, potest esse in variis Ecclesiis varia, modo doctrina sit conformis. 2. & cur extemporarie preces æquè inventiones humanae non censeantur, ac state, vel spiritus multorum deliberatò minus saperet quam singularis arreptitiis?

Ob. 2. A Breviariis Romanis, seu Missalibus maxima ex parte prodierunt Liturgie, quæ displicent. Ergo Antichristiane sunt, & non admittendæ.

Sol. Atqui non nituntur Romanensem autoritate, sed conformitate cum Scripturis, & Catechismis receptione, & confessionum harmoniis, quibus in plurimis Reformati cum Pontificiis convenient. 2. Nunquid negandum est Christum esse Dei

3. De Disciplina Ecclesiæ 233

Dei filium, quia *Diabolus* hoc asseruit. 3. *Alcoranum* aliquid habet, quod verbo divino est *consentaneum*, num ideo tamen veritas est rejicienda?

Ob. 3. Formulae fixæ *Liturgie*, spiritum precum intercludunt fidelibus concessum, *Zach.* 12. 10. qui intercedit pro nobis *suspiriis ineffabilibus*. *Rom.* 8. 26. & per scripta *Liturgica* contra Apostoli *præceptum extinguitur*. 1. *Theff.* 5. 19.

Sol. Est spiritus dicitans, quid sit de novo petendum, & spiritus assistens, quem imploramus, ut publicis nostris supplicationibus subveniat, Tam privatim, quam publicè; oranti aderit spiritus, modo omnia fiant juxta dictamen ejusdem spiritus, nempe ut privata privatim, publica publicè peragantur.

Ob. 4. Per *Liturgica* hujusmodi fixæ, impediuntur plenariae *Conciones*, per quas quid credendum, faciendum, & petendum sit, à Deo præcipue discamus.

Sol. Mandata Dei non sunt *opponenda*, sed *componenda*. Sic ut non se invicem impedian, sed promoveant. *Liturgie* igitur hujusmodi sunt *probanda*, quæ *Conciones* efficaciores reddant, nō quæ excludant, vel impediunt, nec ferendi tales sunt thematicè *Declamatores*, qui importuna garrulitate publicas preces è fidelium cætibus explodunt, ut ipsi solummodo audiantur, & colulantur.

Ob. 5. Cum convenitis inquit *Apostolus*, unusquisq; vestrum *Psalmmum* habet, doctrinam habet, *Apocalypsin* habet, interpretationem habet, 1. Cor. 14. 26. & Prophetæ duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent, quod si Alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat, potestis enim omnes per singulos prophetare. Ib. v. 29. 30. 31. & verbum Christi habiter in vobis abundantè, in omni sapientia docentes & commonentes vosmetipos *Psalmis*, *Hymnis*, & *Canticis spiritualibus*. Sed ista omnia excludunt statu *Liturgie*, in quibus ex *præscripto* tantum agunt *Minister* & *Auditores*.

Sol. Obtinuit mos iste in *Ecclesia* in publicis conventibus, quamdiu invaluerunt dona prophetandi, & linguarum miraculosa, ad plantandum Evangelium, nunc vero aliter se res habet

bet, cum Evangelium sit ex Scripturis propagatum; ideoq; alia disciplina est conventibus accommodatior. 2. Ubi Psalmi, Hymni, & cantiones spirituales usum suum habeant trivatim, dum statæ obtineant in publico, ad publicam ædificationem, Liturgiæ.

Ob. 6. A corde petendæ potius sunt preces, quam à memoria, sed preces descriptæ & ad unguem habite effluunt plerumq; ab ore, dum mens alio vagatur, ut cultus habeatur tantum laborum à servatore reprehensus, Mat. 15. Esa. 29. Ergo habendæ potiores sunt preces pro tempore concepte, quam certò descriptæ.

Sol. Vitium hominum non præjudicat discipline, nec publicæ preces & privatae tollunt se invicem, sed potius attollunt & extollunt, hæ domi habeantur, & secreto apud te, istæ publicè & cum aliis, orandus est autem semper Dominus, ut lincerè & devotè omnes facultates cum corde sanctificato concinant.

Ob. 7. Variandæ sunt preces publicæ ad obvenientium varietatem, at hoc non admittunt statæ Liturgiæ.

Sol. In genere quidem omnia quæ contingant, comprehendunt Liturgiæ publicæ, cum verò res tulerit, variantur autoritate publica. In jejuniis, Eucharisticis, vel in quibusdam rebus prosperis vel adversis, præsentibus, aut impendentibus: Sic ob Liberationem à Pulvere pyrio, peste, aut alia calamitate, variantur apud nos Liturgiæ, & quedam adjiciuntur, alia omituntur, sed ista statas Liturgias non tollunt, sed præsenti occasione accommodant.



QVÆSTIO. VI.

An Liturgia Anglicana sit sacris literis conformis? Aff.

Tria sunt quæ communionem Sanctorum, & consensum fidelium demonstrant. 1. *Doctrina*. 2. *Cultus*. 3. *Disciplina*. Consensus doctrinæ appareat in confessionum harmonia. 2. *Cultus in Liturgicis*. 3. *Disciplinae in Canonibus Ecclesiarum diversarum diversis*. Liturgia Anglicana hic examen subit, quæ fuit Eduardi 6^{ti} duplex, An. regni 2^{do}, & 5^{to}. 2. sub Elizabetha, & 3. Jacobo Rege in aliquibus emendationes. De ultima affertur, quod sit sacris literis conformis. Quia.

1. Contexta erat & expensa à sincerissimis Doctoribus, Martyribus, aut Confessoribus. 1. Crakmoro. 2. Grindallo. 3. Sandefio. 4. Taylero. 5. Fuelle. 6. Humphredo. 7. Horro. 2. ex ipsius Scripturæ placitis. 3. ordine populari & decenti. 4. quæ maximè facerent ad ædificationem.

2. Omnes expunxit aut correxit fordes & nævos, quibus laborabat usus (ut loquebantur) 1. Sarum. 2. Herfordiensis. 3. Bangoriensis. 4. Lincolniensis. 5. Eboracensis, delibatis & contesseratis iis tantum ex priscis Liturgicis, quæ compertum erat, Sanctuarii statere optimè convenire.

3. Comprehendit omnes orandi formulas. 1. *Confessionis*. 2. *Deprecationis*. 3. *Supplicationis*. 4. *Intercessionis*. 5. *Gratianum actionis*. 6. *Laudationis*. 7. & *Impecationis* ad Deum tantum directas, exclusâ prorsus omni. 1. Ἀγγελολατρία. 2. Αγιολατρία. 3. Μαγιολατρία seu Ὀφελία. 4. Διψιολατρία. 5. Εκκυνολατρία. 6. Αρπαλατρία. 7. Σταυρολατρία. cum omnibus aliis philtiris, & superstitionis Idolatricis.

4. Selegit aptas Scripturæ portiones, & textus, qui tempore, loco, & occasione, & populari institutioni, & ædificationi inserviant, catechismum unum cum illis brevem, & facilem exhibens.

5. Gestus sedendi, standi, genuflectendi tales prescribit inter orandum, & adorandum, qui maximè faciunt ad talis negotii Reverentiam, & solennitatem: *etiam* mutuam inter ministrum & populum opportunam præcipiens, ad consensionem fovendum, & torporem excutiendum.

6. Accommodat se omnibus Ecclesiæ usibus. 1. Sacramentorum, nempe Baptismi & carte administrationi. 2. Adulutorum confirmationi, juxta disciplinam incorruptam præsece Ecclesiæ. 3. Matrimonii celebrationi. 4. Ægyptantium visitationi & consolationi. 5. Mortuorum sepulturae. 6. Fæminarum Eucharistie, post puerperium. 7. Scandalorum interminationibus, & exterminationibus ab Ecclesiæ.

7. Suffragium obtinuit. 1. Calvini, qui etiæ notavit in crudioribus quibusdam editionibus tolerabiles (ut loquitur) quædam ineptias, ferendas tamen existimavit, ut impietati non obnoxias, quia. 1. ostendit Ecclesiæ consensum. 2. consulit radioribus &. 3. novatores cohibet. 20 Buceri in copioso tractatu inter opera ipsius Anglicana. 3. Alexandri Alesii Scotti. 4. Petri Martyris. 5. Gualteri & Tigurinonon. 6. Argentinæ. 7. Deringi, institutionis severioris, in defensione Juelli, quin & Pius quintus hanc ratam habuisset Liturgiam, si Regina Elizabetha, ut ab ipsius autoritate derivatam illam recepisset, nec tam impudens quisquam prodiit e Pontificiis qui ausus est ipsius sinceritatem oppugnare.

Ojiciunt Adversantes.

Ob. 1. **C**alendarium, in quo. 1. Apocrypha designantur legenda 134. capita, prætermillis è Canonice. 2. Sancti canonizantur Utopici, 1. Agatha. 2. Perpetua. 3. Fayib

3. *Faith.* 4. *Os sapientia.* 5. *Swithun.* 6. *Machute.* 7. *Dunstan*
 3. *Festa reinentur infesta.* 1. *Conceptionis Beatæ Virginis.*
 2. *visitationis Mariæ.* 3. *Nominis Iesu.* 4. *Sanctæ Crucis.*
 5. *Inventionis crucis.* 6. *Georgii.* 7. *Michaelis & Innocentium.*
 inter ferias nostras, & similia quæ superstitionem redolent
Pontificiam.

Sol. Apocrypha legi permittuntur prisco more, ob consensum cum canonicis, ad exempla vite & formandos mores, non ad confirmanda dogmata, in quibus explicantur plura, quæ contractius habentur in Canonicis, & ad captum popularem siilo simplici & tantum non Canonicō accommodantur. 2. Retinentur quædam sub titulis sanctorum memoriar, & Festa non cultus alicuius gratiā, sed ut statuae quædam Mercuriales aut Epochæ, à priscis fixe ad anni momenta distinguenda, quæ exaustorata fuerunt in *Edvardiēti Calendariis*, nec constat qua auctoritate nisi hodie chronologica, & negotiatrix in pristinas sedes irrepserunt. 3. Michaelem Archangelum non Christum denotare receptior est sententia, unde ansa arripitur Deum celebrandi, ob induluum nobis Angelorum ministerium, in Michaelis festo. 5. Innocentes vero martyres habentur ratione cause, non confessionis, interpretativè & passivè, non activè & voluntariò. 5. *O sapientia*, cuiusdam Hymni erat principium, non sancti alicuius nomen, & reliqua quæ occurruunt hujusmodi vel retinentur vel omittuntur, absq; religionis aut prudentum scandalis.

Ob. 2. Translationes alienas aut depravatas. 1. habet textus ut illud in limine. At what time soever a sinner doth repent him of his sinnes from the bottome of his heart &c. saith the Lorv & citatur Ezek. 18.21. sed ibi hoc non dicit Dominus, ut conferenti patet.

Reff. Dixit Dominus quoad sensum, licet non verbatim. Eadem centurā feriant *Apostolos*, qui textus V.T. in Novo aliquoties sic producunt. 2. *Pal. 105. v.28.* habet *Liturgia*. And they were not obedient unto his word, nova vero & emendatior translatio. And they rebelled not against his word, quæ sunt prorsū *deusa* & *invicem contradictoria*.

Reff. Anceps est *textus originalis*, ubi וְאַתָּה מִשְׁנֶה vel interrogative, vel negativa sumi potest; sic ut respiciat vel Mosen & Aaronem et signa edita, aut ipsos *Egyptios*. Mosen si respicias & signa, recte dicas *They rebelled not against his word* *Egyptios* ver si magis spectes, legas sic per interrogacionem. *Aud were they not disobedient unto his word?* id est, *They were disobedient unto his word* ut habet vulgaris, quam translationem existimat veriorem. *Fullerius noster in Miscell.lib. 3. cap. 10. in Criticis* (ut notum est) *versatissimus*.

3. Dominica secunda post Epiphaniam, Evangelium Liturgicum legit, *Every man at the beginning doth set forth good Wine, and when men be drunke then that which is worse, quod favet ebrietati, corrigit nova translatio, And when men have well drunke* Joh. 2. 10.

Reff. Misericordia Graec & וְאַתָּה Heb. non inebriari tantum, sed liberius etiam bibere significant, quo sensu Evangelium est intelligendum.

4. Sic *Whatsoever is manifest the same is light*. Epist. Domini. 3. Quadrages. ex Ephes. 5. 13. pro *Whatsoever doth make manifest is light*.

5. Deus dicitur *The Father of all that is called Father in heaven*, Epist. Dom. 16. Trinit. pro *Father of whom the whole family is named*, Ephes. 3. 15.

6. *This is the sixth Month which is called barren*, Evangelium Annunciationis pro *With her that is called barren*, Luc. 1. 36.

7. *Arabia bordereth upon Jerusalem*, Epist. Dom. 4. Quadrages. pro *Answereth to Jerusalem that now is*, Gal. 4. 25.

Reff. Hos omnes tollat scrupulos translatio nova sub Jacobo Rego illustris memoria, juxta cuius normam, dilata Potius quam negata, est istorum & consimilium sine strepitu castigatio.

8. Partes quasdam *integrales male selectas, & intertextas, esse clamitant quales sunt*. 1. *Te Deum*. 2. *Benedicite*. 3. *Benedictus*. 4. *Magnificat*. 5. *Nunc dimittis*. 6. *Quicunque vult*. 7. *Baptismus*

7. Baptismus privatus, una cum fragmentis quibusdam scripturæ, sub titulis Epistolarum & Evangeliorum. E quibus Te Deum, Benedicite, & Quicunq[ue] vult, humana sunt inventa Apocrypha, & suspectam continent doctrinam, ut illa de præcisa Trinitatis cognitione sub salutis periculo, cuius rudieres nullatenus sunt capaces. Benedictus, Magnificat, & Nunc dimittis peculiares fuerunt Sp. Sti raptus, personis tantum ab illis pro tempore inspiratis (non promiscue omnibus) competentes, Privatus baptismus limbo puerorum velificat, & frustule istæ Epistolares & Evangelice separant ea, quæ sunt unienda, & aliquoties perperam applicantur.

Sol. Sufficit Te Deum, & Benedicite scripturis esse consona, & quotidianaæ devotioni inservire. 2. symbolum illud Athanasii, Quicunq[ue] vult non simpliciores & minus capaces, sed perversè doctrinam Trinitatis oppugnantes à salute excludit. Benedictus impletas in Christo prophetias, Magnificat gratam in summâ felicitate humilitatem, Nunc dimittis Christianam ad moriendum promptitudinem omnibus devotis ingerit. Nec baptismus privatus limbum puerorum somnia, aut necessitatem medii urget, sine quo infans salute excidat, sed necessitatem tantum præcepit & convenientie, qua tenentur omnes propositis à Deo mediis & sacramentis, sine dilatione attendere. Epistolarum & Evangeliorum ~~ædælos~~ Auditorum captui adaptatæ, tantum absunt ut distrahabant, ut potius ab hujusmodi facilitoribus, ad ampliora assurgant.

Ob. 4. Errores doctrinæ obseruantur in . 1. Te Deum] Tu postquam devicisti mortis asperitatē, apperuisti credentibus regnum cœlorum. Ergo ante Christi vicioriam, Panes V. T. limbum, non cœlum occuparunt.

Reff. Ostenditur cuius gratia Patres cœlum possiderunt, non quando cœperunt possidere; possiderunt autem per sacrificium agni (à mundi origine, non actu, sed destinatione occisi) quod antecedentibus & sequentibus Hosanna filio David conclamantibus æquè erat salutare.

2. In Litania, per agonem, & sanguineum sudorem, videmur Christum exorcizare, & fulgur & tempestates, unâ cum cæteris

teris externis calamitatibus & morte subitanea frustra deprecamur

Resp. Media sunt ista liberationis & salutis, non exorcismi formulæ, non magis quam cum Dominum rogamus, ne nos inducat in tentationem, cur non etiam rogemus, ut impendentes tempestates, aut calamitates externas a nobis avertat.

3. Ne memineris iniquitatum parentum nostrorum] pro mortuis astruit Orationem.

Resp. Immo pro vivis tantum oramus, ut Deus peccata Petrum nostrorum nostris non accumulet, & in nos visiter. Mortuorum commemoratio neutiquam habenda est pro mortuis *Oratio*.

4. In Catechismo servator dicitur totum genus humanum redemisse, quod Gratiam universalem Arminianorum statim nat.

Resp. Afferitur tantum ibidem *Redemptionis autor*, non *redemptorum numerus*, aut *universalitas*, ac si esset dictum. Nullus redemptus est ex toto genere humano, qui Deum filium non habet redemptorem.

5. Post quartum preceptum precatiuncula petit, ut ad *Sabbatum Iudaicum* observandum Deus inclinet corda nostra, de quo mandatum est intelligendum.

Resp. In isto mandato aliquod morale erat, quo, ad cultum publicum die a Deo constituto, praestandum obligamus: aliud ceremoniale, seu positivum, ut dies iste esset a *Creatione septimus*. Ceremoniale illud erat a Christo in N. T. per Apostolos sublatum, substituto (pro *Sabbato Iudeorum*) die, quem celebramus, Dominico: petimus autem nos ut Deus inclinet corda nostra ad illud, quod erat in isto mandato morale, peragendum. hoc est, ut diem Dominicum cultui Dei publico, prout nunc se habet status Ecclesie, sanctificemus.

6. In Baptismo regeneratione urgeatur, ut opus Sacramenti operatum, quod est *Papisticum*.

Resp. Regenerationem tantum externam & *Sacramentalem* spondet *Baptismus*, quam *internam* S. S. regenerationem perficere, ex charitate pronunciat Ecclesia.

7. In appendice de Sacramentis. Cùm respondetur, Duo generaliter Sacra menta ad salutem esse necessaria, alia quinq; pontificiorum tacitò insinuatur & probantur.

Reff. Sed non ut *Sacra menta* ad salutem absolute necessaria, sed quæ potius *Sacramentalia* sunt apud *veteres*, & nomen Sacramenti generatim fortuntur, rem ipsam verò propriè non exhibent.

Ob. 5. Ritus perstringunt *Superstitiones*. 1. In *vestibus*, nempe *superpellicio*, *cucullo*, & hujusmodi quæ *idololatriam* redolent *Papisticam*.

Reff. Ista *ad idonea* decorum tantum apud nos spectant, & personarum distinctionem, quem in Sacris U. T. Dei instituto observatum legimus.

2. In *signo crucis* fronti *baptizati* adjecto.

Reff. Hoc non ut *necessarium* urgetur, sed ut *ad idonea*, non ad baptismi complementum, sed ut *militiae Christianæ*, traductum à veteribus *memorale* quoddam *auctoramenum*.

3. In *Interrogatis* infantibus propositis, & *Patrimonorum* illorum nomine *responsis*, quod videtur *histrionicum* quiddam, in rebus seriis non ferendum.

Reff. Istâ fidejussione & sponsione, nihil detrahitur decoro, & solennitati *Sacramenti*, sed consultur religiose infantium educationi.

4. In *Eucharistia*, genuflexio favet *Altaribus*, & *Misse* sacrificio, & *Transubstantiationis* abominando dogmati.

Reff. In jungitur, tantum ut *ad idonea* & recipitur à nostris, ut *gestus summæ reverentiae* tanto *mysterio* debitus.

5. In *Matrimonio*, *annulus* sapit quiddam *Ethnicum*, & phrasis illa mariti ad *Vxorem*. Corpore meo te adoro, *With my body I thee worship*, aliquam *idolatriæ* speciem, sed ab omni specie mali à Christianis est abstinendum. Ergo

Reff. Ut tempora *Ethnicorum* cesserunt in *Christianorum* usum, sic & *annulus* potest transferri cum aliis ad pios usus, phrasis autem ista antiquata nihil aliud vult. Quam corporis mei do tibi *potestatem*, sive ut reddit *Latinus*, corpore meo te honoro, juxta illud. 1. Cor. 7. 4.

6. In *Absolutione* specialis urgetur *confessio*, & *autoritativa* *absolutio*.

Reff. Sed non *aicularis*, nec *omnium peccatorum*, sed *conscientiam gravantium*, & *potes* *agnoscitur* *hic delegata*, & *declarativa*, *non absoluta*.

7. In *sepulchro* *mortuorum*, displicet *sepulti facies* *versus* *orientem* *super altiorē resupinata*, & de manifeste *blasphemia* *idem cum* *piè morticribus* *judicium*.

Reff. Primum est *confuetudinis* & *conformatitatis*, non *necessitatis*, 2^{dum} *Charitatis* est *censura*, & *fieri*, non *certitudinis* & *confidentiae*, quia non *nostrum* est, sed *saluatoris* in ultimo *Judicio* *Hædos* ab *ovibus* *distinguere*, Mat. 25. 32.

Ob. 6. In *Rubricis* *familia* *carpunt* *quædam* & *inutilia*, *qua**lia* *sunt* *ista* *vocabula* *non probanda*. 1. *Priest*, 2. *Curat*, & *Wicar*, 3. *Christmas*, *Septuagesima*, *Sexagesima*, *Quinquagesima*, *Quadragesima*, 5. *Advent*, 6. *Offertorie*, 7. *Vespere*, *Canticla* & *similia*, *qua**z* *Papis* *nimum* *nimium* *redolent*.

Reff. Usu tandem hæc sunt *popularia*, nec *tutum* est *nos* *tos* *limites* *refigere*, *mutari* *tamen* *possunt* *absq;* *religionis* *discrimine*, & *tolerari*, *priusquam* *commodè* *tollantur*, & *de* *terminis* *aliis* *qui omnibus* *placerent*, *inter fratres* *eret* *conventum*.

2. *Vestimenta* *præcipiuntur* *gerenda*, *qua**x* *præscripsit* *Eliardus sextus*. An. 2. *sed ista* *cujusmodi* *fuerunt*, *non constat*. Ergo *inanis* est *constitutio*.

Reff. Constat *ex traditione*, licet non *ex scripto statuto*, *nec tanti* est, *ut rixæ* *fomitem* *suppeditet*.

3. *In iunguntur* *nonnulla* *qua**x* *vix fieri possunt*, *ut nomina* *sua* *Communicantes* *deferant*, *post inchoatas* *preces matutinas* *ad* *Eucharistiam frævias*, & *obviam* *eat minister* *cadaveri* *sepelendo*, *ad ingressum Cemiterii*, *cum quædam* *templa* *in Civitatibus Cemiteriis* *destituantur*.

Reff. *Observanda* *ista* *sunt* *non præcise*, *sed quando* *commodè* *possint* *observari*, *catenùs* *quatenùs* *promptitudo* *spondet* *obedientiam*, *nec contemptus* *condiat* *neglectum*.

4. *Non admittendus* *est* *aliquis* *ad synaxin sacram*, *priusquam*

usquam ab Episopo confirmetur, & Catechismum possit memoriter recitare. Sed hoc raro examen subit.

Resp. Supponitur, non ut oportet semper, ponitur, nec disciplina detrahit laudandæ, sed exequationi vindicandæ.

5. Minister teneat pulpitum ascendere, ut comminationem tanquam è monte Ebal intonet, quod desit jam esse in usu.

Re p. Non tam hoc exigitur, quam consultatur, nec condemnandus ritus tali exemplari suffultus.

Ob. 7. Objiciunt Excessus alios, aut defectus, aut mœpza.

1. Omittitur ἀξονος in oratione Dominicæ.

Resp. Hoc fit ad exemplum S. Lucæ, sed ad exemplum pro arbitratu inter orandum, frequentius, Matthæi adjicitur.

2. Tertii Psalmorum, Higgaion & Selah, quæ partes sunt Textus in Liturgias leponuntur.

Resp. Liturgia ita non improbat, sed proponit tantum, quæ populari capui & adificationi maximè inserviunt.

3. Precatio obtruditur sub Absolutionis titulo.

Resp. Precamur ibidem ut à Deo absolvamur, & quis hoc carpat, nisi qui conjunctis fidelium precibus non multum tribuit.

4. Contradicimus nolis iisis, cum petimus ea quæ propter indignitatem non audere, aut propter cæcitatem petere nos non posse agnoscimus

Re p. Agnoscimus nos non posse petere, nec debere, respe-
ctu nostræ indignitatis aut cæcitatæ; propter merita tamen Christi posse & debere thronū gratiæ accedere. Verentur forsitan Reformatores, ne nimium submissè, & humiliter Deum adeant. Illud Centuriois, non sum dignus. Math. 8. 8. & S. Petri, discede à me Domine quia Homo peccator sum, Iuc. 5. 8. non ita facit ad sanctificatam salivam.

5. Ordinario incumbit præcipere, quando recitanda sit Litania.

Resp. Verum est, quando recitanda sit extraordinarij, non ordinarij.

6. Exoptatur injunctio penitentie in primitiva Ecclesia usitata, principio Quadragesime, quales fuerunt, cilicia, cineres,

huncubationes & hujusmodi, & præcipitur, ut quis penitens de notoriis peccatis abstineat à mensa Domini, quæ fermentum produnt Papisticum.

Resp. Pénitentiam vult Ecclesiæ Primitivam, non Papisticam, & discretivè verba ista sunt legenda. Bewaile your sins, or come not to this holy Table, vel Before you come to this holy Table, sicut & reddit Latinus. Antea defleat peccata, quām accedit, & quis hoc non probat?

7. Cantus Precum, Anhematum, & instrumentorum Musiconum boatus, ædificationi adversantur, & obstat, et faciunt potius audientes, quām cultum divinum promovent.

Resp. Verum est, si intempestive & affectiæ interponantur, aliter actionis solennitati & excitandæ devotioni haud segniter conferunt, Unde ex prescripto Dei in U. T. hæc Musica tam instrumentalis, quam vocalis obtinuit.



Q U A E S T. VII.

An vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines, post Reformationem sit Legitima?

DE vocacione hinc queritur, non internâ, quæ homines latet, sed externâ, quæ in conjectum prodit, & sub Dio collocatur. 2. Clerus comprehendit Episcopos, Presbyteros & Diaconos, de quorum queritur vocacione, & Cr̄dinatione Ecclesiastica, 3. An post Reformationem inchoatam ab EDVARDO 6^{to}, confirmatam, & emendatam ab ELIZABETHA, conservatam à JACOBO, & CAROLO regibus sit legitima? h. e. Scripturae, & praxi Ecclesiæ purioris conformis? Negant. 1. Hardingus, Bristow, 3. Stapletonus, 4. Sandrus,

derus, 5. *Alanus*, 6. *Parsonus*, 7. *Champneus*, unà cum *Kelijono*, & plurimis aliis è *nostratibus*, & *alienigenis*.

Affirmant, 1. *Juellus*, 2. *Fulco*, 3. *Feildus*, 4. *Goodwinus*, 5. *Downhamus*, 6. *Sutlivius*, 7. copioissimè verò *Manjonus*, hisce instructi argumentis.

1. Vocatio nostri *Cleri* ortum duxit à praxi *Apostolorum*, & viris *Apostolicis*, à tempore primæ *conversionis* ad *Christianismum*, idq; quinquennio antequam *Petrus*, aut *Paulus* unquam *Romam* inuiserunt. Unde constat non pendere à *Romanæ pompa*, sed à simpliciore & certiore *Disciplina* fundamento.

Mason lib. 1.
cap. 3. p. 51.

2. Continuata fuit juxta *intraçias* & *evagguerias* Ecclesiasticam (quoad *substantiam* saltem, licet non absq; *papalium* nugarum temporaria admixtione) usq; ad *Reformationem*, unde non habent *Papicole*, quod in toto hoc intervallo reprehendant, nisi eadem operâ destruerent.

3. *Reformatio doctrine* irritam non facit *ordinationem*, siquidem in *doctrine* lue *Epidemica*, *discipline* erat aliqua facies, manente *Episcoporum Successione*, licet absq; optando *Evangelii successu*, unde *ministerio* non exciderunt *ordinati*, licet *ordinantionem* se opposuerunt *erroribus* & *jugum idolatrie* prorsùs excusserunt. unde

4. *Crammerus*, *Parkerus*, aliiq; sub *H E N R I C O* 8^o, *E D V A R D O* 6^o. Et Successores ipsorum sub *E L I Z A B E T H A*, *JACOBO*, & *C A R O L O* legitimam habuerunt & habent *vocationem*, et *Ordinationem*, utcunq; *Pape* et Ecclesiæ *Romanæ* nuntium prorsus remiserunt.

5. Habent debitam *Electiōnē*, vel à *Rege*, vel à *patronis*, in quorum manus *Parochiani*, confusionis evitandæ causā, jus suum *electiōnis*, quod habuerunt, tradiderunt, 2. *Præcedit examen*, ne citò *indignis* aut *ineruditis* manus imponantur. 3. *Testimonii* de *conversatione* cavetur, ne hominibus minus fidis tantum negotium committatur. 4. imponuntur ipsis *manus* ex praxi *Apostolica*, 5. injungitur ut impositum munus fideliter obeant: ex quibus habetur legitime *Vocationis* et *Ordinationis* complementum *Apostolicum*.

6. Liber Ordinationis Episcoporum, *Præbyterorum et Diaconorum ex consensu Ecclesiæ nostræ talis mundo publicatur*, qui examen invitat omnium *Adversantium*, nec adhuc invenit, qui ipsius *dissensum à primitiva Ecclesia ostendat Adversarium.*

7. Fatetur *Cudjenius Papicola*, *Catholicam esse apud Anglos Episcoporum et ministrorum Ordinationem, et Successionem*, ideoq; *Anglo-Calvinistis non hereticos, sed schismaticos tantum à suis audire*. De desperata *Calvinistarum causa* cap. 11. pag. 108. Consentit F. de L. *Clara ad Art. Conf. Anglican.* 36.

Objectiones Anabaptisticæ & Fapifticæ.

Ob. 1. **O**pus bonum absq; peculiari vocatione potest quis praestare. Sed tale est Episcopi, 1.Tim.3. 1. 2. Prædicarunt *Evangelium dispersi post mortem Stephani* absq; prævia ordinatione, Act.8.4. 3. Et etiam *Philippos*, Act.8.38. *Eunuchum baptizabat, & Apollo*, Act.18.25. quod ex charitate quilibet pius Christianus tenetur facere, *Socinus de Ecclesia*, cap. 1. Ergo supervacanea & superstitione videtur ista Cleri vocatio & ordinatio.

Sol. Opus bonum in se non bene factum, facientis cedit in malum; ut Arcæ sustentatio ab Uzza; Unde non nisi prophetas & currebant, conqueritur Dominus, Jer.23.21. Nam quomodo prædicarent nisi mittantur, Rom. 10. 35. Et nemo hunc honorem allumat sibi ipse, nisi vocatus fuerit sicut Aaron, Heb.5. 4. 2. Alia est constitutio, alia Ecclesiæ constitutio ratio: in prima, *cha. it. 8* quamvis arripit *Evangelii propagandi ansa*; in Ecclesiæ vero constitutio prospiciendum est, ut omnia decenter fiant & ordine, 1. Cor. 14.40. 3. *Dispersi isti cum Philippo & Apollo donis erant instructi extraordinariis*, unde de vocatione

vocatione ipsorum satis constaret, quæ in *exemplum* hodie non sunt trahenda.

Ob. 2. Apostolus describens *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum officia*, de *consecratione & ordinatione*, prorsus taceret 2. & *Baptismus* à non-ordinatis administratur, Act. 10. 48. & ut videtur, *cœna*, 1. Cor. 11. 28. ubi requiritur tantum ut probet seipsum quisq.; & sic de *pane isto* edat, & *calice* bibat, non expectans clericum ordinatum, qui *panem vel vinum* porrigit.

Sol. Argumentum ab *autoritate negante*, sed non ab *autoritate negativa* valet in *Theologieis*. Ut valet hoc. Negat Apostolus vocationem ad verbi & *Sacramentorum* administrationem esse *necessariam*. Ergo non est *necessarius*. Nullius autem momenti est argumētatio. Non meminit *scriptura* hujus rei; Ergo non est *admittenda*. 2. Apostolus *mores personæ*, non *mutus* delineat, quod alibi fecit, Tit. 1. 5. Ideo reliqui te in *Creta*, ut constituas oppidatim *Præbyteros* juxta missione m & commissionem à *Servatore* collatam. Mat. 28. 29. 20. 3. Baptizarunt *Genses*, qui cum Petro venerunt ad *mandatum Petri*, Act. 10 instructiq; Paulus *Corinthios* ad servatoris ductum, non ut ipsi per le sumerent *panem vel vinum*, sed à manu ministri porridentis, u fecerunt discipuli à manu Christi.

Ob. 2. Domus Stephani & Fortunati primitiae *Achæa* in ministerium sanctorum seipso ordinatunt. 1. Cor. 6. 15. 2. Prophetæ duo vel tres loquantur, & ceteri dijudicent, 1. Cor. 14. 29, 30. 3. & sub *Evangelio* erunt omnes docti à Deo, & *Spiritus Sanctus* vos ducet in omnem veritatem. Ergo non opus est vocatione & ordinatione *Episcopali*, talibus *Prophetis*, qui sic à Deo docentur, & ab eius spiritu ducuntur.

Sol. Seipso ordinavint. i.e. seipso accinxerunt ad sanctorum necessitatibus *administrandum*, non ordinarunt se in *presbyteros*, ut aliis verbum *prædicarent* & sacramenta *administrarent*. 2. Obtinuit iste prophetandi mos, & exercitium, ut verbum Dei melius intelligerent, & se ad ministerium *præpararent*, non ut *pastores* & *doctores* excluderent. 3. Deus docet & *spiritus* dicit, non *immediate* per *enthusiasmos*, aut dona

na miraculosa, quod factum fuit in prima Evangelii propagazione, sed per media ab ipso ordinata, h.e. legitimam vocationem & ordinationem. Ut plantanti Paulo succederent, qui rigarentur ex officio non pro libitu, 1. Cor. 3. 6. et gignenti in Christo, qui eodem ductu instituerent, Ib. 4. 15.

Ob. 4. Aut ordinationem habuerunt Clerici Anglicani à Prelatis Pontificiis, vel à suis Synmisticis, vel ab aliis. Atqui non ab aliis ordinari potuerunt, quia nulli fuerunt præter Graecos et Africanos, quibuscum nullum, tunc temporis, habuerunt commercium, nec à suis Symmisticis fuerunt ordinati nam de his controvertitur. Pontificiorum vero invalida fuit illis ordinatio: nam quis potest mundum ab immundo educere? Job. 14. 4. vel colligere è spinis uvas, Mat. 7. 17. Ergo aut nulla fuit ipsi ordinatio, aut ex propria confessione Antichristiana.

Sol. Inter doctrinæ corruptelas mansit semper vocationis & ordinationis legitima disciplina, quoad substantiam saltem, licet plurimis nugis et ritibus superstitionis deformata, qui enim doctrinam vitiassent, disciplinam tamen retinuerunt ad illos ordinandos, qui ad normam scripturæ, ordinantium errores corrigenter.

Ob. 5. Ordinarunt se invicem Anglicani Pseudoepiscopi. 1. Parkerus. 2. Sandefius. 3. Grindallus. 4. Hornus: 5. Scoreus. 6. Ally. 7. Juellus, ad insigne Mannatu in vico Londineni **Cheap-side** quod indicavit Johannes Neale Professor linguae Hebreæ Oxoniensis (qui missus à Bonnero interfuit) Thome Blueti Sacerdoti. Testatum hoc etiam reliquit Henricus Cunstable in adversariis suis manuscriptis, et insinuavit etiam Johannes Stow in Chronicis, unde constat illos seipso modo præpostero ordinasse, et per consequens legitimos ministros non potuisse ordinare.

Sol. Testes ex finu (quales fuerunt isti Papioles) secundum Jurisconsultos non sunt admittendi. 2. Extant Acta publica apud Masonum, et alios, bona fide adducta, que satis communiquerunt pellucidum hoc calumniantium mendacium. 3. Quæ curavit R. Archiepiscopus Abbotius sacrificulis nonnullis ostendit, ut ipsos convinceret, tam impudentis figmenti, & desinerent

§. 3 De Disciplina Ecclesiæ

249

desinerent tandem credulos suos *Proselytas* tam nefariè seducere.

Ob. 6. Non *Episcopi* *Episcopos ordinare* non possunt, quia requiruntur ad talem *ordinationem*, iuxta veterum canones, tres ad minimum *Episcopi*; sed *Lutherus & Calvinus* nunquam fuerunt *Episcopi*. Ergo in *Lutheranis & Calvinianis Ecclesiis* transformati, non habetur *legitima ordinatio*, & per consequens, nec *ministerium*, nec *Ecclesia*.

Sol. *Præsbyterum presbyteros ordinare* posse, presertim deficientibus *Episcopis*, concedit cum *Magistro sententiarum* saniore pars *scholasticorum*, ut patet ad *Sent. I. 4. Dist. 25. 2. Episcopatum* retinent tales *Ecclesiæ*, licet non per manum unius monachicè, sed aristocraticè per multos *administratum*. 3. *Moderatores & Superintendentes* ipsorum analogicè sunt apud ipsos *Episcopos*, & autoritate, (ut contendunt) *ordinandi* polent cum *fratribus*. Sed habent *ætatem*, pro se loquuntur, *Clerus Anglicanus* hic tantum *examen* subit.

Ob. 7. *Electio Episcoporum* permittitur *Decano & capitulo* cuiusq; *Ecclesiæ cathedralis*, per *diploma Regium*, Idoneum quemvis liberè & canonicè eligendi, dum interim præcipitur sub pena *Præmunire* in literis *Regii* privatis, ut nominatam à Rege eligant personam. 2. In *ordinatione Præsbyteri* redduntur ipsi *Biblia*, & potestas *prædicandi*, sed exercere hanc non potest in *propria parochia* absq; ulteriore ab *Ordinario*, facultate. 3. *Diaconi munus* proflus pervertitur contra illud, Act. 6. ubi constituti erant *Diaconi*, ut pauperibus tantum proficerent, non ut sacra legendo, aut *prædicando* tractarent, Ergo liber *ordinationum* non videtur satis sincerae discipline Ecclesiastice conformi.

Sol. Designat Rex, non *ordinat Episcopum*, nec immedia-
tè *eligit*, sed per *Decanum & Capitulum*, quibus commendat
personam *consecrandam*, non ipse *imponit*, aut *consecrat*, nec
urget, ut *indignum recipient* contra conscientias. 2. Pote-
stas datur *prædicandi* *Præsbyteris*, & *executio* non tollitur,
sed *suspenditur* tantum, donec constet admissum tanto cum
fructu posse scripturam interpretari, ac dextrè popu-

lo proponere. 3. Quod spectat ad Diaconos in murato Ecclesiæ statu, mutari potuit muneris exercitium. Hodiè autem *Guardiani & Inspectores pauperum egenis proficiunt*, quod fieri non potuit in non stabilitate Ecclesia, unde nunc Diaconi nostri sacra tractent pro facultate, ut *Sieckarus & Philippus*, ut ex tali inferiore ordine ad *Praelbyteratum* paratiores accendant. 1.Tim.3.13.

LOCUS





CAP. Q V I N T U M.
DE R E D E M P T I O N E.

EVOCATU S iste cœtus ab Æterno D e i
Decreto, in tempore redimitor per J E S U M
C H R I S T U M, Naturam Humanam induentem,
legem impletum, & per unicum suum Sacrifici-
um in Cruce Peccata Credentium expiantem.

De hisce Cotrovertuntur.

- An. { 1. Christi Incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut Conveniens ?
2. In hypostatica Naturarum Unione inconfuse maneat Naturæ, cum Idiomatibus ?
3. Secundum utramq; Naturam Christus fit Medi-
ator ?
4. Pro peccatis omnium Credentium, plenè & inté-
grè Satisficerit ?
5. Sola fides ex parte hominis justificat ?
6. Aliquis potest esse certus de suâ Salute ?
7. Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus ?



QVÆSTIO. I.

An Christi Incarnatio fuit possibilis necessaria, aut conveniens? Aff. cum Patribus & Scholasticis ad 3. Sent. Dist. 1. Aquin. 3. parte, q. 1. & sq.

QVIA.

1. **T**alis nos decebat Pontifex Sanctus, ab omni malo remotus, Heb. 7.26. qui afficeretur sensu infirmitatum nostrarum, Heb. 4.15.

2. Consentaneum erat Dei *justitiae*, ut peccatum non dimitteretur absq; *Satisfactione* ipsius *Justitiae*, qui *odio* habet iniquitatem, & cui *essentialiter* est esse *justum*, Gen. 18.25. Nullus autem debuit *satisfacere*, nisi homo, nemo potuit nisi *Dens*, unde *Redemptor* dicitur *Immanuel*, *Dens nobiscum*, & *Barnabæ filius hominis*. Mat. 1.23.

3. Per *Incarnationem* ostenditur Dei, 1. *Misericordia*, quæ *Imaginem* suam deformatam non despexit. 2. *Justitia*, quæ ab homine *viçio* voluit *viçorem* *vinci*, & non *violentiam omnipotenti*, *suâ prædâ* esse *spoliandum*. 3. *Sapientia*, quæ *difficillimo nodo convenientissimum adaptavit cunem*. 4. *Omnipotentia*, quæ sola potuit *deandspanias* constituere. *Dama*. Orth. fid. lib. 3. c. 1.

4. Possibilitatem evincit *factum*. 1. *Verbum caro factum est*, Jo. 1.14. 2. In eo habitavit *Deitas equalitas*. Col. 2.9. 3. *Dens acquisivit Ecclesiam suo sanguine*, Act. 20.28. 4. In plenitudine temporis *Deus misit filium factum ex muliere*. Gal.

Gal. 4. 4. 5. Qui habens formam Dei, suscepit formam servi.
 Phil. 2. 6. 6. Non suscepit Angelos, sed semen Abrahe. Heb.
 2. 16. 7. Hoc Mysterium magnum, Deus manifestatus in carne.
 1. Tim. 5. 16. Sic, omnis spiritus qui fatetur Christum venisse
 in carne ex Deo est. 1. Jo. 4. 3. Qui ~~est~~ opera a Patribus,
 Rom. 9. 5.

5. Nec implicat, ut 1. Persona infinita assumeret, & uni-
 ret sibi Naturam finitam, 2. Subsistentiā ipsi impariendo,
 3. & ita veniens, ut duæ Naturæ manentes inconfuse in ean-
 dem coalescerent Personam, quæ sit ~~deus~~ Deus, ~~homo~~ homo,
 contra Apollinarem; ~~deus~~ non in duas distinctus personas,
 contra Nestorium: ~~deus~~ inconfusè nihilominus manens,
 ratione Naturarum, adversus Eutychetem.

6. Nec essentiam ingerunt Typi, 1. Agni Paschalis ab ori-
 gine mundi occisi. 2. Ruti Juveni extra Castra immolan-
 di, 3. Aenei Serpentis ad salutem intuentium erigendi, quæ
 cum reliquis frustanei fuissent Typi, nisi Antitypo Incarna-
 tionis & Passionis fuissent impleti.

7. Quod dilucidius firmant Prophetæ, 1. Semen mulieris
 caput Serpentis conteret, Gen. 3. 15. 2. Ecce Virgo pariet.
 3. Vibicibus ipsius Sanati Sunus, introducentis ~~eternam~~ Iu-
 stitiam, Dan. 9. 24. quia oportuit Christum hæc pati, & sic in 1. Pet. 2. 24.
 gloriam ingredi. Luc. 24. 26.

*Objiciunt 1. veteres Hæretici, 2. mo-
 derni Sociniani, 3. & Antichri-
 stiani Schismatici.*

Ob. 1. **I**ndignum videtur Divine Majestati, ad vilitatem
 Creaturæ se dimittere, 2. & si hoc faciendum,
 Angelorum lapsus potius quam hominum esset instaurandus,
 3. & magnificencior glorioſorū, esset libera condonatio, quām
 talis

talis debita exactio juxta exemplar Domini cum Diffensatore prodigo, Mat. 18.

Sol. Consentaneum est summo Bono, ut se summè communiceat, quod factum per Incarnationem. 2. Homo peccavit aliena seductione, Diabolus propriâ malitiâ, tota natura humana intercidit, non Angelica. Hominem simplicitas, Angelos precipitavit rebellis Superbia, gratiae magis repugnans. 3. Sic disponenda est Gratia, ut Justitia non violetur, quæ à quæ Deo est Essentialis, ac cætera attributa.

Ob. 2. Incarnatio Deum reddit mutabilem, contra illud, Ego Deus & non muter, Mal. 3. 2. Ex Domino Servum. 3. ex infinito finitum.

Sol. Mutatio non facta est in Deo, sed in assumpta Natura, quæ retinet proprietates subjectionis, & finitudinis absq; ullâ Deitatis diminutione.

Ob 3 Cum filius sit eiusdem cum Patre & S. S. essentia & naturæ, Incarnato Filio, necesse erat Patrem & S. S. incarnari, quod prorsus est Hæreticum.

Sol. Non incarnata fuit Essentia aut Natura Deitatis, sed 2da Persona, ut is qui ab æterno erat Filius Dei, in tempore fieret filius hominis, & ne duo essent in Trinitate filii, 2. medius in Trinitate videtur fieri convenientissime Mediator, 3. & Filius naturalis facaret nos filios adoptivos. Assumptio autem humanitatis, quoad Efficientiam, est opus ad extra totius Trinitatis, quoad terminationem verò Solis Filii, ut tres Sorores unum consuant inducum, quod una ex illis induit, ut nonnulli explicare conantur.

Ob. 4. Aut Persona humana assumpta erat in utero Virginis, vel non. Si sic, tum Salvator constat ex duabus Personis, Assumente & Assumptâ, quod est Nestorianum, si non, tum illud quod natum erat, non erat homo, quia Divina Naturæ non competit ut nasceretur.

Sol. Non assumpta erat Persona, sed Natura humana, semen Mulieris & Abraham, cui contulit Divinitas Subsistens, ut inde non Divinitas, sed Deus nasceretur.

Ob. 5.

Ob.5. At *natura* non existit *humana*, nisi in aliquo *supposito*.

Sol. Verum est *Physicè*, *Hyperphysicè* tamen potest ex Dei *omnipotencia* sine implicatione.

Ob.6. Vel Christus affl. *impius humakan naturam*, ante infusionem *anima* in corpus, vel non: si ante infusionem anima, caro erat assumpta, non *integrā* assumptam *naturam*, animata autem *natura* est persona.

Sol. Assumpit *naturam animatam* in *semine*, quod sufficit.

Ob.7. Qui solvit *Jesum*, ex Deo non est, sed *Antichristus*. 1. Jo. 4.3. verum qui in individua ipsius *persona* duas distinguit *naturas* solvit *Jesum*, Ergo est Antichristus.

Sol. Non habet *Textus*, qui solvit *Jesum*, sed qui non profitetur *Jesum Christum* venisse in *earne*. Et solyere *Jesum* apud *vulgarem* *interpretē*, est *hypostaticam* *naturarum* *unionem* in eo negare, de qua in *Questione* sequenti.



QVÆSTIO. II.

An in Hypostatica Naturaram unione inconfusæ manent Naturæ cum Idiomatibus? Aff.

QVIA.

1. **G**loriam meam alteri non dabo. Isaiae 42. 8. & quia *Attributa Dei* sunt ipsi Deo *essentialia*; (quia nihil est in Deo quod non est ipse Deus) impossibile est, ut ea quæ sunt Deo propria, *Creaturæ* realiter communicentur, nisi *Creaturam* in *Creatorem* transformemus quod est absurdissimum.

2. Quæ

2. Quæ sunt omnibus personis communia, communicari non potuerunt naturæ humanae, à secundâ tantum persona assumptæ per hypostaticam unionem: Quia sic Pater etiam & Sp̄i: n̄us sanc̄tus essent incarnati: sed convenit attributa divina esse huiusmodi, Ergo,

3. Sic de Unione Hypostatica credendum est, ut contradic̄tiō non admittatur: sed ex Āeternitate, immensitate, ubiquitate assumptæ humanæ naturæ communicatis, sequeretur humana naturam esse āternam & non āternam, finitam & infinitam, ubiq̄, & certo loco terminari, quæ sunt contradic̄toria, Ergo talis ~~xorroria idioquātor~~ non est ferenda.

4. Communicatis proprietatibus confunduntur nature, quia nature & proprietates reciprocantur. Et proprium communicatum fit commune, h.e. proprium & non proprium respectu eiusdem: Sed confusio naturarum Manicheismū damnatum introducit, & Monothelismū: Ergo non potest esse talium proprietatum communicatio.

5. Divina natura semp̄r humanae mansit hypostaticè unita, Sed non communicavit ei omniscientiam, quia quā homo Christus ignorabat diem Judicii; nec omnipr̄esentiam, quia corpus in sepulchro definitum occupabat locum. Ergo non asserenda est talis communicatio.

6. Positā tali communicatione, humana natura in abstrato haberetur omnipotens: sed hoc fieri non potest, quia tunc æquè sustentaret naturam divinam, ac divina illam, & nos æquè per illam, ac illa per nos sublisteret, quod nullus dixerit.

7. Unio personarum in sacrosanctâ Trinitate non personales communicat proprietates, nam ita Filius æquè Patrem generet, ac Pater filium: Ergo multò mindis unio naturarum increatae & create in unâ persona communicat proprietates, quoniam inter creatum & increatum, quām inter personam & naturam incretam, infinitius est discriminē.

Objectiones.

Ob. 1. Ex unione Hypostatica perfectior facta fuit natura humana: at hoc fieri non potuit nisi ex communicatis divinae naturae proprietatibus. Ergo.

Sol. Charismata, Apotelempata, seu Axionata collata ex ista unione, perficiebant humanam naturam, ad opus redemptoris exequendam, sine idiomatum transfusione, aut confusione.

Ob. 2. Cui communicata est subsistencia $\tau\bar{\nu}\lambda\beta\gamma\mu$, communicantur idiomata ab ea inseparabiliter; atque subsistencia divina communicata erat humane naturae. Ergo,

Sol. Non contulit $\alpha\omega\sigma\tau\epsilon$ novam subsistenciam humanae naturae, sed assumpsit in subsistenciam divinæ, sic ut haberet in ea quasi insubstantiam, ut in truncu *sarcus*, cui inoculatur.

Ob. 3. In Christo habitat omnis plenitudo deitatis *omnipotens*, Colos. 2.9. Ergo humane Christi naturæ omnia Deitatis idiomata sunt communicata.

Sol. Loquitur *Apostolus* de plenitudine Deitatis in mediatoris persona, non trasfusione in humanam naturam; cuius inhabitacionem prædicat corporalem, ut à virtuali, sacramentali, gratiosâ distinguat, quæ nullam inferunt personalem unionem.

Ob. 4. Cui in tempore data est omnis potestas in cœlo & in terra, ei communicata est omnipotentia, & per consequens reliqua divina attributa: sed humane Christi naturæ data est potestas, Mat. 28.18. Divina enim semper eam tentuit, nec capax erat ulterioris perfectionis. Ergo

Sol. 1. Excipiunt hic adversarii attributa fixa, qualia sunt *eternitas* & *infinitas*, dum transferunt omniscientiam & ubiquitatem idiomata Energetica. 2. Dicendum igitur omnipotentiam collatam esse personæ mediatoris, non naturæ humanae,

Ob. 5. Christus ascendit supra omnes cœlos ut impleret omnia, Ephes. 4.10. ex qua plenitudine omnes accepimus, Joh.

1. 16. non ad mensuram ipsi impertita, Jo. 3.34. ergo humana naturæ ascendentí nihil defuit, quò impleret omnia, ergo nec ubiuitas.

Sol. Ita ostendunt quæ competunt personæ in concreto, non naturæ humanae in abstracto, nec implere hic refertur ad loca, sed ad prophetias, sive opus mediatorium & donorum collationem.

Ob. 6. Dextra Dei est ubiq.; Christus sedet ad dextram Dei secundum humanam naturam, Ergo secundum humanam naturam est ubiq;.

Sol. Aliud est esse dextram Dei, aliud sedere ad dextram Dei, in seipsum mutatur medius terminus. Unde syllogismus fit quadratus contra Logices dictamen.

Ob. 7. Totus Christus est ubiq; Ergo humana natura.

Sol. Discriben statuendum est inter totum Christum, quod respicit personam, & totum Christi quod indigitat naturas, totus Christus conceditur esse ubiq;, sed non totum Christi, quia Deitas potest esse sic ubiq;, ut uniatur semper humanitati, quae tota est in celo. vid. partitè hæc omnia eventilata à Doctori. Alingio scriptorum Theolog. Tom. I. part. 2. pag. 509,



Q U E S T I O . III.

An Christus sit mediator secundum utramq; naturam? Aff.

Q U I A.

Scriptura Divine, & quæ ac humanae naturæ opera mediationis tribuit. Deus suo proprio sanguine acquisivit Ecclesiam, Act. 20. 28. Dominus glorie

glorie erat crucifixus, 1. Cor. 2. 8. Ipse se submisit, & factus est obediens usq; ad mortem, Phil. 2. 8. Ego depono animam per meipsum; authoritatem habeo deponendi, & rursus eam assumendi, Jo. 10. 18.

2. Sola humana natura officium Regium non potuit exerci in celo simul & in terris, nec pretium proportionale infinitæ Dei justitiae exhibere.

3. Actiones sunt suppositorum seu personarum: sed humana natura à divina distincta, nullam habuit suppositalitatem¹, seu subsistentiam (ut somniavit Nestorius.) Et cur due essent in christo distinctione nature & agentia formalia, si secundum utramq; naturam non ageret?

4. Non opus fuisset unione personali, si humana natura operi huic fuisset sufficiens, finis autem unionis personalis fuit administratio officii, unde opus erat ut utraq; natura aliquid de proprio conferret.

5. Renovare corda, & dare S. Stum & resurgere à mortuis sunt mediatoris opera: sed ista prestare non potuit $\psi\lambda\sigma\delta\alpha\pi\tau\omega\zeta$.

6. Divinitas sine humanitate, & humanitas sine Divinitate non est Mediatrix: sed inter divinitatem solam & humanitatem solam est humana divinitas & divina humanitas, Aug. Homil. de Oibus c. 11. In tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis, Deitas & humanitas connexa sunt, ut nec sine homine divina nec sine Deo humana agerentur Leo. ep. 81. Agit utraq; distinctione, sed tamen unitè juxta utramq; formam, in communiione alterius. idem ep. 10. Nec Patres aliud volunt, quam necessitatem unionis hypostaticæ ad Mediationem urgere.

7. Agnoscent nostræ sententiae veritatem Adversarii, Espenç, Bellarminus, ubi concedit in quibusdam operibus Christi, concurrit divinitatem cum humanitate. 2. omnia miracula Christi fuisse partim divina, partim humana. 3. Mediacioni substanciali non tantum humanam, sed etiam divinam naturam fuisse necessariam, ut opera Mediatrix essent infiniti pretii de Christo Mediatore, lib. 5. c. 7.

*Objectiones Bellar: Ofiandri, Stancari
ex Lombard. 3. sent. dist. 19. Aq par.
3. qu. 26 art. 2.*

Ob. 1. Secundum eam *naturam* est *Mediator*, quam *Apostolus* mediatrixem nobis tantum exhibet. Sed ea est tantum *humana*, unus est *Mediator* Dei & hominum homo *Iesus Christus*. 1. Tim. 2. 5. cur additur homo? nisi ut mediationis *forma* & *principium*?

Sol. Homo interponitur *Exeg. tice*, ac si dictum fuerit, *Christus homo à Deo āscitus & unitus*. 2. Aliud est asserere hominem *mediatorem*, aliud *mediatorem esse* quam homo. Siquidem non valet, *Deus* acquisivit *Ecclesiā* suo *sanguine*, Ergo quam *Deus*, sic nec homo *Christus* est *mediator*, Ergo tantum quam homo.

Ob. 2. Distinguitur ibidem *mediator à Deo*. Ergo non potest esse *mediator* quam *Deus*.

Sol. Deus personaliter ibidem *Patrem* denotat, inter quem, & genus *humanum* *σεληνός* *mediator* intervenit.

Ob. 3. Mediator debet esse *medius* distans ab *utraq* parte. At *Christo* hoc competere non potest quam *Deus*, sed quam homo *justus*, nam *mediatio* secundum *utramq*; *naturam*, eandem involvit *naturam*, ut sit *pars offensae & medians*, quod implicat. Bell.

Sol. Distat ab *utraq* parte quam *σεληνός*, quatenus *mediat*, non quam persona, vel *natura humana* assumpta. Nec implicat partem *lesam* fieri voluntariò *mediatrixem*, sub diverso respectu, ut *Senator* agens causam *rei*, qui *Senatui* est reconciliandus.

Ob. 4. Mediator non est *unius*: sed Deus est *unus*, Ergo non potest *Christus* esse mediator.

Sol. Ostendit ibidem *Apostolus*, legis promulgationem indicasse *dissidium* inter *Deum & hominem*, Deus autem ex parte

parte suâ idem semper manet ; ex parte igitur hominis opus erat Mediatore qui dissidium tolleret. 2. Hinc efficitur Deum solummodo non potuisse esse Mediátorem, non excluditur ~~deus~~ homo, quin Deus-homo hominem Deo reconciliaret.

Ob. 5. Si Divina Natura mediat, tum Pater & S. S. æquè essent cum Filio Mediatores, quod neutquam est admissendum.

Sol. Mediatio competit Naturæ, non quâ communis personis, sed quâ subsistit distinctim in persona Filii.

6. Sacrificare & Sacrificando satisfacere opus est præcipuum Mediatorium : Sed hoc Deo competere non potest quâ Deus, Ergo non dicendus est Mediator secundum divinam naturam.

Sol. Resp. Minor. Non competit divinæ Naturæ seorsim positæ, sed in tali supposito. Quo sensu non est Mediator tantum in utraq; natura, sed secundum utramq; naturam.

Ob. 7. Unitas Apotelesmatis seu effectus arguit unitatem principii. At Mediatio est unum tantum Apotelesma, Ergo à diversis principiis formaliter non potest provenire.

Sol. Major vacillat. Quia Sacrificio Christi Mediatorio contulit humana Natura, Substantiam operis, Divina dignitatem.



QVÆST. IV.

*An Christus pro peccatis omnium
Credentium plenè & integrè satis-
ficerit? Aff. Papistæ & Re-
formati.*

QVIA.

1. **Q**VI Subivit & Præstavit omnia à reis & debito-ribus peragenda , sic ut ipius *Castigatio* cele-rit in Imponentis *Pacificationem*, ipius *Sacrifi-cium* in delictorum *expiationem*, ipius *vibices* in delinquenti-um *sanationem* & *liberationem*, Is verè & integrè pro illis sa-tisficerit: Atqui Christus ~~ad eam~~ hæc omnia præstitit, Isaia 53. 5. 1. Pet. 2.24.

2. Quod *Victime* pro peccatis oblatæ præstiterunt typicè , hoc effecit Christus revera unica sua in *Cruce Oblatione*. ratio , quia lex umbram tantum obtinebat futurorum bono-rum, Heb. 10.1. Corpus autem est Christi, Col. 2.17. Sed victima expiarunt & satisfecerunt typicè , Anima carnis in Sanguine ejus , ego dedi illum vobis ut super altare in eo expiatis pro animabus vestris,& *Sanguis* pro animæ piaculo sit. Levit. 17. 11. inde illud ~~zophs~~ *expiatrices* i *piscem* dicens. Absque Sanguinis effusione non fit remissio. Heb. 9. 22. Ergo

3. *Justitia* è *Cælo* proveniens , quæ est ipsius Jehovæ, eternum manens, ad cohibenda, tegenda, & tollenda peccata, est *Justicia* divine *satisfactoria* , aliter maneret ijs qui sunt in Christo

Christo *condemnationis*, contra illud, Rom. 8.1. Sed talis est *Justitia Messie pro nobis exhibita*, Psal. 85.12. Jer. 33.15. Dan. 9.24. Ergo

4. Prohibitetur Salvator se animam ponere pro *svibus*, Jo. 16.11. 2. Se eo fine venisse, ut daret animam suam in *redemptionis pretium* pro multis, Mat. 20.28. 3. Quod consummatum esse clamat in *ultimo Agone*, Jo. 19.30. *αὐτῷ γέγονεν τὸ πλεῖστον*, inferunt satisfactionem.

5. Qui pro nobis factus est *peccatum*, ut nos efficieremur *Justitia Dei*, 2. Cor. 5.21. *Exercratio*, Gal. 3.13. verè & planè satisfecit: Sed hoc à *Servatore praestitum*, Ergo

6. Aliter frustra *lex erat promulgata*, & sententia violentibus denunciata, *Morte morieris*, quod est contra Dei *immutabilitatem*, & peccatum maneret *impunitum*, contra *essentiam Dei justitiam*.

7. Et maneret adhuc adversus nos *Chirographum*. nec *Redemptionem* se nobis *Christum praestitisse constaret* in *exequitione muneris Sacerdotalis & Regii*, sed tantum *Prophetici*, in suadendo verbo, & exemplo, quod ctiam fecerunt alii *Prophetæ*.

Obijciunt Socinus, Gitichius, Ostorodius, Smalcius, Moscorovius. &c.

Ob. 1. **D**EUS se obstrinxit se nolle *unum pro alio puniri*, sed anima *quæ peccaverit*, ipsa morietur, Ezech. 18.4. Ergo non potuit *Christum injonitem*, pro fontibus punire, ut *justitia ipsius satisficeret*.

Sol. Aliud est alterum pro altero *puniri invitum*, aliud puniri illum qui se *siflit pro altero vadem seu sponorem*. Christus hic *hominem induit*, & factus est pro nobis *peccatum & exercatio*, unde justè solvit, quod à *nobis* erat debitum.

Ob. 2. *Pœnæ Gekenne æternæ erant nobis debite, sed has subire Christus non potuit, nam impossibile erat ipsum à morte detineri*, Act. 2.24. *Sol.*

Sol. Pœnas infernales pertulit *Salvator* in horto, quoad acerbitudinem, non quoad durationem, non inflicitas à *Dialuſis* in inferno, sed ipsi incidentes ob peccati molem, & *Justitiae* paternæ severitatem; quas patiente vicit, & vincendo de potestatibus tenebrarum triumphavit. *Col.* 2.15.

Ob. 3. Deus remisit peccata nostra *gratis*, per viscera suæ misericordiæ, *Luc.* 1.78. Ergo non opus erat *satisfactione*, quia *satisfactione* & *gratuita condonatio* se mutuo tollunt.

Sol. *Remissio* & *Satisfactione* se mutuo tollunt ad idem relata; quod hic non sit, quia enim satisfecit *Christus Justitiae Divinæ*, peccata nobis credentibus *gratis* condonantur, unde *misericordia* in nos, *justitia* in *peccatum* se mutuo osculantur.

Ob. 4. Si absq; *satisfactione* peccata nostra non potuerunt remitti, tum nec remittenda sunt à nobis peccata in proximum, sine interveniente *satisfactione*, quia Deum jubeamus imitari in condonandis peccatis, *Ephes.* 4.32. & 5.1. quod confirmatur parabolâ *Debitoris*, cui dominus debita *gratis* remittit, & punit *satisfactionem* exigentem ab alio, *Mat.* 18.32.33.

Sol. *Præceptum* & *parabola* ingerunt mutua nostra erga conservos *officia*, non *Judiciale* inter *Judicem* & *reum* processum. *Judex* enim qui extra judicium potest delinquenti ignorare, pro tribunali sedens juxta *Justitiae prescriptum* debet procedere.

Ob. 5. Idem *Judicis* & partis *læsa* & *rei* non potest subire partes: Sed *Christus* qua Deus est *Judex* & pars *læsa*: Ergo pro *reis* non debuit intercedere.

Sol. Qui *læsa* erat pars ut *Deus*, ejusdem cum *Patre* & S. S. essentia, ut *statuportus* & *sponsor*, potest satisfacere, sicut Senator descendens è *Tribunali fieri* potest pro *reis* *intercessor*.

Ob. 6. Actiones *Salvatoris* quâ homo, erant legi debita, quia Factus sub *lege*, *Gal.* 4.4. & passiones sibi ipsi cessere in exaltationem, *Phil.* 2.7.9. Ergo non potuerunt esse pro nobis *meritorie* vel *satisfactorie*.

Sol. Meritum tribuitur *Personæ ratione Deitatis*, legi non

non *obligat*, non *humanæ naturæ* seorsim *spectatæ*, quæ personam exhibuit *possibilem*, ob participantium *expiationem*, cui *Deitas contulit infinitum satisfactioni pretium*.

Ob. 7. Si mediator plenè & integrè satisfecerit, non opus est nostra ulteriori *opera*, aut *operibus*, ut piè, justè, & sobriè vivamus, quòd tamen exigit à nobis *Evangelium*, Tit. 2.12.

Sol. Declinandum à *malo*, & invigilandum *bonis operibus*, non ut inde *justificemur* coram Deo, sed ut digni ambulemus *justificati per Christum*, & per *novam obedientiam* & *precepta* nobis *media*, ad optatum *salutis portum* perveniamus. *Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam*, sine quibus nemo *debit Deum*. Heb. 12.14.



Q U A S T I O. V.

An sola fides ex parte hominis justificet? Affirmant nostri Art. II.

*Vid. de Ju-
stificatione
Lecl. no-
stram 5^{ta}m.*

1. **J**ustificari *fide idq; gratis*, quia *opera fidem evacuant*, est sola *fide justificari*: sed arbitramur hominem *justificari fide, absq; operibus legis*, Rom. 3. 28. *Sedq; gratis*, Rom. 3. 24., non *ex operibus justitiæ*, quæ fecimus nos, Tit. 3. 5. non *nisi per fidem*, Gal. 2. 16. Ergo,

2. Justificamur eodem modo, quo Abraham pater omnium credentium: sed creditur Abraham Deo & *impulatum est ei ad justitiam*, Gen. 15. 6. Rom. 4. 5. Illi vero, qui non operatur, credenti autem (*Balchud addit Syrus*) tantum in eo, qui *justificat impium, reputatur fides ejus in justitiam secundum prepositum gratiæ Dei*. Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus acceptam fert *justitiam sine operibus*, Rom. 4. 5. 6. Ergo fide solum justificantur fideles.

3. Per quod solummodo imputatur nobis Christi iustitia, quæ lapsi & legi satisfacit, per illud solummodo ex parte nostra justificamur, sed justificamur gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipius, ad ostensionem iustitiae suæ, Rom. 3. 24. unde Christus factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio, 1. Cor. 1. 30.

4. Per quod purificantur corda nostra, per illud solum justificantur, sed ~~et non~~, vel ~~non~~ ~~et~~ tanquam instrumento iustitiam Christi apprehendente, non ~~non~~ ~~et~~, propter fidei meritum purificantur corda nostra Act. 15. 9. & invenimus in eo non habentes iustitiam nostram, quæ est ex lege, sed illam quæ ex fide est Christi, quæ ex Deo est iustitia in fide, Phil. 3. 9.

5. Per quod Evangelii participes ad salutem, & filii Dei efficiuntur, per id solum & semper justificamus: at per solam fidem ista possidemus omnia, Rom. 1. 17. Jo. 1. 12. Rom. 5. 1. Ergo.

6. Eodem modo justificamur, quo Evangelii iustitia nobis conferenda retegitur & manifestatur: At iustitia nobis conferenda retegitur nobis in Evangelio, ex fide in fidem, Rom. 5. 17. hoc est, ut per fidem solummodo initium & progressus ejus instituantur, ergo sola fide justificamur confer, Gal. 3. 8. Rom. 1. 17. sicut scriptum, justus ex fide vivet.

7. Doctrina quæ distinguit Christianismum salutiferum à Judaismo, Turcismo, & Ethnicismo, est ab omnibus Christianis amplectenda: sed talis est hæc de justificatione ex sola fide, quia finis legis est Christus, ad iustitiam omni credenti, Rom. 10. 4. Quare ut concludit Articulus noster, sola fide nos iustificat, Doctrina est saluberrima, & consolationis plenissima. Act. 11.

Objiciunt Papistæ, Sociniani, Arminiani, &c.

Ob. 1. **N**on asserit Scriptura *solum fidem justificare, sed contrarium*, videtis quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum, Jac. 2.24.

Sol. Habetur, *tantummodo credere, Mar. 5.36. & Credere tantum, Luc. 8.50.* quo Archisynagogus fieret voti compos. 2. Non nisi per fidem justificatur homo, Gal. 2. 16. Non ex operibus, ne quis glorietur, Ephes. 2. 8. quæ omnia æquipollent thesi *sola fide nos justificari*. 3. quod cum negare videatur Jacobus, dicendum est, illum loqui de professione fidei hypocrita, & infructuosa, quæ ostentat se *sine operibus*; nō de fide justificante, charitate, & spe comitata, quæ ostendunt fidem illam esse vivam quæ *justificat*, in partes tamen nō veniunt ut *concausa*, quæ cum fide simul *justificant*. Nam aliud est *causa justificationis*, aliud *qualitas justificati*, nec queritur quæ *virtutes* sibi invicem connœctuntur, sed quis sit cuiusvis *actus proprius*, unde *sola fides justificat*, licet ea fides, quæ sic justificet, non sit sola, sed aliis virtutibus comitata. Neq; tamen *merito fidei justificamur sed medio*, non *sola ratiōne*, sed *sola ratiōne*, non propter fidem, sed per fidem, non *justi facti sumus*, sed *declaramus*, apprehendente scilicet fide, non nudā tantum cognitione, & assensu, sed fiducia, innitente salvatoris merito, quod divinæ justitiae *satisfaciat*.

Ob. 2. Aliis virtutibus, nempe spei & charitate ascribitur *justificatio*, *spe salvi facti sumus, Rom. 8.24.* & feminæ peccatri remissa sunt peccata multa, quia dilexit multū, *Luc. 7.47* Ergo ex sola fide non est *Justificatio*.

Sol. Metonymicè ista attribuuntur *consequentia*, quæ sunt *antecedentia*. 2. *Effe*cui* quæ sunt causa!* Nec *en*, *Luc. 7. est* particula *causalis*, sed *rationalis*, unde non sequitur, remissa sunt

sunt peccata, quia dilexit, Ergo dilectio est causa remissionis, magis quam si argumenteris, Vivis quia ambulas, ergo ambulatio à priori est vita causa, cum tantum sit à posteriori indicium.

Ob. 3. Si justitia Christi imputata, fide apprehensa, nos solummodo justificaret, ergo non mindus justi haberemur quam Christus aut B. Virgo. At hoc blasphemum.

Sol. Juxta veritatem rei, quæ sumus justi, sed non equaliter, nec eodem modo, cum ille justus sit subjectivè, nos imputativè, ille de proprio, nos illius largitate. 2. B. Virgo autem justificata fuit, non quia Christiana gestavit in utero, sed in corde.

Ob. 4. Eodem modo justificamur, quo fuimus rei constituti, sed rei efficiuntur per peccata inherentia, tam originale Adomi, quam addita nostra actualia. Nam sicut per unam offendam reatus venit in omnes homines ad condemnationem. Ita per unius justitiam beneficium redundavit in omnes homines ad justificationem vite. Rom. 5. 18.

Sol. Illud (sicut) Apostoli non confert inter se modos inseparabiles contrariorum effectuum, sed originem tantum & Autores.

Ob. 5. Si sola fides justificet, Ergo non opus esset Decalogo, vel oratione dominica, aut sacramentis ad salutem nostram prorogandam, quia symbolum tantum sufficeret, in quo tamen solam fidem justificare non habetur; sed ista non sunt admissenda.

Sol. Necessaria sunt ista omnia ut vivæ fidei fulera, non justificationis concausa; quia creati sumus in Christo ad bona opera, Ephes. 2. 10. non justificati per vel propter bona opera,

Ob. 6. Sine sanctimonia nemo videbit Deum, Heb. 12. 14. Ergo sola fides ad justificationem non sufficit.

Sol. Ista fidem presupponunt quæ cegermant tanquam fructus, qui conficiunt sanctificationem, non efficiunt justificationem.

Ob. 7. Doctrina ista de justificatione per solam fidem, meritis Christi innitentem. 1. pietatis studium evertit. 2. fidei acceptulationem meritoriam quandam inducit. 3. & operibus bonis debitam laudem & premium detrahit. Ergo exterminanda.

Sol.

Sol. Immò extimulat potius ad pietatem, cum fides absq;
età, futura sit proorsus mortua. 2. quæ urgetur ut instrumentum
apprehendens illud, quod justificat, non in se, suā acceptilationem
habens, quā justificet. 3. Unde operibus constet laus
sanctificationis, non justificationis, quia in districto Dei iudicio,
non justificabitur ex operibus ulla caro. Psal. 143. 2.



Q U A E S T I O . VI.

An aliquis potest esse certus de sua salute? Aff:

Q U I A .

1. **U**BI aperta, evidens, Plena, & fiducialis intercedit de peccatorum remissione, & patris in filio favore, persuasio; ibi necessario sequitur salutis certitudo: quia ut fides à fideli, sic nec istæ proprietates à fide possint separari, sed fides est *καρδιας, μνήμης, λεγχης,* substantia sperandorum, & argumentum non apparentium, Heb. 11.1. & *πληροεια* que omnia ista fideli suppeditat, Ergo potest, & debet esse certus de sua salute.

Quocunq; spiritus testatur nos posse & debere credere, illud nobis oportet esse persuasimur, quia spiritu signati sumus in diem Redemptionis. Ephes. 4.30. sed spiritus testatur nos posse, & debere credere salutis certitudinem. Quotquot receperunt eum, illis dedit potestatem filios Dei fieri, Jo. 1.12. Et quoniam filii sumus mihi Deus hunc spiritum filii sui, Gal. 4.6. & ille ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, nos esse filios Dei, & si filii tum & heredes. Rom. 8.15. Ergo possumus, & debemus de salute esse certi.

3. Quod spondeant libi ipfi omnes fideles, à nobis certò est expectandum: sed Abraham contra fīem sub ſpe credidit, nec infirmatus sed πληρωθεὶς, Rom. 4.21. David, misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vite meæ, Ps. 23.6 non confundar in æternum, Psal. 31.1. Nos scimus quod translatis sumus à morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, 1. Job. 3. 14. per hoc novimus habitare eum in nobis, nempe ex ſpiritu quem dedit nobis. ib. 24. πνεῦμα τὸ περιστατικόν μου, quod neq; mors neq; vita potest separare nos à charitate Dei quæ est in Christo Iesu Domino nostro, Rom. 8.38.

4. Quod precibus tenemur petere, illud credendum est ſpeciatim ad nos pertinere, quia quæcumq; orantes petitis, credite vos accepturos & evenient vobis, Mat. 11.24, hæc est fiducia quæ apud Deum habemus, ipſum (li) quid petierimus secundum voluntatem ejus) nos audire, quod si tecum eum audire, nos quicquid petierimus, ſcimus nos habere petitiones, quas, ab eo petimus, 1. Jo. 5.14.15. sed ſinguli tenentur petere Dimitte nobis debita noſtra, Mat. 6. Luc. 11. & perstringitur ἀπόστολος quid timidi eſtis modici fidei, Mat. 8. 26. & exigua fide prædicti quare dubitas, Mat. 14.31.

5. Aſtruunt hanc certitudinem Patres, Greci & Latini: ſpiritus teſtatur, quænam relinquitur ambiguitas? Chrysostomus in Rom. 14. & ſi Deus hac arrhâ nobis prius datâ, reliquam hæreditatis poffitionem non adjiceret, ipſe arrhæ perdite damnum pateretur. idem Hom. 1. in 2. ad Cor. ſic Ambroſius p̄fume non de tua operatione, ſed de Christi gratia, de Sacram. l.5.c. 4.

Consentiant Adversarii, Colonenses, Roffenſis, Torrenſis, Cajetanus, Caffalius, Canifius, Eisengrenius, qui non tantum nullum receptioni Doctorem hanc certitudinem negasse pronuntiat, ſed Concilium Tridentinum eandem propugnare peculiai traſatu afferit.

7. Ex poſitâ una propositione credita & altera evidenti ex fide, certa eſt conclusio, Scotus in 3. Sent. diſt. 35. quæſt. unica, quod & probavit Vega, Canis, Medina, Albertinus, unde argumentum, qui crediderit & baptizatus fuerit, Salvus erit. Mar.

16.16. At ego credo me habere fidem, quod conscientia fidelis certò percipiat, Scotus in 3. Sent: Dist 23. & de Dei omnipotencia & misericordia certus est, quicunq; fidem habet. Aquin. 2. 2æ.q. 18. Art. 4. Ergo potest & debet esse certus de sua salute.

Objectiones:

Ob. 1. **N**emo potest dicere, *Mundum est cor meum*, Prov. 20.9. 2. Nescit homo utrum odio aut amore dignus est, sed omnia in futurum servantur incerta, Eccles. 9.

Sol. Non nititur certitudo *hac nostris operibus*, sed dei electione, & Servatoris satisfactione. 2. Nec potest quispam pronuntiare mundum esse cor suum, quia si dixerimus peccatum non habemus, nos seducimus & veritas in nobis non est. 1. Jo. 8. 3. Nec ex externis eventibus ferenda est sententia, sed ex promissis in Christo, non te relinquam aut deseram, Hebr. 13.5. Et qui credit in eum non confundetur, 1. Pet. 2.6.

Ob. 2. Job profitetur, non reprehendit *me cor meum* in tota vita mea, C. 27.6. 2. David, *Judica me Domine quia in innocentia ambulavi*, Psa. 26.1. 3. Paulus, *nihil mihi conscient sum*, 1. Cor. 4.4. Isti tamen non audebant certitudinem salutis arrogare.

Sol. Non ex propria *justitia*, sed ex dei *misericordia* (*cujus dona sunt auctoritatem*) hanc derivarunt certitudinem.

Ob. 3. Deus sub certis conditionibus ex parte nostrâ implendis salutem spondet. 1. Invenies Dominum si in toto corde quesieris cum Deut. 4. 2. Si impius poenitentiam ageret ab omnibus peccatis, vita vivet, Ezech. 18. 3. Vos animi mei eritis, si feceritis quae ego præcipio vobis, Jo. 13. At constat non potest nobis, nos conditiones illas observasse.

Sol. Ista sunt documenta *conversationis*, non fundamenta certitudinis. 2. sufficit si sincerè pergamus sine hypocrisi, De-

us propter Christum providebit, ne inanis sit noster conatus in Domino.

Ob.4. Post peractam pœnitentiam *inceps manet remissio, forsitan ignoscet Deus, Dan. 4.24. Quis scit an convertatur, Joel. 2. 14.* Roga Deum si forte remittatur tibi cogitatio cordis tui, *Act.8.22.*

Sol. Incertitudinem agnoscimus ex intuitu nostræ dispositiōnis & fragilitatis, firmitatem tamen habemus ex parte Dei.

Ob.5. Ulterius confidentia hæc ex parte dei labefactatur. Beatus est homo qui semper est pavidus, *Prov. 28.14.* Cum timore & tremore salutem vestram operamini, *Phil. 2. 12. 3.* In timore incolatus vestri tempore conversamini, *1.Pet. 1. 17.* Ergo nil certi hac ex parte statuendum.

Sol. Ista inculcant tantum sollicitudinem de mediis, per quæ ad finem pervenitur, non de fine hesitantium, quæ dei nititur adjutorio, unde timor iste sollicitudinis non opponitur fiducia in Christi promissis, sed præsumptioni carnali de viribus & integritate propriis.

Ob.6. Non extat particularis certioratio in scripturis, tibi Petre, vel Paule remittuntur peccata tua, nec in ullo Symbole habetur de salutis certitudine articulus, Ergo non est admittendus.

Sol. Sufficit ex generali promissione, conscientiam vivâ fide suffultam subsumere, ego credo & promissi in Christum innitor, quod in articulo de peccatorum remissione in symbolo Apostolico comprehenditur.

Ob.7. Securitatem carnalem, præsumptionem & jactantiam Pharisaicam fovet hæc doctrina, ut testantur, *Aug. de corruptione & Gratia, c. 13. Greg. Moral. I. 9. c. 17.* Ergo non prædicanda.

Sol. Hoc fieri solet in hypocritis, qui nituntur propriis virtibus, non in verè fidelibus, qui totum Deo referunt, *Aug. Enchirid. c. 30.*



QVÆSTIO. VII.

An Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus? Neg.

Q V I A.

1. **G**ratia Salutifera non extenditur ultra decretum:
Sed non decrevit Deus omnes salvare, sic enim nulli condemnarentur.
2. Tum omnes vocarentur externè & internè , & aequales
motus Spiritus Sancti sortirentur, aliter perveniremus ad finem absq; mediis : Sed plurimi sunt qui de Christo nunquam audiverunt,& ex audientibus multi vocati, pauci electi:
Ergo non sufficiens ad salutem illis confertur gratia.
3. Vobis datum est nosse mysteria regni Cœlorum , illis autem non est datum, Mat. 13. 11. ut impleretur in illis prophetia Isaïæ , auditu audietis & non intelligetis,& videntes videbitis & non percipietis, Ib. 14. ex Isa. 6. 9. unde illud,
Quare errare nos fecisti, Domine, de vjs tuis , indurasti cor nostrum, ne timeremus te, Isa. 63. 17.
4. Hac immobilis veritas Prædestinationis & gratiae non alias, sed quos prædestinavit, ipsos & vocavit, nec alias sed quos ita vocavit, ipsos & justificavit, nec alias sed quos prædestinavit, vocavit, justificavit , ipsos & glorificavit, Rom. 8. illo utiq;
fine, qui non habet finem. August. de prædestinatione Sanctorum c. 17. unde de Tyriis & Sydoniis speciatim pronuntiat, quoniam ui crederent non erat illis datum, etiam unde crederent est negatum. Idem de bono perseverantie c. 13.
5. Gratia Salutifera ad eos tantum extenditur, pro qui-
bus

bus Christus oravit: At Salvator profitetur, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, Jo. 17. Ergo

6. Si sufficiens gratia sit omnibus concessa, Ergo esset efficiens, & omnes salvarentur, quia sufficiens gratia ~~in~~ nia tolleret conversionis obstacula, ut in Pauli, *tollit tibi gratia mea, aliter non esset sufficiens;* Sed gratia non tollit in pereuntibus omnia obstacula, Ergo non sufficiens gratia omnibus conceditur.

7. Si Gratia ista supernaturalis esset universalis, tum naturalis esset, ut dictamen Conscientiae, & salutis studiorum, quo omnes appetunt bonum, quod omnibus Nationibus competeret. Sed gratia à natura semper est disternanda, sumus naturā filii irae, Gratia filii Dei, Ephes. 2. & maxima pars genitorum de Christo Redemptore non audiverunt, vel in Christi predicationem non credunt; Ergo gratia ista salutaria nunquam ipsis illuxerit.

Objectiones.

Ob. 1. **N**IHI L om̄issum est à Deo, quod conduceret ad omnium salutem, ut constat ex sc̄opo parabole, Quid est quod ultra debui facere vineae meae & non feci, ex Isaia. 5. Ergo gratia sufficiens est omnibus collata.

Sol. Restringitur hæc gratia tantum vineae, quæ est Ecclesia, non ijs qui sunt extra vineam. Deus addebat quotidie Ecclesias, qui talvi fierent, Act. 2. ultimo, 2. præstítit quod præstandum erat à plantante, & externè muniente, non ab interiore gratiam conferente, 3. perditio tua ex te O Iysael.

Ob. 2. Vivo, Ego nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, Ergo confert media sufficientia ut viveret.

Sol. Textus habet, non *delector morte Impii.* 2. multa tamē fieri permittit Deus, quæ non probat, & potest impedire. 3. non defectus est ex parte mediorum, sed hominum qui propria culpâ se privarunt mediorum sufficientium beneficiorum.

Ob. 3.

Ob. 3. Deus vult omnes homines salvos fieri, 1. Tim. 2. 4. sed sufficienter promovet, quod vult, nam quicquid voluit fecit. Ps. 115. 3.

Sol. Vult voluntate, quā invitat omnes publicē, ad salutem per verbi præconium positum in medio, non voluntatis actū, quo efficit, tollens omne impedimentum, ut veniant. 2. unde vult salvos fieri, non salvos facere, 3. omnes homines non Iudeos solum, sed gentes, cuiusvis fortis, Reges, Subditos, non singula generum collectivè, sed genera singulorum distributivè.

Ob. 4. Eo fine venit filius hominis, ut salvaret quod perierat, sed omnes perierunt, & conclusi erant sub peccato, ut omnium misericatur. Rom. 11.32.

Sol. Textus habet, venit Christus ut salvaret (non omne sed) Id quod perierat, hoc est tale, non totum, 2. Salvati autem inclusi erant sub peccato cum reprobis, ut constaret ipsorum salus, non ex proprio nixu, sed Dei in Christo misericordia.

Ob. 5. Sicut per unius delictum peccatum venit in omnes homines ad condemnationem, sic per unius Iustitiam beneficium redundavit in omnes ad Justificationem. Rom. 5.12.

Sol. Non confert Apostolus Delictum & Restitutionem quoad extensionem, sed quoad originem, sic ut per Adamum intravit delictum, ita non nisi per Christum subsequuta est restitutio, non autem omnibus, sed ut sequitur ver. 19. Multis, nimurum illi à patre datis, Jo. 17. 2.

Ob. 6. Omne fædus supponit fæderatorum sufficientiam, aliter Deus ageret cum suis ut Pharaō cum Israelitis, subduceret stipulam, et pensum nihilominus exigeret. At fædus initum sub Evangelio scribit legem in cordibus, Heb. 8.10. Ergo confert gratiam sufficientem.

Sol. Scribit legem in cordibus fæderatorum, sed omnes non sunt tales, scilicet qui sunt extores à fædere, & Christiani hypocritæ. Novit autem Dominus tantum quos discrivit, & qui sunt sui. 1. Tim. 2.19.

Ob. 7. Mandata & promissiones sunt generales, Ergo & fædus, aliter invitatio per verbum sine discrimine effect illusoria,

quæ non capacibus proponeretur, ac si surdo & cæco diceretur,
audi & vide.

Sol. Deus cùm efficacitè tantùm trahit electos, non eludit vel excludit alios magis, quam cœcos privat lucis solatio-
nem, quæ publicè omnibus impertitur. 2. Aliud autem est
non sanare propriâ culpa lethaliter vulneratum, Aliud præci-
pitare, & perdere. posterius non facit Deus, prius non tenetur
præstare. 3. Nihilominus nemo tam deploratæ est salutis,
quin ex medijs à Deo propositis fiat melior, unde si non confe-
quatur saluicem, minuatur damnationis pena, quod non est el-
udere, sed cum Justitia misericordiam indebitam miscere.

CAP.





CAP. SEXTUM.

DE SACRAMENTIS.

 EDI ATIONEM ob signant SACRA MEN TA, quæ signa sunt & Sigilla gratiæ collatae, & felicitatis expectandæ.

De quibus queritur.

- An. { 1. *Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?*
 2. *Duo tantum sint Novi Testamenti Sacra menta?*
 3. *Baptismus ad salutem fit necessarius?*
 4. *Pædobaptismus sit probandus?*
 5. *Detur Transubstantiatio?*
 6. *Misse Sacrificium sit Idololatricum?*
 7. *Matrimonium Legitimum sit dissoluble quoad vinculum?*

M m 3

QVÆSTIO



QVÆST. I.

An Sacra menta conferant Gratiam ex opere operato? Neg,

QVIA.

1. **S**igna & sigilla nil in se continent, vel conferunt, sed gratiam jam fortè collatam, vel etiam postea conferendam tantum significant & ob signant: Talia autem sunt tantum Sacra menta, ut patet ex Gen. 17. collato cum 4^{to} cap. ad Roman.

2. Abraham pater Credentium, Eunuchus & Cornelius pri-
ðis salutarem gratiam receperunt, & crediderunt, quām Sa-
cramentorum aliquo opere operato fuerunt initiati, ut patet
Gen. 15. 6. Rom. 4. 12. 11. Act. 10. 2. Ergo Sacra menta su-
pervenientia hanc illis gratiam obligarunt tantum, non
contulerunt.

3. Nulli adulti ad Sacra menta sunt admittendi, sine pre-
via fidei professione pro captu & modulo. Mat. 28. 19. 20.
Mar. 16. 16. Act. 2. & 8. 37. Ergo hoc non expetandum ex
in sequente Sacramentorum opere operato.

4. Nuda clementia debitum non possunt esse subiectum
supernaturalis gratiae, seu vchicula ad Anima e fordes eluen-
das, ut nec Dei verbum, nisi creditur, nec ipsa Christi caro, ni-
si fide manducetur, quicquam proficit. nemo venit ad me
nisi Pater illum traxerit, Aqua cor abluit, faciente id verbo, non
quia dicitur, sed quia creditur, August. in Jo. Tract. 80. Ergo nu-
dum opus operatum est frustraneum.

5. Sacra menta damnationem promovent indignè recipien-
tium, ut Simonis Magi, Act. 8. & eorum qui sine examine
fusq

susq; deq; habent, quid recipiunt, 1. Cor. 11. 29. Ergo *opus operationum* gratiam in quibusdam *eliminet* potius, quam confert.

6. Tum penes esset *Sacerdotem* pro libitu, *gratiā* divinam cuilibet se pro more *präsentanti* impetrare: Sed hoc S. S. est *opus* peculiare, aliter Deus se alligaret signis externis.

7. Tum gratia hæc confertur vel ex *opere operato* Dci, vel *opere operato* conferentis *Ministri*, vel *opere operato* fidelis, qui recipit: Sed gratia hæc confertur tantum à Deo efficaciter in corde credentis *operante*, Ergo non hoc tribuendum operi *operato* *Administrantis*, liquidem toris *Sacramenta* percipimus, ut intus S. *Sancti gratiā* repleamur. Greg. in 1. Reg. l. 6. c. 3. unde *Lombardus*, Homo non querit salutem à *Sacramentis*, quali ab iis, sed per illa à Deo, non ex *Sacramentis*, sed in illis, id est, in illorum *usu*. *Hugo*, ita *Scotus*, *Durandus*, *Biel*, de *Orbellis* in 4. *Sent. Dist. 1.*

Objiciunt.

Ob. 1. **Q**uod adumbratum in U. T. præstatum erat in N. sed *Diluvium* servavit Arcam, Cen. 7. *Circumcisio* carnem verè *abscindebat*, Gen. 17. *Coloff. 2. 11. Mare rubrum* verè servavit *Israel*, Exod. 14. *Manna & aqua* ex *pētra* verè reficiebant corpora, Exod. 16. 17. *aqua iustralis* San-*ctificabat*, Numer. 19. 12. ex *opere operato*: Ergo multò magis hoc præstant *Novi Testamenti* *Sacramenta*.

Sol. Symbola fuerunt *gratiæ collatae*, non *Causæ* conferentes.

Ob. 2. Plus præstiterunt *Sacramenta* N. T. quam U. Illa autem erant *sigilla*, *gratiæ collatam obsignantia*, Ergo *Sacramenta* N. T. *gratiæ* conferunt.

Sol. Eadem erat *Sacramentorum* utriusq; *Testamenti* efficacia, non ex *opere operato* *administrantis*, & recipientis *habituelle*, sed ex *confarentis benignitate*.

Ob. 3.

Ob. 3. *Character imprimitur ex opere operato imprimenteris:* Sed quædam *Sacramenta, Baptismus, Confirmatio & Ordo, Characterem indelebilem imprimunt.* Ezech. 9. Apoc. 7. I&a. 66.19. unde signati dicimur, Ephes. 1.13.

Sol. *Confirmatio & Ordo, ordinis sunt & Discipline Ecclesiastice Ordinationes, non propriè Sacra menta.* 2. nec signista apud Prophetas & Apocalypsin, Baptismum certo adumbrabant, nec erant gratiæ collativa, sed collatæ significativa. Quomodo, inquit Augustinus, Moes sanctificat & Dominus? Moes visibilibus Sacramentis per Ministerium suum, Dominus invisibili gratia per S. S. in Levit. q. 84. unde postquam creditisti (inquit Apostolus) obligati estis spiritu illo promissionis Sancto, Ephes. 1.13.

Ob. 4. In Christi Baptismo plus confertur, quam in Baptismo Johannis: Sed Johannis Baptisma externum signum constituit ex opere operato, Ego baptizo vos aquâ. Ergo Christi baptismus ex opere operato confert gratiam, Ille baptizabit vos S. S. & igne, Math. 3.11.

Sol. Idem erat Baptismus Johannis & Christi quoad Substantiam, licet non quoad omnes Circumstantias. 2. In utrisq; autem gratia, non ab opere operato externo, sed à S. S. interno concursum exhibetur.

Ob. 5. Conferunt Sacra menta, quod promittitur, Quotquot baptizati estis Christum induistis, Gal. 3. 27. Surge & baptizare & ablue peccata tua. Act. 22. 16. Ergo ex opere operato ista perficiuntur.

Sol. Perficiuntur ex opere operato interno S. S. non externo Ministri conferentis. Conferant quidem aliquid objectivè, fidem excitando ad amplectendam gratiam, non effectivè, qualitatem aliquam de novo producendo, vel educendo, vel imprimendo, ut sit per motionem in projectis.

Ob. 6. Vel Sacra menta conferunt gratiam ex opere operato Administrantis, & recipientis, vel aliquo alio modo, vel nullo modo si nullo, nisi excitando tantum fidem, non plus præstant, quam picturae vel visibiles Creaturæ, si aliquo alio modo, tum gratia ipsius erit vel effectus, vel consequens, vel correlatum, si consequens, vel

vel correlationem, tum vel necessarium, vel contingens, si necessarium, tum omnes recipientes sacramenta, rem Sacramenti recipi-
rent, quod non concedatur; si contingens, tum obligarent
illud quod non constat esse scriptum, Ergo gratia sequitur,
ut certus effectus operis operati.

Sol. Conferri dicatur *gratia* vel *opere operato* *administrantis*,
vel *operâ recipientis fidelis*, vel *operatione S.S. spirantis*, prout
vult. Ultimo modo dicimus *gratiam conferri effectivè & cau-*
saliter, aliis tantum instrumentaliter & Pactionaliter, quod *pi-*
cioris & creaturis non competit.

Ob. 7. Eiusdem sunt efficaciarum Baptismus & Eucharistia: sed
Baptizati certo certius salutem consequuntur, in aqua sanctificata, ut *Jordan* per salvatoris baptismum, ut habetur in
Liturgia Anglicana de Baptismo, & sunt signa efficacia gratiarum, per
que Deus in nos operatur, Ergo istis recte administratis gra-
tia ex parte consequitur.

Sol. Conceditur effectuum comitari opus operatum, sed
non ab *opere operato* effici, verum ab illius *gratia* liberrima,
qui operatur omnia salutaria in *omnibus*, prout ipsi com-
placuit.



QVÆSTIO. II.

An duo tantum sunt N.T. Testamenti Sacmenta? Aff.

1. **S**acramentum est *visibile signum invisibilis gratiae*,
à Christo institutum ad fidem et signandam, augen-
dam, & communionem in Christo testificandam: sed
hęc competunt tantum Baptismo & cœne Domini, Ergo ista
duo tantum sunt N.T. Sacmenta.

2. Occurrunt tantum in N.T. institutio Baptismi, Bap-
tizati

N n

tizati omnes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Mat. 28. & cæne Dominicæ. Hoc facite in meam commemorationem, 1. Cor. 11. 24., Ergo duo hæc Sacra menta sunt solummodò admittienda, ut à Christo instituta.

3. Sacra menta N. T. sunt V. T. Sacra mentis Analogia, ut sit Sacra mentum Initiationis & progressus: sed talia fuerunt in V. T. tantum duo, Circumcisio & Agnus Paschalis, Ergo sunt duo tantum his analoga in N. T. Baptismus & Cæna Domini.

4. Apostolus symbola sacramentalia V. T. nobis accommodans, hæc duo tantum designavit, nempe Baptismus & Cæna Domini, 1. Cor. 10. 2. 3. conf. Col. 2. 11. 12. 1. Cor. 5. 7.

5. Patres ex latere Christi hæc duo tantum eliciunt, in aqua & sanguine mysticè erumpentia, Jo. 19. 34. & 1. Jo. 5. 8. quæ Ecclesia primitiva frequentavit, Act. 2. 38. & 42.

6. Pænitentia, Ordo, Confirmatio, Matrimonium, & Unctio extrema institutione Sacra mentali de stituuntur, & laxa tantum significazione pro sacra mentis à Romancisibus plurimis habetur, quod agnoscit à sancti clara ad Art. confess. Anglican. 25.

7. Tot sunt N. T. Sacra menta, quot sunt nostræ communio nis cum Christo tesseræ, & quot usurpavit & sanctificavit in se ipso. At duæ tantum sunt tales tesseræ, quia omnes in unum corpus Baptizati sumus, & omnes una potione potati, sumus, 1. Cor. 12. 13. & ut circumcisionem sanctificavit & Pascha, ita Baptismum tantum suscepit, Mat. 3. 16. & Cæna Domini saltēm præcepit ab omnibus percipiendam. Ib. 26. 26.

Objiciunt, Bellarm. l. 2. de effectu Sacra mentalorum, c. 25. & alii.

Ob. 1. **T**O T sunt N. T. Sacra menta, quot sunt vitæ spiritualis adminicula: sed septem sunt talia remedia

remedia, nempe Regeneratio per Baptismum; Augmentatio per confirmationem; nutritio per Eucharistiam; peccatorum incidentium purgamen per Pénitentiam; Reliquiarum peccatorum per extremam Unctiōnem; Matrimonium ad propagationem illorum, qui cultui Divino deputantur, Ordo ad illos gubernandos. Ergo septem dantur Sacra menta.

Sol. Omnia ista Remedii non sunt sacramentalia, quædam sunt tantum disciplinaria. 2. in 5. Sacramentis controversis decet salvatoris institutio, quæ sacramentis propriè dictis necessariò competit. 3. Sacramentorum remedium omnibus fidelibus convenient: sed Clerici & Monachi excluduntur à Matrimonio, Famine ab Ordinibus, & extrema uncio, si tolleret omnium peccatorum reliquias, nihil relinqueret in Purgatorio expiandum.

Ob. 2. Numerus sacramentorum est ex numero peccatorum & virtutum astimandus; sed inter peccata, Baptismus valet contra peccatum originale, Pénitentia contra actuale mortale, Unctio extrema contra reliquias peccatorum, confirmatio contra infirmitatem, Eucharistia contra malitiam, Matrimonium contra concupiscentiam, ordo contra ignorantiam; ut in censu virtutum, Baptismus respondet fidei, confirmatio spei, Eucharistia charitati, Pénitentia iustitiae, Unctio extrema fortitudini, ordo prudentiae & Matrimonium temperantiae, Ergo

Sol. Atqui nullum ex 5 controversis occurrit ambitioni papali, vel fidem promovet ad justificationem. 2. nec vitia & virtutes septenario numero comprehendantur. 3. Nec ordo doctos facit, nec celibatus monachos & sacerdozes esse castos, unde hæc omnia sunt gratis dicta, & parum congrue conuenientia.

Ob. 3. Celebris in sacris est nomen septenarium, præsertim in expiationibus, Exod. 19. ubi septem semper videbis offerri, septem animalia, septem diebus, septies aspergi sanguinem. Namaan septies iussus est lavari ad purgandam lepram vid. Aquin. in 4. Sent. Dist. 2. q. 1. & 3. parte q. 61. art. 1. & contra gentes, l. 4. c. 58.

Sol. Addere potuit Bellarminus ex Apocalypsi septem tubas

bas, turbarum *septem* iræ divinæ phyalas, *septem* bestiæ capita quæ & quæ hunc *septenarium* sacramentorum numerum concludunt.

Ob. 4. Definitio sacramenti & *requisita* hisce omnibus compertunt, nec pluribus nec paucioribus, ut speciatim ostendere nititur *Bellarminus* de effect: sacrament: l.2.c.24. ubi singulare illud de extrema *Unctione*; S. *Malachiam* suis precibus revocasse fæminam quandam ex mortuis, ut *eam* ante neglegtam inungeret; Unde statim convaluit, Ergo extrema saltem hæc unctio pro *sacramento* est admittenda.

Sol. Postulat Cardinalis ista, quæ non possunt probari. 2. suspecta est de *Malachia* narratio. 3. & si esset vera, non stabiliret *septenarium* sacramentorum numerum.

Ob. 5. Tot sunt sacramenta, quot sunt novi foderis *sigillæ*: sed *septem* tantum talia occurunt, Apoc. 5. 1. nam non alios libros Deus exhibet, aut scriptura aperit, quam *Scriptura*, *Greg. dialog.* l.4 c.42.

Sol. Ex symbolis nil certi concluditur. 2. Liber iste videtur esse *præscientiæ* divinæ, quem *Agnus* aperit Ecclesiæ. 3. nec conflat *Dialogistam* illum esse *Magnum* illum *Gregorionem*, sed aliquem magis illo minorem.

Ob. 6. Matrimonium quæd minimè videtur esse sacramentum, quia hoc testatur *Apostolus*, Ephes. 5.32. 2. habet promissum, 1. Tim. 2.15. 3. est remedium contra peccatum, 1. Cor. 7.2.

Sol. Appellat ibidem *Apostolus* *coniunctionem Christi* cum Ecclesia magnum *mystérium*, non *Matrimonium*. 2. nec *Mystérium* & *sacramentum* idem sonant, nisi *mystérium* Bestie in eis *sacramenta* habeamus, Apoc. 17.7. 3. Matrimonia inter *Tuicos* etiam, & *Ethnicos* celebrantur, quibus sacramenta non competunt.

Ob. 7. Astraunt præcisè hunc *septenarium* sacramentorum numerum *Scholastici*, ad 4 sent. dis. 2. collectum ex antiquis, quem confirmarunt concilium *Florentinum* in institutione *Armenorum*, & *Tridentinum* S.7 sub Anathemate.

Sol. Ex Antiquis nil certò colligitur, nec urgunt ista *Scholastici*

Scholastici ut fidei *dogma*, sed vt scholæ *receptus placitum*, quòd à Magistro sententiarum Petro Lombardo primò repererunt, 4. Sent. 2. quin & iacetur *Bellarminus* diò tantum poni *Sacramento*, ex latere Christi profluentia, Græcis fere omnibus, ut magis communia, & magis principalia de effeſt. *Sacram.* l. 2. c. 27. 3. *Institutio Armenorum* post finitum Concilium Florentinum caput *ixitium*, non ergo illius nititur auctoritate. Anathema autem Concilii Tridentini, tum apud oculatos & Cordatos obtinebit, cum persuaserit *Bellarminus* fidem christianam, & omnium conciliorum veterum & omnium dogmatum firmatatem à praesentis Ecclesiæ auctoritate pendere, quod adjicit de effeſt. *Sacram.* l. 2. c. 25.



Q U A E S T I O. III.

An Baptismus ad salutem fit absolutè necessarius? Aff. Romanenses, Ideoq; Infantibus si e Baptismo morientibus, Lymbum puerorum destinarunt. Orthodoxi verò mitius cum illis agunt, qui a liorum culpa, præveniente morte sine proprio contemptu aut neglectu, de facto non baptizantur, unde rigidam non pre-

N n 3

munt

*mant talem necessitatem, his nixi
fundamentis.*

Q U I A.

1. **O** UI sunt sub *federe gratiae* possint salutem consequi, modò *Sigilli* abili ex ipsorum parte *contemptus*, aut *neglectus*: Sed talis est conditio *infantium* (& potest esse aliorum) morientium absq; *Baptismo*. Gen. 17. 7. *Ego Deus tuus & semini tui, vobis est remissio & filii vestris, Act. 2. 39.*

2. Qui *Sancti* sunt ex *Nativitate*, iij à salute non excluduntur: Sed tales sunt *fidelium* liberi, 1. Cor. 7. 14.

3. Circumcisionis *defectus* non damnabat *Judeos*, aliter per annos 40. non *circumcisisti* *Judei* essent *Orco addicendi*: Sed hoc nullus dixerit, Ergo nec de *morientibus* ante *Baptismum* aliter est pronuntiandum.

4. Non magis præcise præcipitur *Baptismus*, quam *Eucharistie* perceptio, Nisi manducaveritis *carnem filii hominis*, & biberitis *sanguinem*, non habebitis *vitam* in vobis, Jo. 6. 53. at censetur *Augustinus* (durus pater *infantium*) urgendo infantibus *Eucharistie* necessitatem.

5. Non dubitatur de salute *Credentis Latronis* in *Cruce*: Sed illum fuisse *Baptizatum* nullus dixerit.

6. *Ambrosius* non dubitat, *Valentinianum* salvatum prædicare, licet non *Baptizatus* obierit, & *Baptismum* flaminis succurrere *infantibus*, ubi deest iste flaminis, docet *Aquin. 3. part. q. 68. art. 2.* nec negat *Bellar. de Baptismo l. 1.c. 6.*

7. *Baptizantur* propriè *homines*, quia pro filiis Dei habentur, non ut incipient esse filii, alioquin filii *infidelium* : què postularentur ad *Baptismum* ac filii *fidelium*, & Deus se non alligavit *signis*, sed nos eatenq; quatenus possumus illis uti *tenemur*. Non *defectus* igitur, sed *contemptus* *Baptismi* damnat, præceptum Dei habentes insuper, unde *fideles* non debent de

de suis *infantibus* absq; *Baptismo* morientibus contristari, sicut Echini, qui *spem* non habent. 1. Theff. 4. 13. Interim tamen illis incumbit id solliciti simè agere, ne ob politicas nescio quas Formalitates, negligatur aut deferatur salvatoris Institutum.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **N**isi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non perfest intrare Regnum Dei. Jo. 3.3.

Sol. Non loquitur Ibidem *saluator* de *Baptismo*, qui tunc temporis non erat *institutus*, neq; *Nicodemo* tunc temporis erat conveniens, sed de *Regeneratione per spiritum*, intus animam (ut aqua corpus extimè) purgantem.

2. Eadem est *Baptismi* & *Circumcisionis* ratio : Sed non circumcisus excindendus erat à *Dei populo*, Gen. 17.14. Ergo non *Baptizatus* perit necessariò.

Sol. Sic non *Baptisatus*, ob contemptum proprium aut neglegctionem damnatur, non ob defectum *Baptismi* simpliciter, siue sua culpa. 2. Nec addicendi fuerunt morientes ante octavum diem, pénis infernalibus Infantes *Judæorum*, nec inter illos *fæminea*. 3. Unde *necessitas* utrobiq; incumbit præcepti, non medii.

Ob. 3. Filii iræ certò sunt damnandi: Sed omnes nascuntur per peccatum *originale* Iræ filii, Ephes. 2. 3. Ergo omnes sunt condemnandi, quibus non applicatur constitutum à *Deo remedium*, quod est *Baptismus*.

Sol. *Baptismus* est *unum remedium*, non *unicum,externum* non *internum*, cuius *defectum* supplet in *Electis* *Dei misericordia*.

Ob. 4. Non indutus *veste noctiali* tenebris exterioribus est adjudicandus. Math. 22.13. Sed *vestis* ista refert *Baptismum*: Ergo qui hoc destituuntur, aeternum pereunt.

Sol. Ex *parabola* nil certò sequitur, nisi ex scopo. *Vestis noctiali*

nuptialis defectus notat potius *irreverentiam*, qua contempnunt usus est vocatus ad *cenam*. Baptismum verò negligenter, aut contemnentem, aut irreverenter habentium nemo causam dicet.

Ob. 5. Non signati Domini *sigillo* prorsus pereunt, *Ezech.* 9. 10. & *Apoc.* 7. Sed *Baptismus* est illud Domini *sigillum*, Ergo qui hoc destituuntur, pereunt.

Sol. Ex incertis talibus præmissis nil infertur. 2. Sigillum illud ab Angelis imprimendum, Baptismum esse vel referre, quis somniaverit?

Ob. 6. In confessio est Baptismum esse *necessarium* necessitate *præcepti*, Ergo & *Medii*, quia *præceptum* urget ut *medium*.

Sol. Urget ut *medium*, non *simpliciter*. Sed ubi haberi potest, & illas qui *præcepti* sunt capaces, non *omnes* sine discriminē.

Ob. 7. *Patres* docuerunt, & semper *Ecclesia* credidit, Infantes perire, si absq; *Baptismo* ex hac vita recedunt. *August.* Epist. 90. & 92. cum pluribus aliis apud *Bellar.* de *Baptismo* l. 1. c. 4. Ergo non *rejiciendum* est hoc dogma *Catholicum*.

Sol. In re non satis discussa id agebant *Patres*, ut illud vehementius urgerent quod *excitaret*, *populum* ad Sacramenti reverentiam, & *præcepti* stricissimam observationem, quo nos probamus, 2. In excessu verò perstringitur, S. *Augustinus*, tanquam *Durus pater Infantum*, qui cum *Papa Innocencio* & aliis nonnullis istius saeculi, eandem prædicabant *Eucharistie* necessitatem, quod hodie apud *Romanenses* non obtinet.



Q U A E S T I O . IV.

An Pædobaptismus fit probandum & Aff.

Q U I T A .

1. Circumcisi fuerunt Infantes Iudeorum , Gen. 17.
At Baptismus succedit circumcisioni, ut novi foederis initiatorum sigillum, Coloss. 2. 11. 12. Ergo ad Infantes pertinet.

2. Mandatum de Baptismo est Universale , Baptizate omnes gentes. Mat. 28.9. Ergo comprehendit sub se Infantes.

3. Fœdus novum ad illos pertinet, Ergo & fœderis sigillum, vobis est Repromissio & filiis vestris, Act. 2.39.

4. Apostoli Baptizarunt integras familias , Act. 16.15.33. 1. Cor. 1. 16. Atqui in his proculdubio fuerunt nonnulli Infantes ; ut in mari rubro & sub nube typè Baptizati fuerunt Infantes Iudeorum cum adultis, 1. Cor. 10.2.

5. Christus ad se invitat Infantes, & ipsis benedicit , Mat. 19. 14. 15. Ergo Baptizati sunt capaces æquè ac Benedictiōnis, cum in utrisq; se habeant tantum passivè.

6. Æquè capaces sunt Infantes hereditatis spiritualis ac temporarie : Sed hereditas temporaria ipsis jure conferetur, ubi tantum se habent passivè, ut Paulus natus Civis Romanus, Act. 22.28. & æque capaces sunt gratiae ac peccati originalis, Ergo nil obstat quo minus ad Baptizatum Infantes jus habent, ut isto Sacramento Ecclesiae incorporentur, & Deo conseruentur.

VIA DEI LIBRARY
1798/1

7. Constat est traditio Catholice Ecclesiae, cuius origo non ab alio fonte duci potest, quam à praxi Apostolica, Orig. in Rom. e. 6. August. de peccatorum meritis, l. 1. c. 16. vid. Pamphil. in Cypr. Epist. 59. Ergo nullo modo insuper habenda.

*Contra Pædobaptismum pugnant
Transylvani Ministri argumen-
tis 36. apud Bellarm. de Baptis-
mo l. 1. c. 9. quorum hæc videntur
præcipua.*

Ob. 1. Pædobaptismi non extat *præceptum*, aut exem-
plum in Scripturis, Ergo non est probandus.

Sol. Non extat quidem ~~de~~ *de* *scripturis* *et* *præceptis*, totidem ver-
bis, sed inde illum deduxit ~~de~~ *de* *scripturis* continuata Ecclesiæ
praxis.

Ob. 2. Baptizandi sunt prius instituendi, Mat. 28. 19.
quod præstari non potest *infanibus*, Ergo *Infantes* sunt Bap-
tismi incapaces.

Sol. Loquitur Salvator de gentibus ab Apostolis conver-
tendis, quorum *Adulti* prius erant *instituendi*, quam *Baptizandi*, non de *Infanibus* Christianorum convertorum, qui pri-
us *Baptizandi* sunt, ut *instituantur*.

Ob. 3. Qui non credit non est *Baptizandus*, ut significat
Philippos Eunuchus, Act. 8. 37. Sed *Infantes* non habent fidem,
ideoq; non credunt, Ergo non sunt *Baptizandi*.

Sol. *Baptizantur Infantes*, ut credam, non quia *alii* credunt,
nam habent fidem *fæderis*, licet non fidem *fæderatorum*. In ad-
ultis requiritur fides *actualis* ut admittantur in fidelium
cætum,

cætum, Infantibus sufficit, si sint fidelium liberi , à quibus ab Infantiâ Deo dicantur.

Ob. 4. Penitentiam agite & Baptizetur unusquisq; vestrum, Act. 2.38.

Sol. Alloquitur Apostolus adultos, non Infantes.

Ob. 5. Baptismus est stipulatio bonæ conscientiæ. 1. Pet. 3.21. At hanc præstare non possunt Infantes, Ergo Baptismus illis non competit.

Sol. Stipulatio ista non est ipse Baptismus, sed ipsius efflus, qui præstatur à fide-jussoribus, donec adultus infans fidem ipsorum liberet.

Ob. 6. Omnes Infantes sunt Electi vel Reprobi: Electi Baptismo non indigent, Reprobus Baptismus nil prodest, Ergo nulli sunt Baptizandi.

Sol. Prædestination Divina nobis occulta, non est actionum nostrarum norma, sed voluntas in verbo revelata.

Ob. 7. Ubi nil definitur ex præcepto, exemplaria in agendis proposita ab Ecclesia sunt sequenda: Sed de tempore suscipiendi Baptismum nil definitur, Ergo optimum exemplar est tenendum , quod est Salvatoris, qui ad Annum usq; 30^{um} Baptismum distulit.

Sol. Exemplar illud ostendit, quid à Salvatore factum in Inauguratione ad Ministerium, non quid à nobis faciendum, ut nosmetipso & nostros ipsius obsequio consecrurus. 2. Quod tempus ipsius Circumcisio in Infancia potius respiecit.



Q U E S T I O . V.

An detur Transubstantiatio? Neg.

QUIA.

1. **D**icitur Ici præsupponit esse, Ergo non vera esset ista propolitio, Hoc est corpus meum, nisi esset corpus, priusquam diceretur esse corpus. Ergo non transubstantiatur panis per verba ista (ut loquuntur) consecratoria.
 2. Dicit Sacerdos, non hoc est corpus Christi, sed hoc est corpus meum, Ergo si per verba ista fieret transubstantiatio (ut affirmat consecrator) transubstantiaretur panis in corpus Sacerdotis non in Christi corpus.
 3. Si ex verbis fieret talis transubstantiatio, tum dicendum erat, corpus quod vobis datur ex pane factum, non quod pro vobis datur (id est) offerens crastino die in altare crucis pro peccatis vestris & totius mundi.
 4. Non transubstantiavit Christus in institutione, nec potest Sacerdos in consecratione. Non prius, quia tum transubstantiaretur panis in corpus Christi, vel integrum, aut fractum, non integrum, quia tale non pro nobis datum, non fractum, quia in cena institutione corpus erat integrum postridie frangendum: Non posteriorius, quia tum Sacerdos transubstantiaret panem in corpus Christi ~~affibile~~ vel gloriosum, non prius, quia tale corpus Christus jam non habet: Non gloriosum, quia tale corpus non pro nobis datum.
 5. Data Transubstantiatione, ponitur corpus idem numero esse in diversis locis simul, quod implicat: quia tum idem corpus eodem prorsus respectu diceretur esse hic & nunc, & non hic

hic & nunc, limitatum, & non limitatum, finitum & infinitum, sed tolle spatio corporibus (inquit Augustinus) & ipsa non erunt. Et de corpore Christi gloriose pronuntiat Apostolus, quod oportet illud cœlos capere, usq; ad tempora restitutio[n]is omnium, Act. 3.21.

6. *Fides utcunq; apprehendit plurima supra sensum, contra sensum nil determinat: Sed sensus gustat, videt, tangit panem post consecrationem, Ergo nulla credenda est talis transubstantiatio.*

7. *Nihil mutari potest in aliquod individuum actu p[re]existens, ut Lothi uxor non potuit mutari in statuan p[re]existenciam sed similem: At corpus Christi p[re]existit, Ergo implicat ut fieret idem numero corpus ex pane, quia tunc esse priu[er]e quam esset (hoc est) esset quando non esset.*

Objectiones:

Ob. 1. **A**sserit salvator panem esse corpus, hoc est corpus meum, Mat. 26. Sed hoc verum esse non potest nisi panis mutetur in corpus, Ergo datur transubstantiatio propositio vera pronuntiat uti res est, Christus dicit esse corpus suum, Ergo est.

Sol. Dicit, *Hoc est corpus meum, non dicit hic panis transubstantiatur in corpus meum.* 2. unde necesse est, ut sit tropica loquutio, sicut illa, *Ego sum panis,* Jo. 6.48.50.51. Unde Augustinus, non dubitavit Christus corpus dicere, cum dedit signum corporis sui, de Doctrina Christi. l.3.c.16. Unde prædictio hæc potest dici. 1. Metonymica, ratione permutationis signi & signati. 2. vel Metaphorica ratione similitudinis, aut. 3. Synechistica, quatenus ex sumptis signis signatum exhibetur.

Ob. 2. Ut Caro Christi est cibus, sic panis est corpus: sed caro est verè cibus, Jo. 6.55. Ergo panis est verè corpus, quod fieri non potest ab alijs transubstantiatione.

Sol. Caro est cibus spiritualis non corporalis, & verba que vobis

bis loquor, *spiritus sunt & vita sunt*, Jo. 6.63. & sic *panis* habetur *corpus*.

Ob. 3. Quod pro discipulis erat traditum, erat verum *corpus*, sed talis erat *fractus panis*, Luc. 22. 19. fregit *panem* & de-
dit, & de pane *fractio* & dato dicit, *Hoc est corpus meum*.

Sol. Talis erat non per mutationem substantiae, sed usus. 2. dicit esse *corpus* non per panis Metamorphosin, sed per institutionem, ut qui antea erat *vulgaris*, fieret corporis traditi Memoriale, & beneficiorum inde emanantium *sigillum*.

Ob. 4. Tale erat *corpus* quale erat *vinum*, sed *vinum* erat *sanguis* effusus, ut notat *Participium* ἐν κύπελλος ad τὸν οἶνον, hoc est, ad *vinum* in *calice* relatum, quod appellatur *sanguis*, Luc. 22. 20.

Sol. Refertur *Participium* ad *aliqua sanguinem*, non ad *vi-*
num, usitato *Hebraismo*, ut sit sensus, *Hic est calix*, *hoc est conti-*
nens pro contemptu Metonymicē quod coguntur hic *Adversarii* fateri) nempe *vinum*, obsignans *fardus* N. T. in *sanguine*
meo, qui *sanguis* pro vobis effundetur.

Ob. 5. Tropus non est hic in *facto*, quod propriè est *pa-*
nis, nec in *copula*, quæ proprie rem designat ut se habet, nec
in *predicato*, quo & proprie denotatur Christi *corpus*, in tota
autem oratione *schema* potius *designes*, quam *tropum*, qui est
unius *dictianis*. Ergo propriè verba sunt *accepienda*, & tunc
verificari non possunt absq; *transubstantiatione*.

Sol. Tropus aliquando lateat in *phrasē*, & totius senten-
tiae habitudine, hic apertius se exerat in *predicato*, ubi *signum*
signati *titulo*, propter certitudinem rei Metonymicē insignitur.

Ob. 6. Propositiones *practicę* non supponunt, sed faciunt illud, quod offerunt, ut cum dicitur fiat *lux*, dicendo illud fit, quod affirmatur fieri: sed talia sunt verba *servatoris*, non *pre-
dicandi* sed *fiendi*. Ergo per illa fit, quod dicitur, quod fieri
non potest absq; *transubstantiatione*.

Sol. Non agitur hic de *praxi chymica*, aut *Physica*, sed *Mystica* & *moralis*, nec ostenditur hic, quò transient elementa per substantiae mutationem, sed cui usui inservirent per Domini institutionem & sanctionem.

Ob. 7. Agnoscitur *præsentia realis*. Ergo & *corporalis*, quia de *præsentia Deitatis* non *controvertitur*, sed tantum de *humana natura*, quæ *præsens* non potest esse nisi *corporaliter*.

Sol. Christus potest esse *præsens sacramenta*, ut pars *figata*, quod agnoscitur. 2. vel *dignè recipientibus* per fidem *representativè*, *objectivè*, vel *effectivè*, neq; hic *disensio*. 3. vel *signis*, ut sub illis lateat, vel ut *illa* in illius *corpus* *transcant*, hoc contra *consubstantiatores* & *transsubstaniatores* prorsus negatur.



QVÆST. VI.

An Missæ Sacrificium sit Idololatricum? Aff.

QVIA.

1. **A**ltare Metonymicum pro Christo substituere, atq; inde confictio relationis sophistmate Sacerdotium & sacrificium astruere, est figuratum blasphemum & Idololatricum: sed hoc faciunt Romenses in *Missa*, ut constat ex interpretatione Textus, Heb. 13.10. à Bellarmino, Aquinate aliisq; exhibita.

2. Institutionem salvatoris, & Apostolorum *praxin* perversit, subvertit, & in prodigiosum *Idolum* convertit: Christus enim in cœnæ institutione non astat *Altari*, sed accumbit mensæ. 2. nec *seipsum* sacrificat, sed *panem & vinum* sanctificat. 3. non ut Patri offerat, sed ut Discipulis distribueret, idq; ut acciperent, ederent, & biberent, non ut adorarent, circumgestarent, immolarent. Nec Apostoli *aliud* tradiderunt, quam illud quod à Domino acceperunt, 1. Cor. 11.23.

3. Christus *unica oblatione* in *Cruce* consummavit in perpetuum

tum eos qui sanctificantur, Heb. 10. 14. 2. per *eternum Sacerdotium* non admittens *succesorem*, Heb. 7. 24. 3. nec *repetitionem*, quæ argueret oblationis istius *impositionem*, ibid. 9. 25. Ubi autem est *remissio peccatorum*, ibi non est *amplius oblatio*, præsertim *expiatoria pro peccatis*, ib. 10. 18. Ergo aliud obrudere *sacrificium* (ut sit in *Missa*) est prorsus *Idololatricum*.

4. *Cena Domini* ab ipso instituta est *Sacramentum*, Ergo non potest esse *sacrificium*. *Sacramentum* enim datur à *Deo*, & à *nobis* accipitur, *sacrificium* accipitur à *Deo*, & à *nobis* datur. Unde terminus à quo in *sacramento* est *Deus*, ad quem, *Homo*: in *sacrificio* terminus à quo est *Homo*, ad quem *Deus*, quantum igitur distat *Oriens* ab *occidente*, tantum determinatur *sacramentum* à *Christo* institutum, à *sacrificio Missæ à Papicolis* subintroducto.

5. *Sacrificium expiatorium* requirit *sanguinis effusionem*, aliter non fieret *peccatorum remissio*, Heb. 9. 22. Unde illud Offer filium in *holocaustum*, notat *interface*, Gen. 22. 2. Ergo si offeratur *Christus* in *Missa*, necesse est ut toties à *Sacerdote* interficeretur, quod cogitatu est tremendum.

6. Patres *sacrificium* tantum *Symbolicon ratione commemorationis, representationis & applicationis sacrificii*, semel in cruce peracti agnoscunt, vel *Eucharisticum* pro tam immenso accepto *Beneficio*, vel *Eleemosinas* tunc collatas, *sacrificii honestabant titulos*: Non *Hypostaticum*, quo Christus ex pane consecratus, pro *vivis & mortuis Patri offeratur*, sic *scholastici Magister*, in *Sacramento recordatio* fit illius *sacrificii*, quod factum est semel, 4. Sent. D. 12. *Aquinas*, per hoc *sacramentum participes facti sumus Dominicae passionis*, 3. part. q. 83. art. 1.

7. *Sacrificium* statuit *visible*, ubi hostia non videtur. 2. *Sacerdos* ponit absq; *sunt*, in *inguinem* fundentem in *creuento modo*. 3. *Idem* statuitur cum *Crucis sacrificio*, ubi nec eadem *actio*, nec *passio*, sed diversæ sunt *Circumstantiae loci & temporis*. 4. *Sacerdos* *creat* *Creatorem transubstantiatione*, & 5. *mediat* *Patri* pro *Mediatore*, ut *acceptum habeat corpus Filii*, sicut *sacrificia Abelis & Abrahami*, quæ deliria potius sunt *Idololatria & blasphemia*, quam *sobria & seria christianismi placita*.

Objectiones

Objectiones.

Ob. **A** Ntypus debet respondere ipso : At Melchisedec. 14. 18. Ergo Christus sacrificavit panem & vinum, Cen. 14. 18. Ergo Christus sacrificavit seipsum in cena; sub speciebus panis & vini, & per consequens Missatici tenentur secundum illum ipsum, in Evangelio Christum Patri sacrificare.

Sol. Historia satis indicat adductum fuisse panem & vinum à Melchisedec, non ad sacrificandum, sed ad Abrahami milites reficiendos, ut recte exponunt locum (præter Josephum) è Pontificiis Cajetanus, Andradius, & Vatablus. 2. Christus sacrificando seipsum, prævenit & exclusit succedanei sacrificuli operam. 3. nec in pane & vino institutum sacrificium, sed sacramentum, istius sacrificii semel per ipsum oblati commemorativum applicativum & obsignativum.

Ob. 2. Agnus Paschalis typus erat Christi pro nobis immolati, Exod. 12. 1. Cor. 5. 7. Sed agnus iste erat verè & propriè sacrificium.

Sol. Sic & Christus erat verè & propriè sacrificium in cruce oblatum, quod commemoratur, cum gratiarum actione in Eucharistia, non reiterandum in Missa per sacrificium, Filium ex pane confectionum Patri elevantem.

Ob. 3. Prædictum fuit Misæ sacrificium à Malachia, 1. 11. in omni loco sacrificetur & offeratur nomini meo oblatione munda. 2. & adumbratum in victima sapientiæ, ubi miscet vinum & ponit mensam, Prov. 9. 2. 3. & in Altari apud Ægyptios erigendo, Isaï. 19. 29. quod sacrificium juge per Antichristum auferatur, Ergo Antichristiani sunt, qui illud impugnant.

Sol. Sacrificia sunt vel. 1. laudis, quo referuntur preces, Eleemosyne, peccatorum conversiones ad Deum, quæ prædicens & adumbrantur in lucis allatis, vel sacrificia. 2. fraudis qualia in Missa, ut Antichristiana detestamur.

Ob. 4. Probatur Missa ex consensu Patrum 318, & Conciliorum, Ergo non est à filiis sufflaminanda.

Sol. Sed non eo sensu, quo urgetur à Papiculis. Illis enim Missa est vel. 1. Liturgia. 2. vel dimissio catechumenorum. 3. vel missio Eleemosynarum, aut oblationes ad sacra peragenda. Sacramento vero, ut reverentiam concilient, frequenter de eo loquuntur. 1. Hyperbolice. 2. Semper ferè, symbolicè, aut tropicè. 3. de sacrificio illorum sensum exprimit Augustinus, caro & sanguis Christi ante adventum, per victimas similitudinum prouitcebatur, in passione, per ipsam veritatem reddebat, post ascensionem, per sacramentum memoriae celebratur, contra Faustum Manicheum, l. 20. c. 21.

Ob. 5. Quod Christus fecit in cena, & Discipulis præcepit faciendum, illud à successoribus est continuandum: sed Christus seipsum in cena sacrificavit, quod indicant verba de corpore ipsius in praesenti, Traditur, Frangitur, Funditur, & pro vobis datur in sacrificium Deo, non vobis datur tanquam Sacramentum: & Apostolis præcepit, Hoc facite, id est, quemadmodum Ego feci, me ex pane & vino confectionum ita sacrificare, Ergo me facite per transubstantiationem, & Patri sacrificare, & haec est adoratio illa, quæ prædicitur, Jo. 4. 23. ubi vis adorant omnes spiritu, & veritate.

Sol. Christus seipsum iu cœna non sacrificavit, sic enim seipsum occidisset, sed sacramentum instituit, quo sacrificium postridie in cruce peragendum commemoraretur & applicaretur. 2. Neq; haec verba, Hoc facite, iubent Apostolos, ut ipsum sacrificarent, sed ut sacramentum istius sacrificii in ipsius memoriam celebrarent. 3. Unde verba, pro vobis datur non vobis, denotant sacrificium à Christo dandum, polito præsenti pro futuro Hebraismo familiari; Edite Bibite, officium ab illis sacramentaliter præstandum, idq; mysticè in spiritu & veritate, non Missatice panem deificando & offerendo.

Ob. 6. Apostoli Missam celebrabant, erant *autophriones*, Act. 13. 2. hoc est, missam celebrantes, & mensa Domini conferatur cum mensa Dæmoniorum, & Eucharistia cum Gentilium sacrificiis, quæ spiritualia non erant, sed *Corporalia*.

Sol.

Sol. Αἱ τρεῖς υπόγεια reddit Chrysostomus εὐρύτερον, Syrus & Aratus προσδικοῦνται. Predicantes, Orantes, non Missificantes. Sic enim civilis Magistratus, qui dicitur ἀετός esset Sacrificulus. 2. conferetur mensa Domini vel Eucharistia, cum Gentium mensis & Sacrificiis, ad ostendendum discrimen, non ad astruendam Similitudinem.

Ob. 7. Omnis Religio externum aliquod habet Sacrificium, & hoc nisi sit Christus in Missa, erravit per aliquot secula Christi Ecclesia.

Sol. Error non erat hic Ecclesiae, sed Idolatriæ factio[n]is papalis. 2. Christianæ Religioni sufficit Sacrificium Christi semel oblatum. Beneficentie etiam & Communienis nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Heb. 13.16.



QVÆSTIO. VI.

An Matrimonium Legitimum sit dissolubile quoad vinculum? Neg.

QVIA.

1. **Q**UOD Deus conjunxit, homo non separet, Mat. 19. 6. At Deus in principio Matrimonium instituit, ut essent (non *duo*) sed *una* Caro, Ergo vinculum est insolubile.

2. Arctius adhaerescendum est uxori quam parentibus; ib. v. 5. Sed nulla parentum culpa eximit liberos à filiali obedientia, ex mandato ipsis debita, Ergo nulla culpa Conjugum disolvit vinculum Matrimoniale.

3. Mæchatur juxta Christum, qui dimissam vel propter Fornicationem ducit. Mar. 10.11. Luc. 16.18. Ergo facta dimissione

dissimilione propter Fornicationem, manet cum priori marito contractum vinculum.

4. Uxor viro alligata est, quād diu vir vivit, nec nisi per mortem à viro liberatur, Rom. 7. 2. 3. Ergo vinculum conjugii non est solubile.

5. Apostolus jubet uxorem quacunq; de causa, à viro seperatam, innuptam manere, ut locus pateat reconciliationi, fortasse ex utraq; parte peccantium, 1. Cor. 7. 11. ubi à reconciliatione non iteratur Matrimonium, Ergo vinculum semel contractum, non erat antea solutionis.

6. Si vinculum solvat Adulterium, tum à reis quovis modo ex hac parte peccantibus, liberi postea geniti, habeantur filii, & congregatus viri cum Mecha uxore (ipso inscio) sit Adulterium: Sed durus hic esset innocentibus sermo.

7. Spondent Conjuges irrevocabilem in contractione Nuptiali, coram Ecclesia, Constantiam, & mutuam tolerantiam sive bene se gerant, sive male: vsq; ad vitæ terminum, ut patet in forma solemnisandi Matrimonium Anglicana, Ergo fardus hoc nulla humana Dispensatione, aut partium conditione, aut ieiule est rejicendum. Quod & defendant Patres, præcipue Augustinus in libro de Bono Conjugali, & de Conjugis Adulterinis.

Objectiones.

Ob. 1. Salvator statuit Fornicationem, Conjugium dirimere, Mat. 5. 32. & 19. 9.

Sol. Nil statuunt isti *textus* de vinculi solutione, sed de separatione à mensa & thoro per legitimam dissimilionem.

Ob. 2. Loquitur Salvator de divorciis lege Mosaica à Moysi institutis: At ista non alia fuerunt, nisi divorcia quoad vinculum.

Sol. Dispensationem seu indulgentiam potius illam esse assertit Salvator, quam legem, permittam illis ob istius gentis malorum capitias. Math. 19. 8. 2. Levita recipit uxorem fornicariam

riam, non reiteratis nuptiis, Iudicum 19. 3. quod & Deus pollicetur se facturum fornicanti Iraeli, si penitentiam agerent.

Ob. 3. Apostolus jubet uxorem innuptam manere, quæ rejecta fuit sine causa: Ergo interveniente causa justa, pars innocens potest ad aliud Conjugium transire.

Sol. Expectanda potius est reconciliationis opportunitas, quæ si planè abscissa sit per alterius partis nuptias, praefat cœlibatum colere, quam fidem datam & institutum Divinum violare.

Ob. 4. In voluntaria & obstinata desertione Frater vel Soror non est subjectus. 1. Cor. 7. 15. Ergo vinculum solvitur.

Sol. Non est subjectus, ut discedentem revocet aut sequatur, sed inde non absolvitur a vinculo Matrimoniali, ut vivente coniuge, qui deseruit, ad alias transiat nuptias, ut fecit Galatinus Caracciulus.

Ob. 5. Melius est nubere, quam tri, 1. Cor. 7. 9. cuius libertatis privilegio, durum videtur partem innocentem privari.

Sol. Idem eveniat per morbum, aut mutilationem, aut multis aliis impedimentis, ut Conjugium fructu destituatur, quod tamen ferendum, ut judicium pro peccatis inflatum, non sannandum illicitis mediis.

Ob. 6. Divortium non esset alicujus usus, si vinculum Matrimoniale non solveret, & parti innocentis remedium per alias nuptias non relinqueret.

Sol. Immo ita seperat Conjuges, ut se invicem infinitis periculis non impetant, & penitentia & reconciliationis spem & locum relinquunt. Sic David recipit Michal ab alio vitiam tam.

Ob. 7. Si vinculum sit insolubile, Ergo liberi suscepti ex aliis nuptiis contractis, superstite repudiato coniuge, sunt illegimi.

Sol. Conceditur, si constet primas nuptias, omni ex parte fuisse legitimas.



CAP. SEPTIMUM.
DE NOVISSIMIS.

UE R. B U M & Sacra menta fide vivisca percepta,
excipiunt ut fructus salutares Bona Opera, & alia
Media, quibus in possessionem promisse, & empta
hereditatis immittimur.

Hic queritur.

- An.
1. Bona Renatorum opera sint Salutis eterne meritaria?
 2. Praeter Papam, ante ultimum Christi adventum expectandus fit aliis Antichristus?
 3. Futura fit Nationalis ante finem mundi Iudiciorum vocatio?
 4. Christus hic in terris ante ultimum judicium sum Martyribus excitatus, per mille annos regnaturus?
 5. Anime Mortuorum annihilentur, aut dorminnt ante ultimam Resurrectionem?
 6. Possibilis fit ejusdem numero corporis post mortem Resurreccio?
 7. Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem, fit annihilandus?

QUEST.



QUÆSTIO. I.

An bona Renatorum opera sint salutis æternae meritoria? Neg.

QUESTA.

1. **N**O N sunt condignæ *Passiones* hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, Rom. 8.18. ubi igitur *Meritum* de condigno?
2. Cum feceritis, *omnia* quæ *præcepia* sunt vobis, dicite, *Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*: Ergo quicquid facimus *ex debito est, non ex merito*, Luc. 17.10.
3. In multis omnes offendimus, *Jac. 3.2.* Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas non est in nobis. *1. Jo. 1.8.* & *Paulus* conversus exclamat, *Infelix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis hujus*, Rom. 7. 24. apud tales autem sic affectio non potest esse locus meriti.
4. Nemo potest ex *justitia* *mercedem* ab alio petere, nisi reddat illi *omnia*, quæ ipsi propria sunt, & *præterea* aliquid *ad-dat* ex suo *indebitum*, quo gratificet illi à quo *mercedem* expetatur. Sed conditio *Creaturae* sic obligare non potest *Creatorum* & *Redemptorem*; Ergo *meritum* quodvis hic prorsus excluditur. *Quis prior dedit Domino, & retribuetur ei, quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia*, ipsa gloria in secula *Amen*. Rom. 11.35.36.
5. *Gratiâ Salvati* *estis* per fidem, & hoc non est ex vobis, Dei enim *donum* *est*, non ex *operibus*, ne quis gloriatur, Ephes. 2.8. Ergo *vitam aeternam* nemo potest mereri.
6. *Iesus Christus* factus est nobis *sapientia* à Deo, & *Justificationis*,

ficatio, & Sanctificatio, & Redemptio, ut quemadmodum scriptum est, Quia gloriatur in Domino gloriatur. 1. Cor. 1. 30. 31. quare contendendum est, ut inveniamur in Christo non habentes propriam justitiam, quae ex lege est, sed illam quae ex fide est Christi, quae ex Deo est Justitia in fide, Phil. 3. 9. Ergo in Christo constituti, non merentur per justitiam, quae est ex legis observatione; Sed consequuntur salutem, per Justitiam quae est ex fide in Christum.

7. Deus colonat Dona sua, non merita tua. Aug. in Ps. 70.
 2. merita mea miseratio Domini, Bernard. in Cant. Serm. 16.
 3. propter incertitudinem propriæ Justitiae, & periculum inanis gloria, Tuttissimum est fiduciam totam in Dei Misericordia, & benignitate referre. Bellarm. de Justif. l. 5. c. 7. Sed Christianorum est sequi illud quod est tutissimum: Ergo secunda est ista Sententia, quae excludit meritum.
-

Objectiones.

Ob. 1. Promeretur Deus hostiis Beneficentie & Communionis, Heb. 13. 16. Ergo opera sunt meritoria.

Sol. 'Εὐεργέτης non significat promereri, sed delectari, & grata habere. Sic Interlinearis, Beneplacet sibi Deus.

Ob. 2. Qui non inquinarunt vestimenta, ambulabunt cum Agno in Vestimentis albis, ἐν ἀξιοῖσσι, quia digni sunt, Ergo merentur ex condigno. Apoc. 3. 4.

Sol. Digni sunt ex dignatione divina, non ex operum dignitate, ratione vestis albæ, nempe Justitiae Christi, quae sunt induiti, Gal. 3. 27. non inherente Sanctitate, quae in hac vita est imperfecta.

Ob. 3. Merces & Meritum sunt Relata se invicem ponentia: Sed vita æterna est merces, Mat. 5. 12. quae confertur secundum proportionem præcedentis operis, Mat. 16. 27. Rom. 2. 6.

Sol. *Merces & Meritum* sunt relata inter nos & alios, quibus nihil debemus, non inter hominem & Deum, cui plus debemus quam possumus praestare. 2. unde remunerat Deus secundum opera, non propter opera, ex pacto suo gratus, non ex facto nostro meritorio. 3. Quod merces dicatur, quia conferitur post opus peractum, ut laboris premium, non operis pretium.

Ob. 4. Bona opera sunt cause vitae æternæ, Possidete, quia Esurienti dedistis mihi manducare, &c. Mat. 25. 35. 28. Quia causam ingerit. 2. Venientes de tribulatione stabunt ante thronum, non raro propter hoc, Apoc. 7. 15. Ergo ex merito ista consequuntur.

Sol. Particulae istae non sunt semper Causales, sed consequitionis, quæ medium Quo, non meritum ob Quod mercedem consequimur, indicant. Sic regnum recipientes Eleeti ex gratia ipsius ab æterno preparatum, non in tempore mercatum, quia à Patre Benedicti, non digni alias tali premio facti, & quia lavarunt fratres & dealbaverunt in sanguine Agni, hoc est, unico Christi Sacrificio sunt purgati, 1. Jo. 1. 7. non proprio operum Sapone, aut Purgatorio Pontificio digni redditi.

Ob. 5. Reposta est mihi Corona Justitiae, quam reddit mihi Dominus in illo die justus Iudex, 2. Tim. 4. 8. Ergo ex justitia, non ex gratia tantum & pacto, debetur merces, & proinde ex merito.

Sol. Vita æterna dicitur Corona justitiae, quæ datur a Christo (in fine cursus ut Corona Vincentibus) justificatis, & Sanctificatis, quibus erat promissa, non propter operum suorum dignitatem, sed Christi satisfactionem, cuius fidem servavit Apostolus. 2. ostendunt tales textus non propter quid salutem consequimur, sed quales coronantur, nec ingerunt meritum, propter quod datur vita æterna, sed indicant per quod eò est pervenientum.

Ob. 6. Deus non est acceptor personarum, Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. & Injustus esset si oblivisceretur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministra Sancis & ministratis, Heb. 6. 10.

Sol. Acceptio personarum non habet locum in *gratuitis*, sed *debitis*. Deus autem nulli est *debitor*, Rom. 11. 35. Itaq; miseretur Deus cuius vult, Rom. 9. 18. cui licet de suo sic dilponere, ut *primi* sint *ulti*mi, & *ulti*mi *primi*, Mat. 20. 15. 16. 2. Non obliiscitur Ergo Benefactorum, ex sua *gratia*, non ob iporum dignitatem.

Obl. 7. Diversitas gloriae confertur sanctis resurgentibus pro ratione operum, è quibus alii fulgeant ut firmamentum, alii ut stelle, Dan. 12. 3. & stella à stella differt gloria, 1. Cor. 15. 41. Sed hoc fieri non potest, nisi propter operum diversam dignitatem, Ergo intervenit meritum.

Sol. Nil habent sancti, quod non acceperunt, non ex operum dignitate, sed conferentis *gratia*, 2. Quorum opera inter se collata obtineant preeminentiam, sed ad Deum & Legem relata, sic sublidunt infra meritum, ut damnationem, non effugiant.



Q U A S T. II.

*An præter Papam ante ultimum
Christi adventum, expectandus fit
alius Antichristus? Neg.*

Q U I A.

1. **P**ræcipua *Antichristi* nota videtur esse, sedere in templo Dei tanquam *Deus*, & efferre seipsum supra omne quod dicitur *Deus*, 2. Thes. 2. 4. hoc est, *Reges* vel *Magistratus*, de quibus habetur, dixi quod *Dii* estis, Pl. 82. 6. Sed hanc *tyrannidem* usurpat tantum *Papa*, Ergo successor alicui hanc palmam præripuit.

2. Qui

2. Qui *Demoniorum* introduxit *Doctrinam*, de colendis *I-dolis*, de inhibendis *conjugiis*, & *cibis interdicendis*, 1. Tim. 4. 1. 3. Is præ cæteris est habendus *Antichristus*: Sed hoc facit *Pon-tifex Romanus*.

3. Qui post tot inflictas *plagas*, propugnat cultum *Imagi-num*. 2. *Regicidia*. 3. *Veneficia*. 4. *publica lupanaria*, non expe-*ctet Bestiam illo tetrorem*, Apoc. 9. 20. 21. Sed ista fieri & probari sub papatu nimis est compertum. Unde ex ungue leonem.

4. Qui lucrum captat ex *mortuorum animabus*, est ipse *An-tichristus*, Apoc. 19. 13. Sed hujusmodi merces inveniuntur tantum in *papanis sarcinis*. Ergo liberet se, ut potest ab *Anti-christi categoria*.

5. Qui venit cum *signis* & *prodigijs* mendacibus, ad *super-stitiones* suas stabiliendas, is est *Antichristus*, 2. Thes. 2. 9. Apoc. 13. 13. At cum venit *Papisticus Antichristus*, num majora fa-ciet *miracula*? Miracula autem inter *notas Ecclesie* papalis numerantur à *Bellarmino*, de *Eccles.* 1. 4. c. 14.

6. Qui usurpat Dei *titulos* & negat *Jesum esse Christum* usurpando ipsius *titulos* & *triplex officium*, non potest habere aliquem ipso *Antichristicoteron*, sed hoc facit *Papa*. vid. *Vorst. Antibell.* pag. 72.

7. *Antichristus* non alibi, quam *Rome* est expectandus, Apoc. 17. 10. Sed ista est sedes Papalis: Ergo aut *Papa* is erit, aut aliquis ipsi *Successor, Atheis, Magis, Sodomitis, Regicidis, ty-tannis* omnibus istius sedis monstribus *precedentibus immanior*, quod vix expectandum.

Objectiones.

Ob. 1. **A**ntichristus erit singularis persona, quod indi-cant tituli. 1. ὁ ἀρχαῖος μέλισσαις 2. ὁ ἄρρεν
2. *Thef. 2.* Sed talis non est *Papa*.

Sol. Status est in quo unus homo obtinet suprematum.

Qq 2

Ob. 2.

Sol. Acceptio personarum non habet locum in *gratuitate*, sed *debito*. Deus autem nulli est *debitor*, Rom. 11. 35. Itaque misereretur Deus cuius vult, Rom. 9. 18. cui licet de suo sic disponere, ut primi sint ultimi. & ultimi primi, Mat. 20. 15. 16. 2. Non obliviscitur Ergo Benefactorum, ex sua *gratia*, non ob ipsorum dignitatem.

Ol. 7. Diversitas gloriae confertur sanctis resurgentibus pro ratione operum, e quibus alii fulgeant ut firmamentum, alii ut *stelle*, Dan. 12. 3. & stella a stella differt gloria, 1. Cor. 15. 41. Sed hoc fieri non potest, nisi propter operum diversam dignitatem, Ergo intervenit meritum.

Sol. Nil habent sancti, quod non acceperunt, non ex operum dignitate, sed conferentis *gratia*, 2. Quorum opera inter se collata obtineant preeminentiam, sed ad Deum & Legem relata, sic subsidunt infra meritum, ut damnationem, non effugiant.



Q U A S T. II.

*An præter Papam ante ultimum
Christi adventum, expectandus sit
alius Antichristus? Neg.*

Q U I A.

1. **P**RÆCIPUA *Antichristi* nota videtur esse, sedere in templo Dei tanquam *Deus*, & efferre *seipsum* supra omne quod dicitur *Deus*, 2. Thes. 2. 4. hoc est, Reges vel *Magistratus*, de quibus habetur, dixi quod *Dii estis*, Pl. 82. 6. Sed hanc *tyrannidem usurpat tantum Papa*, Ergo successor alicui hanc palmam præripuit.

2. Qui

2. Qui *Demoniorum* introduxit *Doctrinam*, de colendis *I-dolis*, de inhibendis *conjugis*, & *cibis* interdicendis, 1. Tim. 4. 1. 3. Is præ cæteris est habendus *Antichristus*: Sed hoc facit *Pon-tifex Romanus*.

3. Qui post tot inflictas *plagas*, propugnat cultum *Imagi-num*. 2. *Regicidia*. 3. *Veneficia*. 4. *publica lupanaria*, non expe-*ctet Bestiam illo tetriorem*, Apoc. 9. 20. 21. Sed ista fieri & probari sub papatu nimis est compertum. Unde ex ungue leonem.

4. Qui lucrum captat ex *mortuorum animabus*, est ipse *An-tichristus*, Apoc. 19. 13. Sed hujusmodi *merces* inveniuntur tantum in *papanis sarcinis*. Ergo liberet se, ut potest ab *Antichristi categoria*.

5. Qui venit cum *signis* & *prodigijs* mendacibus, ad *super-stitiones* suas stabiliendas, is est *Antichristus*, 2. Thes. 2. 9. Apoc. 13. 13. At cum venit *Papisticus Antichristus*, num majora fa-ciet *miracula*? Miracula autem inter *notas Ecclesiæ* papalis numerantur à *Bellarmino*, de *Eccles.* 1. 4. c. 14.

¶ 6. Qui usurpat Dei *titulos* & negat *Jesum esse Christum* usurpando ipsius *titulos* & *triplex officium*, non potest habere aliquem ipso *Antichristicoteron*, sed hoc facit *Papa*. vid. *Vorst. Antibell.* pag. 72.

7. *Antichristus* non alibi, quam *Rome* est expectandus, Apoc. 17. 10. Sed ista est *sedes Papalis*: Ergo aut *Papa* is erit, aut aliquis ipsi *Successor*, *Athenis*, *Magis*, *Sodomitis*, *Regicidis*, *tyrannis* omnibus istius sedis *monstris* *præcedentibus immanior*, quod vix expectandum.

Objectiones.

- Ob. 1. **A**ntichristus erit *singularis persona*, quod indi-cant tituli. 1. *διάδημα της αυτοκρατηρίας* 2. *ἄρχων*
2. Thes. 2. Sed *talis* non est *Papa*.

Sol. *Status* est in *quo* unus homo obtinet *suprematum*.

Ob. 2. Antichristus venturus est post desolationem Romani Imperii, ut colligitur ex 2. Thes. 2. Sed illud imperium non est adhuc desolatum, sed præcipue à Papa sustentatur.

Sol. Occupat Pontifex Romæ sedem Imperialem, nec Germanorum se subjicit Imperatori, sed potius illum subiectum habet.

Ob. 3. Contra Antichristum venturi sunt Henoch & Elias, qui adhuc in *vivi*s sunt, & destinati ad opponendum Antichristum in propriis personis. Sed isti non adhuc contra Papam comparuerunt, Ergo,

Sol. Insomnia sunt ista de duobus testibus, vel controversa, ex quibus nil certicolligitur.

Ob. 4. Ante Antichristi adventum prædicabitur Evangelium in orbe universo, Mat. 24. Atqui hoc adhuc non est factum.

Sol. Exivit sonus Apostolorum in omnem terram, tam Iudeorum quam Gentium, juxta Christi promissum, futuri estis testes mihi usq; ad extremitatem terræ, Mat. 16. Act. 1.

Ob. 5. Omnis spiritus qui confitetur Jesum venisse in carne ex Deo est, & omnis spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est, & hic est Antichristus, 1. Jv. 4. 2. Sed Papa profitetur Jesum venisse in carne, & persequitur omnes qui Jesum solvunt, Ergo non potest esse Antichristus.

Sol. Ore Christum profitetur, re negat, & solvit usurpando triplex ipsius officium sub nomine Vicarii, ac si Christus esset non-residens) & quotidiè ipsum ex pane confectum in Missa crucifigendo.

Ob. 6. Antichristus erit Iudeus ex tribu Dan, sedens Ierusalem in templo Solomoni, à Judeis pro Messia recipiendus, qui regnabit annis tantum tribus cum dimidio: Sed ista Papa nequaquam competant, Ergo non potest esse Antichristus.

Sol. Antichristus iste Iudeus est adornata ab Apocryphis fabula, ad oculos simplicium avertendos à Romanensium phaleris. 2. Tres autem isti Anni & dimidium non ad literam, sed mystice sunt accipienda, ex quibus nil certi concludatur.

Ob. 7 Antichristum Salvator in secundo adventu abolebit

bit spiritu oris ipsius, quod in fine mundi est expetandum: Sed Papa per aliquot *secula* obtinuit *dominationem*, Ergo non potest esse *Anti-Christus*.

Sol. Et spiritu oris Christi, hoc est, purâ Evangelij *predicatione* gradatim *Papa* conficitur. Quamdiu autem sit adhuc *duraurus*, & post ipsius excidium, quam propè sit mundi *finis* dicant illi, qui non *revelata* solent *praedicare*. Consule de Anti-christo. Lect. nostram 11^am.



Q U A S T I O . III.

*An futura sit Nationalis Iudæorum
ante finem Mundi vocatio? Aff.*

Q V I A.

HOC disertè afferitur, ut *Mysterium* non reticendum, quod post *introductionem plenitudinem Gentium* totus *Irael* servabitur, Rom. 11. 25. 26.

2. Hoc prædictum *Isaias*, cap. 27. 8. & 59. 20. ut illum expedit *Apostolus*, Rom. 11. 26. 27. Huc spectat & iste *plancius*, cum afficerim eum quem crucifixerunt, Zachi. 12. 10.

3. Signatae sunt ipsorum tribus ad talēm *vocationem*, Apoc. 7. 5. ubi distinguuntur à *signatis Gentibus*, & populis & linguis v. 9.

4. Dona Dei sunt *āmetamēlita*, si non permanferint in infidelitate potens est Deus rursus inferre, Rom. 11. 23. revocabit propter Patres, Ib. 29.

5. Manent impermixti *Judei* inter tot *distractiones*, nec sīnunt

nunt iē avelli à Doctrina semel ipsis à Deo tradita ; quod argumento est velamen tandem illorum cordibus per infinitam Dei misericordiam iri detractam.

6. Obstat videtur ipsorum Conversioni principiū Romanæ Ecclesiæ Idolatria , quæ cum regno Bestie tandem dissipabitur.

7. Astrinxunt hoc inter Patres, Origines , Chrysostomus , Ambrosius , Hieronymus , & è recentioribus quam plurimi , qui alias inter se in nimium multis digladiantur .

Objectiones.

Ob. 1. CUM venerit Filius hominis , num fidem inveniet in terra ? Luc. 18. 8. Ergo accessio *Judeorum* in fine mundi ad Ecclesiam , non est expectanda.

Sol. Loquitur de corrupcio moribus usq; ad finem mundi continuandis , non de terminis Ecclesiæ.

Ob. 2. Post abominationem defolationis nil boni à *Judeis* est expectandam , Ergo non Nationalis Conversio : at ista præteriit in excidione *Jerusalemitanarum*

Sol. Non expectanda restitutio regni terreni , sed illud non excludit conversionem ad Christianism.

Ob. 3. Peccatum in S. Sanctum nunquam est remittendum , sed hoc patraruunt *Judei* in Salvatoris rejectione , & veritatis per Apostolos propagate malitiosa oppugnatione.

Sol. Factum hoc à *Judeis* istius Seculi , sed hoc non obstat quin posteri ipsorum possint esse cauiores.

Ob. 4. Non extat aliquid certum de hac Nationali vocatione promissum , nam ista apud Prophetas fuerunt in Christo impleta. Paulus autem per Ierusalem Ecclesiam ex omnibus gentibus collectam intelligit.

Sol. Immo *Judeos* gentibus opponit Rom. 11.

Ob. 5. Nationalis ista vocatio vel erit junc̄tim , omnium uno tempore , vel succedanea . non primū quia tot in locis dispersi , haud

haud verisimile est, ut quasi turbine quodam simul & semel congregentur; non secundum, quia videmus pauciores ex Iudeis Christianismum amplecti, quam Christianos, qui ad Judaismum delabuntur.

Sol. Res constare potest, ubi modus est solummodo Deo cognitus.

Ob. 6. Vocatio ista non expectanda nisi post excidium Anti-Christi: Sed illud non fiet ante finem mundi, cum Christus ad Judicium veniens spiritu oris sui Anti-christum conficiet: Ergo nimis sera erit hæc Iudeorum conversio.

Sol. Anti-christus conficietur per verbi *predicationem*, longe autem secundum Christi *adventiam*, cuius *abolitionem* sequatur Iudeorum conversio.

Ob. 7. Conversio hæc si fiet, tum perficietur ex *predicatione* Christianorum, vel ex *Novi Testamenti lectione*, vel à S. Sancto absq; mediis talem conversionem operante; At Christians, & *Novum Testamentum* odio plusquam *Vatiniano* prosequuntur, nec S. Sanctus solet operari, nisi per media.

Sol. Media illa possint esse certa, licet nobis *incognita*, vid. de vocatione Iudeorum Orationem nostram, 6^{am}.

QUEST.

nunt iē avelli à Doctrina semel ipsis à Deo tradita ; quod argumento est velamen tandem illorum cordibus per infinitam Dei misericordiam iri detractam.

6. Obstare videtur ipsorum Conversioni præcipue Romanæ Ecclesiæ Idolatria, quæ cum regno Bestiæ tandem dissipabitur.

7. Astrinxunt hoc inter Patres, Origines, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, & è recentioribus quam plurimi, qui alias inter se in nimium multis digladiantur.

Objectiones.

Ob. 1. **C**U M venerit Filius hominis, num fidem inveniet in terra ? Luc. 18. 8. Ergo accessio Iudeorum in fine mundi ad Ecclesiam, non est expectanda.

Sol. Loquitur de corruptis moribus usq; ad finem mundi continuandis, non de terminis Ecclesie.

Ob. 2. Post abominationem desolationis nil boni à Judeis est expectandam, Ergo non Nationalis Conversio : at ista præteriit in excidione Ierusalymitana.

Sol. Non expectanda restitutio regni terreni, sed illud non excludit conversionem ad Christianism.

Ob. 3. Peccatum in S. Sanctum nunquam est remittendum, sed hoc patraruunt Judei in Salvatoris rejectione, & veritatis per Apostolos propagata malitiosa oppugnatione.

Sol. Factum hoc à Judeis istius Seculi, sed hoc non obstat quin posteri ipsorum possint esse cautores.

Ob. 4. Non extat aliquid certum de hac Nationali vocatione promissum, nam ista apud Prophetas fuerunt in Christo impleta. Paulus autem per Ierusalem Ecclesiam ex omnibus gentibus collectam intelligit.

Sol. Immo Judeos, gentibus opponit Rom. 11.

Ob. 5. Nationalis ista vocatio vel erit junctim, omnium uno tempore, vel succedanea. non primum quia tot in locis dispersi, haud

haud verisimile est, ut quasi turbine quodam simul & semel congregentur: non secundum, quia videmus pauciores ex Iudeis Christianismum amplecti, quam Christianos, qui ad Iudicium delabuntur.

Sol. Res constare potest, ubi modus est solummodo Deo cognitus.

Ob. 6. Vocatio ista non expectanda nisi post excidium Anti-Christi: Sed illud non fiet ante finem mundi, cum Christus ad Judicium veniens spiritu oris sui Anti-christum conficiet: Ergo nimis sera erit haec Iudeorum conversio.

Sol. Anti-christus conficietur per verbi prædicationem, longe antè secundum Christi adventum, cuius abolitionem sequatur Iudeorum conversio.

Ob. 7. Conversio haec si fiet, tum perficietur ex prædicatione Christianorum, vel ex Novi Testamenti lectione, vel à S. Sancto absq; mediis talem conversionem operante; At Christianos, & Novum Testamentum odio plusquam Vatiniano prosequuntur, nec S. Sanctus solet operari, nisi per media.

Sol. Media illa possint esse certa, licet nobis incognita, vid. de vocatione Iudeorum Orationem nostram, 6^{am}.

QUEST.



QVÆST. IV.

An Christus hic in terris ante ultimum Iudicium, sit cum Martyribus excitatis per mille annos regnaturus? Neg.

QVIA.

1. **C**hristum Cæli recipient usq; ad tempora restitutio-nis omnium, quæ locutus est Deus per os Sanctorum à seculo Prophetarum, Act. 3. 21. Ergo non regnaturus corporaliter hic in terris.
2. Adventus Salvatoris unicus solummodo in Symbolo proponitur expectandus, ex Mat. 25. 31. 1. Thess. 4. 16. Ergo hic intermedius non credendus.
3. Oportet Christum regnare, donec *ultimus* hostis, Mors abolebitur. 1. Cor. 15. 26. & 54. Sed hoc non fiat ante ultimum judicium.
4. Scimus nos, si terrestris hujus domus nostræ tabernaculum dissolutum fuerit, edificium ex Deo habituros, Domum videlicet non manufactum, eternum in cœlis, 2. Cor. 5. 1. quod est regnum iherogavos, 2. Tim. 4. 18. Ergo non terrenum.
5. Unica erit in fine mundi corporum resurrectio, 1. Thess. 4. 14. 15. merces vestra copiosa in cœlis, Mat. 5. 12. mali evua nostrum in cœlis, Phil. 3. 20. Ergo tale regnum in terris non est expectandum.
6. Regnum Christi non est ex hoc mundo, Jo. 18. 36. & cùm

etiam venerit filius hominis fidem non inveniet in terris, Luc. 18.8. Neque talis status Martyrum resuscitatorum sub Christo visibiliter regnante, ex Scripturis habeatur. Nec de locis constet, ubi salvator thronum figet. Nec de subditus resuscitatis, an uxores ducant, liberos procreent, rursus senescant, comedant, egrotent & sint iterum morituri, Ergo delirium hoc potius videtur de Regno Christi terreno, quam dogma Theologicum.

7. Chiliasmista ista sententia, à Patribus & conciliis sanioribus semper fuit explosa, ex illis locis, sceptrum auferendum à Juda cum venerit Shilo, Gen. 49.10. finis erit cum desolatione Dan. 9. 26. Corruet & non resurget regnum Judæorum, Isai, 24.19.20. Erit regnum illud sicut vas figuris, quod non potest instruari, Jer. 9. 11. Ideo pervenit in eos ira usq; ad finem, 1. Thes. 2. 16.

Objectiones.

Ob. 1. **R**educet te Jehovah in eam terram, quam ha-
reditario jure possiderunt Majores tui: Levit.
29. Deut. 30.5.

Sol. Loquitur de reductione à captivitate Babylonica, ali-
sq; locis ante adventum Messie, at nihil hic de terreno Christi
regno.

Ob. 2. Ultimis temporibus constituetur Mons Domus Dei
in vertice aliorum montium, ut confluant ad eum gentes,
Isai, 2.2. Et congregentur membra dispersa Iudea ex qua-
uor oris terræ, Isai, 11.10.

Sol. Nempe ad fidem per Apostolos Lex egredietur è
Sion.

Ob. 3. Vocabitur Jerusalem non amplius terra desolata,
sed delicia & Maritata, Isai, c. 62. 5. & seq. ubi non erit amplius
Infantulus aetate, aut senex cuius non impletat dies Deus, ib.

c. 65. 20. consimilia occurunt, Jer. 30. Ezech. 34. Dan. 2. & 7. Joel. 3. Mich. 4. & 5. Zach. 12.

Sol. Singula ista eodem spectant, & Allegoricè sunt intelligenda, de primo salvatoris adventu.

Ob. 4. Post deletas quatuor Monarchias, aliud regnum non destruendum est excitandum, Dan. 2. 44. Hoc nullum potest esse præter regnum hoc Christi terrenum.

Sol. At illud est Regnum Christi spirituale, quod aeternum stabit, non terrenum.

Ob. 5. Regnum hoc erit sub caelo, non in caelo, Ergo terrenum, Dan. 7. 27. quod dabitur tantum populo sancto. ib.

Sol. Ista nulla fide, aut fidiculis possint ad terrenum Christi regnum trahi.

Ob. 6. Post ligatum satanam per mille annos Christus statuit regnaturus, cum Martyribus resuscitatis, Apoc. 20.

Sol. Regnaturus est per seculum in sanctis, & S. Sti. internum ductum, non in Hierusalem, sed in cordibus suorum. 2. Nec somnianda est alia Martyrum resurrectio ante ultimum iudicium, quam in successoribus & femine spirituali.

Ob. 7. Nova Jerusalem est huius regni typus, Apoc. 21. 22. At ista descendit ex caelo in terram, Ergo Regnum hoc in terris est erendum.

Sol. At ista erit destituta Sole & Luna, quæ cunctis diebus terra sunt permanenta, Gen. 8. 22. quare illa intelligenda sunt de regno caelesti. Nec ex symbolis dogma cedendum. Solent in scripturis spiritualia per corporalia designari, ut ex his quæ animus novit, surgat ad incognita, quæ non novit, quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat, Greg. Hom. 11. in Evangelia. In novissimis intelligetis, Jer. 23. 20. Obligato librum, Dan. 12. 4. Filius ista habentur de milieannis Apocalypticis Lect. nostra 13^a.



Q U A E S T I O . V.

*An animæ mortuorum annihilentur,
aut dormiant usq; ad ultimam
Resurrectionem? Neg.*

Q U I A.

1. **A**nime Sanctorum sunt *cum Christo*, & meliori conditione quam hic fuerunt, Phil. 1. 23.
2. Eadem sunt conditione cum animabus Abrahami, Isaac, & Jacobi: At illæ sunt in cœlis, Mat. 8. 11. & Deo vivunt, Luc. 38. cum Angelis, Mat. 22. 30.
3. Corporis exutæ vinculis, præsentes sunt animæ cum Domino, 2. Cor. 5. 6. Eccles. 12. 7. Atqui tales non dormiunt in pulvere, ut nec anima filii viduæ *Sareptanae*.
4. Christus promisit latroni *Paradysum*, Luc. 23. 43. at non terrestrem, quæ deleta existimatur per diluvium, & animam non potuit delitiis afficere, Ergo cœlestem, nempe cœlum *tertium*.
5. Constat ex scapo *Parabolæ*, Luc. 16. 22. Animas impiorum post mortem torqueri in *inferno*, & piorum in siu *Abrahæ* requiescere, Ergo manent superstites, nec abdormiunt ante ultimum judicium, confer. Apoc. 6. 9. de Animabus *clamatibus* sub Altari.
6. Beati pronuntiantur, qui in *Domino* moriuntur, Apoc. 14. 13. At beatitudo omnis consistit in *actione*. Ergo animæ piorum post mortem non tenues evanescunt in *auras*, sed fœlici fruuntur conditione, aut miserrimâ.
7. Confirmantur sunt *Animæ separatae* ad statum animæ

Saluatoris. Sed salvatoris anima separata non obdormivit cum corpore in sepulchro, in *Infertitio* isto inter mortem ipsius & resurrectionem, non relinques animam meam in inferno, Act. 2. ex Ps. 16. *Moribus* carne vivificatus est spiritu, 1. Pet. 3. 18. Ergo & animæ nostræ non dormient cum corporibus in cœmitorio, sed post separationem erunt superstites. Quam sententiam de animæ immortalitate, ex lege nature hauserunt omnes ferè Et hñici.

Objectiones.

Ob. 1. **P**Atres non acceperunt recompensationem, ne sine nobis consummarentur, Heb. 11. 40. Sed hoc non fieri ante ultimum judicium, Ergo ante illud tempus est nulla animæ separatae conditio.

Sol. Non consummantur beatitudine personali corporis & animæ simul, animæ interim fruuntur beatitudine illorum separationi congruâ.

Ob. Non redditur merces à Patre familias ante vespeream, Mat. 20. 8. At vespere ea denotat resurrectionem, ut per denarium vita æterna adumbratur.

Sol. Remuneratio animæ separatae non excludit plenariam totius personæ beatitudinem, sed ad illam recipiendam est arrabo.

Ob. 3. Charissimi nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, 1. Jo. 3. 2. Sed hoc non eveniet ante ultimum judicium, Ergo vel anima interim dormit, aut annihilatur, aut qualis sit ipsius status non constat.

Sol. Ostendit conditionem animæ mundo non apparere, mundus (inquit) non novit nos, quod non obstat quo minus animæ è mundo migrantes beatificè fruuntur Dei visione.

Ob. 4. Conditio animæ ex servatori exemplari est astigmatica

manda: sed anima Christi descendit ad inferos, priusquam reunita fuit corpori, & cœlum ascendit, Ergo eadem pars ab anima separata est subeunda, & manendum est ipsis in sepulchro (quod per Infernum intelligitur) aut dormiendum cum corpore, usquecum corpori uniantur ut ascendant.

Sol. Non requiritur conformitas inter animam Christi & nostram in omnibus: sufficit ut anima separata salvatoris non fuerit extincta, sed mansit semper beata, sic & animabus nostris fieri.

Ob. 5. Ut corpus sine spiritu est cadaver: ita anima sine corporis organis nullas exercere potest actiones, Ergo non est, aut ~~animatus~~ patitur.

Sol. *Physicas* non exercet operationes & sensuales: *Intellectuales* autem liberius operatur, quibus corporis *Ergastulum* aliquoties erat impedimento.

Ob. 6. Vitio Dei beatifica absorbet vel excludit omnes ad alias creaturas propensiones: hâc igitur si potiantur animæ separate, resurrectionem corporis cum Paulo non respicerent.

Sol. Immò tanto magis expeterent, ut perficerent tali extentione gaudium.

Ob. 7. Dæmones non puniuntur ante ultimum Judicium, sed reservata est illorum pena ad supremam sententiam, Mat. 8. 29. Lyc. 8. 31. Ergo non lata est sententia de Animabus.

Sob. Non puniuntur ultimo abyssi suppicio, quocunq; interim volitant (inquit Beda) ubiq; suam gehennam circumferunt, in Jac. 3^{um}.



QVÆSTIO. VI.

An possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrecioꝝ Aff.

QVIA.

1. **S**ic quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea video Deum, ego ipse & oculi mei & non aliis, Job. 19.25. confer. Ezech 37. Ergo resurget corpus idem numero.

2. Probat salvator, mortui audient vocem filii hominis & vivent, Jo. 5.25. non resurget autem aliud nisi quod cecidit. 2. Monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt, Mat. 27.52. 3. Lazare veni foras, non alio procul dubio sed suo corpore vestitus, Jo. 11.43. Sic filiis Sareptane, Sunamitis, viduæ de Naim, filiæ Jairi eadem numero restituta sunt corpora.

3. Confirmat Apostolus, resurgendum est ad exemplar Christi primitiarum, 1. Cor. 15.20. & 28. At ipius idem numero corpus resurrexit, videte manus meas & pedes, quia ego ipse sum, Luc. 24.29.

4. Obsignat Baptismi Sacramentum, quid faciunt qui ablutione intuntur super mortuis, si omnino mortui non suscitantur, 1. Cor. 15. 29.

5. Postulat hoc Dei iustitia, omnes sistemur coram tribunali Christi, ut reportet unusquisque, quod in corpore fecerit, sive bonum sive malum, 2. Cor. 5.10. Ergo eadem numero persona, constans ex corpore & anima subibit hoc judicium.

6. Ex

6. Ex rationis dictamine consentiunt. 1. Ethnici. 1. Zoroaster, animæ immortales sunt & corporum resurrectio est futura. 2. Judei apud Galatinum, lib. 12. & Manasse Ben Israel. 3. Tu ce in Alcoran. vide Morneun de veritate Releg. Christi. c. 15.

7. Alter Templum Spiritus sancti in nihilum abiret. 2. inter formam immortalem & materiam ingenerabilem & incorruptibilem perpetuum esset divortium. 3. Non persona, sed tantum pars hominis felicitatem consequeretur, cum multis aliis absurdis.

Objectiones:

Ob. 1. **C**aro & Sanguis non possidebunt regnum Dei. 1. Cor. 15. 51. 2. quia Esca ventri, & venter escis, Deus autem & hunc & istas destruet, 1. Cor. 6. 13. 3. Ideoq; idem eventus est homini & bestie, Eccles. 3. 10. At bestiarum corpora non resurgunt, confer. Job. 17. 7.

Sol. Textus Apostoli respiciunt tantum carnales affectus corporis, non corporis essentiam. 2. Jobus & Eccles. ostendunt quid apparent sensibus de cadaveribus, non quid credendum de corporis resurrectione.

Ob. Aliquoties accedit, ut *corpus* hominis à *seris*, ant ab *Anthropophagis* devoretur, sic ut ipsius *caro* in devorantium *substantiam* transeat. Ergo resurgere non potest, ut *prioris individui* idem *corpus* numero.

Sol. Qui omnia creavit ex nihilo potest omnes *particulas*, ubi cunq; distractas reducere, & reunire per eandem *omnipotentiam*, Mare, mors reddiderunt mortuos, Revel. 20. 13.

Ob. 3. A privatione ad habitum eundem numero non potest fieri regressus. Sed mors est omnium habituum corporalium *privatio*: Ergo non datur ad eandem integratem restitutio.

Sol. Est *privatio* per *habituum accidentalium annihilationem*,

nem, de qua non controvertitur: Alia vero per partium permanentium separationem quarum hic per omnipotentiam divinam astrinuit eiusdem individui restitutio.

Ob. 4. Apostolus confert *corpus mortuum cum grano*, quod seminatur, & *corpus resuscitandum, cum spica*, 1. Cor. 15. 37, 38. Sed *spica cum grano* non est idem numero, unde concludit, quod Deus dat aliud illi *corpus*, ut voluit.

Sol. Similitudines illustrant non probant, ex illis igitur urgenda non sunt *circumstantiae*, sed *scopus*, qui non alias hic est quam quod *corpora mortua resurgent alia conditione*, non quoad *individuationem*, sed *qualitates*.

Ob. 5. Filii *Resurrectionis futuri sunt ἀνθράκες*, Mat. 22, 30. Luc. 20, 36. At *Angeli sunt prorsus incorporei*. Ubi igitur *corpus* idem numero?

Sol. *Ανθράκει* futuri sunt non quoad substantiam sed quoad *immortalitatem, felicitatem, & immunitatem à conjugio*, quia nullus ibidem locus est *successioni*.

Ob. Nullus erit usus partium organicarum vel diversitatis sexuum, post hanc vitam, sed Deus & Natura nil frustra faciunt. Ergo tolletur saltem in resurrectione sexus discriben, quo fiat ut non maneat idem corpus numero.

Sol. Quis usus potest esse *illustrior*, quam ut *corpus animæ uniuersum*, ad conformitatem Christi incarnati, perpetuum S. Trinitati cantent *Hallelujah*, sive hoc sive illo sexu parum interest apud illum. Cui liber & servus, mas & femina, unum sunt in Christo & pari censu veniunt, Gal. 28.

Ob. 7. Diverorum *motuum* diversi sunt numero termini ad quos: Atque diversi sunt motus *Generatio & Resurreccio*: Erit igitur *alius homo* per resurrectionem, ab eo qui fuit per generationem.

Sol. Argumentum obtinebit in terminis, qui sunt prorsus diversi; non subordinati, Generamus autem ut moriamur, morimur ut resurgamus, que non mutant subjecti substantiam, sed circumstantias.



QVÆSTIO. VII.

An mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem sit annihilandus? Aff.

QVIA.

1. Cœli peribunt & sicut vestimentum veterascit & sicut operiorum mutabuntur. Ps. 102.27.28.

& quod veterascit prope est ad interitum, Heb. 8.13, sicut fumus liquefcent, Isai. 51.6. non erunt iri memoria priora ib. 65.17. Ergo penitus erunt è medio sublata.

2. Cœlum & terra præteribunt, sermones autem mei non præteribunt, Mat. 24.35. præterire autem non est innovari ad perfectionem, sed tolli ad abolitionem.

3. Temporaria omnia cum tempore sunt è medio tollenda: Sed quæ cernuntur omnia sunt temporaria, 2. Cor. 4.18. Ergo transiunt ut cedant æternis

4. Vedit Apocalyptes cœlum novum & terram novam , in quo nec Sol neq; Luna, Apoc. 22.5. primum enim cœlum & prima terra abierant, & mare non amplius extabat, Apoc. 21.1. Ergo in nihilum erit redactum.

5. Cœli magno impetu transibunt, Elementa calore solventur, terra & quæ in ipsa sunt opera exurentur, ut cedat civitati quæ æternum habet fundamentum, 1.Pet.3.10. Hebr. 13.14.

6. Post hominum translationem Sol, Cœlum, Solum nulli futura sunt usui, quæ propter hominem tantum sunt condita, illoq; remoto habent periodum, Gen. 8.22. terram dedit hominum
Sf

minum filii, Ps. 115. 16. Deus & natura nil frustra faciunt.

7. Dei Sapientia ab imperfectioribus ad perfectiora progre-
ditur, nempe ab umbris ad Substantiam, à temporariis ad e-
ternis. Ex horum igitur positione, (probabilitè) saltè sequi-
tur istorum ablatio.

Objectiones.

Ob. 1. **T**erra dicitur super bases sumdata, ne dimove-
atur in *eternum*, Ps. 104. 6. & generatio prete-
rit, & generatio avenit, terra autem in *eternum* stat, Eccles.
1. 4. Ergo nunquam abolebitur.

Sol. Aeternitas hic denotat non permanentiam absolutam,
sed continuationem relativam, pro ratione rei existentis. Sic
servus serviet in *eternum*, Deut. 15. 17. id est, in vita sua
tempore. Paclum Sabbathi crit *eternum*, Exod. 3. 17. nempe
in aetate vetere Testamento. David laudabit Dominum in *et-*
eternum hoc est, quādū esset in vivis.

Ob. 2. Vestimentum mutantum non annihilatur, sed in-
star vestimenti mundus tantum mutantur. Ps. 107. 27.

Sol. Ista arguunt mundum penius tandem peritum,
quia quod ateritur, veterescit, & tales subit mutationes, quae
vergunt ad intericium.

Ob. 3. Quæ perficiuntur ad aeternitatem potius tendunt,
quam interitum: Sed in *Novissimis* lux Luna erit sicut lux
Solis, & lux *Solis* erit *Septuplo*, quam nunc est coruscantior,
Isai. 30. 26.

Sol. Ista indicant Metaphorice statum illustriorem in hac
vita sub *Evangelio*, quam fuit antea sub lege, non conditionem
Systematis mundani post conflagrationem.

Ob. 4. Quæ liberabuntur in gloriosam libertatem Fili-
orum Dei *eternam* non peribunt, sed talis futura est Condi-
tio *Creaturarum*. Rom. 8. 14.

Sol. Hæc liberatio potest fieri per annihilationem ab *et-*
ernitate

rumnoſo servitutis jugo, non translatione in meliorem conditio-
nem. Unde per libertatem, non in libertatem glorioſam filio-
rum Dei, fieri intelligatur haec liberatio, post servitutem
Afflictis prefitam, quā liberati tandem non indigent.

Ob. 5. Figura non est Subſtantia, ſed figura tantum huic
mundi tranſit: Ergo accidentalis tantum erit mutatio non
Subſtantie abolitio.

Sol. Per figuram intelligitur vivendi ratio moralis, non
externa forma Physica, 2. quaeſi dicatur tranſire, non exclu-
dit abolitionem, ſed potius viam ad illam ſternit.

Ob. 6. Haud aliter mundus peribit igne, quam antea periiit
per aquas diluvii, 2. Pet. 3. 6. Sed Diluvium non delevit mun-
dum, ſed potius purgavit, Ergo nec ignis illum in Cimres
prorsus rediget.

Sol. Textus oſtendit tantum contra illuſores, (quicquid
iſti garrium) mundum tam certò per ignem peritum,
quam olim per Cataclyſmum erat obrutus, nec ad minutiora
tendit comparatio.

Ob. 7. Corpora Cæleſtia ſant Natura incorruptibilia, Er-
go nec poſſunt igne abſumi.

Sol. Verum eſt Physicè ab agente naturali, ſed non Theo-
logicè ab Agente Omnipotenti. 2. vel Incorruptibilia dicantur,
non absolute, ſed respectu ſublunarium comparatè.

Gloria in Altissimis Deo, & ſuper
Terram pax, & in hominibus
Benevolentia. Luc. 2. 14.

FINIS.

C
L.
II
III
V
X
X
X
X
X
X



INDEX SCRIPTURARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>
	<i>Genesis.</i>		XX.	26	183
I.	26	60			
	28	108 186			
	31	107	III.	24	205
II.	17	108		32	205
	18	181 186	VI.	23	230
III.	4.5	104	X.	35	230
	15	22 253	XXI.	5	76
	19	3	XXIII.	19	54
VI	5	112.119.163			
	6	11			
VIII	22	321	Deuteronomium.		
XIV	18	297	IV.	6	159
XV	6	265 278	XII.	8	169
XVII.	14	287		32	45 169
XVIII.	25	252	XVII.	8.9	40
XX.	6	128		15	191 222
XLVIII.	16	171	XXVII.	12	230
XLIX.	10	313		26	127
			XXIX.	4	120
				5	313
			XXX.	15	121
			XXXII.	29	121
	<i>Exodus.</i>				
III.	14	54	1. Sam.		
XIX.	15	183	VIII.	10.11	222
XX.	5.6	117		18	222
XXXII.	13	171	XIII.	13	58
			XIV.	45	226
L eviticus.			XVI.	7	145
XVII.	11	262	S f 3		XIX.

INDEX SCRIPTURARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Vet.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Vet.</i>	<i>Pag.</i>
XIX.	23	42	I X.	II	3
XXI.	4	183	XIV.	4	112.120
XXIV	6	222	XIX	25	318
XXVI.	9.10	222.224	XXIII	8	3
			XXXIV.	18	223
			XXXV.	10	61
1. Reg.			Psalmi.		
II.	26.27	199	II.	7	69
IV.	32	47	XII.	6	8
VIII.	39	170	XIX.	41	146
XIX.	18	145	XIX	13	104
			XXII.	16.17	22
2. Reg.			XXIII.	6	270
I.	10	226	XXXIII.	6	61
X.	30	226	XXXIV.	15.16	11
XXIII.	20	178	XLV.	16	206
			L.	4	222
1. Chron.			L.	5	112
XV.	16	199		12	120
			LXXII.	17	70
2. Chron.			LXXV.	7	222
XIII.	6	226	XC.	2	70
XIX.	11	40	XCVII.	7	76
XXVI	18	180	CII.	26	321.322
XIX.	30	231	CIII	3	133
XXXI.	2	178	CIV.	5	322
XXXVI.	13	223	CV.	28	237
			CXV.	3	275
Ezra.				16	322
X.	4.5	218	CXIX	140	8
			CXXXIX.	6	4
Nehemiah.			CXLIII.	2	269
VIII.	8	33	CXLV.	9	57
			CXLIX.	8	172.179.224
Job.					
V.	1	171	Proverbias.		

INDEX SCRIPTRARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Verf.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Verf.</i>	<i>Pag.</i>			
Proverbia.								
VIII.	22	69	XLI.	8	255			
IX.	2	297	XLI.	11	127			
XVI.	18	103	XLV.	11	11			
XX.	9	271	XLIX.	23	179.224			
XXIV.	21.22	223	LI.	6	321			
XXVIII.	14	272	LIII.	5	262			
XXX.	6	45		8	71			
Ecclesiastes.								
I.	4	322	LIV.	5	61			
III.	19	143.319	LVI.	4.5.	184			
	21	143	LIX.	20	309			
VII.	29	107	LXII.	5	313			
VIII.	2.3.4	223	LXIII.	17	273			
IX.	5	142	LXIV.	6	163			
	10	194	LXV.	17	321			
X.	20	223	Jeremias.					
XII.	1	61	I.	10	179.224			
	7	315	LX.	11	313			
	11	40	X.	23	119			
Ieraias.			XIX.	5	46.169			
II.	2	146.313	XLIII.	5	22			
V.	4	274		27	174			
VI.	1	77	XXXI.	34	153			
	3	61	XXXIII.	15	263			
VIII.	20	159	Lament.					
IX.	6	71	IV.	20	228			
XI.	1	22	Ezekiel.					
	10	313	XI.	19	120			
XIV.	14	106	XVIII.	4	263			
XXIV.	19	313		20	115			
XXA.	26	322	XVIII.	22	194			
XXXV.	8	96.153	XX.	32	132.158			
				25	11			
			Daniel					

INDEX SCRIPTVRARVM.

Pag.	Ver.	Cap.	Pag.	Ver.	Cap.
	Daniel			23	252
II.	37	222	II.	6	21. 24
	44	314		15	24
III.	29	11		18	142
IV.	27	129		23	21
VI.	26.	11	III.	11	280
VII.	13.14.	78		12	175
	27	314		16.17	61.88
IX.	22	263	IV.	3	104
	26	313		10	169
XII.	3	306	V.	3	188
	Hosea.			12	304.312
I.	4	226		14	146
V.	15	121		16	161
	Joel.			17	205
II.	14	272		18	19
	17	230		22	128.155
	Mica.			32	300
V	2	70		48	106
	Zecharias.		VI.	9	231
VI.	12	22		13	23
XII.	10	233 309	VII.	16	163
	Malachias.			17	120
I.	11	297		23	174
II.	7	40	VIII.	11	315
	Matthæus.			14	182
I.	16	25		26	270
				29	317
			X.	38	142
			XI.	25	80
			XII.	32	131
			XIII.	11	273
				34	175
				30	141
					47

JN DEX SCRIP TURARVM.

<i>Cōp.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cōp.</i>	<i>Ver.</i>	<i>Pag.</i>
XIV.	47	175	XXIII.	3	42.152
	31	270		17	153
XV.	4.5.	186	XXIV.	14	308
	7.8	24		15	24
	9	46.169		24	137
XVI.	6	153		35	321
	18	41.20	XXV.	1.	175
	19	132		31	312
	24	188		35	305
XVII.	27	304	XXVI	52	224
	3	142	XXVII.	9	23
	26	180		52	318
	27	177.223		43	15
XVIII.	17	41.147		46	80
	18	129.131	XXVIII.	18	78.257
	22	132		19	61.88
XIX.	32.33	264		1	89.290
	5.6	299		20	141.200
	8.9	300	Marcus.		
	12.181.184.188		III.	14	206
	14..15	289		29	131
	21	188	V.	36	267
	28	206	X.	11	299
	29	184	XIII.	32	24.80
	8	316	XVI	16	163
XX.	16	306	Lucas.		
	26	199.211	I.	33	141
	28	263		35	84
XXI	5	24		36	238
	13	77	VII.	78	264
	16	24	III.	23	25
XXII.	2	175		36	25
	13	174.287	VIII.	47	264
	21	177.223		50	267
	29	38	T t		IX.
	30	315.32			

INDEX SCRIPTVRARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>
IX.	55	237		26	71
X.	59.60	219		39	19.32.38.
X.	16	152.223	VI.	44	120
	26	19.38		53	286
	37.38	140		55	293
XII.	14	219		66	149
	57	39	VII.	39	89
XVI	22	315		49	33
	24	171	VIII.	31	149
XVII	10	189.303		44	105
	20.31	144		58	71
XVIII.	8	146.310	IX.	4	194
	28	184	X.	11	263
XX.	36	171.320		28	137
	37.38	140		30	78
XXII.	19	294	XI.	41	80
	20	294		43	318
	32	41		50.51	42.153
XXIII.	43	140.315	XII.	41	77
XXIV.	39	318	XIII.	35	162
			XIV.	6	163
				11	67
				16	83
				26	82.83
I.	1	77	XV.	26	62.82
	3	70			84
	12	266.269	XVI.	14.15	83
	14	71.352		20	145
	18	3	XVII.	2	137.275
II.	10	237		31	65
	19	174		5	77
III.	3	287		6	137
	6	113.117		10	82
	16	70		11	137
	34	85		20	137
IV	23	298		22	172
V.	22.23	67			36
	24	193			
	35	318			

Johannes.

I.	1	77			
	3	70			
	12	266.269	XV.	26	62.82
	14	71.352			84
	18	3	XVI.	14.15	83
II.	10	237		20	145
	19	174	XVII.	2	137.275
III.	3	287		31	65
	6	113.117		5	77
	16	70		6	137
	34	85		10	82
IV	23	298		11	137
V.	22.23	67		20	137
	24	193		22	172
	35	318			36

INDEX SCRIP TVR ARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Verſ.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Verſ.</i>	<i>Pag.</i>
XVIII.	36	177.224.312	XIII.	34.138.166.305	
XIX.	11	177.224		48	91.96
	15	225	XIV.	2	88.207.298
XX.	30	263		39	192
	21	213	XV.	22	145
	22	83		23	207.213
	28	75	XV.	9	266
	31	76		11	95
XXI	15	192.201		21	32
	17	41	XVI.	22.33	200
<hr/>			XVI.	13	151
I.	Acta			31	96
	7	80	XVII.	11	38.150
	20	175.206		50	128.166
II.	.24	170	XVIII.	3	218
	3	88	XIX.	2	90
	24	263		5	91.96
	27	316	XX.	39	155
	36	78		28	88.146.211
	38	291			252.258
	39	286.289		29.30	150
	42	158	XXII.	16	280
	47	164	XXV.	12	178
III.	21	293.312	<hr/>		
IV.	12	163	Ep.ad Rom.		
V.	4	87	I.	17	266
VI.	4	220	II.	5	133
	39.40	142		6	304
VII.	16	25		11	305
	51	90.122		14	164
	59	77.141		28	174
VIII.	17	90.206	III.	2	13.18
	22	272		4	149
	37	290		24	265.266
X.	2	278		25	193
	4	165		28	265
	6	165	T t 2		5

INDEX SCRJPTVRARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Verf.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Verf.</i>	<i>Pag.</i>
V.	5	265	XIII.	33	275
	10.11	278		34	15
	21	270		35-36	55.306
	1	266		1	24
	12	108.112		4	32
		116.275	—		
VII.	18.19	108.268	1. Ep.ad Cor.		
	19	105.115.275	I.	12	186
	2.3	300		30	266.304
	7	123	II.	9	3
	14	163		10	90
	18	126		11	92
VIII.	22.23	118		14	120.163
	24	303		15	189
	8	183		20	80
	8.9	82.174	III.	9	121
	15	269		15	128
	18	303	IV.	7	120
IX.	21	322	V.	15	159
	24	267	VI.	9	147
	26	90		13	319
	28	138		19	187
	29.30	137	VII.	1	183
	38	270		3	181
X.	1	89		5	184
	5	76		9	181.284.301
	11.12	136		11	300
	16	136		14	286
	18	136.306		15	301
	21	136		25	189
XI.	14	170	VIII.	32.33	184
	1	141		6	65
	23	133.309	IX	5	182.184
	25	309		12	189
	26	309		13	205
	29	309	X.	6	201

INDEX SCRIP TVRARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>	<i>V</i>	<i>I</i>	<i>193.313</i>
	9	76		6	315
XI.	22	149		10	318
	2	48		21	263
	13	39	VI.	14.15	174
	20	149		16	87
	23	295	X.	5	98
XII.	35.36	303	XIII	14	62.88
	1	97			
	4.5	62			
	13	282	Ep.ad Galat.		
	15	175	I.	18	42
XIII.	27	144	II.	16	265
	1	177	III.	8	266
	9	149		10	127
XIV.	15	33		13	263
	26	32.33	IV.	27	176.280
	29.30	233.247		4	253.264
	32	90		6	82.269
	16	247		9	12
	20	318		25	238
	23	142	V.	17	124
	26	312			
	28	81	Ep.ad Ephes.		
	29	318	I.	4.5	136
	37.38	320		11	136
	41	306		13	280
	48	108	II.	22.23	151
	49	113		1	163
	50	319		3	113.120.287
				8	120.303
				10	268
				20	159
			a. Ep.ad Cor.		
II.	16	220	III.	10	106
III.	5	120		12	170
IV.	3	147		15	238
	4	99	IV.	5	159
	18	321	T t 3		6

JNDEX SCRIP*T*URARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>
	6	65		1. Ep. ad Theſſ.	
	24	107	IV.	14.15	312
	30	90		16	312
	32	264	V.	19	233
V.	13	238		2. Ep. ad Theſſ.	
	23	151. 173	II.	4	306
	26.27	141. 154		9	307
	32	284		15	48
	Ep. ad Phil.			1. Ep. ad Tim.	
I.	23	140. 315	I.	3	214
II.	6	76. 253	II.	1	214
	7	264		4	275
	8	103		5	170. 260
	9	264		15	284
	12	272	III.	2	181
	13	120		5	218
III.	9	266. 304		15	147. 151
	20	312		16	76. 151. 253
			IV.	1	88. 307
	Ep. ad Coloff.			3	181. 307
I.	15	70		14	215
	16	70	V.	12	188
	16.17	77		17	214
II.	9	76. 252. 257		19.20	215
	11.12	282. 289		21	91
	15	264		22	207. 214
	16	313	VI.	10	105
	17	262		16	23
	18	169		20	48
	19	173			
	22	169		2. Ep. ad Tim.	
III.	6	124	I.	6	215
IV.	16	47	II.	9	136
				2	215. 220

INDEX SCRJPTVRARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Verſ.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Verſ.</i>	<i>Pag.</i>			
	3	145		18	296			
	4	184.220		26.27.	131			
	19	137.145.176		29	131			
	20	175	XI.	1	144.269			
	21	121		6	163.164			
	26	163		39	143			
III.	17	38.46.185		40	316			
IV.	2	220	XII.	1	124			
	8	305		14	265.268			
	18	312	XIII.	4	181			
<hr/>								
Ep.ad Tit.								
I.	5	207.213.214.		8	69.73			
		215		10	295			
	6	181		16	304			
	7	211		17	188			
	11	97	<hr/>					
	15	120	Ep. Jacobi.					
II.	12	265	I.	15	124.125.			
III.	1	177		17	54			
	5	265	II.	10	127			
<hr/>				24	267			
Ep.ad Heb.			III.	16	104			
I.	2	70	IV.	8	58			
	3	15.71.73	<hr/>					
	6	76	1. Ep.Pet.					
II.	16	253	I.	2	137			
VI.	6	131		17	272			
	10	305	II.	1.2.3	150			
VII.	12	205		5	98.144			
	24	296		11	123			
VIII.	10	275		13	177.225			
IX.	22	262		14	223			
X.	1	262	III.	24	262			
	14	296		25	206			

INDEX SCRIPTVRARVM.

<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Cap.</i>	<i>Vers.</i>	<i>Pag.</i>
	19	142			
	21	291			
IV.	15	200	I.	4	54.58.91
V.	1	200		8	73
	3	200		20	208
<hr/>			Apocalyp.		
2. Ep. Pet.			II.	1	207
I.	19	38		24	207
III.	6	323		27	172
	10	321	III.	1	207
<hr/>				4	304
1. Ep. Johan.				5	91
I.	7	193		12	151
	8	303	V.	1	284
II.	1	83.170		7	78
III.	2	58.346		13	91
	3.4	102.123	VII	5	309
		127		9	1309
	9	137		15	305
	14	270	IX.	20.21	306
IV.	1	39.150	XI.	3	145
	2	308	XII.	15	145
	3	253	XIII.	13	307
	12	3	XIV.	13	141.193.
V.	7	26.63.88	XVIII	13	315
	16	131	XIX.	10	307
	17	129	XX.	2	170
	20	76	XXI.	1	314
<hr/>				8	321
Ep. Jud.			XXII.	4	164.174
	3	95		5	58
<hr/>				15	321
				18.19.	174
					45

FINIS.

INDEX RERUM.

A

- A** Mor Beneficentie &
Complacentie. 138
Anglicana Liturgia.
Anglicani Cleri vocatio
244
Animæ separate status ante
Resurrectionem. 315
Antichristus quis sit. 306
Apocryphi libri quare pro
Canonice non sunt haben-
di. 15.14
Arma contra Magistratum
moveare illicitum. 221
Arbitrium liberum in homi-
ne lapsu an sit. 119

B

- B** Aptismi Necesitas. 285
C ognitio. 152
Cœlibatus an Clericis ne-
cessarius. 181
Canon Scripturæ integer. 13
Certitudo salutis. 269
C H R I S T I,
Generatio ab eterno. 69
Coæternitas cum Patre. 75
Incarnatio. 252
Satisfactio. 263
C H R I S T U S,
quomodo sit unus. 79

- quomodo fuerit Medi-
tor. 258
Citatio locorum script. in
N.T ex V. multiplex. 24
Clericis Anglicani vocatio. 244
Clerici an exempti à regi-
mine seculari. 177
Eorum cœlibatus. 181
Jurisdictio. 217
Communicatio Privativa &
Cumulativa. 80
Concilia errare possunt. 150
Concilii Generalis suprema
Decisio. 154
Concupiscentia in Renatis. 123
Controversiarum Index. 37

D

- D**eus. 152
Dei cognitio. 152
Atributa quomodo ipsi convenient. 54
Potentia essentialis & Perso-
nalis. 74
Deum esse. 1
Disciplina Ecclesiastica. 198
Dissens Doctorum. 97
Duacensis Translatio. 36

E

- E C C L E S I A**.
Quid sit Ecclesia. 134
Vv
Militans

INDEX RERVM.

<i>Militans & Triumphans.</i>	140
Ecclesiæ visibilitas.	144
Ecclesiæ visibilius fallibili- tas.	149
Ecclesiæ note.	158
Ecclesiæ Membra	168
Extra Ecclesiam salus <i>nulla.</i>	163
Electio ex Gratia.	136
Episcopatus In institutio Qua- lis.	204
Ethnicorum salus.	163

F.

F idelitatis <i>Juramentum</i> à quibus præstandum.	190
Fides & Ratio quomodo constant.	98
Fides prævisa non causa E- lectionis	137
Filius in Scripturis Quadrup- plex.	70
Felicitas Externa non Nota Ecclesiæ	145
Fundamenta doctrinæ & Munimenta quomodo dif- ferunt.	96

G.

G eneratio Physica & Hy- perphysica	72
Gratia Universalis	273
Græcus <i>Textus N.T.</i> incorrup- tus.	23

H abitus Naturalis an de- tur.	109
Hebraicæ literæ an mutentur.	19.20
Hebraicus <i>Textus V.T.</i> incor- ruptus.	18
Hypostatica Vno.	255

I.

I deæ an sint in Deo.	56
I gnorantia quoq; excusat.	128
Immortalitas Homini <i>Natu-</i> <i>ralis.</i>	108
Impii Ecclesiæ Membra an sint.	173
Incarnatio Christi.	252
Infallibilitas Pape nulla est.	38.39
Infidelitas an fuerit <i>primus</i> Peccatum.	10.105
Interpretum 72. <i>Translatio.</i> 21	
Invidia quomodo peccatum Dæmonum.	104.105
Invocatio Sanctorum & Ange- lorum.	169
Judiciorum vocatio.	309
Judex controversiarum.	37
Juramentum Fidelitas à qui- bus præstandum.	190
Justificatio per solam Fi- dem.	265
Justitia Originalis in Adamo.	
	170
BIBLIOTHECA	L
LAMBETHANA	

JN DEX RER VM

L

- L** libertas à Quo. in Quo. &
ad Quod. 122
Liberum arbitrium in homi-
ne Lapso. 119
Lingua ignota. 32
Literæ Heb. an mutentur. 19.
20
Lites in Ecclesiâ quomodo
dirimende. 44
Liturgiæ state probandæ. 230
Liturgiæ Anglicanæ defen-
sio. 235
Luxuria an fuerit Peccatum
primum. 105

M.

- M** atrimonji Vinculum
in solubile. 299
Meritum operum nullum. 303
Mille Anni Apocalyptic. 312
Missæ Idololatria. 295
Monachatus illicitus. 185
Mundi finis qualis futurus.
321

N.

- N**aturæ corruptæ quatu-
or vulnera. 125
Necessarium & Voluntari-
um quomodo Deo conve-
niunt. 74
Notæ Ecclesiæ. 158
Novissima 302

O.

- O** Pera non meritoria.
303
Opus Operatum. 278
Originalis Peccati propa-
gatio. 112

P.

- P**ædopaptismus quarè pro-
bandus. 289
Papæ Infallibilitas. 38.39
Primatus. 199
Paracletus Mediationis & ma-
nudictionis. 83
Peccati Origo. 100
Peccati Originalis propagatio.
112
Peccatum om̄ne mortale.
127
Peccatum in S. S. irremissi-
bile. 131
Perseverantia Sanctorū. 137
Petri Primatus qualis fuerit.
41. 201
Presbyteratus Episcopatu inferior.
204
Præsumptio bona & mala.
104
Punctorum Hebr. usus 21
Purgatorium an sit. 193

R.

- R**atio & Fides quomo-
dò confiant. 98
Vv 2 Redemptio

INDEX RERVM.

Redemptio.	251	S Y B I L L A.
Regum <i>Poestis.</i>	222	de Eis <i>Judicium.</i>
Reprobatio <i>absoluta</i> an de- tur.	139	S y m b o l a Apostolic. &c. quomodo <i>immutata</i> ma- nent.
Reprobi Ecclesie <i>membra</i> an int.	173	98. 99
Resurrectio ejusdem nume- ro Corporis.	318	T.
Rhemenis Translatio.	36	T heologia quid sit.
S.		T extus Heb. V. T. in- corruptus.
S Acramenta.	277	G r a c u s N. T. incor- ruptus.
Eorum efficacia.	278	F r a d i t i o n i s Ecclesiæ usus.
numeris.	281	T raditiones non scrip- te quare non admit- tendz.
Salutis Certitudo.	269	T r a n s l a t i o Vulgaris.
Salus extra Ecclesiam nulla.	163	D u a c e n s i s.
Sanctorum Perseverantia.	137	R h e m e n i s s.
<i>Invocatio.</i>	169	72. Interpretum.
Satisfactio Christi.	262	T r a n s u s t a n t i a t i o .
Scientia Media.	56	T R I N I T A S.
S C R I P T U R A.		Eam credere quam sit <i>necessarium.</i>
Scripturæ Canon integræ.	13	U.
<i>Perfectio.</i>	45	V Eniale Peccatum <i>null-</i> <i>lum.</i>
Scripturam esse verbum Dei	8	V i s i b i l i t a s Ecclesiæ.
S P I R I T U S S.		U nio Hypostatica.
<i>Eius Processio.</i>	82	V o l u n t a r i u m & <i>necessarium</i> quomodo Deo conven- tant.
<i>Deitas & Invocatio.</i>	87	V o t a M o n a s t i c a .
Sopherim qui fuerint.	20	V u l g a r i s T r a n s l a t i o quo- <i>ufq; estimanda.</i>
Supererogatio est Supererog- gantia.	186	26
Subditorum Officium erga- <i>Magistratum.</i>	221	
Superbia Peccatum primum <i>Demonum.</i>	102	

F I N I S.

3
4
5
n
6
7
6